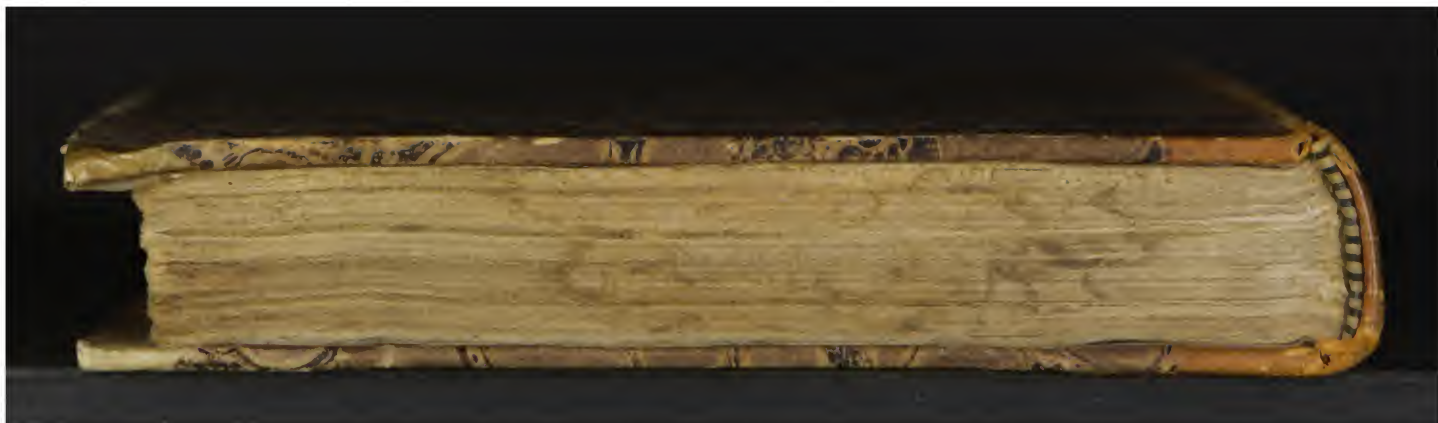

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.16

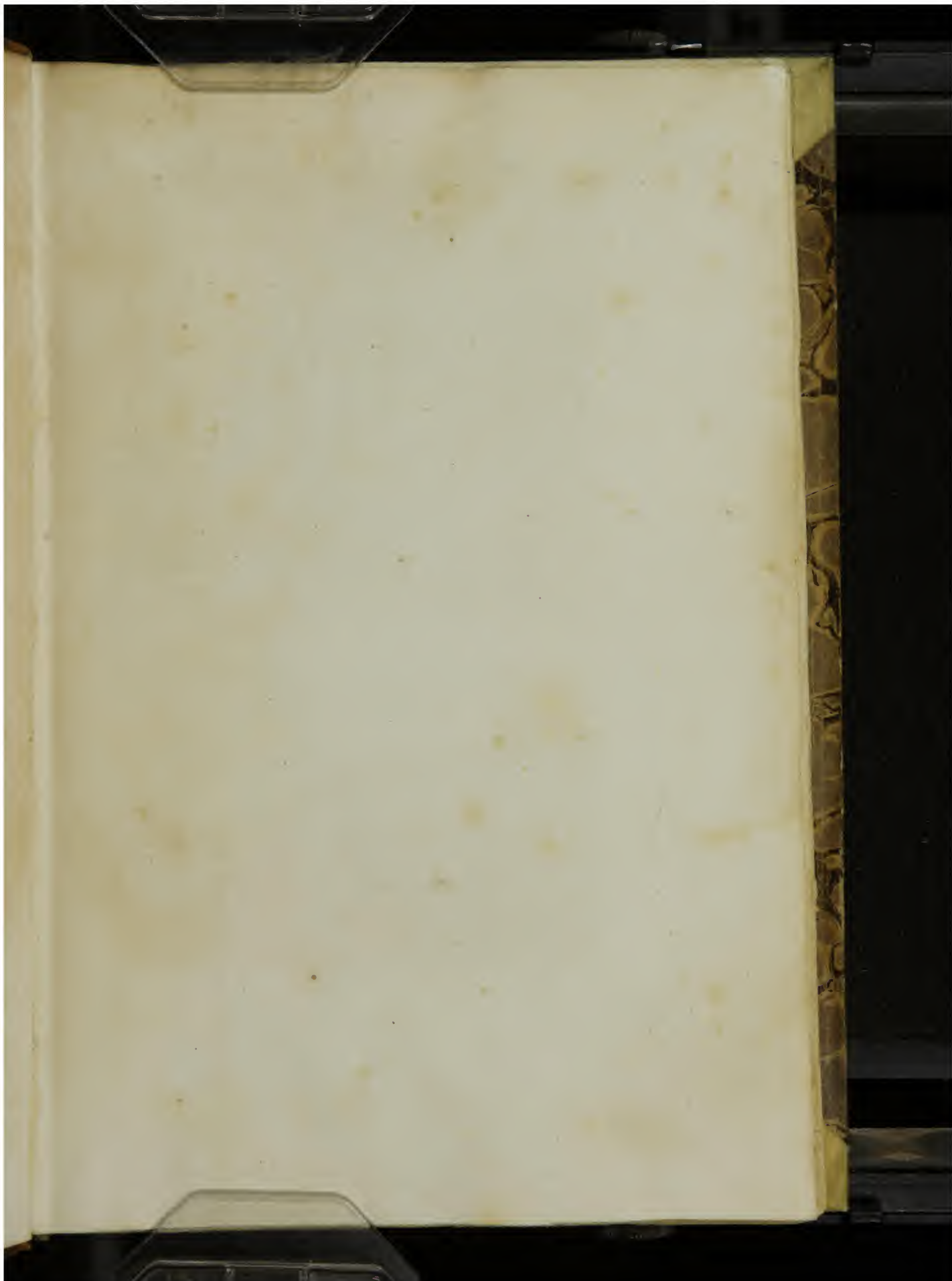
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.16

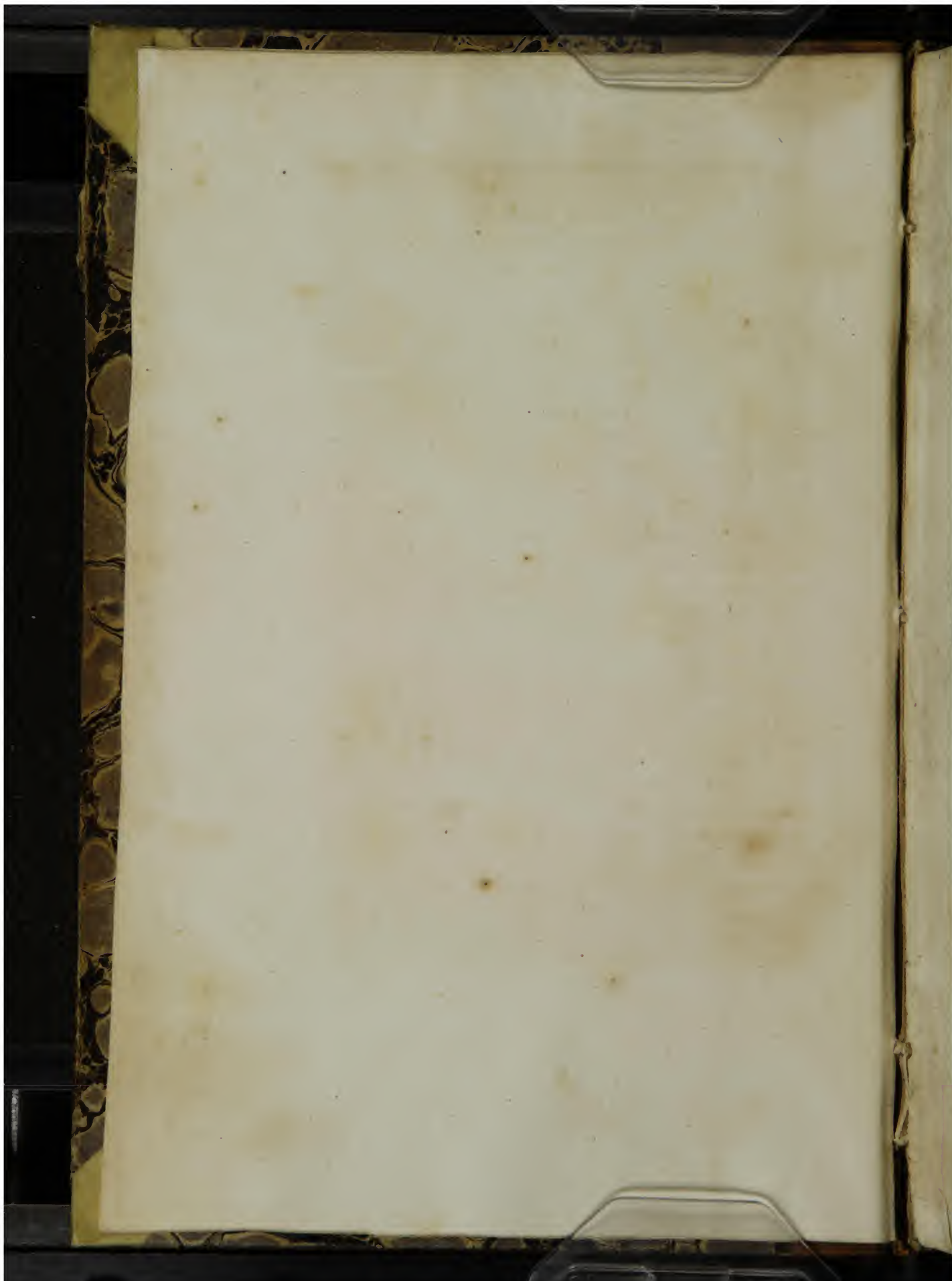

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.16

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.5.16

10.
Marilius Ficinus florentinus Re
uerendo in Christo patri domino
Joanni Medici Cardinali
suppliciter se comēdat

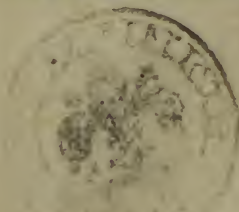
1492.

Marilius me/ Venius meus semel interpres
tandis Platonice testinaverit/ et ego ma
gnis medicibus/ Platonice ferme omnia
dedicauerim/ Cetera quidem maiorum
tuorum fuerint/ que vero inter hec in pri
mis ad Theologias pertinent/ et ideo sacra censentur
ipse sacer antistes iure optimo tibi vendicare uideris.
Itaque Platonice Iamblicum sacerdotem iam pri
dem ad te misi sacra egyptiorum mysteria pertractantes.
Post hec autem ad Dionysium Areopagitam Platonice
christianumque Theologum interpretandum tibi/
me contuli/ precipuum Atheniensium antistites summo
florentinorum antistiti dicaturus. Hunc ergo iam ab
solutum lege/ atque viue feliciter.

Probemium Marilii Ficini in Dio
nysium Areopagitam.

Dionysi dei numen Theologi veteres et Platonice
seperatarum mentium extasin/ et excessum esse
putant/ quando partim amore nativo/ partim instigante
deo naturales intelligentie limites supergressi/ in ama
tum deum mirabiliter transformantur. Vbi nouo quo
dam neptaris haustu/ et inestimabili gaudio velut ebriis
(ut ita dixerim) de baccantur. Hoc igitur dionysiaci
mero Dionysius noster ebrius exultat passus. Effundit
enigmata/ concinit ditbyrambus. Itaque quod arduum est

ai

profundos illius sensus intelligentia penetrare tam difficile miras verborum compositiones. Et quasi orphicum dicendi characterem imitari ac latinis presertim verbis exprimere. Idem profecto ad id facile consequendum necessarius omnino nobis diuinus est furor. Et dem prorsus oratione trinitas obsecranda. Et quod Dionysio pijs petenti lumen / ad penetranda prophetarum apostolorumq; mysteria / quondam deus infudit. Idem nobis similiter supplicantibus ad illius sensum eloquiumq; consequendum et exprimendum feliciter nunc infundat.

Argumentum Basilii in orationem Dionysii de Trinitate.

Dionysius Areopagita Platonice discipline cultum et christianę theologie columen / querens diuinum lumen / non tam intelligentia perscrutatur / q̃ ardente uoluntatis affectu / et oratione petit. Quippe cum a Paulo mundi sole didicerit Platone etiam confirmare ipsum uniuersi principium esse intellectus quantumlibet excelso superius. Non igitur conatur quodam intelligentis comparari sed in animum amore prorsus deo deditum / accendi et usq; ibidē in ardore lucere. Quodatenus q̃ ob causam ab oratione iaciat fundamentum dixisse sufficiat. Quę uero orationis sit uirtus et quis efficacius oret impresentia pretermittimus. Satis enim diximus in epistola ad Windacium Recasolanum singulari nobiscum caritate coniunctum. Ad expositiones iam pergamus.

¶ Prosecutio expositionis de Trinitate
et quod bonum est super essentiam et pro
pter exuberantiam lucis
ignotum,

¶ Es quelibet quo magis bonitate uigēt / eo magis
sua quadam propagine se communicant. Quapro
pter ad infinitum bonum propagatio pertinet infinita.
Cum vero duo esse infinita non possint / merito infini
ta bonitas rursusqz imensa bonitatis propago/natura
sunt vna/se ipsam videlicet intra se propagans. Tum
vero quoniam omnis amor ad bonum necessario fertur
Consequens est pœnes infinitum bonum / eiusdemqz
propaginem infinitam et infinitum quoqz amorem spiri
tumqz amatorium ad se ipsum intus existere. Dum ve
ro tres hic quasi naturales proprietates personasqz nu
meramus; interea quoniam quod est infinitum nihil re
linquit/extra se sui;nec admittit aliquid alienum/natu
ram vnicam simplicissimamqz cogitamus. Perinde/ac
si quis naturalem solis formam et lucem huic intimam
calefactoriamqz virtutem/vnicam solis naturam esse
dixerit. **¶** Diuina Trinitas/non est numerus aliquis
inquantitatis genere collocatus; nec etiam in substantiis
generis. Nec insuper in essentis ordine computatus.
Cum enim appetitui naturali non sufficiat esse; sed asse
ctet insuper bene esse;ideoqz entia singula suuz quoddā
bonum appetant/atqz vniuersus ens cupiat vniuersus
bonum et ipsum tandem ens primum similiter exoptet
primū bonum/merito bonū ipsuz tanquā finis pfectioqz
entium omniū/atqz entis/hozū omnium ē principium.
Et idcirco vniuersa eēntia primaqz superius. Est insup
er eminentius veritate quauis et bonitate; per quas videli
cet aliquis alicubi verus sit; et aliquid alicubi bonum.

Prima enim bonitas extra omne quomodocumque bonum
ac praeter omnem compositionem absoluta poenitus simpli-
citer in se ipsa consistit. ¶ Inuisibile dicimus tum lumen
quod minimum / tum quod maximum, ad hoc, n. vel illud prospici-
vel hoc ab oculis inspicere substinereque potest. Sed hoc ri-
te potest super inuisibile nominari. Similiter in formis re-
rum materia / itemque rerum principium sunt ignota. Sed
materiam ob lucis defectum / ignotam dicimus. Princi-
pium vero ob excessum lucis super ignotum. ¶ Summus
animus ad deum ascendens gradus caligo dicitur atque
lumen. Caligo quidem quatenus animus per negationes
quasdam illuc usque processit: negando videlicet deum ipsum
esse rem hanc / aut istam: aut illam vel natura comperta
vel a nobis excogitata. Lumen vero / qua ratione non
aliter de deo quam ita negando perspicuam consequimur
veritatem. ¶ Et tenebrae eius inquit David: ita et lumen
eius / et nox tanquam dies illuminabitur. ¶ Deus ipse
mentes tunc deum lumine suo poenitus implet / quando
se ipsas illi quasi iam cecatas / atque silentes exposuerunt. i.
tum singula intelligibilia de deo negantes: tum etiam in-
tellectualem formam suam actionemque consuetam per
diuinum amorem / mirabiliter transcendentes. Sic igitur
animus ita deum vera de deo loquitur quando non
loquitur.

Oratio dionysii ad Trinitatem.

Dionysius.

Trinitas / essentia / veritate / bonitate superior / diu-
ne christianorum sapientis dux / dirige nos in ipsum
super ignotum / et praefulgens / excellensque mysticorum eloquii
culmen. Vbi simplicia et absoluta immutabiliaque theolo-
giae mysteria latent ad opera praefulgente quadam silen-
tium clam sacra docentis caligine. quae quidem ubi maxime
videretur obscura ibi supra modum lucem profert. exuberant

Illic sane quod tangi uideriqz nullo modo potest splen
doribus plusquam pulchris ad exuberantiaz implet oēs
quasi captos oculis intellectus.

Bonus est super essentiam / et intellectū /
nec attingitur intelligentia / sed per
uitę similitudinem et amo
rem percipit unitate .
Basiliius.

Quatuor cognitionis spēs sunt . sensus , imaginatio ,
ratio , intellectus . Imaginatio nō semp indiget ad
actionē pręsentia corporum / qua necessario sensus eger .
Verūtamen corporeas quasdā in agendo cōditiones se
quitur . Zictior ēqz mobilem habet acqz multiplicē . Ratio
non seqtur cōditiones particulares corporū . Sed iam ad
absoluta se cōfert . Mobilis tamen ē / et necessario multi
plex . Intellectus tñiqz morū iā cōposuit . Diuiduas v̄
multiplicitatē . minime . Quia / et necessitate ordinis eam
retinet / et usu cōclarat / siue cōfiniat seu diuidat siue cō
ponat . Quod igit principū uniuersū sit super sensus /
imaginationē / r̄dem , nemo aliquando philosophus dubi
tauit . Siquē in corporeū est p̄nitens / et immobile . Esse
v̄ / et intellectu intelligibiliqz superius . Platonici una
cum Dionysio pbant . Quippe cū principū quidem sit
ipsa simplicitas infinita . Intellectus aut agendo p mul
tiplicē et diuiduā actionē ad obiectum intelligibile diri
gatur necessario multiplex . Quod et pportiones quandā
cū intelligentia subeat . Proinde cū ipz intelligibile
ipsi ēti sit equale vel forte latius atqz p̄stātius / seqt p̄ i
cipiū rerū dum excedit intelligibile / ens itez multo ma
gis excedere . Quod aut intelligibile ens exsuperet i de pa
a iii

tet/q: r que sunt/r que non sunt intelligimus, Et esse
pariter atq; non esse, Et aliquid ente/r essentia/r ipso
esse perfectius, Hinc ergo cōcludimus principium uni
uersi/quod propter inestimabilem simplicitatem eminen
tiamq; ipsum vñm cognominamus excelsius ente pu
tandum: p̄sertim quia ens qua ratione ens ē multipli
citate diuisionēq; non necessario refugit: sed vel p̄s
entem substat vel futuraz. Ipsum vñm r uniuersi
principiū talia longe propulsat, Quēcūq; ab hoc pro
ximē procreant/ intellectus, s. intellectualesq; aīz unita
tē hinc quādā quāsi p̄ternum characterem sortiuntur,
Quo quidē quāsi capite/ vel cardine/ vel cētro suo r ū
quando p̄ tanq; uniuersi centrū possint attingere, Quē
admodū Plotinus una cū Dionysio cōprobat, Cū igit
nec rōnis/ nec intellectus vsu frui rō possimus/ fruiri
ros tamē naturalis ipsa spes r conatus p̄fectusq; polli
ceatur: per unitatē saltē it̄lectu prestantiorē quādo p̄
fruemur Quādo, s. post habitis cēterarū uiriū actionib;
aīz totius attentionē totā inhanc unitatē tan. p̄ ad cen
trum a circumferentia collegerim, Hoc diuinū illud Ar
pocraticū p̄ silentiū a Mercurio, Pythagora, Socra
te, Platone, Plotino, Apollonio celebratū. Efficere
vñd potest aliquando solus amor, Cuius ppria uirtus
ē traductoria pariter r unifica: p̄q; animū ab inferiorib;
transferat ad sup̄mū suū/ uniatq; sup̄mo. Amor vñ
ipsius dūtaxat unius quod est uniuersi principiū/ q̄ sane
directus ad unū aīz a multitudine tū aliena/ tū sua ad
ppriaz reuocat unitatē, Perquā ipsi uni rēniq; copuleē
q̄do, s. amorē nūc ī multa bona diuisū suū bonū p̄fectē
piecerit bonoz oīz principiū/ atq; fines, Quid nam
igitur ad hoc disputationes doctrine/ meditationes con
ferunt? Hęc sane tanquam collisiones quedam mutue

Amor

unus

luminū ipsius primi boni gratia factę amorē tandē ad
ipsum in afo prorsus accendunt. Amor confestim tradu-
cit / et unit. Olor diuinū in animo sic accenso superne lu-
men effulget. Hinc illud Platonis nostri, Diuinus uer-
bis doceri non potest quemadmodum cętera quę discun-
tur; sed ex diuturna circa rem ipsam consuetudine uiteq;
coniunctione subito tanquam ab igne scintillante accen-
sum in animo lumen se ipsum iam alit. Nec Dionysi-
us plane confirmat per uerba quę sequuntur. Quibus
ea quę sunt siue entia nominat substantias incorporeas,
Quę uero non sunt / siue non entia / res corporeas / atq;
materiam, Extensionem autem animę appellat amorem
seruētē ad xū in afa pura ueritatisq; studiosa directū,

Transcende non solum sensibilia: Sed etiam
intelligibilia et quasi intelligentias, negli-
gens / solo solius primi boni amore
te confer ad ipsum.

Dionysius.

Ecce quidē orauerim, Tu o amice Timothee intē-
tissimo circa mystica spectacula studio lique / sus / i
tellectualesq; actiōes, Et sensibilia / et intelligibilia oīa,
Et quę sunt / et q̄ nō sunt, Atq; ut ipsi iungaris qđ omī
essentia et cognitione superius est / te ipsum intende pro
uirtibus / quasi cognitione uacantem, Sola enim extensio
ne quadam / tum a te ipso / tum ab omnibus expedita /
ad ipsum diuinę caliginis radium essentia sublimio. e3 /
sublatis omnibus / et absolutus ex omnibus euolabis.

Quare diuina inter prophanos diuulgāda nō
sint, Et q̄ sint prophani, Et quō super eis
extet unum atq; bonum.

a iiii.

De Platone et Aristotele **Marsilius**

Item Plato bis in epistolis ita Dionysius hic et
sepe alibi uetat secretissima Theologicis mysteria in
fer profanos effundere. Nec propter iudicii defectum
excessum ne superbiat vel falsas uanasque opiniones inde
conciplant et vel res dignas ueneratione terideant.
Profanos vero nominat philosophos exceptis Platoni
eis per te omnes quia nihil aliud de Deo cogitauerunt
quam quod summus deus sit mens quedam et essentia pri
ma. Nec mirum illud Platonicoz in uentum capere
potuerunt ipsam scilicet unum atque bonum esse toto pri
moque ente intellectuque superius. Idque rectius rerum
principium nominari. Profanissimos tenique iudicat
eosdem quos et Plato Epicureos scilicet atque similes
qui nisi quod ipsi pugno stringere possint esse nihil putant.
Atque ubi deum describere compelluntur ex rebus qui
busdam passionibusque corporeis imaginabilibusque com
ponunt. **Esse** vero unum ipsum atque bonum ente su
perius una cum Dionysio ceterisque Platoniceis et insu
perioribus significauimus et ita hic breuiter confirma
mus. Latius enim hec in theologia nostra et commenta
riis in Plotinum iam tractauimus. **Ratio** formalis
entis ratioque unius diuersa est. Nam enti quidem oppo
nitur non ens. Vni vero opponitur multitudo quemad
modum igitur multitudo differt a nihilo ita unum dif
ferens est ab ente. De firmitate uero rationis huius agi
mus in Parmenide. Item entis nature multitudinem
intus accipere non repugnat. Vnius uero nature repu
gnat. **Differant** igitur inter se dicet quispiam. Verus
vero superius? Primum quidem paria esse non possunt.
Nec forte binarius quidam numerus ex his pariter con

Profanus

epicureus

*ens et
unus* *2 paria*

iugatis/conficiatur, Etq; ita super eiusmodi binarium
 unitas iterum sit querenda, Preterea duo quedam fo-
 rent equę principia rerum cessaretq; communio in reb;/
 ⁊ ordo, Non ergo sunt equalia, ¶ Nec rursus ens est
 superius vno, Alioquin ens quidez non foret unius par-
 ticeps, Essetq; sic vel multitudo prorsus infinita/ vel
 nihilum, Vnum vero velut inferius particeps ipsius
 entis euaderet, Statimq; amissa simplicitate/ puram si-
 militer perderet unitatem, Est igitur unum ipsum ex-
 celsius ente, Quapropter vnum quidem simpliciter no-
 minare licet, Dicere vero vnum esse reuera non licet.
 Indulgendū tamen est humani sermonis inopis, ¶ Pre-
 terea non appellamus entia/nisi/ quę formas/ habitus/
 actiones/ possident, Vnum vero dicimus non soluz eius-
 modi aliquid vt puta visum unum vnumq; auditum,
 Verum etiam priuationem habituum/velut unam ceci-
 tatem/ unamq; surditatē/ unumq; simpliciter habitus/
 ac priuationem pariter unam, Vnum igitur ente latius
 superiusq; censendum, ¶ Deniq; participatio unitatis
 ad priuationem materiamq; primam vsq; protenditur,
 Neq; tamē entis hucusq; participatio, Nempe cum eē
 per formam distribuatur/ materia prima priuatioq; qua-
 tenus cadit a forma/ eatenus ab essentia labitur, Neq;
 tamen pariter ab unitate degenerat, Nam propter singu-
 rem ab aliisq; secretam informitatem serme non minus
 vna materia dicitur/ quā res formata dici solet vna,
 Quam vis ob defectum forme materia minimę nuncta-
 petur essentia, Cum igitur participatio imperiumq; uni-
 us amplius sit entis imperio/ merito vnum excelsius
 ente coniicimus, ¶ Similiterq; bonum, Nam materia
 propter potentiam appetitumq; ad bonum/ ⁊ necessita-
 tem eius in uniuerso appellationem boni/ non eque/ ac

mundū essentis amissis uidetur, Bonum summū atq;
vnum idem p̄cinitus esse uolumus, Bonum enim sicut
vnum unione cuncta perficit / ⁊ conseruat, Vnde que
cunq; ab unione cadunt a bono similiter ⁊ ab essentia
dehiscunt, ¶ Jam vero cum ad principium rerum pri
mum maxime pertineat: tum simplicitas / ⁊ singularitas
supereminens: tum uirtutis propagatio usq; quaq; dif
fusa: merito inde quidem vnum: Hinc vero nominatur
de bonum, Sic reuera propter ipsam eminentiam singula
rem / diffusio quoq; uniuersalis adest, Atq; uicissim ex
amplissima largitate / singularis agnoscitur eminentia,
Quis quidem unitas propter propriam sibi summam sim
plicitatem omnium obtinuit principatum: atq; ob pro
uidentiam uniuersam / beneficū declarauit imperium,

¶ Confirmatio, q̄ bonum sit super essen
tiam / uitam / intelligentiā, Et quo
mō fruamur bono / p̄fectius
q̄ simplici itelligēdo,
Bartholus,

Ipsum bonum esse superius ente insuperioribus
quoq; diximus, Simili ratione esse p̄stantius ui
ta confirmari potest Quoniam uita per se nulli sufficit /
nisi gratia boni, Non enim uiuere simpliciter optāt: sed
bene uiuere, Imo ⁊ uitam omni bono totaq; boni spe
restitutam negligunt / atq; reiciunt, ¶ Eadē ratione bo
num intelligentis ante ponimus, Quisquis enim ad in
telligendum nititur: ⁊ bonum sibi quiddam optat intel
ligere: ⁊ sperat aliquem ex intellectione profectum imo
nec malum sibi quicquam eligit intelligere: sed latere / ⁊
obliuisci ne eruciet cognoscentem, ¶ Accedit ad hęc q̄

paucā quēdam naturaliter optinēt intellectum. Omnia
vero bonum, Item intellectuales animę non semper in
telligentiam affectant: semper vero bonum. Rursus
statim ab initio naturali quodam instinctu bonum cu
piunt: intelligentiam vero et sapientiam tandem consul
ta quadam electione. Cum igitur bonum et latius sit q̃
intelligentia: et a pluribus sepiusq; optetur / appetitūq;
magis naturali queratur: constat bonum esse superius i
tellectu. Summatim vero neq; essentia / neq; uita /
neq; mens se ipsa contenta est. Illa enim ad uitam sem
per annititur, Nec ad mentem: mens ad bonum tum in
telligendo / tum uelendo. Bonū vero cum inresoluendo
sit ultimum: ad aliud non cōtendit. Solū ergo se ipso con
tentū ē, Solū itaq; primū. Sed inuat phē itez. Pla
tonico more Paulo latius euagari. Essentiā / uitā / intelle
ctū inter se differre / patet ex eo q̃ intellectus qđ paucis
uita ṽ pluribus: essentia teniq; q̃ plurimis adest, Cū
ṽ distinctio hęc tāq; maxime formalis et ordinata: nec
ex materia / nec fortuna p̃t̃gat / merito ex quadā distinctio
ne p̃cedit eētię uits intelligētis prime. Distinctione i q̃
minore q̃ in rebus / saltem non formali. Illic igitur nec
intellectus / nec uita / nec essentia ex se existit. Intellectus
enim uitam exigit quodammodo p̃cedentem: uitaq;
essentiam. Atq; essentia perse imperfecta / dum in uitam
intellectumq; procedendo perficitur / proficitq; bono /
non ex se ipsa sit melior atq; optima: sed ipsius boni su
per eminentis munere. Quod quidem cum primum
esse cōdisset mox uiuere / atq; cōinceps itelligere cōdit.
Nec igitur essentia / uita mens prima per intellectu
lem formam intus superne perfecta intelligentiam pau
cioribus q̃ uitam impartit / ac uitam paucioribus im
p̃t̃at. Ipsum vero bonum / et per ipsam tria hęc q̃

Bonū se ipso con
tētū ē

102

pārit / et perse largitur unicuique bonum, Hęc Platonice
quidem narrata sint: utcumque christianis placet accipie
da. Mirabile profecto est boni ipsius imperium. In
credibilem namque facilitatem / cum immensa potestate
coniungit, Cum enim infinitate possit omnia prorsus im
pellere / uiz infert nulli, Omnia vel minima queque / quasi
persuasionem quadam occulta facile ducit: mouetque ulterio
moueri uolentia, Cumque nihil res omnes uelint suapte
natura / nisi bonum: nullius imperium magis uoluntari
um / et clementius et suauius est quam boni. Nunc effici
tur ut potentiam quidem / et sapientiam infinitam possi
mus odisse, Bonitatem uero nequaquam, Cui enim pro
prius naturaliter amor est / inde procul exulat odium,
Quoniam igitur tandem bonum consecuturi sumus?
Non quidem intellectu bonum intellectu superius con
sequemur. Sicut neque intelligibile sensu, Sed eadem
ipsa occulta natura tandem attingemus ipsum bonum /
intellectu iam uacante: qua naturaliter ab initio / et ante
et præter intelligentiam assidue querebamus / et querimus,
Quemadmodum qui leuitate ignis petit lunę concanum:
eadem attingit et possidet, Non erit igitur perfecta pos
sessio boni quasi quedam imaginaria consequutio / qualis
fieri solet cognitione, Sed substantialis / et intima per uni
tatem animę facta intellectu superiorem præstantiorēque
essentia, Verum cum præter intelligentiam fructio tan
dem perficiatur / merito nec qualis futura sit exprimi no
bis ullo modo potest, Sustineri tamen interim amore / et
gaudio quodam inextimabili, Quo tenique non uacante
sicut intelligentia sed crescente absoluitur possessio boni,
Quę quidem sicut amore quesita est assidue ita tribuitur
et amori, Hinc Apostolus Paulus scientiam nostram in
patria desinere inquit: charitatem uero nequaquam.

Q Propbani sunt qui deum super essentiaz et in
tellectuz eē non putant: pphaniſſimi qui
deus ex essentia exteriorē cōſingūt
et imaginatione querunt.

Dionysius.

Ec autem caue nequis propbanus audiat. Eos
autē sic appello/qui occupati duntaxat in his quē
sūt atqz entia nominantur: nihil excelsius entibus (ut
ita dixerim) super essentialiter eē putant. Sed arbitran
tur cognitione sibi propria illum apprehendere qui tene
bras posuit latibulum suuz. Jam vero si hos diuina my
ſteria supereminet: quid nam de illis quispiam dixerit?
Qui longe propbaniorez ſupremaz illam omnium cau
ſaz ex infimis quoqz rebus effingunt nihilqz hanc ante
cellere putant impia ſimulachra vel imaginamenta/ va
riis formis a ſe conficta.

Quō fiant affirmationes oīuz/negatio
neſqz de deo/atqz de materia prima

Marſilius.

Deo quedā potiffima de reꝝ principio cōmuniter
cogitamus: vñ quidem quēadmodū omnia inde
profluūt/ſemperqz dependēt. Alterum vñ quēadmodū
ipſuz interim ē ab oībus eminentiffime ſegregatuz. Pri
ma igitur ratione omnia quē diuinituſ effecta ſunt/qua
tenus inde uidentur egredi/de deo poſſumus affirmare
quaſi nō inde uenire potueriūt: niſi priuſ illic exiſterēt.
Sic deum eſſe affirmabis eſſentiam/ſubſtantiam/uitaz
intellectum/aīaz/naturam/celum/elementa/ſtellaſ/iteſ
formaſqz rerū vbiqz formaſas. Sed ratione ſecunda ne
gare ruſum ſingula de deo debemus. Quo, n, pacto eſt
aliquid eorū quē fecit? Siqdē eſt ab eis interiz mirabiliter
ſegregatū. **E**ſt autē tutior ueriorqz negatio reꝝ q̄ af
firmatio circa deuz. Quoniā longe pluſ eſt quod ipſuſ

de quod fit, et a q̄ fit par eſt et pot.

dei seperatum est a rebus / q̄ q̄d rebus est quasi cōmuni
catū. Hoc, n. finitum est omnino. Illud autem proorsus
īmensum. Deniqz mentiri facilius / affirmando possum?
q̄ negādo, siquidē affirmatio ad itelligentiē nostrę limi
tes finire uidetur / q̄d incōparabiliter est īmensus. ¶ So
let apud nos negatio affirmationi sic opponi: ut neq̄at
simul vtraqz circa idē eē uera. Vbi enim dixeris anima
vel corpus / ē substantia non licet dicere uicissim nō esse
substantiā. Diuina v̄ unitas est taz efficax / vt cōtraria
etiaz inter se īnū in se conciliet. Cūqz sit positione ⁊
affirmatione qualibet eminentior ⁊ merito a priuatione
quauis positioni opposita mirum immodum seperata
censetur / p̄sertim qz cum nullis indigeat / nullis un
quam priuata putat. Summatim vero alio sensu affir
mamus ⁊ alio vero negamus idē circa teum. Nampe
cum dicis teus est essentia teum intelligis procreare es
sentia / atqz seruare. Cum inquis iterum teus non est
essentia / intelligis. teus nō esse hanc ipsam quę inuenit:
vel excogitatur abste essentia formam. ¶ His rationibz
Plato noster in Parmenide omnia quamuis opposita
de ipso vno affirmat pariter / atqz negat. Poterit quin
etiaz aliquis circa materias primam idē ferre facere.
Verum quoniaz teus atqz materia quasi inter se oppo
sita sunt: velut supremus ⁊ infimū vniuersi / probabili
ter opposito quodaz pacto quecunqz inter teum infor
mēqz materiā / media cadūt / de utroqz possumus affir
mare pariter atqz negare. Deus igitur dices esse vel ha
bere rez formāqz hāc aut illā: quoniā facit eā: nec rursus
habere: quoniā est superior: materia v̄ dicetur rem eādē
habere vel esse: p̄pterea q̄ eaz patitur / rursūqz negabit
Quia sit inferior.
¶ Affirmare oīa de Deo t̄cet / rursusqz negare:
⁊ negatio tutior ē ⁊ uerior q̄ affirmatio.

Dionysius.
 Etenim sane omnes rerum positiones affirmare de
 deo tanquam de omni causa. Vicissimque potiori qua
 dam ratione easdem omnes de Deo negare tanquam cunctis excelsio
 re, Neque vero putandum est negationes eiusmodi affirmatio
 nibus repugnare: sed ipsam universi causarum quam omni non
 solus ablatione sed et positione altior est longe prius pri
 uationes omnes ex superare.

Quoniam deus apparet in silentio et post tra
 situm summatum et in caligine.

Marsilius.

Ans circa deum tres (ut uidetur) gradus agit.
 In primo uerbis quod plurimis utitur. In secundo
 paucis. In tertio nullis. Quia plurimis in quibus ubi quoc
 cumque occurrunt de deo affirmat pariter atque negat. Pa
 ucibus quidem uerbis sed ratione diuersa. Paucis autem ubi re
 lationibus utitur referendo uel res ad deum tanquam ad
 principium sinez immedius conseruantem conuertentem perfi
 cientem. Nullis autem quando nec ulterius res ad deum re
 fert neque uicissim neque negat quicquam. Neque dependens a
 deo aliquid deo quodammodo reddit affirmans. Sed ipse deum mor
 affirmatura sermonez rupit intimum siletque protinus ne
 affirmando finiens insolentem reuertet pro infinito finitum.
Tunc igitur si quatenus sermo remittitur eatenus
 interditur amor boni statim (ut diximus) in hoc ipso in
 dio peruenit bonum effulget boni lumen spiratque bonum.
Opportet vero animam huc accessuram tres saltim (ut ita dixe
 rim) summatas penitus transcedisse. scilicet corpoream animalem
 intellectuales summatem quidem corpoream cogitamus
 ubi celum fingit quasi nouum tanto pulchrius hoc celo quanto
 celum hoc est terra formosius. Mialle vero ubi in una anima con
 guntur omnes anime quolibet exuberans intellectu. Intellectualē

boni est inflāmandus. Et quoniā superni caloris officiū
est/ab inferioribus nos purgare/amoris diuini flagratia
purgandus est/tum ab affectibus/tum ab imaginationi
bus singularū reg. corporeaz. Tū v̄ mōstrante discipli
na/eodēqz interim amore duce/traducendus est ad cōtē
plandas formas a corporibus separabiles/atqz separatas
i. ad intellectuales aīas ⁊ angelicos intellectus. Sol
nāqz diuinus ī aīnīs quidē/fulget/uelut in luna/ ī āge
lis autē uelut ī stellis. ¶ Vtrobīqz igitur mētīs oculus
ad solem impotens/facilius tanquā familiaria lumina cō
tuetur quibus cōspiciendis/ ⁊ solem inde diuinū/ augu
ratur/ ⁊ aciē ad idēz vel intuendū/ vel quomodocunqz
percipiendūz assuefacit. ¶ Hactenus exhortatio quidez
purgauit. Sed disciplina monstrauit. Amor autē ⁊ emū
dauit ⁊ hucusqz pduxit. Amor igitur cū amato tandē
feliciter copulabit amantem. In ea uidelicet nube/vbi
postquam naturales oculi sub exuberante lumine caliga
runt bonum ipsum benefica gratia illuxit ⁊ adspirauit
amanti. ¶ In hoc autem ascensu actiones ac uires ani
marum/ ⁊ angelorum imprimis obcurrunt. Moyses vero
substantiē illas sane sub nomine uocum has autēz sub ap
pellatione luminum Moyses ipse significat. Annuit etiā
purgatis interdum animis/ intellectuales notiones ob
mirabilem efficaciam/usqz ad purissimos sensus visum
scilicet ⁊ auditum per imaginationem se trāsferre/quasi
sub forma quadam luminum atqz uocum. ¶ Proinde
vbi Dionysius ait ipsum bonū super summitates intel
ligibiles locorum suorum icedere. Plotinus ⁊ Iambli
chus. Proclusqz dicēt itelligibile quidem itellectui/ve
lut idē formabili p̄ferēdū. Immesum vero bonum āte
ponēdum itelligibili proportionem quādam cūz itelligē
tia subeūri. ¶ Oīcto imp̄sentia distinctionez illā Pro
culi vbi summa post primū numina vocat itelligib. lia.

a i,

Infima vero / sed iterum mundo superiora potius itelle
ctualia nuncupat / formanda v3 a supernis. Sed media
uteriusq3 appellationis missione cognominat, **D**issas etiā
facio tres illas apud **P**loclū substantias / tria q3 sub pri
mo principia, **E**ssētiā / uitā / mentē, **P**robabilius cū **P**lo
tino tria hęc apud superos rōe quadā iterse differre dice
mus potius q3 substantia, **S**3 **P**lotinus quidē unū hoc
sub primo **P**ltans extrib3 asserit uniuersi principii, **V**3 a
primo pgenitū, **D**ionysius aut / quē libentissime sequimur
nō unū aliqd eiusmodi tanq3 principii sub principio col
locat, **S**3 diuinas deo mētes subigit: ex his trib3 essentia
uita itelligētia diuinitus cōstitutat: mētesq3 eiusmodi
ptiz itelligibiles ptiz itellectuales: ideo nūcupat, **Q**m
inde qdē pp luminis abundantia cāpaci cuilibet largissī
m3 sese offerunt, **H**ic aut obserenissimaz pspicaciā, **L**u
men quod libet ueritatis ipsius facillim3 diaphani more
suscipiunt, **D**eniq3 bonū ip3 regionē itelligibilē sup
eminet: siue regionē eiusmodi: platonico more primū ip3
itelligibile nomines itelligibiliū spēz oīuz fontes inter
se formaliter differentiū, **S**ine substantiaz q3libet sepa
rā pspicacē pariter atq3 lucentē

Quod confirmatio superiorz rquō fruamur deo per modum
quendā itellectu pstantiorem,

Marfilus,

De super celeste celū stellaz suaz, i. itelligibiliū
formaz plenū / sol diuinus habitat quidē: stellaz, n.
solis lumine / lucent: sed mirabiliter supereminet, **C**eluz
hoc itellectu uidere potes solē v nō sublinet itellect?
Qui zin oppositū te rducit: actio, n. tū rōnis quasi mo
bilis / tū mētis qī multiplex r finita ad aliquid mobile /
multiplex finitū / quod principio est oppositū / te retorqē,
Actio igit eiusmodi cū primum itelligibilia per eā cōse
quutus fuerit post habenda est, **A**ducusq3 tantū confere.

Alterius ipedit. Quæadmodum imaginationis usus ad intelligentiæ principia cõfert. Alterius obstat. **C**onfirmatur hoc et per platoniciũ illud, Sol cõspicius in mũdo nobis est imago boni, Sol quidẽ tam uisus generat quã uidenda et suscitatur ad agendũ, cumque oculis uidenda cõiungit, Similiter ipse bonũ ad intellectus omnes intelligibilius se habet. Hęc Plato cum igitur intellectus nõ tam sua quã diuina uirtute res psequatur intelligendas, consequens est ut nulla pœnitentis facultate sua bonũ ipsius assequi possit: igitur excofrui nõ est ad tũ agere: sed potius agi excofrui. Non est aliqd p se haurire, sed aliunde prorsus impleri, Ad est p intellectu uersari circa bonũ: sed amore trãferri, Atque ipsa unitate nostra intellectu superiore ipsi uni bono pœnitentis copulari. Vbi sane animus omnes prorsus actione affectio nemque et ad alia rad se ipsius iam excofrui posuit, Exiit et formã suã, Induit iam diuinã: ut et Plotinus ait, Namque sic agit ut excofrui sicut aurũ ignitũ in Apocalypsi celebratũ, agit ut ignis: et animatũ corpus ut aia, Atque aia sublimis intellectu formata, tanquã intellectus agit, Intellectus igitur reformatus in tũ agit tẽmque tanquã excofrui.

Confessus ad tũ p purgatione animi atque ptransitũ intelligibiliũ spẽ, fruitio tẽ per aliqd intellectu ptransitũ

Dionysius.

Hec igitur diuinus Moses diuinitus ad monet primo quod ut mudeat ipse, Rursusque ut se sepet ab in mũdis, Atque post omnes expiatione buccinarũ clãgores uarios audit, Cernitque lumina multa puros atque multiplices radios diffundẽtia, Post hęc a turbis vulgaribus se gregat, Atque cum selectis sacerdotibus ad diuinarũ ascensionũ fastigia sese cõfert, Ibiq; non cum ipso quidem excofrui cõmertium habet. Nec ipsum cernit, Non enim est uisibilis: sed locum potius ubi stetit. **H**oc autem, uerbor significat: diuinissima et suprema queque uisibiliũ

b ii

atq; intelligibilius / esse rationes quasdam suppositorias
significas q; eorum / quę subiecta sunt oīa transcendentī
teorper quę dei presentia omnem intelligentiaz superās
super intelligibiles sanctissimorū ipsius locorum sūmita
tes incedens, Tunc igitur ipsa quoq; uisibilia ⁊ uidētia
intelligibiliaue dimictens / ipsam ingreditur ignorationis
mysticam reuera caliginē • Vbi omnes cognitorias per
ceptiones excutit, Atq; in eo qui tactum pœnitus ⁊ vi
sumq; refugit / iāz cōsistit ⁊ totus q; euadit ipsius qui oīa
supereminet, Tūc sane nec sui iuris ē ⁊ nec ē alterius, S;
116. ipsi qui pœnitus est incognitus / cognitionis omnis va
catione per aliquid cognitione prestantius est vnitus .
Ex eo enim q; cognoscit nihil / intelligentiam trāscendē
do cognoscit.

¶ Quō auferendo gradatim ascendamus ad deū
tū ī homine / tū ī mundo toto / tum in sole,

Barilius .

117. ¶ Fecit deus hominem ad imaginem suā / certe est
in homine statua dei / q̄uis additamentis abscon
dita. Primo igitur separa corpus ab anima, Secundo ⁊
ab eadem corporeas passiones. Tertio ⁊ Imaginationes
a ratione, Quarto ⁊ rationales discursiones ab intellectu,
Quinto ⁊ Intellectualem multiformitatē ab ipsa animę
unitate, Sexto ab hac vnitate animales intellectualesq;
cōditionem, In septimo gradu (vt arbitror conq̄esces,
Inuenies, n, ipsam simpliciter unitatē, i, deum sub tali
quadā unitate latentē, ¶ Quidum quoq; deus statuā
suam fabricatus est, Sed uelaminibus multis opertam,
Subtrahē primo materias, Relinque cētera, Iaz habes
ubiq; cēlum cui multi materias ademerunt, Deme rur
sū cēlesti huic mundo dimētionē, Serua formas oēsq; mo
tus formas, Acc²eris animam uniuersam, Tolle si pla
cet motus ⁊ formis omnino seruatis, Vniuersus mox pos

fides intellectū: sed huic auferto diuifos inter fe uelut
in celo formarum radios, Accipe lumen ipfum in fe prin
cipium radiozum: nec difperfum per radios: nec certis
radiozum speciebus terminatum: fed abfolutiffimum
et fimpliciffimum et immenfus. Quod et ipfus bonum eft
omni femp̄ intelligentis uoluntatisq; conatu quefitū,
Hac igitur ratione gradatim auferendo: et ipfum pri
mo ex mundo paruo: rurfumq; ex mundo magno foelici
ter inuenifti. ¶ Tertio: forfan inuenies fimiliter ex m
undo folari, Logita colores omnes lucetq; rerum: ita ex fo
le profluere femp̄q; feruari: ut nihil ferme fint aliud q̄
folis ipfius lum̄ sub reb; occultū. Quā ob re ſubſtuleris
a coloribus vbiq; terrenis/ terrenā crāffamq; myſturā,
A coloribus vero nubium quandoq; fulgentiū aque
um terrenumq; ſummu, Alacibus tandem igneis ſtel
laribusq; miſturā igneaz proprietatemq; ſtellarē. Atq;
his ita ſublatis/ lucem pro uiribus cōſeruaueris, Selem
iaz habebis. ¶ Vbi ſi molē/ proprietatemq; ſolis ademe
ris/ luce ſeruata/ reportabis ex hoc ſole deum/ ſolis reue
ra ſolez, Certis inde remotis limitibus per ī menſus re
gnantem vbiq; totum, Sic enim beneficium primi boni
lumen rebus omnibus inde bonis et pulchris et appeten
dis eſt/ inſuſum / quemadmodum ſolis lumen coloratis
omnibus/ atq; lucentibus, Nec non ſimilibus ferme gra
dibus diſtributum. Sed quomodo per gradus rerū qui
bus ve rationibus aſcendatur ad deū. In libro epiſtola
ruz ſecundo et in theologia: ac libro de raptu Pauli ad
tertiū celū latius diſputamus.

¶ Quomodo auferēdo omnia que ſunt/ proceda
mus ad Deum, Et contraria ratione au
feramus atq; ponamus,
Dionyſius, b iiii

7
 Tunc nos per lucidā caliginē ingredi pcamur, Atq;
 pulsus cognitionisq; uacationē uidere et nosse qd
 est uisione notitiaq; superius. Ex hoc ipso v; q nec ui
 deam; nec aliqd cognoscam; Hoc, n, est reuera uidere ac
 nosse, Et euz q essentia eminentior ē/mō quodā sup eēn
 tiā/ex omniū v; q sunt ablatione laudare, Quēadmodū
 qui statuā indigenam fabricant/auferentes oīa quē circū
 apposita impediunt perspicuum formę latentis intuitū: so
 laq; ablatione pulcritudinē ipsaz inse pandētes occulcā.
 Oportet aut ablationes vt arbitror cōtra ac positio
 nes celebrare, Positiones, n, incoantes a primis: ac per
 media ad ultima descendentes adhibeamus, At i auferē
 do uiciss; a postremis ad prima dispositis gradib; ascēde
 tes oīa tollim; Vt sub moto velamine ignoratiōē illaz
 cognoscamus: q sub oībus cognobilibus in entib; omni
 bus relitescit, Illāq; caliginē essentia superiorem perspi
 ciamus que ab vniuerso lumine in his quę sunt emican
 te nobis occulitur,

De trinitate et imagine trinitatis,

Bartholomaeus,

Olē una cū Platone diximus ēē aspiciam bonū
 ipsius imaginē, s;inge igit exintima luce q uiget i
 centro solis tria lumina intrinsecus emicare: primū pal
 titudinē solis effundi. Secūdū platitudinē dilatari, Ter
 tiū profundo pœnitius occupare, Ex primo, Secundū,
 Et secundo cū primo, Tertiū originē ducere, Esse inuicē
 coniuncta pariter et distincta, Similiter i ipso bono tria
 quedam benefica lumina/sic emicare vt extrinsecus nō
 prosiliant, Quę una cū pululatione permaneāt: ac uicis
 sim pululenti permanēdo, Atq; ipsa germinatione sterse
 distinguantur: rursusq; natura sint unum, Possunt ve
 ro lumina quodāmodo etiam angelos et signare: eorūq;
 cum deo et inuicem unionem. Reliqua satis patent,

De bonitate diuina, Vnitafe, Trinitate, Iesu
apellationibz, figurisqz diuinis,

Dionysius.

A eo libro quē theologicis institutionibus scri-
psimus / q̄ sint affirmantis theologiꝝ p̄cepta dixi-
mus. **Q**uō diuina bonaqz natura dicit̄ unica, Quō
ibidē trinitas, Quē p̄enes hanc ipsam naturā sit ipsa pa-
tris: q̄ filii notio. Quid significet spiritus sc̄i theologia,
Qua rōe ex incorporeo indiuiduoqz bono itima boni-
tatis lumina pulularunt, Permanentqz itus nō exeu-
tia nec discedūt a mansione in ipso ⁊ inse ipsis ⁊ iuicem,
Quippe cū hęc ipsa permansio pullulationes ppetuo co-
mitet, **Q**uo itē pacto supior essentia, Iesus uerā pos-
sidet humanę nature substantiā, Et quęcūqz alia asacris
licteris demonstrata in eo ope celebrauim̄, **S**ed ilibro
theologicis nominibz / qmō bonus appellet: qmō ens, Vita
sapientia / potestas / ceteraqz eiusmodi ad appellationē di-
uinā, s̄ intelligibilē pertinētia, Intheologia v̄ pfiguraf si-
gnificatiua tractauim̄ q̄ sint arebz q̄ sentiunt appellatio-
nes ad diuina translate, Quę formę diuins, Quę figure
Mēbra, Instrumēta, Quę loca diuina, Quę ornamēta,
qui furores, quę, tristitię, indignationes, ebrietates, cra-
pule, iuramenta, execrationes, Somniꝝ exprecationes, Et
quęcūqz alie, Significatiue theologiꝝ figurātis ⁊ ū for-
mationes sunt sacra rōe cōfite,

Degradibus viriū cognoscentiū. Atqz rez co-
gnosendarū, Et quare sermo ⁊ rebus su-
permis uerus / breuis esse soleat,

Dionysius.

Sermo ⁊ rebz supioribz uere ⁊ p ipsa natura rez
habitus / breuior q̄ sermo ⁊ rebz inferioribz / Id ⁊
plato plotinusqz asfirmāt / ēē debet, qđ qđ tū exuirit̄ co-
gnoscentibz
bini

tuz etiā ex rebz cognoscendis asseuerari potest. Imagina-
tio una paucioribz actibz efficit/ quocūqz sensus mul-
ti actibz multis efficiunt. Ratio una quadā uniuersa
li spē sepe plectit plurima q̄ p imaginationē formis plu-
ribus singulatī percipiunt. Intellectus īmobili quodaz
subitoqz intuitu aspicit q̄ rō peruariū discursū aucupat
Et quo sublimior ītellectus est/ pp efficacā tū nature
tum exemplaris formis/ eo pauciora plura cognoscit ⁊
efficit. Sicut, n, oculus figurā circularē uno quodā semel
intuitu iudicat/ quā cecus tactus sepius attractando p-
pedit/ sic ītellectus oīs se habet ad rōem. Rursumqz ad
intellectū inferiorē superior intellectus. ¶ De uiribus
qdē cognoscētibz hactenus res q̄ netiā cognoscēde q̄to su-
periores sunt/ tanto gradatī numero qd pauciores. Am-
pliores v̄ uirtute: vtraqz igit rōe fmo legiptim. de rebz
supernis breuis est. Motio v̄ āpla q̄ forte si āpla non fue-
rit/ vt minus saltē mētiaris vel repetas/ sermo debet eē
breuissimus. Tandē in ipso deo ad modū intellectu supe-
riore/ nō solū discurrens oratio tā interior q̄ exterior/ sed
etiā ītelligentia cessat. Vex qd tēst ītelligentis/ amore
qdā ⁊ q̄ gestu ⁊ tactu unitateqz ⁊ gratia pēsat. Sed hęc
latius una cū Plotino ī cōmentariis ī eū iā tractauim⁹

¶ Sermo de rebus altioribus debet eē breuior ⁊

Dionysius ⁊

Eor autē te tēp: ghēdisse extrema uerbis eē plixio
ra sup̄emīs. Oportebat sane theōlogicas īstitutio-
nes: explicationemqz nominū diuinorū breuiori q̄ theo-
logiā significatiuā sermone tractari. Quaten⁹, n, ad sub-
limiora p̄tendim⁹/ eatenus sermones ipsis intelligibilius
cōspectibz cōrahuntur. Quēadmodū nunc caliginē illā
subeuntes/ quz superat intellectum: nō solū īsermonis
breuitatem/ sed etiam ī silentium omnino uacationēqz

intelligētie protinus incidemus. ¶ Nam v̄ illic quidem
asupremo ad infima descendens oratio / proquantitate
descensus ad latitudinem descensui congruam gradatiz
extendebatur. Nūc autē ab inferioribus ad sublime ser
mo conscendens / p̄modo ascensus / paulatim euadat an
gustior. Itaqz post omnē ascensum / obmutescet omnino
totusqz ineffabili coniungetur .

¶ Oīa formam aliquā p̄ferentia affirmari de deo
possunt atqz negari. S; affirmatio q̄dem
a superioribus negatio autem ab in
ferioribus incohanda.

¶ Basilus,

Eus summus super omnem positionē extat : qm̄
est bonitas infinita. Non potes ergo aliquid tam
bonū adhibere deo : quin melius aliquid reliquz sit ulte
rius adhibendū. Est etiā super omnem ablationē / quoniā
est v̄nitas eminētia simplicitas infinita. Imo etiā prima
rōe omni est ablatione superior. Quādiu, n, licet aliqd
ad mouere deo tanqz inde profectum. Tandiu idem ⁊ re
mouere fas ē tanqz hoc ipso q̄ est idē / nō sit illud. Est at
sub illo semper / ⁊ inde qcqd boni repereris vel inuene
ris. ¶ Proinde uerisimile est affirmare de deo quecūqz
formā actionē ordinē habent. Verisimilius at affirmare
de primo perfectiora q̄ ip̄fectiora atqz uicissim proba
bilis ip̄fectissima queqz q̄ perfectiora negare. Si igi
tur perfectissima primū affirmaueris / nondū affirmasti se
quentia. Itaqz sermo reliqua gradatim asserens sup̄flu
iudicari non poterit. Sin aū perfectissima primo negaue
ris semel cuncta negasti : frustra iam reliqua negaturus .
Quāobrem si oīa deinceps media p̄currere rite uolueris :
superiora qdē affirmabis infimis . Vicissimqz ante alia
recte inferiora negabis .

Affirmatio rerū vedeo p̄traria uia p̄cedit atq; negatio
Dionysius.

Ortasse queres: quare cū a primo diuinās positio
nes īcohare soleamus uicissim auferre ab extremis
incipiam. Qm̄ v̄z quādo ponim̄ circa illud qđ positio nē
cēz exsupat suppositoriā affirmationē oportet ab eo qđ ē
illi cognatus exordiri. Cōtra v̄ quādo circa illud anse
rimus. Qđ ablationē cēz excedit ab his q̄ lōgius ab eo/
distant: rite incohāmus ablationē. Ad ne t̄us magis ē
uita / et bonitas q̄ aer atq; lapis? Vicissimq; potius nō
crapulā: nec irascit̄ q̄ nec dicitur / nec intelligitur.

Vnū ē oīuz principiū / nec ē aliquid sensibile / vel
intelligibile: sed utrisq; interuallo quodā
infinito p̄stantius.

Bartholus.

Bo quē secuntur capita / cōfirmātia t̄ū esse causā
oīum / tā sensibilibum q̄ intelligibiliū / contra Ma
nicheos adduci possunt: quos et Plotinus confutat in
troducētes principia duo, s. summū bonū / atq; summū
malū. Et illud quidem intelligibiliū. Hoc autē sēsbiliū
ēē principiū. Ados ēt. nos in theologia et una cū Plotino
refellimus. Qm̄ qđ summū fingit malū: nec actionē ha
bet: nec essentiā. Nichil, n. hēt boni. Nec autē expetuntur
ut bona. P̄terea cū etiā sensibilia bona / pulchra or
dinata utilia sint non a malo sunt principio: sed a bono.
Quod Moses cōfiteri apellat. Qd eniq; nisi utraq; ab
eodē principio tēpenderēt cōmunionē inter se nullā hōbe
re possint. Ratio uera dicat / quēadmodū proprius
quilibet rerū ordo ad propriū reducit̄ caput unū / sic uni
uersalē rerū oīum ordinē ad vnū oīuz uniuersale caput
teniq; referendum. Si, n. quo altior causa est eo latius
longiusq; suū dilatat imperiū: altissima certē causa uim

suam actionēq; per oīa porrigit, Quē cū sit causa causa-
rum prima/proculdubio ē maxims causa. Quis igit cau-
sa ē tā conseruans ubiq; singula q̄ efficiens reliquas
in theologia ⁊ Plotino ad idē rōes adducimus. Quā-
obrē Dionysius noster tū appellat oīum tam sensibilū
q̄ intelligibilū auctorē, Addit esse causam eminenter.
Ceterē nanq; cause nō nullā habent cū effectibus suis
pportionem, Qm̄ ⁊ cause ⁊ effectus sub eodē uniuersali
reꝝ principio cōtinent. Sic igitur sphaera ignis cū esse-
ctibus calidis pportionē habet, Imo ⁊ Mars: atq; sol
cōfirmantibus id Platoniciis, Prima v̄ causa quod ⁊
Plato demonstrat nulla ad opus aliquod pportionē sed
absoluta prorsus infinitate facit, Alioq; non foret sum-
mopere simplex/atq; prima, Cū igit causa prima persim-
plicē eminentiā agat oīa / tā sentiēda q̄ intelligēda / me-
rito nihil est eorū, quando nec pportionē qdē ullam hēt
ad illa, Negaturus autē Dionysius tū cuncta / ne for-
te uideatur tū prorsus emedio tollere / proponit īpri-
mis ea diuinitatē conditione se negaturum minus bona
ut semper intelligatur supra modum meliora daturus,
quando negamus animam esse essentiam corporalē / non
negamus simul esse essentiam meliorē, s. in corporeā, Ne-
gamus similiter tū esse in ordine essentis etiam tran-
scendentis: quē in essentiam corporeā ⁊ in corporeā pōt
diuidi / ⁊ in se existentem / ⁊ alteri adherentē ⁊ similē ad
omnia tū uari / singularimq; finiri, Concedimus tamen
tū esse essentiam transcendente simplicius absolutā.
Negantes iterum tū esse uitā quē est actus ef-
ficientis non prohibemus esse uitā / huiusmodi uite cau-
sam, Rursus quando negamus tū esse rationem /
vel intellectum indagatorem luminis / atq; boni / non
negamus tamen esse intellectum luminis / bonique cau-
sam intellectibus. Sed quis adeo temens est ut

uita

intellectū dicat irrationalē? Quia rationis ambagibus
nō indigeat, Aut rationem appellet cecā / quoniā absq;
prēfente oculi mīsterio uideat, Ita nec trūm amentez
suspiciari fas est, Quoniā cū sit ipsuz lumē bonuzq; a mē
te perceptum / mentis usu nō indiget. ¶ Negat Diony
sius iprimis trū esse corpus, Deinde nec esse / nec habere
conditiones passionēq; corporeas: siue ī corpore sint / siue
circa corpus, Nos ergo uicissiz ex eo q; conditiones / & se
ctus / passionē cōtingētes / corpori / reꝝ principio / nō cō
ringunt / cōsequenter illud nō ēē corpus argumētari ua
lemus, In theologia q; etiā nec ēē formā corpori adherē
tem: nec formā rursus huic forme proximā latius & cla
ramus. Ascendit ¶ Dionysius negando ab inerti corpo
re ad formā corporis: quodāmodo efficacē, i. accidentalē,
Ab hac ad efficaciorē substantialē: sed nō dnm uiuaz, Ab
hac ad uiuam: sed irrationalē, Quis est ita summū sen
sibile sicut est intelligibile ultimum

¶ Quod nihil sensibiliū est qui sensibilis
omnis eminenter est auctor.
Dionysius.

Ansā omnium / omnia supereminens / nec essentia,
nec uita / nec ratione / nec mente capta est. Neq; ē
corpus nec figuram uel spēm: nec qualitatem / aut quan
titatē / aut molē hēt: nec ē ī loco / neq; cernit. Neq; sensi
bile tactū hēt, Nec sentit: nec ē sensibilis, Neq; p̄turba
rioni ordinis expti obnoxia ē a passionib; / vꝫ materialib;
agitata, Rursus / nec est inualida sensibilibus uidelicet
subiecta casibus, Nec luminis īdiga, nec alterationem /
vel corruptionem / aut diuisionem / aut priuationem al
lam admittit: Nec aliud quicquam sensibile / aut est /
aut habet.

Quibus gradibz negant & deo intelligibilia, s. primo
quę pertinet ad animā & inde q̄ ad intellectū / ter
tio quę ad ideas / quarto q̄ ad cōmunes & i
appellationes / quinto quę ad trinitatē

Tharfilus,

Egaturus de deo intelligibilia omnia exordium fa
cit ab his q̄ ad genus itelligibile tanq̄ ultima re
digunt, Ab aīa, s. uegetali pergens ad sensualem, Ab hac
ad imaginantem, Ab hac ad aīaz quasi rationalem sagacis
simarum, s. bestiarum, Ab hac ad rationalem, i. humanam,
ab ipsa huius rōe: ad eiusdem intelligentiam / hīc ad āge
licū itellectū, Ab itellectu ad ideas, Sunt, n. ideas i
intellectu quasi cēlo stelle, Quę i intellectu angelico sūt
eius supremū. S; in diuino q̄ sūt ultimū. Inter ideas
collocat ideas numeroz / mox v̄ pportionū numeros cō
mitantiū, Vbi cōmemorat ordinē, Itē ideas dimēsiōnū
q̄ resoluūt i numeros, Vbi de magno paruo equali loq̄
Preterea qualitatū ideas suis qdāmō dimēsiōnibus idi
gentiū, Vbi similitudinē dissimilitudinēq̄ adducit. Tū
v̄ ideas actionū q̄ secunt ex qualitatibz, Loquēs v; de
motu atq̄ q̄ete, accedūt ideas formaz substantialium, s.
elementalium sub potentię noīe, Ideas rursus cēlestium
sub luminis cognomento, Ideas quin etiam aīaz corpo
ribus cōiunctarū appellatione uits, item separataz sub
essentię cognomento, angelorū quoq̄ ethernitate signa
te, Ethernitas autē secum trahit tempus nēlūt imaginē,
Demum idea ē diuine fruitionis sub itelligibili tactu,
Nactenus de sublimitate diuina negauit & dotes ani
marum mentiumq̄ & omnes quę quomodocunq̄ intelli
gūtur ideas. Et merito / quoniam eiusmodi quęuis idea
singulatim & finitum quiddam est, ac simul cunctę / com
positum. Preterea deus agit omnia pariter & in omnia,
ideas vero ita inter se distīguntur \ vt nō possint ab una

omnes esse, Imo et opponuntur, si, idea stativ / ideq; mo-
tus, Similitudo idealis: Ideali dissimilitudini, deus igitur
cum idealis oēs equaliter pferat, Nec aliqua earū ē quā
intelligunt a nobis neq; et cunctis, Sed quis nō viderit? Si
deus ipse idea parvitas sunt / aut motus / aut diversitas
tatis: nō effectus magnitudinē et statū / unionē, Quibus
autem rationibus talia quādam ex ipso uno Plato in Parmenide neget / et
prolixius narratu foret et ipsius minime necessarium
ex his, n. in commentariis in Parmenide disputant, ¶ Ne-
gat post hoc ab solutis quasdam appellationes: quā comuni-
ter deo digne videntur. Vbi adueritatis appellationē per-
uenit reliquāque similium, tollit tādē e medio necticēs huma-
nas et relationibus illis: quibus diuinae personae inter se distinguntur,
Notiones, n. eiusmodi intelligibiles sunt potius quā diuinae
pro intelligentis nostrae captu concepte, Imo et quicquid sub-
limius a superioribus angelis naturaliter conceptus sunt / deo
inferiores existunt, ¶ Docet et cognitionis modum / quoni-
am est actio intus permanēs pro natura cognoscentis ef-
fici, Ideo nec aliquid entium / intellectualiumque cognoscere
aliter quā essentiali intellectualique ratione, Talesque conceptus
intra se formare, Ideo deum essentiali / intellectu intelli-
gibili longe superiores / eiusmodi notionibus minime circun-
scribi, Sed verisimile tunc intelligi / quando indicat ab-
solute intelligi nunquam posse, Tū vero deus inquit oīa quae sunt
cognoscere / nō ea cōditiōne qua sunt? Sed pro natura dei
Essentia igitur (ut ita dixerim) superenter / intelligit: imo
et super intelligit, Multa unice, Composita simpliciter immu-
tabiliter mutabilia, Praesenti momento praeterita pariter
et futura / velut sibi cuncta praesentia, ¶ Aut deinceps nec
figurari quādam et designari deum perque forsitan designari
putat, Nec, n. sermonē nos habere de deo: quia neque nomen
ex quo sermo componitur, non in quo nomen, Quia nō cognitio ē
Quis quod est ratio prolatis nominis / primūque nomen sed hoc satis.

Notiones

i Parmenide Plato declarat. Videbis igitur deum esse tenebre, i, ipsum eum obscurissimum. Sed quomodo? Quia clament esse deum tanquam omnium ubique notissimum. Putabit aliquis vicissim deum appellari posse lumen, i, omnium notissimum. Sed quo nam pacto? Cum omnia finita testificetur ignorari quod sit ipsum: quod omnes infinitus procul dubio confitentur. nec omnino vere de deo sentiunt homines, qui conceptum humanus superat infinite nec errat omnino de deo: a quo omne notum et iudicium opusque bonum assidue pendet. Tollit denique deo et affirmatio et negatio. Quae tamen aliquando in se sunt divinitati ratione aliqua convenire. Sed reuera quod nusquam attingimus: nec ponere possumus: nec auferre. Sed quae sunt post ipsum. Si, non uni ipsi bono bonorum omnium auctori: nihil deest boni quodnam boni huic possumus adhibere. Rursum si deus est eminentia simplicissima: ab omnibus poenitus absoluta: non potes huic auferre quicquam: quia nec assequeris quod semper eminet: neque diuidis: quod omnium individuum simplicissimum et absolutissimum iudicatur.

Quod nullum intelligibile est quod omnis intelligibilis eminenter est auctor.

Dionysius.

Ternis ascendentes dicimus Deum: nec esse animam, nec habere sensum vel phantasiam vel opinionem vel rationem vel intelligentiam, nec esse intellectum: neque intelligentiam, nec dici: nec intelligi. Nec esse numerum: nec ordinem: nec magnitudinem: nec puritatem: nec equalitatem: neque similitudinem: vel dissimilitudinem: nec stare: vel moveri: vel quiescere agere. Nec habere potentiam: nec esse potentiam, neque lumen neque vitam nec essentiam nec eternitatem aut tempus, nec esse tactum ipsius intelligibile, neque scientiam. Qui est nec est veritas nec regnum: nec sapientia: nec unum: nec unitas: nec bonitas nec deitas. Nec spiritus est quemadmodum ipsi propendimus: nec paternitas est eiusmodi: nec ratio filii.

¶ Neqꝫ aliud quicqꝫ eorꝫ / quę nobis vel aliis rebꝫ ullis
 sit cognita, Nec est aliquid eorum quę non sunt: vel eo
 rum quę sunt, Item nec ea quę sunt / tꝫum sicut est ipse
 cognoscunt, Nec tꝫus res pro ipsa rerum conditione co
 gnoscit, ¶ Nec ipsius tꝫi sermo est neqꝫ nomen: neqꝫ
 cognitio, neqꝫ tenebre: neqꝫ lꝫm est: neqꝫ error: neqꝫ veri
 tas, ¶ Nec est ipsius positio pꝫorsus ulla: nec ablatio
 uerum nos quę post tꝫum sunt ponētes auferentes neqꝫ
 nec ipsum: ponimus: nec auferimus, Quippe cum omni
 positione superior sit singularis illa et omnino perfecta
 omnium causa: et omni rursus ablatione altior excellen
 tia illius qui ab omnibus est simpliciter absolutus: to
 tiusqꝫ superior.

¶ I I A I S,

¶ Argumenta Marsilii ficini florētini in Dio
 nysium Areopagitarꝫ et diuinis nominibꝫ
 ab eodem e greca lingua in latinam
 trāslatum,
 Marsilius,

c ¶ Multi tam latini qꝫ greci / Dionysii li
 bros longis commentariis explanauerint /
 non est consilium nꝫc ad uerbum singula cō
 mentari, Sed ubi potissimum Areopagus
 accademiam redolet, Paulo sagacius explo
 rare / perqꝫ pulcherrimos ortos Dionysii nostri Platoni
 corum facile principis / flores / passim et libare Platon
 cos, Et si Dionysium Platonis tanquam pii philosophi
 sectatorē alicubi et claramus / ipsius tꝫamen non solū este
 ris Platonice propter doctrine Platonice culmen ue
 rus et etiā ipsi Platoni propter nouū ueritatis christiane

lumen / antē ponendū esse censemus. **I**nstituimus ac
non solū sensum eius summam (ut diximus) Plato
nica potissimū rōe perstringere: verū etiam greca i lati
num verba rursus interpretari. Ut utrinq; prouiribus
ipsa secū forma platonica cōsentiret. Quam recte utro
biq; referre / facile potest nullus. Difficilius quidem ali
quis nisi Platonicus, Difficilime vero / nisi philosoph⁹.
In mistica theologia Platonico simul / et Dionysiaco
sensu probauimus ipsum vniuersi principium appellatio
ne magis propria ipz vnus bonumq; nominandū. Idq;
intellectu / et intelligibili quantumlibet excelso superius
esse mōstrauimus. Nullus igit intellectus per intellectu
lem actionez / id attingit. Sed per unionem quādam in
telligentia veriozem / atq; meliozem. Eiusmodi autē unio
nō tam i intellectu fundamentū habet q̄ i unitate qua
dam. Quē quidem est animę intellectualis apex eminen
tior intellectu. Hanc ipsum vnus tāquam sui charactere
spresit aīz. Cui simul / et tāquam bonum / naturales pri
mi boni infudit amorez / et assidue suscitāt. Nā igitur tūc
etiam ipso vno bonoq; fruitur / quādo tum amore eius
modi instigante / tum etiam trahēte deo / multitudinē oēm
exiit / ad sensum et rationē et intelligētiā pertinentem.
Solutaq; iā tota surgit i unitatem suam perquam cum
ipso vno rerum principio i estimabiles consequitur unio
nem.

Liber Dionysii Areopagite de diuinis nomi
nibus interprete Marsilio Ficino.
Dionysius.

Est theologicarū figurationum librū / beatus vir.
Nūc iā ad diuina nomina prouiribus explicanda /
me conferā. Esto nūc quoq; nobis diuinorū eloquioz
lex illa prescripta. Perquam eorum quē de deo dicunt
veruacē asseueremus: non ipersuasorius humanę sapien
cię.

extensio & immo

fi rationibus, S; indemonstratiōe potestatis eius, Quis
sacrus spūs i theologis suscitauit, Qua quidē ineffabilib;
et cognitis i ineffabiliter et cognite copulamur, Per unio
nem quidam potētia et actione nostra, tum rationali, tū
etiam intellectuāli prestantiorem,

Quātus et diuinis asseuerādum, q̄tū diuinitus
inspirati nobis ostēdunt, Itē quō radius di
uinus se ipsum nobis accomodat,

Marsilius,

Lato in *Timeo* et rebus diuinis credendum in
quit dei filius: etiam si nullas afferant rationes.
In legibus quoq; theologiis inuenta iubet oraculis con
firmari, Dionysius similiter nihil et rebus diuinis asse
uerandum putat: nisi quantum diuinitus inspirati con
firmant. **D**eum hic appellatione quadam apud latīda
prodigiosa super essentialitatem nominat. Essentialitas
apud Metaphysicos est simplicior q̄ essentia, Deus igitur
non solum simplicissimum est: sed ipsa simplicitas.
Siqua huic scientia competit non essentialis illa quidē
est dicenda: sed eminentior q̄ essentia, Quē rursus igno
ratio dicitur, Quippe cum nihil alicui note cognitionis
habeat: sed est interea ratione intelligentia cognitione
essentia melior, **H**ęc igitur dei propria sit, Nobis autē
quādiū sumus extra patriam summa cognitio intelli
gentia est diuinam naturam non dum attingens. Tan
tam vero et muneribus diuinis viribusq; consequēs
quantum diuinus ipse radius per serenas sanctorū mē
tes transmissus ostenderit, In quibus sane tanquam in
corporibus diaphanis diuinum percipimus solem: quē
capere i se ipso nō possumus, **Q**uamobrem circa diuino
rum cōtemplationem certis quibusdam limitibus cōbi
biti sumus, Primo quidem: quoniam nihil ultra pertē

gere possumus / q̄ radius offerat: secūdo: quia radius ipse in nos sub mensura descendit non quidem ostensus nobis naturam ipsam diuinam: vel quecunq; deus conspicit in se ipso: vel omnia saltem que p̄enes deum angeli contuentur: Sed pauciora / et inferiora quedam: quamuis pretiosissima proculdubio si cum ceteris conferantur. Tercio: quoniam radius ille unicuiq; p̄ sua dumtaxat capacitate demonstrat. Iusta quadam ubiq; pro meritis distributione seruata. Vbi certe se l diuinus per inde se habet ac si sol celestis lumen suum singulis passim oculis temperaret. Se ergo quasi finitum menti bus finitis offert / infinitatē interea suam occultans in se ipso. Deniq; et vnusquisq; debet circa diuinū radiū ita moderari se ipsum vt nec per ignauia ab illius excellentia decadat indeterius neq; tentet ulterius p̄superbia. Vbi quidem sanctitas / hic autem temperantia lucet.

Tantum de diuinis asseuerandum: quantum inspiratio diuina declarat. Item radius diuinus pro cuiusq; ingenio se infundit
Dionysius.

nona legi
Nulla igitur ratione audendum est aliquid de occultitate: que est superior q̄ essentia / dicere vel cogitare / p̄ter illa que sacra eloquia diuinitus nobis aperuerunt. Ipsi namq; quod excelsius est essentia: scientiam quoq; essentia superiorem / que et ignorantia nominatur. Sed ratione / et intellectu essentiaq; p̄stantior debemus adscribere. Latensq; ad excelsa contendere / quatenus p̄cipue diuinorum verborum radius se ipsū nobis infundit / dum videlicet ad sublimiores splendorum temperantia / et sanctitate diuinorum ueneratrice cohibiti sumus. Siqua enim sapientissimę verissimeq;
cū

theologiꝝ fides habēda est pro mētis cuiusqꝫ proportiōe
reuelātur / spectāturqꝫ diuina, Vbi sane pꝛecipua tꝛi bo
nitas per iustitiam omnium seruatricem ab his quꝫ sub
mensuram cadunt / immensitatem ipsam tanquam īcom
prehēbilē / qua tꝛi tꝛecet prouidentia segregat,

Quod deus nec ab essentia / nec ab intellectu nꝫ pillā / nꝫ per
istū vel pꝛehēdi / vel saltem pꝛicipi potest,

Marfilus,

Intelligibilia itē superant sensibilia: itē simplicia /
cōposita / rursus in corporea similiter corporea sic
excedunt / ut supiora illa / nec ab his inferioribꝫ / neqꝫ pꝛi
vel pꝛehēdi / vel ēt reuera spectari possit, **Q**uod ultoma
gis pꝛincipiū uniuersi tū īmensitatis naturꝫ superat essen
tiā / forma quadā necessario designatā tꝛi incōpabili sim
plicitate / unitateqꝫ pꝛimitus absoluta superat mētis for
mā / ut Plotinus probat necessario multiformē longi
quorꝫ superat cogitationē nō solū multitudine, Sed ēt
mobilitate dispꝫ, **Q**uod iuxta vꝫ sermonē. Nec igit ab his
neqꝫ pꝛi: neqꝫ per aliud finitū qꝫ pꝛehendi pꝛicipi
ve pꝛi, **Q**uod autē deus unitas nō in re quauis unita se
des habens: sed unionis unitatisqꝫ vbiqꝫ causa, Essen
tia qꝫ / intellectu dici pꝛi tanqꝫ eētis oīs intellectuqꝫ
causa / nō tanqꝫ eētialis quedā intellectualis ve forma
Dicitꝫ euz ēt peripatetici putēt eētā t esse / tanquam
pꝛimitissima a pꝛimitissimo pꝛincipio rebus tribuit: atqꝫ
causa / cōmunitissima potētissimaqꝫ cāpꝫ / si ab oībus effecti
bus expedita merito primum pꝛincipium Platonici pu
tant ab essentia t esse solutum, Qua vero ratione intel
lectus quantuncunqꝫ sublimis nunquam primum pꝛin
cipium esse possit sicut neqꝫ visus fit quandoqꝫ lumen
intbeologia nostra planius declaramus,

Deus: essentia et intellectu superior / non potest per ullam
essentiam vel ab ullo intellectu comprehendi: uel saltem
propria uirtute cerni.

Dionysius.

Sicut neque sensibilibus intelligibilia comprehendere spe-
ctari uel possunt: neque fictis figuratisque simplicia et
figurata, Neque per corporum figuras formatis infor-
mitas ipsa incorporeorum refugiens tactus figurarum caret:
eadem ueritatis ratione: ipsa super essentialis infinitas /
omnes essentias antecellit, Ipsa quoque unitas intellectus
superior / omnes super eminet intellectus: ipsum etiam
unum cogitatione prestantius / nullis cogitationibus
potest excogitari, Atque bonus excelsus omni uerbo / uer-
bis est ineffabile, **U**nitatis unitatis omnis unifica. Su-
per essentialis essentia, Intellectus nequaquam intelli-
gibilis, In eloquibile uerbum, Verbi et intelligentis nomi-
nisque uocatio: hec sane iuxta nullum existentium est, Cau-
sa quidem omnibus ut sint ipsa uero non est: itaque omni
essentia superior, Et tandem quemadmodum ipsa de se /
proprie sciteque pronuntiauerit, **D**e hac igitur secre-
tissima ueritate / que et essentiam antecellit / sicut dictum est
nec loqui / nec cogitare quicquam audendum est / preter il-
la que sacra eloquia nobis diuine admodum tradiderunt

signa

forma ligni.

Comprehendere deum nullus intellectus
potest. Scire quid sit deus intellectus bea-
tus / solus solo lumine super natu-
rali potest.

Marsilius.

Intellectus lumine naturali potest certis ratio-
nibus intelligere primo quidem esse deum, Deinde
quid non sit ipse deus, Tertio quid et quemadmodum
efficiat / atque regat, Quarto: qua conditione res ad deum

c iii

omnes sese habeant. ¶ Scire vero quid proprie sit ipsa natura dei nec intellectus noster / nec angelicus naturali lumine potest. Est enim natura illa longo intervallo super essentiam et intelligentiam quantuncumque perfectam. Sed sole beate mentes intelligunt quid sit deus sub lumine quodam plusquam naturali: quando deus ipse se menti coniungit / quasi tanquam formam quam videat et perquam uideat hinc Plotinus: animus inquit perfectus purgatus prius per unionem diuinam deus efficitur quod cognoscat quid sit ipse deus. Sed comprehendere deum naturamque ipsius subiectis rationibus suis apprehendere nullus intellectus / nullo lumine valet. Nullum ergo vestigium nobis usquam obcurrit / eorum qui deus hac absoluta ratione comprehenderint. Quoniam nullis comprehendere licet: nec rursus eorum / quibus palam ipsa diuina natura patuerit percipientibus quidem: nec interim complectentibus. Nec enim vel ipsi exprimere vel alii capere possunt quod illi contemplati fuerint in excelsis: vel etiam contemplentur. Nam et quos Paulus apostolus cognouit in raptu / non licuit homini loqui. Et Plato diuina inquit dici / doceri que non posse: sed in animo pio ad deum accedente subito tandem diuinum ex alto lumen accendi. Quod quidem / se ipsum itus alar. Quasi si neget eiusmodi lumen extrinsecus emicare.

¶ Scire quid sit deus / dei ipsius proprius est. Nec ullum diuine substantie usquam manifestum vestigium reperitur.

Dionysius.

Quemadmodum enim diuinitas sacris litteris benigne admodum de se ipsa tradidit: eius quicquid eadem est / scientia contemplatioque omnibus quecumque sunt / est in accessu. Quippe cum ab omnibus super essentiali quadam excellentia sit segregata. ¶ Nam uero theo-

logos multos inuenias diuinitatem celebrauisse / non so-
lu tāq̃ inuisibilem īcompr̃hensibilemq; verum etiam
inſcrutabile inueſtigabilemq; dixiſſe, Quasi nullus extet
veſtigium eorum qui ad occultam infinitatem illius ac-
ceſſerint

Causa prima / et ſeperatiſſima ē / et preſentiſſima

atq; ſicut oib; ipartit bonū ſic multis di-
uinam itelligentiam atq; unionem

Marſilius,

De excellentiaz cauſe duo preſcipua pertinere uidē-
tur, Primum quidem vt quo preſtantior cauſa ē
eo ſit a ſubditorū conditionibus ſegregatior, Secundus
vero / vt pro excellentiis ſuis gradibus / vires ſuas / actio-
nesq; longius / latiusq; diffundat, Quamobrem prima
emanans cauſa / et ſeperatiſſima eſt ab omnibus / et inter
preſentiſſima, Inde vnum / hic bonum a Platoniciſ no-
minat, Inde qdē / nihil habet ſimile cū effectib; atq; cō-
ſine ruruſum agit oīa. Agit in oīa. Conſeruat aſſidue.
Eſt in omnibus poenitus preſentiſſima. Cum ad infi-
nitam illius bonitatem pertineat ompliſſima virtutum
munerumq; diſfuſio / nihil relinquit uſquem ſuis bonita-
tis expeis, Oſeruo igitur et claritatem illam qua ſe ipſā
cernit / multis impartit, Per quam multa tū contue-
antur, Sed ipſa cognitio tū poenit tū ſuper eſſentiā
extat, Inſequentibus vero cognitio tū / non tranſcen-
dit eſſentiis limites / radius ergo excelſior eſſentia tū ſus
retinet in ſe ipſo, Eſſentialem vero communicat, Nem-
pe cum primus ex deo proſilit / eſſentialis euadit, Per hūc
vt Plato in republica inquit / et ſpecies rerum ſunt in-
telligibiles / et mentes euadunt intellectiue, Atq; hē qd
cū illis harmonice cepulantur, At tandem mentes tū
beate formāt, Distribuit v̄ lumē tū ſuū itellectib;
pro ſua cuiuſq; proportionē, Quāmoduz ſtelle ſingulę

c iii

pro natura sua lumen varium a sole suscipiunt. **¶** Tuz
vero beate mentes cum diuina ueluntate concordēs
mensura dati muneris cōtēts uiuunt. **¶** Desertī cū ita
naturę suę fuerit satisfactum, Nec affectant ulterius.
Neq; recidunt indeterius. **¶** Quoniam uero luminis
est calefacere ideo sub hoc intelligentię lumine statim ac
cendunt amore/congruente uidelicet cum ipso lumine/
ut nec citra/nec ultra petat. Ipse uero amor est/qui ala
rum instar mentes per sublimia subinet/ ne ad inferio
ra labentur. **¶** Sic amorem diuinum in hymnis Orpheus
alatum canit. Et Plato in **¶** Phedro sublimes animas
per amorem diuinę pulchritudinis / pennas inquit re
cuperare: quibus in cēlestem patriam teniq; reuolent.
Deniq; amor sicut/ et natura principium motus est atq;
quietis. Itaq; si forte mentes dum tēz cognoscunt nō
mediocriter/interim tamen ament aliud/vel mediocri
ter/statim relicto tēo ad aliud mouebuntur.

¶ Deus radium intelligentię suę unicuiq; pro
capacitate cōmunicat. Intellectusq; bea
ti distributo munere cōtēti uiuūt
ac firmiter perfruuntur.

Dionysius.

Illuminat 215 n. 65
Erunt tamen summum illud bonum nullū alicu
bi existentium sui ex pers eē paritur. Sed cum in se ipso
stabiliter super essentialē fixerit radium/benigne tamē
interea procuiusq; existentium proportionē/unicuiq;
fulget. Atq; ad ipsius contemplationē/cōmunionemq;
et similitudinē/quatenus assequi possint/sacros intelle
ctus extendit. Qui ut fas est aciem in ipsum reuerenter
intendant. Neq; ad superiora q̄ ferat indultus ipsis
pro modo suo radius frustra insolenter ue contendunt
neq; inclinatione quāpiam ad tēterius uergente/ad i se

riora labuntur, Sed firmiter indeclinabiliterq; ad illu-
cescētem sibi radium/aciem intendit, Et amore viden-
tium illustrationum cōgruo sacra cum reuerētia tēpera-
te sacreque per sublimia peruclāt

¶ Facilius tutiusq; diuina videmus, Si mētis aciem
ad eloquia sacra cōuertimus / quasi in ipsum xū
audentius dirigamus,

¶ Basilus,

Nec lucet in xō tanquam solis mūdani sole, sup-
essentis et intelligentis limites, Non tam perscruta-
ri q̄ venerari debemus, Omentisq; oculos imensas hāc
luces minime substinētes, Hinc ad sacras licteras tāq;
ad celos flectere, In quibus nomina sunt cognomētaq;
diuina tradita diuinitas, uelut stelle oculis nostris acco-
modatę, ex quibus sane stellis nobis emicant / proprię xi
uires et appellationes laudesq; diuine / tanquam solis /
virtutes in stellis, **¶** Ex hoc teniq; seculo pioq; studio
duo quedam potissima reportamus, Primum quidem q̄
diuinos radios hinc aurimus nostro ingenio congruen-
tes, Secundum q̄ diuinum solem radiorum eiusmodi fa-
cti fontem, ut xō placet rite laudamus, **¶** In nomi-
bus appellationibusq; diuinis diuinus uidelicet tradi-
tis / mirabiles latere virtutes et tum ad diuina mysteria
reclaranda; tum ad mirabilia perpetranda debet cōs
existimant; et Zoroaster Iamblichusq; cōfirmāt.

¶ Radii diuinitatis fulgentes in sacris eloquiis
ad diuinam contemplationem facile nos
perducunt.

¶ Dionysius,

Is ergo subditi diuinis lancibus / quę vniuersos
super celestium ordinum sanctos gubernant exer-
citus / secretum quidem illud diuinitatis intellectu esse

forma tantum

etiamq; excelsus factis intelligentis nihil iam perscrutatis
venerationibus: que ineffabilia sunt modesto quodam
silentio honorantes ad illos duxat qui in sacris litte-
ris nobis fulgent splendores contendimus. Atq; ab eis
ad diuinos hymnos illuminamur: inde uidelicet ultra
mundanum modum illuminati, Atq; ad laudationes sa-
cras inde formati, Ad hoc ipsum uidelicet ut et diuina
lumina nobis inde pro modo nostro tradita facile uidea-
mus: et beneficium illud principium totius illuminatio-
nis rite laudemus: quem admodum et ipse se in sacris
eloquiis tradidit.

Q Deus usq; adeo potens / et intima causa est re-
bus omnibus bonorum omnium / ut ipse
met rebus sit ipsa rerum bona.

Bartholomaeus

Et rationem cause effectusq; pertinet ut hic ab il-
la pendeat: et quo causa magis causa est: effectus
etiam magis inde pendeat. Cum igitur causa causarum
sit maxime causa / consequens est: ut et omnia / et omnino
inde dependant. Quamobrem / et illa est non solum
efficiens omnium causa sed finalis. Nec efficiens tantum sed
conseruans / mouens / perficiens / iterumq; reficiens. Et quae
cumq; sunt in opere / ab illa omnino dependunt. In operi-
bus vero mundanis est essentia / uita / uirtus / inclinatio
motus / actio / perseverantia / perfectio. Nec igitur in rebus
omnia prima causa facit / seruat / perficit / reficit. Pro-
inde causa prima ob imensam potestatem adeo tota totum
occupat: ut ubiq; sit omnibus presentissima. Tantoq;
saltem in omnibus interius agat / quanto natura iterius
quae ars proculdubio facit. Quoniam igitur tuorum omnia in re-
bus narrata a deo pendunt omnino: tum etiam deus omni-
bus omnium inest intimus / merito deus ipse uidetur bo-
na haec omnia / quae narrata sunt esse. Speculare imaginem

Aqua est inspeculo, Nec adeo dependet a viuo / vt essen-
tia eius ⁊ virtus / ⁊ motus / ⁊ status sit ipse qui viuit :
seque ipsum ad speculum specularur. Multo magis deus
ipse est essentia rerum vita / virtus / actio / perseveratio / per-
fectio / reformatio. Neque in mentibus puritas / illuminatio
perfectio diuinitas. **¶** Plato in Politico Protagora /
Critia diuinum quiddam inquit / vel deiforme quodam
animis nostris infusum. Idque paulatim multis tempo-
rum curriculis aboleri. Sed cum primum relectum est deum
renouare seculum animosque iterum diuinitate formare. Id
modo Dionysius attigit. Qui deinde subdit deum esse
eum qui simplices fiunt simplicitates : tum eorum
qui uniuntur / unitates. Siue enim exuendo corporea ad
simplicitatem proficiant / resolui videntur in deum / qui
est ipsa simplicitas. Siue posthabita virium / actionumque
multitudine ad vnum se conferant / rediguntur in deum
qui est ipsa unitas. Siue intellectus tum inuicem : tum
etiam cum intelligendis uniantur / ita profus deo / qui
est ipsa unitas quasi quodam glutino copulantur. Sen-
tandem cum ipso deo quasi unus efficiantur / uacant hic
iam mentes. Diuina regnat unitas. Unitate diuina for-
mate mentes agunt. Quod ⁊ Plotinus sepe probat. Ita
blicusque confirmat. Et si deus adeo sit rebus intimus :
est tamen interea segregatus tanquam principium ratione
quodam super essentias : principium inquam super prin-
cipium : nullam videlicet cum principis ceteris vel esse-
tibus habere proportionem. Rursum quamuis sit adeo
separatus / imensus : tamen quod ipse bonum / cen- lum occu-
lit / largissime diffundit in omnia. Hinc Orphicum illud Ju-
piter quam ipse ipso lucez oculit / edit quandoque foras / ex al-
mo corde operans admiranda.

¶ Deus omnibus in rebus / est omnia rerum bona.

Dionysius.

corp qd st substantia: uinētūz uita: corp qd tōc uinētūz, 15. ui. damase. 50

Quia in libro deus

Deus est filius eius

Radidit antez hęc, Deus est causa omnium/atqz
přcipium, Essentiāqz et uita, Tum vero eorū qui
a deo prolapsi sunt/reuocatio atqz resurrectio, Eorū
autē/qui lapsi quodam diuinā i se effigiem perdiderunt
renouatio atqz reformatio, Rursus eorū qui přophana
quadā agitatione quatiūtur cōfirmatio sacra, Permanē
tium uero/tuta securitas, Ad euz quoqz přofisciscētūz
porrecta manu perductio, Illuminatorūz fulgor, Eorū
qui přficiūtur přncipatus ipse přfectionis, Quiqz in
om̄ assumuntur sūma diuinitas, Eorū quoqz qui sim
plices fiunt/ipsa simplicitas, Qui i unū cōueniunt/simi
liter unitas, Vniuersi přncipii ratione quadam sup
essentiā přncipiū supra přncipium, Oculi quin etiam
quātum fas est benefica distributio, Atqz (ut sūmatiz di
xerī) uinētūz uita existentūz essentia, Ois uite cētieqz
přncipiū atqz causa ob přprietā bonitatē/omnia ut essēt
producētē/atqz conseruantē,

Quare deus multis nominibus appellet, Cur unitas,
Cur trinitas, Causa, Sapientia, Dulceditudo,
Benignitas, Ceteraqz similiter,
Bartholus,

affirmatio

Omina cognomena/adiectina/que a sacris litte
ris varia tribuuntur deo/ non ad hoc inuenta
sunt/ut ipsam dei naturā significarent, Quę cum unica
sit et simplex/si nominanda foret unico foret nomine no
minanda, Sed ideo instituta sunt ut multa uariaqz bo
na a diuina bonitate largissimę přfluentia declararent
Siquid uero přter přcessum ex deo/aliquid přterea
significant apud deum/ dicunt utiqz quid non sit deus,
Vbi igitur deus ipse annū/vel unitas/vel monas co
gnominat/ primo qđ pista significat nō ēē deos plures s
unicū, itē unicū deū nō ēē přpositū/ s simplicissimū, Rursus

71177

simplicissimum & non esse diuiduū. Atq; ita dicitur
quid non sit & ens. Deinde per eiusmodi appellationes si
gnificatur rerū unitas ex diuina unitate procedens. Si
gularis, n. & simplicitas ī diuinitasq; vbiq; rebus inc
est / a prima singularitate / simplicitate / indiuiduitate pro
cedit: sed hoc interest q; qui in rem aliquā incidit singu
larem unicāq; hanc habet solam. Qui v̄ unicum & um
habet / iam possidet oīa. Posterea res plurimū simplices
cōpositioni seruiture sunt. Diuina simplicitas cōpositio
nibus dominatur. Deniq; ad indiuidua in rebus velut
ad punctū & unitatem & uenimus uelut ad minima diui
dendo paulatim vel quomō libet minuendo. Ad indiui
duitatem v̄ diuinā peruenitur uelut ad maximū. Vbi
cū infinita unitate / uirtus concurret īmensa. ¶ Et ut
sū natim dicā. Quod hō sit vnus homo: q; corp⁹ sit unū
aliquid / & unū aliquid aīa / sic ex & eo habent / sicut ex eo
dē habuerunt / ut & simpliciter essent: & essent hō corp⁹
& aīa. Partes sane corporis tū humani / tū mūdani / itē
naturaliter repugnātes / ut in unā forma & ciliarēt a pri
ma tandē unitate sortite sunt per eandē quoq; discordes
animū uires & affectus & motus dissensione tandem sedā
ta placant / totusq; animus sub una intelligente forma
uinit. ¶ Sed quis nō uideat unionē oīum a primo prin
cipio & pendere? Quatenus. n. cuncta sunt ab eodem &
eo quidem simplicissimo ī diuiduoq; prorsus secūq; ipso
pœnitus uniformi / eatenus & inuicem cōformia sunt cō
fluuntq; ī idem uelut sinem / quod & tanquāz principiū
ad se ipsū conuertit / quecunq; produxit cōuertendoq;
in idē / efficit interim / ut cuncta īter se sint eadē. ¶ Pro
inde quēadmodū in theologia nostra probauimus / ad se
cunditatē naturę pertinet generatio: & interior illa qdē
prius q̄ exterior. Et quo excellentior natura ē / eo īterio
rem sibi prole generat: prima ergo natura a deo generat

infra

intimam/ut unica sit generantis genitiq; natura:eadem
 quoq; mutui sit amoris. Veritas quidem generationis
 pductionisq; postulat: ut tres hę persone sint existētes,
 Unitas iterea infiniti principii facit/ ut natura sit una,
 Contra in nobis in quibus vna persona in tribus con
 sistit naturis: anima/ corpore/spiritu, Quod Latine per
 sonam dicimus Dionysius dicit hypostasim, Quod quidē
 non debemus substantiam interpretari sed suppositum
 vel subsistens vel existens, Aut subsistentiam vel existē
 tiam, Ita vero conclude, Natura communiter prior ē
 et simplicior q̄ persona, Si ergo persona plerumq; unita
 tem suam seruat in multitudine naturarum/ multo ma
 gis cōuenientiusq; natura potest singularem unitatem
 suam in personarum numero conseruare. Quod autem
 et ratione possibile et simul conuenientissimum est ipse in
 se deus implet, Quia diuinam trinitatem ibidem confirma
 uimus oraculis Caldeorū, Plato quoq; noster scribēs
 ad Hermiam in diuinitate patrem nominat atq; filius.
 Et mox utrunq; singulari numero celebrat, Refere Jā
 blicus Egyptiorū mysteria, In quibus deum inducunt
 ex se emicantem, Suiq; ipsius patres filiumq; nominant
 vbi unā in primo naturas ponunt generantis et geniti.
 Plotinus vbi de amore diuino, Item vbi de uno et bo
 no et libertate primi disputat intimam quādam indiui
 nis generationem ponit: perquam existens aliquid gene
 retur: deumq; asserit ex se ipso prodire, Ex hac igitur
 secunditate diuina omnis secunditas emanauit in ange
 los/ in animas/ in celestia in inferiora celo, Ex illo quidē
 generante generantia/ ex illo autem genito genita prodie
 runt, Ex producente similiter et productio/ producentia
 pariter/ atq; producta, Appellatur etiam deus causa/
 quoniam omnia essentia accipiunt a deo: bonitate v; di
 uina ita uolēte: sicut et Plato i timaeo igit: nō at necessi

persona

hypostasis. i. subiectu

a pō ad actum uo
 let pñā in diuin

tate naturę, Dominat sapientia et pulchritudo: quoniam
harmoniam decoremque rebus imserit: harmoniam in qua
interiorem et exteriorem et decorem perque quidem duo et
sunt et bene sunt omnia. **¶** Post hec Dionysius eternum
Dei filium inquit benignitate mirifica humanam sibi naturam
assumpsisse nullo iterum modo mutatam, **¶** Mysterium hoc Platoni-
cus Amelius euangelium Iohannis commemorans / venerat
Plato qui est contra Prothagoram disputans non homi-
nem inquit esse rem omnium mensuram: sed etiam maximam et si et-
us fiat homo, Rationes autem mysterii huius in libro et chri-
stiana religione tractauimus.

¶ Diuina nomina plurimum significat beneficos ex quo ex
progressus, Deus appellatur unitas, trinitas cum
sapientia pulchritudo benignitas,

Dionysius,

Et tamquam initiati ab eloquiis sacris accepimus, Inue-
niunt autem uniuersas (ut ita dixerim) sacra theologo-
rum laudationem ad beneficos summas diuinitatis progres-
sus ex planatione laudandosque appellationes diuinas effin-
gere, Itaque in omni forme theologica tractatione / summas
diuinitatem sancte celebratam uidemus, **¶** Ut Dionades *Monas*
quidem et unitatem propter simplicitatem unitatemque im-
partibilitatis ipsius naturam exsuperantis, Ex qua tamquam *Q. 5*
unifica potestate efficiuntur unum diuinitatisque nostris di-
uersitatibus supra mundanum modum conglobatis / im-
monadem etiformem unionemque deum imitantem col-
ligimur. **¶** Ut trinitatem vero propter super essentialis
secunditatis insuppositis tribus expressionem, Ex qua
paternitas omnis in celo et in terra existit atque nominatur,
¶ Preterea ut omnes existentiis cum: quoniam omnia per bonitatem
eius effectrices essentis / ut essent acceperunt, tunc et sapien-
tem: atque pulchram: quia quecumque ex eorum numero
que sunt naturę sue / propria seruant inuiolata / diuine

ppitius

omnis harmonie sacrique decoris sunt plena, **¶** Precipue v
generi nostro propitiam, Quoniam in una personarum sua
rum naturam nostram uere integreque assumpsit: reuocans
ad se sibi que applicans humanam humilitatem, Ex qua sim
plex Iesus ineffabiliter est compositus, Et qui est eternus
temporalis sumpsit processionem, Atque in ista nature nostre
peruenit: qui omne totius nature ordinem super eientis mo
dum eminenter excedit, Propria tam interea immutabilia
propterea in confusa conseruans, **¶** Adhuc inquam tanquam
iniriati didicimus: et quecumque alia dei lumina sacrifi
ciorum eloquiis hausta secreta diuinorum preceptorum nostrorum tradi
tio explanatione nobis perspicua contulit.

¶ Ipsum unum bonumque est superius ente intellectu intel
ligibili: item quare figuris utamur ad diuina de
claranda, Item de resurrectione et frui
tione dei.

Marfilius.

essentia

Alim diu lectores amonendi nobis erant: uocabula
hec essentia et ens et entia philosophis prodonata ut
instrumenta sua cuique artifici concedenda, Preterea non posse
nos: ubicumque Dionysius uiam nominat: per substantias
satis interpretari: sed plerumque per essentiam exprimendum:
presertim ubi de ipso uno bonoque ubi de malo: ubi de
materia disputat, Philosophi. n. non substantiam quidem que
tuum predicamentum est: sed essentiam atque ens quod omnia
predicamenta complectitur: in certam trahunt cum uno atque
bono: Peripatetici sane ens unum bonum equalia putant
Atque Platonici inter quos Dionysius noster obrinet
principatum: unum bonumque enti extra controuersias ante
ponunt: tanquam amplius simplicius: prius: sufficientius.
Ideoque summum deum unum ac bonum essentia superius
libenter appellant, **¶** Sed dic age: quando Dionysius
materiam informem uiam inferiorem inquit: interpretaberis

ne substantia inferiorē? At parum dixeris, Nam qua-
 tenus est informis / nō solum substantiali / sed etiā accidē-
 tali est forma exterior? Præterea ubi malum ait / nec esse
 nec habere. Nam si substantiam intellexeris ibi negatā /
 sub intelligere poteris malo quantitatem saltē / vel qua-
 litatem posse concedi, Quod dictu nephas, Proinde
 Dionysius una cum Platoniciis: quęcunq; sensibus sub-
 iacent entia nō uera nominat / substantias vero incorporeas
 earumq; proprietates appellat entia uera: et intelligibilia
 uocat, Quo ī genere sūt aī intellectuales / et intellectus
 angelici, Super hęc tādē entia uera / introducit deū ex-
 celsius ēte / intelligibiliq; superius, Sane quēadmodum
 unusquisq; sensus cū sensibili suo proportionē quādā het /
 ita sensus uniuersus / cū uniuerso sensibili, Item quam
 proportionem sensus habet ad sensibile: eandē ferme ad
 intelligibile obtinet intellectus, Rursus qua proportiōe
 se habet sensus ad intellectum: eadem sensibile ad intelli-
 gibile se habere uidetur, Quamobrem cum et intellectus et
 intelligibile proportionē aliquam subeant: merito sup-
 utrunq; reus est ab omni proportionē poenitus absolu-
 tus, Est et super substantiā / quę sub ēte ab accidente diui-
 ditur: et cōmeritiū subit eū accidente, Est etiā super cō-
 tiā natura sua multiplicabilē ī essentias: ipse tamen non
 ita multiplicandus, Quoniā intellectus noster pp ni-
 miū sensuū sensibiliūq; cōmeritiū / īeiusmodi nita quēdā
 modo ad intelligibilia pura fit sepius: ideo prudētē theo-
 logi sensibilibus quibusdam / et his quidem honestioribus
 intelligibilia uestiunt: ita ut nō intellectui nō magis
 accomodata: qui lumen intelligibile ita temperatum / tā
 facile cernit: q̄ oculi lum quodlibet incorporeis uidet
 quodāmodō solidis: alioquin minimē discernendū, Deū
 quoq; excelsius ente et quouis intelligibili mirabiliter
 eminētius / entibus intelligibilibusq; ad angelos et aīas
 di,

54

pertinentibus induere solent / sic intellectui reperiendum /
 sicut sol ipse / qui alioquin tellerari non potest / rara sepius
 nebula oculis reperiatur / ita lumen figuramque solis tuto
 cernentibus. **¶** His itaque rationibus Plato noster animas
 intellectusque per lineas / circulos / musicos / numeros / cur-
 rus / alas similiaque describit / et in sole figurat. **¶** Isaias
 quoque dominum uidet in solio excelso sedentem. **¶** Et Seraphi-
 nos fingit alatos : ut **Ezechielles** impresentia ceterosque
 dimittam. **¶** Et ut summam dicam / sicut in genere sen-
 sibilium puriora tanquam uelamina quedam / rebus intel-
 ligendis apponunt / puncta / lineas / figuras / unitatem / nu-
 meros lumina punctum quidem et unitatem / significantes na-
 turam induisibiles / per lumen vero intelligentie certitudi-
 nem sic quae summa sunt in ipso intelligibilius ordine deo
 adhibent / ut essentiam / vitam / intelligentiam / veritatem / sapien-
 tiam / intelligibile lumen. **¶** **¶** Sicut illa intelligibilibus te-
 teriora sunt ita haec inferiora deo. **¶** Resurrectionem corporum
 humanorum diuina potestate futuram Plato in libro de re-
 gno describit. Quam olim Zoroaster asseruit. Itaque legi-
 mus in magorum carminibus / quod omnes usurpau-
 re / Platonici animam nostram praeter terrenum corpus hanc
 celestem. Qui cum quasi curru quodam reuersura sit in caelum.
 Item animas deo redditas / terrenum quoque corpus terrene-
 tandem non relicturas / sed una cum caelesti suo corpore / id quod
 corpus caelo reddituras illuminandum. Quibus in uerbis
 et resurrectione corporum / et beatorum splendor asseritur.
¶ Profecto quemadmodum sol in uere terre uisceribus
 condita semina suscitatur / et pleraque pulcherrimis floribus
 ornat / ita splendidissimus Christi corpus / statutis tempo-
 ribus coelestis usque quaque radiis / hominum corpora sus-
 citabit. Multaque praeterea splendoribus exornabit. **¶** Sic
 illud Pauli conformabit corpus humilitatis nostrae con-
 figuratum / corpori claritatis suae. Quando igitur ita filii

Curus

resurrectionis erimus idest ex eo / qui primus iam resur-
rexit in similitudinem eius renati fuerimus / ceteroq; dona-
ti / terno Christi lumine perfruemur, Per uisum quidez
uisibili corporis Christi luce; per intellectum uero iam ab
omni contagione corporea liberum, Intelligibili lumine
ex intellectu, uidelicet Christi anima in nostram intel-
ligentiam emicante, Sed per unitatem illam animarum / quam
Plato in Phedro mentis caput appellat / intellectu pre-
stantius consequemur unionem quandam intelligentia
meliozem cum unitate bonitateq; diuina: quae quidem
infinito internallo superat intellectum: sed coniectis in
uiuitatem nostram radiis intelligibili sorte superioribus
uniet sibi mentem: quae ita formata deo per deum ipsum /
deum protinus percipiet formatorem,

Diuina rite docentur per signa, Item qualis
gloria celestis futura sit,

Dionysius.

Hinc quidem in his erudimur pronostri ingenii fa-
cultate, Qui sane indulgens benignitas sanctarum
litterarum sacerdotaliumq; traditionum per sacra uela-
mina intelligibilia quidem sensibilibus: quae uero essen-
tiam superant / rebus quae habent essentiam / obtegunt, for-
masq; / et figuras his quae formam figuramq; refugiunt
rite circūdat, Excelsam deniq; infigurabilem si licet
signorum diuiduam uarietate multiplicat et effingit, At
quando incorruptibiles / immortalesq; facti erimus sor-
tenq; Christo similem beatq; adei semper ut scriptum
est cum Domino erimus, Visibili quidem diuineq; ipsi
us spectaculo per castissimam speculationem iam imple-
ti: lucidissimis tunc nos circumfulgente luminibus,
Quemadmodum discipulos suos in diuinissima
dii,

*infigurabilia
ut per signa*

illa transfiguratione sua, Intelligibilis autē illuminatio
nis eius intellectu a perturbatione materiaq; sepe
pticeps, Unionis vero intellectu superioris prefulgētū
radiatorum incognitis beatissq; iactibus: cōpotes erimus
indiuiniore videlicet super celestius mentius imitatiōe
Erimus enim ut diuinorum eloquiorū ueritas ait equa
les angelis: filiiq; Dei/quandoquid; resurrectionis filii
futuri simus.

Quare circa diuina imaginibus et comparatio

nibus uti deceat et quomodo deus efficiā

cognitionemq; antecellat.

Bartholomaeus.

Ab oculis statu anima quidem corpore uestita ē:
ratio v̄ imaginatione: mens teniq; ratione. Tum
vero imaginatio/qua utimur uiuimusq; q̄ plurimū: in
telligentiē notiones/assidue sensibilibus imaginibus indu
it: quo circa nec iniuria cognitioni nostre nō tam nuda
q̄ uestita quedam accomodata uidentur. Induunt igit
sapientes merito sicut diximus/sensibilibus quidem intel
ligibilia. His vero diuina. **Quia** Plato prouidentia/
iubet homines sub tenebroso specu nutritum: ad intuen
dam meridianā lucem non subito compellendus: sed mō
strandum huic solem. Primo quidem ad lucernę lumen
in aqua. Deinde in luna sub nocte serena. Demum in ipsa
aeris serenitate diurna. Similibus quoq; gradibus rude
vult ingenium ad contēplandas perducere diuinitatē. **U**i
nes vndiq; cōringentes centrum/nō longitudine quidē
sua signis illud tangunt magnitudinis expers: sed suo
queq; signo/signum. Quod quidē et si nō est longū/neq;
plura. Plurimarum tamen longarum que linearum ter
minos idest puncta eodem sui puncto complectitur. **P**ā
vero euz lineę cuncte earumq; termini. Ab eo profluāt:
merito isē eminenter per anticipat omnes: eadē ratione

sphere minores multe sphaera quadam ampliore pprehens
se/centris queqz suis attingunt/sphere continētis centrū
mirabiliter inse/ et circulos omnes/ et centra complectēs,
His ferme comparationibus Plotinus magnus utitur
ostensurus quā rōe q̄ plurime simul mētēs i unū ipz uni
uersi principiū fingant intuitus. Ipsumqz inse pprehē
dat et intellectus omnes/ et sūma queqz itellectualium
actionū. Item hic atē Plotinus Dionysius attingisse vi
det: probās p̄terea itellectus vbi tū attingūt/ itelle
ctuales actiones post h̄re quasi multiplices: ideo diuine
oppositas unitati, Atqz per unitatē potius amorēqz attri
gere. Qd et Plotinus sepe cōprobat. Quēadmodum
uita ante se essentiam postulat/ nisi, n. sit nō uiuit: ita co
gnitio uitam. Nempe non cognoscit/ nisi prius uiuat.
Omnis ergo cognitio in essentia uiua fundamentum ha
bet. Et ideo circa essentias atqz entia tanquam fines di
rigit actionem. Hinc aiunt naturalem quidem philoso
phiaz circa ens iam quale mobileqz uersari, Mathematicam
vero circa ens iam quantum. Metaphysicam te
nēqz ipsum simpliciter ens spectare. Qued tam et si non
dum substantia est uel accidēs. Nec dum quantum uel
quale uel mobile/ potest tamē per h̄c omnia quandoqz fi
niri. Ideo nec est simpliciter infinitum. Sed (ut sum
matim dicam) cum cognitio quidem/ et essentia sit poste
rior et tēminat in essentias uelut fines: merito tūc esse
etiam supereminens/ cognitione etiam antecellit: nec
igitur attingi cognitione potest. Essentiam uero bono
posteriorē esse testantur essentię quilibet inse ipsis mi
nimis quiescentes: sed annitentes semper ad actionem/
ad actionem uidelicet circa bonum una queqz suaz/ qua
quidem ratione/ ipsa simpliciter primaqz essentia agere
iam cōuincitur ad ipsum simpliciter primūqz bonū.

Signis congrue utimur ad diuina ipse v̄ tūc
essentiam cognitionemqz antecedit.

diii

Dionysius,

Hinc autem pro ingenii uiribus congrue ad diuina signis utimur. Rursusque ex his ad simplicem unitatemque intelligibilium spectaculorum veritatem modo quodam proportionis assurgimus. Atque post omnem nostram diuinorum intelligentiam/sistentes intellectuales actiones nostras ad sublimiorem essentiam radii quantum fas est/cōcedimus. In quo quidem termini omnes omnis cognitionum plusquam ineffabiliter preexistunt. Quem nec intelligere/nec eloqui licet; neque quomocumque aliter speculari. Propterea quod est ab omnibus segregatus/et eminenter ignotus. Jam vero essentialium omnium cognitionum/atque uirium super essentiali uirtute fines simul cōs anticipauit. Atque in comprehensibili potestate supercelsibus quoque mentibus altior extat. Si enim cognitio est omnes tum etiam sunt/tum etiam in entia desinunt/qui omni essentia superior est/cōsequenter est ab omni cognitione semotus.

Deus amplectitur/complectitur/anticipat omnia
Mysteriumque diuinum/nec a se/nec a se per
intelligentiam assecutus: sed per unionem
intelligentiam meliorem.

Basilius,

Eius omnia amplectitur: cōplectitur: anticipat: amplectitur quidem per excellentiam potestatis uelut extrinsecus circumfusus. Cōplectitur autem: una quadam pænese natura unice colligens singula quantum licet inter se diuersa. Anticipat utique: quoniam et ante quod sunt possidet ipse: et gradu longe prestantiore quod sunt. Deus neque scientia/ueque tactu percipere possumus. Id autem est/neque conclusionem quadam antecedentibus principis consequens. Neque subito quodam intellectus intuitu. Quod Ipsi bonum

ob infinitatem suam intellectus finito assequi non ualemus.
 Rursus unitatem eius propter incomparabilem simplicitatem intelligentia semper multiplici non attingimus tres insuper illas (ut ita dixerim) existentias in unitate simplicissima subsistentes / vestigiis nullis inuestigare liceat. Preterea quoniam quilibet trium illic existentium eque deus est / atque bonus / totusque deus / totumque bonum.
 ¶ Angeli quinetiam naturali intelligentis lumine / mysteria eiusmodi non attingunt : sed diuinitus infuso super naturali quodam lumine in angelicam unitatem intellectus prestantiores / coniunguntur deo / unitate quadam intelligentiam superante. Per quas utique unionem fruentes deo / hęc mysteria / et si non omnino comprehendunt / certissimis tamen rationibus consecuntur. Angelos dico non omnes : sed beatos . Ad naturamque soli inter angelos super naturali lumine digni sunt haberi. ¶ Animus quoque in patria iam beate / et sique preterea quasi separate uiuens / a corpore extra corpus aliquando et unitus rapiuntur / factus iam angelicus : eodem ad tempus cum angelis munere potiuntur. Similiter dumtaxat animorum officium est / diuina nobis nomina rite tradere. ¶ Quoniam vero nomina hęc non rite pandunt / nisi coniuncte deo : coniuncte vero non sunt / nisi seiuncte prius non solum a corpore fuerint : uerum etiam a propriis intelligentis actionibus : rursus ab omnibus tum quę sunt / tum etiam quę intelliguntur esse / idcirco prima eiusmodi nomina / tam ablationem rerum a deo / quam separationem dei ipsius a rebus significauerunt. ¶ Uniones quibus beati vel angeli vel animi deo iunguntur / appellat vel epistolam vel paradoxam. Primum quidem significat iactus / ictus / aspectus / intuitus. Secundum vero perceptiones / acceptiones susceptiones. Disiunctio hęc originem ducit a diuersis opinionibus circa iustum . Platonici enim putant
 diu.

visum foras emittere radios, Peripathetici vero q̄ con-
tra/imagines a se uidēda suscipere, Beati vero/nec iaci-
unt suos in deum radios/nec deus ipsum accipiunt, S; ab ipso deo lumen auriunt; quo statim hausto/non deus
quidem beato coniūgitur, Sed beatus deo, Non enī
beatus deum accipit, Sed beatum sibi deus assummit.
¶ Formę quidem materiales/idest cum materia quanta
usq; quaq; diuidue/ ab ipsa materia suscipiuntur atq;
sustinentur; indiuidus vero forme/ & a materia separa-
biles/ materiam ipse suscipiunt; atq; regunt, Similiter/
accipi quidē rerum formas ab anima licet dicere, Deū v̄
nequaquā, Sed aīam ab ipso deo uicissim.

¶ Soli sancti per diuinā inspirationē facti iā āgeli
cī; ita per unionem cognoscant deum/ vt
recte possint diuinā noīa p̄stituere,

Dionysius.

T uero si ipsa omniū causa est omni sermone cogni-
tioneq; p̄stantior/ atq; intellectu uniuersaliter
essentiaq; superior; quippe cum amplectatur/ complecta-
tur/ anticipet omnia / ipsaq; a nullis usquam cōprehēdi
possit; rursus si neq; sēsus ipsius ē ullus nec imaginatio
nec opinio : n; nomen : n; sermo : nec tactus nec scien-
tia : quonā pacto diuina nomina p̄tractabimus? Quip-
pe cum ostenderimus Deitatem excelsiorem essentia cō-
sequenter nec uocabulū nec nomen habere, ¶ Ceterū
quemadmodum diximus ubi diuinas hypotiposis, i. fi-
gurationes uel institutiones exponebamus quid sit ipsū
unum atq; bonum essentia superius et ignotum : quid
inquam sit in ipsa unitate trinitas et in trinitate qui
libet equus deus/ eque bonus; nec dici/ nec itelligi potest.
¶ Ipse quin etiam sanctarum uirtutum conuenientes
angelis uniones/ siue eas iactus dicere oportet; siue per
ceptiones circa bonitatem plusquam ignotā/ atq; p̄sul-

gentem ineffabiles sunt nobisq; incognite. Solisq; angelis illis infant; qui super cognitionis angelice moduz his digni habiti sunt. Quod utiq; unionibus intellect; quoq; cōformes deo angelos imitantes; quātum fas est uniti; cum per totius intellectualis actionis uacationēz eiusmodi unio mentium deo raptarum ad ipsum lumē ex celsum confecta sit/ consequenter lumen ipsum/ propria ad modum ratione per ablationem omnium celebrant. Ad hoc ipsum uere mirabiliterq; illuminati ex beatissima ad idem unione. Quod uidelicet reruz quidez omnium causa est. Ipsum uero nihil est ex omnibus. Vtpote quod ab omnibus entibus sit supra modum essentiz segregatus.

intus unit

Deus dupliciter cōsiderari potest: tū a rebus longissimē segregatus: tum omnibus maximē se cōmunicās. Item ipsuz bonū ē accomodatissimū deo nomē

Bartholomaeus.

Ubi diximus duo ad primum rerum principium potissima pertinere: primū quidē/excellentia cum cetera inenso spacio supereminētez; secundū uero bonitate per omnia se ipsam creando/cōseruando/mouendo/ perficiendo/largissimē diffundentem. In prima quidem cōtēplatione nulluz deo nomen accomodamus rez prosus ullarū: siue sint siue esse possint atq; fingi. Insecūda uero attribuire quodāmodo deo honorū ab eo procedentium nomina possumus. Qua ratione omnium in deo vigor efficac/ exemplarq; proculdubio uiget. Negat Dionysius de deo/ quecunq; formali aliqua ratione pertinent ad proprietates rerum naturalium animarumq; et mentium. Vel etiā entis illius uniuersi. In quo Platonici/ essentia/uita/intellectuz/collocant. Item motum/natū identitatē/ diuersitatem tanquā genera rerum. Rursus

infinitatem/atq; terminū/uelut prima omnium elemēta
¶ Vritur quinetiā prima Platonis epistola dicente cir
ca regem omnium cūcta sunt, Ipsius gratia omnia; ipse
causa est bonorum omnium, Primum ex his tribus oīa
dicit ex trō pendere. Secundum tēclarat illic tanquā
a causa finali. Tertium: uelut ab efficiente/omnia tēpen
dere, **¶** Posterea prebat ipsum bonum esse accommodatū
simū primo rerū principio nomen, Primo: quoniā ad
ipsum bonū amplissima diffusio pertinet: eademq; pari
ter pertinet ad principium, Deinde quia bonum rationē
causę finalis habet, Quādo quidem tanquā finē/omnia
bonum appetunt, finis autē est causa causarū causas
enim ceteras mouet. Tertio: quoniam oīa principū suū
appetunt: ut uel idē perficiātur, Vtibi uero aliud ex
petunt: pręter bonū Bonū igitur oīū ē principium: quē
admodum est et finis, Ad appetunt oīa intellectū, Nec
cū uitam/et quę saltē affectant essentia: non simpliciter
eam optant/sed gratia boni: uidelicet ut etiā bene sint/
et bono quodam essendo fruantur, Quamobrē nec intel
lectus/nec uita/nec essentia: ita deo pueniunt sicut bo
num, Memento uero quatenus singula propriū bonū
cupiunt/eatenus quodammodo ipsum quoq; simpliciter
bonum tēsiderare, Vt hoc enim tum ab initio/ tum per
petuo habent singula/ut bona appetendaq; sint, Quę
ex bono ex mente Dionysii diximus/a Plotino/et Pro
clo post Dionysium sunt maxime confirmata,

¶ Deum tum ex nullis nominare licet/tum etiā
ex omnibus celebrare, Siq; dē ipsum bonū
suo mō apperit oīa tāq; idē creata

Dionysius,

Ipsū igitur tritaris excelsę super essentialē/ ipsa
scilicet super bonitatis super essentialē/quicquid tē
niq; sit/ neq; ut rationem uel potestatem: neq; ut itel

bonū et finis

lectū aut vitā / vel essentiā laudare fas est / ulli ex his q
ueritatis / omni ueritate superioris / sunt amatores: & ut
excellētissime segregatā ab omni habitu / uel motu / uita.
imaginatione, opinione, nomine, sermone, cogitatione, i tel
ligentia, essentia. statu, firmatione, unione, termino, i fini
tate, Et vniuersaliter ab omnibus / quę in ordine entiu
collacantur, ¶ Verum quoniam tanquam subsistētia bo
nitatis ipso suo esse entium omniū causa est / haud ab re
excellēti ueritatis prouidentia bonoz principium, ex omni
bus ide creatis laudare decet, Quando quidē circa ipsā
oīa, Atq; eius gratia: ipsaq; est ante omnia, Et in ipsa
cuncta consistunt, Atq; eo ipso quod est ipsa / vniuersa p
ducta sunt / atq; subsistūt, ¶ Idcirco hāc appetūt oīa, in
tellectualia qdē rōnaliaq; sciēter, Inferiora v̄ his sēua
li cōditione, Sequēti rursus paruitatē moriū: aut p apti
tudinē quādā essentialē / & i quodā habitu cōsistētē,

¶ Qua ratione negari omnia & deo / ac pariter
affirmari possint,

¶ Iarfilus,

Istoria Dionysii sententia illa Mercurii ter maxi
mi pfirmat, Deus iquit nihil ē oīus, Deus ē oīa,
Deus nomen nullum habet, deus habet omne nomen,
¶ Ita ferme res omnes ideo sunt pariter atq; non sūt /
sicut domus iarchitecto, forme mēbroz inuegetali se
minaria p natura, Igneus i sole calor, In unitate nume
ri, Longitudo lineę in puncto / vnde Dictagorica ratio
ne producitur, Lineę i cētro circuli, Radi omnes i cen
tro solis, In lumine v̄ calores, ¶ Res sane nulla ppter
tū ea forma qua vel ē / vel fingit / ē ideo: finita v̄z ideo
pōnit i finito, Res itē oēs tanq̄ a deo nō casu s̄ rōe in
formā suā edite / in deo p sunt gradu quidē certo / sed infi
nitę p̄tatioze q̄ in se ipsis, Merito igitur Parmenides
pythagoricus apud platonē / oīa de ipso uno rez p̄cipio

negat pariter et affirmat. Nomina vero affirmatiue de
deo dicta non significant ipsam dei naturam: ficta vide
licet ab intelligentia naturam illam penitus ignorante.
Sed significant actum quendam. Qui ad deum quidem
comparatus/ productio/ ad res autem/ processio dici potest.
Iam vero quando deus nominatur uita/ significat et actum
dei uiuificum/ et uitam in res quandam actione eiusmodi proce
dentem. Similiter essentia et intellectus et bonitas/ et co
gnomenta cetera que affirmant.

¶ Qua ratione deo nullum conuenit nomen, Rur
susque conueniunt omnia nomina,

Dionysius,

¶ Ecce igitur intelligentes theologi/ diuinitatem partim
tanquam nomine carentem: partim ex omni nomine ce
lebrant. Ut carentem quidem nomine/ quando supremam
diuinitatem alunt in una quadam secretarum occultamque
aliquid significantium uisionum apparentem/ more passe
cum/ qui interrogauerat. Quod est nomen tuum? At
ueluti eum ab omni diuine appellationis cognitione de
terrentem/ dixisse. Quid nam meum nomen interrogas.
At qui et hoc est mirabile. An vero non ne est istud reue
ra mirabile nomen? Quod est super omne nomen. Quod
est innominabile. Quod quidem omne nomen exsuperat
quodcumque nominatur/ vel in hoc seculo vel infuturo.
¶ Vicissim quoque tanquam plurimis nominibus predi
cum laudant. Vbi deum rursus dicentem inducunt. Ego
sum qui sum. Vita, lumen, deus, veritas. Et quando di
uina sapientia predicit ipsam omnium causam uaria deo
nominatiue ex creatis omnibus predicant. Ut bonum/ ut
pulchrum. Ut sapientes. Amabilem. Deus deorum. Domi
nus dominorum. Sanctus sanctorum. Ut eternum. Ut
existentem. Ut causam seculorum. Ut auctorem uite.
Sapientiam. intellectum. rationem. cognitorem. Ut thesaurus

totius cognitionis omnes anticipantem, Ut potentiaz,
Potentem, Regem reguz, Antiquum dierum, Infenesci-
bilem, Immutabile, Salutē. Iustitiam, Sactificationē,
Redemptionem. Magnitudine Omnia excedētem, In
aura tenui, Jam vero et iumentibus esse deū dicuntur et i
animis et i corporibus et in celo et in terra atq; simul i
eodem, Eundē in mundo/circa mundum/super mundū,
Super celestes, Super essentialē: solem: stellam: ignem:
aquam: spiritū: rores: nubes: ipsum lapidem: atq; petrā
omnia quę sunt, Nullum eorū quę sunt.

Q Deus non solum omnia in omnibus agit, sed
etiam ipse est in omnibus omnia,

Marfilus,

Nato inepistolis inquit omnia a deo regente pēde-
re/tanquā ab efficiente pariter atq; sine: p̄terea
i quarto legū idem cōfirmat his verbis, Deus ut p̄isci
tradunt p̄ncipiū et finem et media omnium cōprehēdēs
recta via peragit et secundum naturā omnia circuit, In
Timeo/atq; Parmenide omnia reducit ab uno, Quā
obrem Plotinus et Iamblichus et Proclus omnesq;
extra cōtrouersiam Platonici/quāuis res/uirtutes/euē-
tus/differentes i causas quoq; differentes p̄ximis refe-
rant/omnes tamen et effectus et causas i primas redigūt
causam causarum, Vnde cause omnes habent ut et sint
et cause sint et sua queq; naturaliter agāt et certo quodā
ordine moueantur, Accirco mediarum causarū effect²
a causis suis p̄ficiscūtur/i omnibus causis agente pri-
ma ideoq; et prima sunt omnes, **Q** Taz vero efficaciter
agit i causis agentibus effectibusq; procedentibus/cau-
sa prima cuius uirtute actuq; omnia faciunt atq; fiunt/
ut mirifice dotes omnes i rebus quibuscunq; reperte/
non solum a causa prima sint verū etiā excellenter cōsi-
derate, causa ipsa sint prima, Imo prima causa sit omnes

Deus qd
omnē quā sunt

eiufmodi dotes, Quēadmodum anima ī oculo quidem ē
uifus / ſauribus autē eſt auditus inceterisq; mēbris ⁊ cē
teri ſenſus atq; uires. ¶ Tradunt aſtologi per aſpectū
quendā lunę ad ſolem / uires ſummatim congregatas ſtel
larum omnium hauriri, Quoniā uidelicet uires omniū
⁊ exiſtant a ſole / ⁊ in ſole conſiſtant / per lumen uſq; quaq;
diffuſus ſingulis uirtutes ſingulas conſerente, Itaq; nō
ſolum quicquid ſtelle faciunt ſol quoq; facit ſed etiā uir
tutes in ſtellis differentes / ipſe ſol exiſtit. In Saturno
quidem ſolis lumen eſt ipſa ſaturnia firmitas. In Jone
uirtus alma, In Marte motus efficax, In Venere gra
tia, In Mercurio agilitas ⁊ induſtria, In Luna uiui
dus humor, Inceterisq; ſimiliter eſt ⁊ cetera, ¶ Quid
ergo mirum? Si deus ſit nominibus omniū appelland⁹,
Cum ipſe deus in eſſentia ſit ipſum eſſentię firmamen
tum, In uita uero ſit ipſe ad uniuerſalem motum uigor
intimus, In intellectu perſpicacia pariter atq; claritas,
In omnibus deniq; ſūmitas unuſcuſq; boni, ¶ Aduc
teniq; tendunt quę Dionyſius de uniuerſali dei actiōe
⁊ regno ⁊ prouidentia diſputat, Ita uero uniuerſale ⁊
abſolutum eſt dei regnum / ut non ſolum omnia in omni
bus agit. Sed ipſe quoq; excellenter ſit ī omnibus oīa,
Regit quidem regitq; cuncta abſq; inclinatione habitu
dineq; ad ſubdita, Et quoq; omnia / ſine miſſione ad alia
ſine detrimento ſui, Dabet inſuper in ſe omnia / ſimpliciē
ac proſus īdefinite, Simpliciter īquā atq; unice, Quo
nias quę in rebus forme ſunt multe / in deo forma ſunt
vna, Sicut lux / calor / ſiccitas / leuitas / ī igne quidē qua
litates multe ſunt / ſed in celo una ſunt qualitas / lumen
unū, Diximus inſuper īdefinite, Quoniā uita / ſapiētia /
iuſtitia / ceteręq; uirtutes quę iūta atq; mēte inter ſe for
maliter diſtinctę ſūt / ſpetiebusq; propriis deſinite / ī deo
ſunt una uirtus ab ſoluta proſus / ipſe deus imenſus.

Quemadmodum in numerabiles radii inter se discreti et solis globo profluunt in conum passum determinati, Sed in ipso sole sunt lux unica solis / non dum discreta comae. Sed orbem sibi retinens naturalem,

¶ Deus omnia in omnibus agit, Atque ipse est in omnibus omnia, ideo ex honestis omnium nominibus rite laudatur,

Dionysius,

At igitur ratione ipsam omnium causarum super omnia existentes tum primatio nominum / tum est rerum omnium nomina recet, Et universorum ex acta ratione sit regnum, Atque circa ipsam omnia sunt, Et ex ipsa tanquam causa / tanquam principio / tanquam fine dependant. Ipsaque / ut scriptum est omnia sit in omnibus. ¶ Sic igitur vere laudatur tanquam omni by subsistentia existens, In cohaes / perfectio / continens / custodia omnium atque sedes, Et ad se ipsam cuncta revertens, Sed agit haec omnia / unite / absolute / eminenter, iam vero neque processionis aut unite aut perfectionis duntaxat causa est, Et ab hac sola vel alia providentia / bonitas illa / quae est super omne nomen proprie nominetur, imo vero simpliciter omnia et in circumscriptione in se ipsa complectitur, Perfectissimis vero ipsius unius omniumque cause / providentis beneficiis, Quapropter ex rebus omnibus congrua ratione laudatur atque nominatur,

¶ Quot modis fingantur divina nomina / et quo modo divina in visum veniant,

Bartholomaeus,

Divina nomina fingi solent vel per negationes / et quibus in mystica theologia tractantur / vel per affirmationes / atque id quod duplici ratione, Aut, n, secundum intelligibiles ex processiones formantur, De quibus his agit, Aut secundum sensibiliu rerum similitudines adducunt, Quod sane et symbolica theologia liber explicat, ¶ Liber vero praesens per processiones intelligibiles nomina fingens / ex tribus principis ea ducit, Aut enim universalem et providentiam beneficentem

omnium in omnibus

lib. de symbolica theologia

Ridicula

tiamq3 significant / per omnia procedentem. Et unum ,
bonum, essentia, Aut prouidentiam quasi particulare3 :
vt uita ueritas intellectus , Particularē quoq3 magis
vt iustitia / temperantia / fortitudo. Aut forte nō taz ipsā
dei prouidentia proferunt / q̄ res prouidentia guberna
tas, Et quādo tens nominatur sol / ignis / homo. De
niq3 quod uetat diuina temere diuulgari / cōfirmatur au
cteritate Platonis / i epistolis prohibentis inter diuino
rum impitos efferri diuina, Aut enī nulla rudibus ma
gis ridicula uideri q̄ diuina, Nulla sapientibus admira
bilioza / q̄ diuina putari. Q̄terum quod de diuinorū
uīs : seu uisionibus adducit īmedium / quonam modo
putabimus exponendum? Nunquid diuina / que plus q̄
īelligibilia sunt / cōdensato quotidie aere circumfundi :
atq3 ita externis oculis / s̄buaris se ipsa figuris offerre ?
An potius īelligibile fide lumē intellectui nostro uberi
us se infundēs / ex intellectu protinus in imaginationes
nostram exuberare, Ibiq3 uariis uestitum figuris / ac iaz
imaginabile factum / inuisum quoq3 ipsum ītrinsecus ex
undare ? Atq3 hic efficacius apparere / ueriusq3 uideri /
q̄ si per inferiora media extrinsecus incidisset , Q̄uac
utiq3 ratione diuinorum plurimum uisa fieri Platonici
putāt , Idēq3 presētia Dionysii uerba sonare uidētur .
Vbi eos q̄ hęc apparent & tūc illuminatos dicit : pro
phetas nominat / p̄ceptoresq3 sacrorū , Q̄ nō qd̄ Pla
tonica forte dictaret / uisa per deū sūmū : angelosq3 subli
mes effecta / secunda hac fieri rōe, facta v̄ per īferiores
angelos sepius rōe prima. Presertim quādo hominibus
nō admodū excellētibz offerūt , Nos aut ita teniq3 sen
tiemus vt theologorū cetus maxime p̄probauerit, Si
uaria diuersorū nūminū uisa teſideras īelligere, Lege
Amblici librū / quē anno superiore sumus īterpretati / te
bis latissime disputantem,

Qui diuina nomina ducuntur non solum a prouidentia dei/
rebus ve prouisis sed etiam a uisionibus diuinis, S3
diuina non sunt patefacienda prophanis.

Dionysius.

Eq3 v hęc tm diuina nomina theologi celebrat /
quę a prouidentis uniuersalibus: particularibus
ve aut ab his quę prouidentia diuina reguntur / originem
ducunt: sed etiam a diuinis quibusdā interdū uisio. Qui
bus pceptores sacrorum / vel prophete in sacris edib
aut alibi illuminati sūt / ex aliis talis cāis / atq3 virib no
minare solēt bonitatē omni nomine omniq3 luce prorsus
excellētes. **Q**uaz vero formas illi figurasq3 humanas /
vel ignis / uel electri circumponunt. Ipsiusq3 oculos au
resq3 et crines, facies, manus, scapulas, alas, brachia,
umeros, pedes, laudant, coronas quinetiam, sedes, pocu
la pateras / et alia quedam id genus mystica / circa deum
fingunt, De quibus insignificatiua theologia pro ingenii
facultate dicemus, **Q**uāc autē quęcūq3 ad pręsens op
ptinēt ex libris theologicis colligētes: atq3 his quę dicta
sunt / tanquam regula quadam utētes ad quam aciem
dirigamus ad explicanda itelligibilia dei nomina iam p
gamus, **Q**uaz v quod nobis in uniuersa theologia lex sacra
sancit / itētissima i deum mēte / diuinitus effulgētia (ut
propriis dixerim) spectacula speculemur. Atqui et aures
expiatas sacrorum dei nominum explanatiōibus adhibea
mus. Sācta sāctis extraditiōe diuina dumtaxat lsinuā
tes **Q**uaz arisu illusioneq3 prophanorum interiz uīdicā
tes, **Q**uāc v illos ipsos siqui omnino sunt tales ab hoc
errore diuinis repugnāt et prouiribus liberantes, **Q**uāc
quidem ista conseruare oportet optime **T**imothee iuxta
sacratissimā santonē, **Q**uāc inter prophanos loqui aut
esferre diuina, **Q**uāc **Q**uāc autē prestet **D**eus rite ut diuina
debet laudare benefica et multiplicia nomina deitatis ap.

significatiua theol²

reg²

sc²a sc²is

carit² nōu

ei.

pellatione/nomineq; carentis; nec ori meo verbis auferat veritatis.

Quæ veritas per essentiā, Quæ p participationē, Quō bonitas sit proprium tui nomē, In trinitate quæ cōmunia sint/quæ propria.

Bartholomæus.

Hiarchia usitatissima apud Dionysium appellatio dei/interpretatu durissima/significat deitatem primā deitatis diuinitatisq; vnius cuiusq; principium. **O**ppinatur, n. Platonici deum primū intellectib; oībus tam humanis q̄ angelicis impressisse proprium quendam sui characterem/ tanquā proxime a se creatis: quā alibi appellauimus unitatē: atq; ē bonitatē. Quæ qdē unitas ī naturis intellectuālibus sociā superat multitudinē. In naturis v̄ deterioribus sepius acognata multitudine superatur. Intellectus igit obnaturalē excellentemq; unitatē diuini dicūt. Et quatenus īeam collecti p̄ā fruūt̄ r deo/ dū quandoq; cognominant̄. **H**ic igit rōe. **D**eus ipse alioq; simpliciter p̄ferendus/ dicit̄ r prim̄ deorum deus/ r diuinitatis deitatisq; vniuerse principiu. **I**psa p̄e bonitas cū significet sūmam/ tū sufficientiam tum ēē amplitudinē/ p̄ceteris exprimit principii primi naturā. **D**esertim q; p̄prietas illius ē oīa facere. **B**oni q; ipsi est efficere oīa: siq; dē eiusdem est cūcta perficere. **I**ntellectus aut̄ qua rōe simpliciter/ intellectus existit/ nō ē sibi ipsi sufficiens. **S**ed ē quasi quidam oculus institutus r ad spirans ad intelligibile lumen. **N**eq; hoc ipsū lumen ē primus ipse deus. **S**ubit, n. quandam (v̄t dixim; alibi) cum intellectu p̄portionē. **M**ulto min⁹ essentia/ atq; uita sibi met sufficiunt. **Q**uandoq; dē intellectus q; perfectionē/ nō satis sibi ipse facit. **D**eniq; si uerū est/ qd pleriq; ep̄ate rici putāt: ip̄s v̄z ens qua rōe ens esse intellectus obiectū intellectui adequatum/ nimir; nec ens nec essentia ēē pōt

principium uniuersi, Quippe cum intellectus hoc inferior est
 uniuersum undique circum lustrat et penetrat et distinguit
 et componat atque definiat tamquam rem proportionem quadam
 intellectui coniugatam, **O**mnia communiter nomina as-
 picientibus attributa Deo propterea quod perfectionem simplici-
 ter excellentiamque significant et singulis trinitatis diuine
 personis eque conueniunt, ut bonitas ipsa, inmensa pote-
 stas et causa omnium prima atque similia, **M**axime et eiusmodi
 nomina ad celebrandam diuinam naturam instituta sunt et
 natura diuina tota in singulis personis est penitus una
Que uero proprietatem persone significant personis ceteris
 non conueniunt, ut pater/filius/spiritus, **I**tem generare
 generari, procedere, **P**roprium quoque filii est humanam
 sibi naturam assumere, **G**enitor quoque potentior est eo
 similiorem sibi prolem generat, **P**otestas igitur infinita
 infinite consimilem et similitudo uero ad equalitatem adole-
 scens gradatim in ipsa identitate postremo resoluitur
Una est igitur nature in patre et filio singularitas et tanta
 duz taxat distinctione seruata quanta est omnino inter
 genitorem ac genitum necessaria, **I**d autem est ut hoc
 quidem sit ab illo et neque uicissim, **S**imilis quoque disti-
 ctio est inter patrem una cum filio producentem spiri-
 ritumque productum, **A**ltius procedentem, **Q**uod quidem
 distinctio priorem alius alio sola forsitan designat origine,
Quia uidelicet hic ab illo, **N**eque contra, **N**eque propterea
 prior est alius alio vel tempore vel natura, **N**on tempore,
Quoniam et hic et ille pariter est eternus, **N**on natura,
Quoniam ita natura singularis est una, quemadmodum
 in nobis natura in patre filioque specialis est eadem, **Q**uod
 quidem in nobis ac multo magis in igne vel lumine ad
 identitatem summam uidetur anniti quam ab euo possi-
 det indiuisis.

cii,

Quæ Intrinitatē cōmunia sint / quæ propria,

Dionysius,

Ubi per se bonitas a sacris celebrat̃ tāquā cōfinit̃
atq; exprimēs totā trinitatis sup̃reme substāciam /
quicqd tandem existit, Quid, n, aliud ex sacra theologia
discere licet? Quando supernum ip̃s tr̃m ait exponendo
dixisse? Quid me iterrogas de bono? Nullus bonus nisi
solus tr̃s, Hoc igitur talibi a nobis discussū ē / atq;
tr̃mōstratum. Quis semper de nominationes tr̃o dignas
nō diuisis per partes / sed ī tota / perfecta / ītegra / plena / tr̃i
tate / a sanctis eloquiis celebrari, Ipsa q; oēs ī diuine /
absolute / p̃ter omnē discriminis obseruantia ītegra vs
rōe uniuersę ītegritati perfectę totiusq; trinitatis attri
bui, Itā ṽ quēadmodū ī theologicis institutionibus /
āmonum / nisi quis hoc de tota trinitate dictū cōfiteatur
scindere audet temeritate nefanda unitatem ipsaz super
unitam, Dicēdum igitur de tota trinitate hoc accipi opor
tere, Nempe uerbum quoq; ip̃s natura bonū / ego ī quē
bonus sum, Atq; aliq; ex profetis diuinitus occupatis
canit spiritū bonū, Huc tēdit et illud, Ego suz qui sum,
Nisi de tota dictū trinitate consentiant / sed per unā duz
taxat p̃ter circumscribere annitatur / quonāmodo illud
accipient? Hęc ait qui est / q; erat / q; uenturus est / qui est
omnipotēs, Itē illud tu autem idem ipse es, Nec non et
illud, Spiritus ueritatis / q; est / qui a patre procedit, Ne
qui nisi totā trinitatem esse uitam dicant atq; uiuificam,
Quo nam modo uerū est uerbum sacrū / quod ait, Quēz
admodū pater suscitāt mortuos et uiuificat / sic et filius
quos uult uiuificat, Et illud spiritus est qui uiuificat.
Iam ṽ q; tota trinitas habeat omnium dominatum per
spicue patet, Nempe de secunda patris trinitate / vel trita
te filii, Ad facile narratū ē (ut arbitror) q; multis theo
logis locis p̃dicetur dominus de filio parit atq; pater,

*bonitas ṽbz mem̃
et bonis*

*oēs denotatōes
deo digne de tota
trinitate celebrant*

Spiritus quin etiā dominus est, **Q**uod ipsum q̄ pulcherrimū
atq; sapiens intota trinitate laudat, **E**t umē pręterea, **P**o
testasq; trinitatis similiter atq; causa, **E**t cuncta sūmatim q̄
totius trinitatis sup̄reme sunt / sacre littere iūniuersas trini
tatem referunt celebrandam *

Nomina trinitati cōmunia / q̄doq; sūmatim cōprehē
duntur / q̄doq; discursione quadam enarrantur

Nec dum de uno prędicantur / de omnibus
prędicata censentur,

Marsilius,

Aulus scribens ad Colosenses / filium inquit dei
esse patris quidē imaginē mundi & exemplar. **I**n q̄
sint omnia genita. **I**tem per ipsum tanquam efficientē
causam cōfacta fuisse, **R**ursus in ipsum vel ad ipsum re
ferri omnia ut ad finem, **T**eniq; in eo cuncta consiste
re velut in causa conseruante, **D**um v̄ de filio loquens
ipsum esse omnium causam inquit / exemplarem / efficien
tem / finalem / conseruantem / quatuor hęc munera non so
lum filii : sed etiam patris sanctiq; spiritus esse censet.

David quoq; vbi ait : spiritum creare omnia / intelligi
vult patrem quoq; / & filium una cum spiritu pro crea
re, **Q**uam sane communionē declarat euangelium : ubi
filius inquit patri : tua omnia mea sunt atq; vicissim.
Deniq; spiritui quoq; dātur quęcunq; patri filioq; tra
duntur, **S**ed aliquando munera hęc eiusmodi discursio
ne / & quasi distinctione quadam gradatim diuinis perso
nis attribunt (ut diximus), **I**nterdū v̄ summatim :
ut quando dicitur omnia sunt ex deo.

Diuinis personis cōmunia aliquando summa
tim comprehenduntur, aliquando attin
guntur articulatim,

Dionysius,

ciii

De personis diuinis communia sunt licetere sacre ali
quando summatim apprehendunt: uelut quando dici
tur/ oia sunt ex deo/ Aliquando discursione/ et quasi distin
ctione quadam: ut quando dixerit quispiam, Omnia per ipsum.
Atque in ipsum creata sunt, Et in eo cuncta consistant, Rur
sus illud: emittes spiritum tuum/ et creabuntur, Atque
ut summatim dicatur: verbum ipsum supreme diuinum
inquit: ego et pater unum sumus, Et omnia que habet
pater/ mea sunt. Et quando sic patrem alloquitur, Mea
omnia tua sunt. Atque tua sunt/ et mea, Preterea quecumque
patris sunt/ atque filii/ spiritui quoque supreme diuino com
municabiliter uniteque attribuuntur, Deificas operatio
nes uenerationem fontiam indeficientemque causam, Op
timorum munerum distributionem, Quam uero nemi
nem arbitror ex his qui in diuinis eloquiis recta inimi
tabilique intelligentia sunt educati huic sententie contra
dicturum, Quod uidelicet quecumque deo digna censen
tur/ toti diuinitati insunt/ ratione diuinitatis absolutissi
ma, Cum igitur hec impresentia quidem breuiter atque
ex parte: alibi uero sufficienter sacrorum eloquiorum te
stimonio ostenderimus/ atque distinxerimus/ ut inceptis quacumque
diuinam denominationem integram explicare tentemus/
hanc ad totam diuinitatem pertinere putandum.

Q Eloquia diuinitus inspirata sunt totius theo
logie principia, In qua mysteria multa hu
manam superant rationem, Illis er
go principiis ad quiescendum
Siquis illa negauerit non
est cum illo de theologia loquendum
Bartholomaeus,

Siquis autem obiecerit confusionem nos hac ra
tione contra distinctionem diuinitati conuenien

tem introducere / nos hanc arbitramur se veradicere /
nunquam persuasurum . Si enim is est / qui omnino
sacris licteris resistat / a philosophia quoq; nostra pro
cul admodum aberit . Atqui nisi cure illi sit diuina san
ctorum eloquiorum sapientia / quonam pacto nobis cure
erit ad theologicam scientiam hunc adducere ? ¶ Sin
autem sacrorum eloquiorum veritates quasi signum spe
ctat / hac nos regula luceq; fieti / ad rationem nostram
prouiribus contra obiecta reddendam indecriminabili sen
tentia iam pergemus . Principio dicentes theologiam
alia quidē vnite / alia vero discrete nobis tradere . Qua
re neq; vnita diuidere fas est / neq; discreta confundere .
Sed ipsam sequendo quantum vires suppetunt ad diui
nos splendores conferre nos expedit . Jam vero nos il
linc diuinas explicationes suscipientes / tanquam regu
lam quamdam veritatis pulcherrimam / quę ibi posita
sunt / in nobis ipsis conseruere studemus : nec addentes
quicquam / nec minuētes : nec etiam permutantes : in
seruandis diuinis eloquiis : nos interim conseruari .
Atq; ab ipsis ad conseruandos eorum obseruatores cor
roboriti .

Quę sint indiuitate cōmunia , Quę propria ,
Darsilins .

Via indiuitate communia sunt , Alia propria .
Duo vero sunt communium genera . Aut enim
excellentes quedā negationes sunt , Vt super bo
num / super essentiā atq; similia . Aut progressus ex tō
benefici . Vt bonum ⁊ essentiā ceteraq; similia . ¶ Duo
quoq; sunt genera propria : ū , Aut , n , persone ipse diuine
sūt psonarū q; pprietates / aut humanitatis assūtio a uer
bo diuino tm̄ facta . ¶ Et siq; ē patris ppriū , ⁊ generare
nō sit cōmune filio , Qui ē ppriū generari / non tam p pta
e iiii .

Indiuitia diuina

filius gradum tenet inferiorem, Quia nec tempore nec
natura posterior est q̃ pater nec minus diuinitatis het,
Tota, n, est utrobique eademque diuinitas: hoc tñ differet
quod hic existit inde neque uicissim.

Quæ sint indiuitate cōmunia, quæ propria,

Dionysius,

Communia quidem toti diuinitati sunt/ quæadmo-
dus i theologicis institutionibus latius ex sacris li-
teris demonstramus: ipsa quod dicitur/ super bonū, Su-
per uitatē, Super essentiā, Super uitā, super sapientiā,
Et quæcūque i eccellente quadā negatione consistunt, Quo-
rum i ordine sunt etiā quæ ad expressiones causæ pertinet
s, bonum, pulchritudo, ens, uisificū, sapiens, et quæcūque no-
mina ex beneficiis ipsius donis/ bonorum omnium cause tribu-
untur, **Discreta/** i indiuitate sunt super essentielle
patris nomen/ resque ipsa proprie patri, Itemque filii/ spūsque
sancti, Quippe cum nulla in his cōuersio/ aut omnino cō-
munitas inducatur, Discreta præterea est perfecta i mu-
tabilisque Iesu substantia cuius nostra natura cōmunicat;
et quæcūque substantialia mysteria sunt ad ipsam Iesu
substantiam, Humanitatemque benignissimam pertinentia,

De unitate et discretionem diuinā,

Nicolas,

Unitatem appellamus in deo ipsam diuinæ infinita-
tis singularitatem nulli foris communicabile, Di-
scretionem uero dicimus processionem rerum ex deo ma-
nantium. Nisi enim processio fiat/ nec deus habebit
a quo distinguatur/ nec ulla rerū erit inter se distinctio,
Sancta siquidem in deo sunt unum. Res ipse procedē-
tes conseruant interim mutuam unionem. Nam i uno
quodam conueniunt cum sint ab uno. Item pœnes
diuinam unitatem (qualem modo diximus) personarum
consideramus distinctionem; rursus in hac distinctione

Unitas

processio

Distinctio

communione, Tum quia dotes omnes per excellentia
 deo tribute/sic in una quavis persona sunt/sicut in alia
 rum quia persona quelibet est in aliis cuncta simul/atq3
 distincta/quoadmodu lumina luminibus isunt,

De unitate et discretionem diuina,
 Dionysius,

Vere pretium vero est (vt arbitroz) et planius
 resumetes/perfectu diuine vnionis distinctionisq3
 modum exponamus. Quo sermo nobis omnis sit conspi
 cuus/uarietatem quide omnes obscuritateq3 tenuans.
 Distincte vero et manifeste/et ordinate prouiribus ppria
 digerens. **Theologie traditionis nostrę preceptores ap**
pellant/vt alibi dixi/vnitates quide diuinas excellētes
 quasda ipsius plusqua ineffabilis et supra moduz icogni
 te singularitatis stabilitatis ve firmitates/secretas poeni
 tus nusqua ve prodeuntes, Discretionem autēz/uocant
 beneficas supprems diuinitatis pgressiones/atq3 expres
 siones. **Iam vero eloquiorum sacroz obseruatores**
 tradunt vnionis modo dicte propria quedaz: rursumq3
 discretionis proprias quasdam uniones/atq3 discretioes
 Velut i unione diuina/sine natura illa essentia superate
 comune quidem est vnice principalisq3 trinitati existen/
 tia essentiam superans, Deitas diuinitate superior, Bo
 nitas bonitate prestantior, Item identitas ipsa totius
 proprietatis omnia superantis/omnia superans, Vnitas
 quoq3 principio eminentior, Preterea ineffabile, Vicis
 simq3 multis uocibus predicabile, Ignoratio/quinetia:
 ac uicissim per omnia intelligibile, Omnium positio/omniz
 ue negatio, Ex cellentia quoq3 omnem positionē ablatio
 nemq3 excedēs. Personarum preterea ratione principii
 dominantium/si dicere ita licet/mansio inse inuicez atq3
 sedes/integre supra modu unita/nullaq3 ex parte cofusa,
 Quemadmodum lumina lampaduz/vt sensibilibus pro

priusq; vřamur exemplis / in domo una cū sint / et tota in
toris mutuo sunt / et sincera interim exactaq; a se inuicē
discretionē propria secernuntur; discretionē quidē cōiun
cta: et vicissim vnione interse discreta,

¶ De vnione et discretionē luminū / atq; diuinor;

Marfilus,

In aula lucernis tribus illustri ambules tres
vmbre resultant. **P**reterea si ingentem tabulam
lucernis illis opponas; cuius ī medio sit foramē / lucerne
tris perforamē illud tria lumina etransuerso trahiciunt
in oppositum. **V**nde coniicimus emicantia lumina in ae
re inuicem non confundi, Sed quauis sint conuincta
loco / pura tamen sunt suamq; proprietatem seruant iter
se disc etaz, **S**piritualis enim eorum natura facit vt non
cōmisceantur inuicem in nouam communemq; formam;
sicut solent corporeas qualitates. **Q**uamquā astrologi pu
tant e multis radius vim nouam aliquam procreari, **R**a
diis tamen interim nō cōmixtis, **Q**uāobzē unumquodq;
lumen discerni potest ab alio; nec alieni quicquā secus se
rens; nec relinquēs sui; atq; vt **P**lotinus ait; p̄cipiū
suum passim / et assidue comitans, **P**rofecto pluribus lu
cernis adductis splendor inde fit īgentior, **V**na quaq;
subducta fit minor, **V**naqueq; enim lumē suū et affert
veniēs / et aufert inde discedens, **¶** Si lumina ob īcorpo
ream proprietatē ī corpore tamē existentia / munus id con
sequuntur / vt et vnita inuicem / et simul discreta iterse mi
rabiliter esse possint / multo magis id habent / quē magis
sunt a corporibus seperata, **V**t ipsius aīe uir tutes atq;
sciētis, **M**agis ēt ipse iterse substantis afaz, **M**agis ī sup
inuicē ītellectus angelici, **M**aximē oīum trinitatis diui
ne persone, **E**uius quidē tā unitatis q̄ discretionis par
ticipatione quadā singula etinceps pro modo suo grada
tim vnionem discretionēq; reportāt,

De unione discretioneqz luminum,

Dionysius,

Vido itadē aula lampades accēse sunt plures / vi
demus oīuz lumina ad vnū aliquid conuincta lu
men / vnumqz splēdozem sdiuiduum p̄ferentia, Neqz
posset (vt arbitror) aliquis lāpadis huius lumē ab aliis
ex aere cūcta lumina p̄tinēte secernere: et alterum absqz
altero cernere. Quippe cū tota ī totis sine mixtione sint
in serua, Itaqz vero si quis lāpadē vnā e medio tollat / lu
men quoqz proprium eius totum abeuntem lāpadem co
mitabitur: nec quicquā alioruz luminum secum trahēs:
neqz ex suo ceteris aliquid linquēs. ¶ Erat enim (vt di
ximus) illic totorum ad tota exacta quidem vnio / nec
illo modo p̄mixta / nec ulla ex parte cōfusa, Id quidē ita
se habet, Quamuis lumen sit ī corpore aere / atqz ex igne
materiali p̄pēdeat. ¶ Vnionem igitur illam essentia su
periorē / trāscēdere dicimus / nō uniones tñ quę sunt in
corpore: sed eas etiā quę inanimis ipsis cōficiūtur, Imo
et illas quę efficiuntur ī mentibus, Quas quidem tota
illa diuina et supercelestia lumina: p̄ tota / rōe plusquam
mundana sincere admodū possidēt: participatiōe quadā
unitatis illius oībus eminētis: et unicuiqz p̄cuiusqz
modo se ipsam impertientis.

Discretio diuinarum personarum duplex,

Marsilius,

Eminam in trinitate p̄sideramus discretionē: tūz
quia existētia patris / alia ē atqz filii: et existētia filii
patrisqz alia est / atqz spiritus. Tum etiam quonias act⁹
patri p̄prius qd est generare nō cōuenit filio, Neqz act⁹
filio p̄prius, i. nasci / patri competit, Similiterqz proce
dere ad spiritum solus pertinet, Ideo nec pater est fili⁹:
nec filius est pater, Neqz spiritus simili ratione.

¶ Idem, Dionysius,

St autem discretio apud supremam theologiaz/
non solum quam modo dicebaz/ quia videlicet in
Ista ipsam unitatem diuina quelibet substantia puram/
impermistā suam sibi seruat proprietatem: sed etiā quo
niam diuina illic generatio inuicem non cōuertitur, Ne
pe super essentialis tritaris fons solus est pater, Neqz
pater est filius: Neqz filius est pater: sacri igitur hymni
sua unicuiqz diuinarum personarum pie planeqz conser
uant, Ne quidem secundum ineffabilem unitatem atqz
existentiā uniones et discretionēs existunt,

**¶ De discretione/ et vñione diuinaz in creatu
rarum processione,**

¶ Basilus,

A processione reruz ex deo consideratur discretio
simul/ et vñio. Discretio quidem quia deus uidet
se ipsum idest similitudinem suam in plures imagines de
riuare: sicut et sol lucem suam in radios quāplurimos:
et vultus vnus circa speculum effigiem suam in multas
imagines, ¶ Vñionem quoqz interim cogitamus, Tuz
quia nec unitas ipsa diuina vel multiplicatur intus vel
diuiditur foris/ vel ad miscetur, tum etiam quia bonoz
progressio cunctorum/ eque fit a filio atqz spiritu sicut a
patre, Profluunt autem ex deo bona q̄ plurima, Preci
pua vero tria scilicet essentia/ vita/ intelligentia, Quem
admodum a se lumen, Calor/ ordo formarum, ¶ De
terea sicut a puncto circuli medio lines circum q̄ pluri
me producuntur/ ipso interī in longitudinem non produ
cto ab aliisqz distincto, Lines vero inde/ et suuz queqz
punctum possident/ et indiuiduatē ilatum profundūqz
suam/ rursus sicut multe impressiones ex uno eodemqz
sigillo/ non multiplicato/ non diuiso/ nō omnino cōiuncto
Ista ferme rez processio sit ex deo, diuina tam simplicitas

lines in circulo

absq; proportione segregatioꝝ est a rebus inde fluētibus
q̃ centrum/atq; sigillum: diuina quoq; potestas est reb;
pꝛesentioꝝ q̃ alterutrum.

¶ Idem, Dionysius,

I aut diuina quoq; discretio est beneficis vnita
tis diuine progressus se ipas plusquā unitis bonita
te sua pꝛagatis/atq; multiplicanti; vnitis qđ sunt i di
scretione diuina traditiones ipse donoꝝ a reb; pœnitns
ab solute: siue essentia: siue uita: seu sapiētia i de pcedat
cēteraq; cās omnium bonitatis munera. **I**uxta q̃ ex par
ticipationibus atq; participantib; celebrantur quē parti
cipantur: i terim nequaquam participata. **¶ Id** sane cō
mune vnitumq; est ⁊ vnum toti pœnitul tēitati. **I**psas
vz omne totamq; ab uno q̃ participante summitatq; a
nullo i terim ulla ex parte pꝛicipi. **Q**uāadmodum circuli
cētrum ab omnibus circumfusus rectis i circulo lineis.
Atq; ueluti sigilli figuramenta plurima/ pꝛincipalis figu
rē participia sunt/ vbi ⁊ i singulis figurationibus idem
totumq; sigillū est: ⁊ i nullo vlla ex parte rursus existit.
¶ Supereminet autem hęc in cōmunicabile illud tēita
tis omnium auctoris. **P**ropterea q̃ neque factus illius
est vllus: nec alia quē uis ad participantia per mixta
communio.

¶ Differentes sub eadē idea resultant imagines
obdifferentiam subiectoꝝ.

¶ Basilus,

Igillum manu potenti ductus/ imaginē suam ean
dem/ vniversam exactā/ quātū i se ē subiecto cuiq;
tribuit. **¶ V**ultē vero sunt sigilli eiusde; imagines/ quia
multē materiē sunt: perfectionis quoq; gradibus disse
rentes euadunt/ quoniā materiē ad mouentur gradibus
diuersis affectē. **¶ S**imiliter ferme se habent diuini exē
plaris idē quelibet ad subiectas sibi materias/ vel natu

ras, Materis vero vel nature non solus permedias causas ad diuinum exemplar variis disponuntur: sed et ipsa prouidentia dei ad prescriptum finem medias ubique causas agitate, Quis et ita naturas ab initio uarias procreauit.

¶ Idem. Dionysius.

¶ Sciet forte quispiam: sigillum nec idem nec totum intotius formationibus esse, Sed sigillum non est in causa. Illud namque se totum idemque imprimit unicuique. Differetia vero participantium dissimiles unius totiusque et eiusdem exemplaris primi redit effigies, Si enim subiecta sint mollia formatumque facilia et lenia, figurisque uacua neque resistentia duraque neque fluxa rursus et inconstantia figuram certe puram et expressam per mansuramque reportabunt, Siquid vero ex his (que diximus) preparamentis defuerit: defectus eiusmodi erit incausa ut et figura minime congruat exemplari et obscura contingat. Atque ut cetera quoque accidunt quocumque participationis ineptitudine fiunt.

¶ De discretione rursus et unione diuina circa christum.

¶ Basilii.

¶ Nos ipse presentia circa deum discretiones consideramus primas: quod nec pater nec spiritus, Sed filius natura absumpsit humanam, Naturam duo non personam: sed in ipsa diuine unionis personis secundamque actiones passionisque christi prorsus humane ut concipi nasci exurire comedere dormire dolere quodammodo quidem attribui filio possunt: uel humanam induto naturam, Patri uel spirituique nullo modo possunt. ¶ Sed geminam vicissim unionem excogitamus. Primam, quod pater filius spiritus uoluntate eadem pater consenserunt: filium uel hominem effici, Secundam, quod diuine omnes in christo operationes eque sunt toti trinitati communes. ¶ Notabis interea eternum dei uerbum ad sumptum corpus humanum non ex celo ut opinatus est celestius atque Valerianus.

70
Sed ex nobis. Itē totā naturā nostrā nō subtracta aīa
vel intellectu. qđ Arrius Apolinarisq; suspicāt. tēiq;
naturā uerā nō imaginariā/qualē manichei somnauerūt
Tres enī hos errores ipsa Dionysii uerba proculdubio
confutant.

¶ Idem. Dionysius,

¶ Ipsa quidē operatione diuina erga nos benefica
munus hoc discretū ē/ qđ v3 super substantiale tēi
verbū secūdū nos tēx nobis itēgrā atq; uerā adsupsit
naturā. Itē qđ gessit et prulit/ quodcūq; diuinitatis ipsi²
factis iā humanis: ppria sūt atq; pēcipua. In his, n. pater et
spūs nullā habuere cōmunionē. ¶ Alii forte qđ dixerit
ī benefica clemētiq; uolūtate circa adsupsiōnē eiusmodi
cōsensisse. Rursūq; conuenisse simul ī omni opone diui
na īeffabili pēnitus/ et excelsa/ humanā naturā exsupan
te: quā gessit tēi uerbū/ secūdū qđ nos factū hō: sed diui
nitate pēnitus īmutabile. ¶ Hāc igit et nos rōe unire/
et discernere diuina differendo studemus quēadmodum
ipsa diuina/ cōiuncta sunt atq; discreta.

¶ Quibus viis ad tēum accedimus rōe/ ueneratiōe

¶ Basilus,

¶ Diuina duabus pēcipue viis accedim. Aut, n.
rōe/ aut ut ueneratiōe mouemur rōe qđ ad cogno
scēdū ēē tēū ex ordine mūdi. Esse potentissimū: ex motu
totius rerūq; effectu. Esse optimum ex usu rerum/ et cō
moditate mirabili. Eadem quoq; via principium uni
uersi ex participationibus suis cognominam/ tēū. Quia
tēos efficiat vel diuinos, essentiam, vitam, sapientiam et
bonitates. Quia esse rebus tribuat: vitamq; et sapientiā,
siue ordinem. Et benefica dona. ¶ Huc usq; humana
rōe lumine naturali procedit. At ipsam v̄ naturā tēi inse
ipsa manētē: et mysteria trinitatis/ atq; similia/ ueneratio
ne potius preparamur. Veneratio ad tēum geminis

peruolat aliis, fide vs et amore. Quibus tamen deo con-
iungimur vnione quadam intelligentiaz superare. Qui
tandem ita deo fruitur/agnoscit protinus non esse deum/
vel poenes deum simile vel tale aliquid/quale prius exco-
gitauerat/quando principium rerum exparticipantibus/
participationibus/donis cognominabat. Huic Platoni
cum illud in epistola ad Dionysium simile, Animus noster
affectat qualia diuina sint intelligere/aspiens in ea que
sibi cognata sunt: quorum nihil sufficienter se habet. Nam
in ipso rege omnium/et poenes ipsum nihil est eiusmodi.
Quod autem post ipsum est/animus dicit. Hec Plato
Cognata quidem animo sunt substantia incorporea/viua
uiuifica, sensualis, rationalis, intellectualis, intelligibilis
sapiens. Nam ipsa anima vel hec ipsa est: vel horum parti-
ceps/atque compos. Quatenus vero in se ipsam suamque respi-
cit/per hec deum iudicat/atque nominat eatenus quoque
fallitur, Transitus vero animus quandoque est hec omnia, Tu
demum non amplius mentiturus.

Idem, Dionysius,

Ed harum vnionum/atque discretionum/rationes deo
dignas quascunque in diuinis eloquiis inuenimus/in
theologicis institutionibus propria seorsum de singulis
distinguentes/pro viribus exposuimus: alia quidem ve-
ra ratione euoluentes et explicantes, Atque ita sacrum/et ra-
quillumque intellectum ad perspicua sacrorum eloquiorum
spectacula perducentes. Aliis autem tanquam mysticis
extraditione diuina super intellectualē actionem intenden-
tes. Diuina, nam omnia etiam que nobis patuerunt solis par-
ticipationibus cognoscuntur. Hoc ipsum vero qualia in se
ipsis existant secundum proprium principium atque sedem/
super intelligentiam extat: omnemque essentiam et notitiā
supereminet: veluti si super essentiale illud atque secretum
appellamus deum aut vitam/aut essentiam, Velut lumē

Theologicis institutis

*nemo nouit nisi
qui accipit.*

72
vel rationem atq; uerbum : Nihil intelligimus aliud
q̃ aliquas in nos ex eo profluētes / participationes atq;
uirtutes, Quis uidelicet diuinos aliquid faciāt / vel esse
tiam aut uitam / aut sapientiam largiantur, Q̃ ipsi uero
secretis naturę perquādam oīum intellectuāliū actionū
uacationem pœnitius absclatam appropinquamus : nul
lam iam aspicientes transicētiā / aut uitam / aut essentia
quę omnino similis sit ipsi omnium causę, cūcta prorsus
per omnem excellentiam superāri,

De trinitate et donis trinitatis in naturis in
tellectualibus,

Bartholæus,

Secunda solis natura nascitur ipsa lux intima so
lis : equalis generanti naturę / et a cetero ad superfi
ciem solis usq; producta, Et superficie rursus eadē equa
litate reflectit undiq; se ad centrum splendor ipse calefa
ctorius ex natura luceq; profectus, Eodem ferme modo
indiuinis ex patre filius spiritusq; existēt, Tam et si mo
dus ille intelligentiam nostram superat supra modum :
Verum qualiscunq; modus ille sit / intelligentia salte
hucusq; progreditur : ut excogitet : quemadmodū a sole
omnia diaphana, i. luci perua, euadunt memēto lucētia
pœnit² ideoq; solaria : sic ex deo intellectuales substantias
puritate diaphanas / suscepto protinus fulgore diuino / di
uinas et quasi deos euadere, Atq; fulgeris huius secun
ditate intellectus ubiq; superiores lumē issequētes effun
dere, Cuius infusione illi q̃dem hos quasi regenerēt : hi ṽ
illinc q̃dammodo renascantur : ferme q̃madmodum luna
ex sole illumināte renascitur, Q̃ hac igitur ratione diui
ni patris filiusq; munera per generatiōem / et natiuitatem
issequētes perueniūt intellectus, Peruenit q̃ munus san
cti spiritus dum illę suam cūctis ispirat amorem, Vnde
per amatoriū affectus / intellectus tū superiores generāt :
fi

tū inferiores inde nascuntur: quatenus hi semper ab illis
puerant purgantur / illuminantur / proficiuntur. Denique
sicut materia corporalis per potentiam formabilem ad actum
formę paratur: unde generatio sequitur. Ita substantie
spiritalis per amatorium affectum qui sanctum spiritum re
presentat superioribus intellectibus exponitur: atque ex
positi renascuntur. Ratio tamē ipsa generationis / nati
uitatis / spirationis diuinitati propria: sequentia hęc quā
uis quomodo similia / infinito proorsus superat interuallo.

Idem.

Dionysius.

spūs a filio
Cepimus insuper a sanctis eloqui: patrem quod esse
fontanā (ut ita dixerim) veritatis, filium vero spiritumque
fecunde veritatis: si modo ita licet loqui / germina diuini
tus pululantia / et quasi flores / et super substantialia lumi
na. Sed quia rōe hęc sint / nec loqui / nec intelligere pos
sumus. Actenus vero nostra omnis intellectualis actio
se extendit: ut videlicet excogitet / omnem patris ipsius
ac filii rationē / ab ipsa ratione patris / filiique prima omni
bus eminente / et nobis / virtutibus supercelestibus esse
tributam. Ex qua quidem intellectus / diuinā imaginez
preferentes / et dii / et deorum filii / et deorum patres sunt atque
nominantur. Dum vero id patris / filiique munus spiritaliter
ubique peragitur. Id est in corporea / in materiali intelligibi
li ratione. Ipso interim diuino spiritu quicquid intelligibi
le imateriale diuinum / fingitur / excellentissime superā
te / similiterque patre / atque filio / ab omni diuino patris fi
liique officio / eminenter exceptis.

Causa superat effectum / nec est in effectum ad su
periores causam perfecta similitudo.

Thomā.

Causa tanto saltem excedit effectum / quanto mo
uere / et agere superat moueri / atque pati. Adac utique
ratione causa quilibet quomodocumque efficiens / prestant

tior est effectus: præsertim quoniam causa quidem effectum
profert, hæc autem neque se ipsam/neque illam proferre potest.
¶ Potissimum vero causæ illæ operibus suis præstantio
res sunt quæ non eadem specie comprehenduntur sicut
ignis generans cum igne genito: sed ad genus quiddam
superius attinent: quemadmodum Sol atque Mars ad
ignem se habere videntur. Jam vero eiusmodi causa sim
pliciter gignit effectum: ceu sol cum Marte simpliciter
generat ignem. Hæc autem ignis quando alium generat
ignem non generat ipsum simpliciter ignem, Alioquin et
se ipsum et præcedentem ignem pro generaret. Sed hunc
ignem hic/atque nunc et in tali materia gignit: imo produ
cit et quasi propagat iam existentem. **¶** Quando igitur
efficientes causas operibus anteponimus: negamusque
opera perfectam ad causas similitudinem optinere/de cau
sis specie differentibus ab effectu verba facimus. Quas
obrem neque sol necessario similiter calet: propterea quod ignem
generet ita calidum. Neque rursus calor ipse similiter ca
let: quamvis causa sit formalis: qua caleat ignis. Neque
iterum calefit ignis. Licet causa sit efficiens/qua calefacit
lignum. Neque vivificatur vita/quando corpus ipsa vivi
ficat. Neque etiam vivit ea videlicet participatione vite
qua per ipsam vivit corpus. Verum si vita dicatur vive
re hoc ipsum in ea vivere est ipsam vitam actu suo pro
prie existere: vel naturalem sibi actum in se ipsa secum pe
nitus edere.

¶ Idem. **Dionysius**

Etque enim est effectibus ad causas similitudo per
fecta. Sed habent quidem effectus/ quas prefer
re possunt/imagines causarum. Ipse vero causæ se
gregate ab effectibus in se superius extat/ipsa videlicet
sua ratione principii. Atque ut exemplis nostris utamur
voluptates et dolores efficere quidē dicuntur ut oblec

- f ii,

temur/atq; doleamus. Ipsa vero nō letatur/nō merent.
Atq; i his cum calefaciat/vtraq; / nō vti tamen neq;
calefieri dici solet. Tum v̄ siq; dixerit ipsam vitam vi
uere: vel lumen ipsum illuminari/ meo qdem iudicio nō
recte loq̃tur: nisi forte alia quadam cōditione hęc accepe
rit. Quoniam videlicet q̃ pertinet ad effectus rōe quadā
essentia/atq; exuberāte i causis p̄existit.

De conceptione Christi/ et assumptione huma
nitatis: atq; miraculis.

Bartholus.

Nia circa Christum omnē i intelligentiam superat/
vel angelicā, Cōceptio, Assumptio, Prodigium.
In conceptione quidē i possibile intellectū est: quomodo
spiritus sanctus virginem fouens vtez: vel quasi ta
ceū qdā/ ceu gallina vel quasi aspectu/ ceu struthus ouīū
sanguinem nō qualēcūq; sed ex toto purissimus undiq;
traxerit i matricē. Qui fomēto spiritus statim coaluerit
in infantem/ nō paulatim/ sed momento perfectus. i. p̄ceni
tus figuratū. Quo quidem momēto i intellectualis anima
se i fuderit: eodemq; diuini verbi persona/naturam sibi
hanc absumpserit in unitate persone. **I**n assumptione
rursus i intellect^o nullus i intelligit/ qualis unio diuini uer
bi cū humana natura facta fuerit. Ad, n. confectum est
unum aliquid tertiu ex hoc/ et illa. Sicut ex forma simul
atq; materia: quēadmodum aīam cum corpore cohire i
vnā spēm peripathetici putāt. An forte sicut ex anima
rationali atq; nostro corpore per aīam i rationalē iam ui
uente quodāmodo fieri unum dicitur a platoniciis. Alia
tamē rationali interim separabili/ nec nō quodāmodo se
parata. Et quasi quomodo Auerois cogitatuū i nobis
animal i intellectui subigit separato. Ad p̄ceniens ita/ sed
aliter. **N**unquid sicut intellectus linguis/ manib; q;
se cōiungit: ita deus homini. Nec ita prozsus: sed modo

72
quodam apud deum cognito. Vbi et copula quidē arctis-
sima sit et iterum diuinitas per humanitatē subiunctam
nihilominus permixta. Quo etiā pacto miracula Christus
effecerit perfecte nullus intelligit / sed aut hoc intelligit
ex admirandis operibus adesse. Sic Amelius. Pla-
tonicus; diuinum inquit verbum; humanam induisse na-
turam, Atque in hac ipsa naturae diuinę celsitudinem osten-
disse, Nam vero / quando Christus aque superficiē siccis
pedibus pertransiuit; nunquid aque potentiā indidit re-
sistendi ne pedes immergerentur? An forte pedibus sub-
lit interea pondus? An potius animalē uirtutē rectricē
mēbrisque multiplicauit in pedibus? An denique respiratio
ne uehementi aerē quā plurimum auxisse dicitur? Quis
leuitare corpus et substineretur atque peruolaret, His ne
similibusque rationibus christianorum miraculorum mo-
dos et quasi ratiōes quasdam inuestigabimus, Nequaquā.
Sicut, n, supra uires naturę; ita super rationes intelligē-
tię facta censentur.

¶ Idem.

Dionysius.

¶ Reterca quod inter omnia theologię mysteria ap-
paret euidentissimum; quod uidelicet Iesus format⁹
est in natura nostra diuinitus ineffabile proorsus est omni
sermonis; oīque ignotum intelligentię, Ipsi quē antiquissimorum
angelorum primo, Nam vero quod essentia; uirilem adsum-
pserit accepimus in mysterio. Ignoramus autem quo
pacto ex uirginis sanguinibus lege quadam non natu-
rali format⁹ fuerit, Et quomodo siccis pedibus corpo-
rale pondus materięque grauitatem habentibus liquidā
instabilemque substantia; perambulauerit, Aliaque perfece-
rit; quęcūque supernaturalem Iesum natura; rationemque
declarant.

¶ Quot modis diuina cognosci possint,

¶ Iarulus.

fiii

in tribus modis diuina percipimur, Aut, n, actiōe aut
passione, aut motu quodā q̄i misto. Actiōe q̄dē prę
cipue / quādo nō ab aliis eruditur: sed rōnis pprie discursi
onibz sub naturali lumine hęc inuencta psequimur, Passi
one v̄ / cum diuinitus afflati percipimur, Dixerit tēniqz
motu, i, partim patiēdo: partim agendo / vbi docente
alio / aut uerbis / aut litteris erudimur, Tunc, n, quatenus
aliunde mouemur / quodāmodo patimur, Quatenus autē
propriū ipsi iudiciū examēqz adhibemus / uidemur
et agere, ¶ Alterum / et aliena disciplina / et inuentio pro
pria diuinorum ad hoc uelut ad signū dumtaxat dirigēda
ē / ut deo assidue nos pulsanti poenitus exponamur, Id
autem solo in eum amore perficimus, Ad hoc enim dumtaxat
et ad deū dirigimus omnia / et deo subicimur clam
pulsanti, Et qz illo inspirante et quasi mouente / agenteqz
subito cōmouemur: atqz ita compatimur / spirituqz reple
mur, ¶ Affectio uero eiusmodi passio nuncupatur, Tūc
quoniam amatoria est, amor autem transferens iam atū
amantem inde pati compellit, atū quia uacantibus tūc
propriis rationis intelligentieqz actionibus / diuina lu
ce formamur: patimurqz formati, ¶ Ad hanc utiqz lucē
amore solum feruentissimo preparamur, Sicut enim opa
cas sepe materias inuias luci / calor ingens purgat exte
nuat / peruias luci prębet / sic amatorius in deū feruor
a corporeis perturbationibus nebulisqz purgans animū
q̄i serenū reddit luci qz diuine paratū, Cum qua et unio
nez arctiorē intelligentia: et fidē humanā sciētia certiorē
teniqz consequamur, ¶ Ad hunc utiqz statū ut et Pla
to ait / neqz doctrina peruenimus nec propria quauis in
uentione, Neqz vicissim hunc exprimere possumus: es
ros uē docere, ¶ Amare uero bonum ipsam nō tam per
suadēdi sumus q̄z docendi, Ad hoc, n, instigāte natura / assidue
in singulis bonis amandis cōsequenter amamus, Sed di

tractum inuaria bona colligere debemus amorē. atq; i
ipsum dumtaxat itēdere: quo bona sunt omnia / et nobis
amanda.

¶ Idem,

Dionysius,

Ec autem et nos alibi satis tractauimus, Et scilicet
tuus p̄ceptor noster in theologicis elemētis supra
naturę modū mirabiliter celebravit, Quę ipse uel a theo
logis sanctis accepit, Vel artificiosa litterarū sacrarū
indagatione perspexit / frequenti circa illas exercitatione
studioq; diuturno, Aut etiam diuiniore quadam inspira
tione percepit: non solum dicens diuina, Sed patiens,
Atq; ex quadam ad illa compassione / si modo ita loqui li
cet / ad indocibilem secretamq; eorū unionem / ac fidem
teniq; consumatis: sed ut plurimas beatasq; contem
plationes excellentis ipsius itelligentię / paucissimis asse
ramus / hęc de Iesu in theologicis elementis summam
collectis inquit.

¶ Expositio Hierothei de diuinitate Christi:

Narsilius,

¶ Ariani similesq; heretici legissent hęc / et simi
lia Hierothei / Dionysiiq; verba / et equo animo p
pendissent / ausi certe nunquam fuissent (ut opinor) di
uinitatem in Christo creatā ponere: vel secundā, Quaz
quam / et in Paulo apostolo / et Iohanne euangelista / idē /
nec negligenter / nec ambitiose legentibus patere potue
rat, Quid primum sane deum tanquam maximę causam
atq; communissimam / pertinet non hęc aut illa dumta
taxat: sed omnia facere, Omnibus omnia dare, In omnib;
omnia operari, Cum igitur diuinitas ipsa cum Christo
communicans in unione personę / prorsus ita se habeat /
certe prima est Christo communicata diuinitas, Ita
vero se habere extra controuersiam Hierothei et Dio
nysii dicta declarant, ¶ Si omnia p̄ter deum ex
fiii

ptibus quibusdam viribusque suis composita sunt/certe
deus omnia faciendo ubique conficit & componit, Componit
autem in singulis conficiendis multas unius cuiusque partes
in unam formam in ipso toto perfectam, Per quam auctores
sui quod est ipsa unitas prouiribus imitentur, Non possunt
autem multa plari prorsus in unum & nisi proportionibus
conectantur harmonicis, Quod quidem Pythagoras &
Plato senserunt, Sic Hierotheus hic Dionysiusque consen-
tiuntur, Et nos in ultimo legimus/atque Timeo proportio-
nes harmonicas exposuimus/ ad eiusmodi copulam con-
ferentes, Nominatur autem hic praeter partes singu-
las tum totum/tum etiam totalitas (ut ita dixerim) vel
uniuersitas, Totum quidem ubi distincte loquimur/est par-
tes ipse simul cuncte; nec praeterea quicquam, Totalitas autem
est res quaedam formae noua ex cunctis rite conspirantibus
postremo resultans, Rite vero conspirant/si & pars alia
cum alia consonet, Et cuncte sint poenitus cum forma con-
ficienda concordantes, Alioquin nec simul permanent, Neque
conficitur noua forma; vel conseruatur, Deus interius
neque partes/nec ulla partium est/nec totum/nec uniuer-
tas, Alioquin aliunde penderet, Verumtamen alia quadam
ratione est haec omnia, Quoniam quicquid boni his inest/habet
& illis, Habet quidem non eodem modo quo illa/ ideo nec
propriis uidetur habere, Possidet autem eminentius atque
prius, Eminentius inquam id est gradu quodammodo
altiore, Prius quoque id est ante quam illa tempore pa-
riter/atque natura, Cognomina dei/que hic affirman-
do negandoque asseruntur/in septem capita colligi possunt,
Totum; siue (ut ita dixerim) totaliter, Perfectiones &
Speciem, essentiam, mensuram, plenitudinem exuberan-
tiam, In ipsa quidem/ (ut ita loquar) totalitate/perfe-
ctio partium tota consistit, Perfectio vero forma quaedam
est, forma rursus: vel performam existit essentia, Essen-

Totum
Totalitas

Cognomina dei

96
tia prima est mensura sequentium, Mensura non sepius
repetita: sed semel plena vel plenitudo. Plenitudo
non adequata rebus: sed proorsus exuberans. Deus
ad imperfecta vel infortia comparatus perfectio dicitur
atq; forma: quonia forme omnis / et perfectionis e auctor
Comparatus V ad perfecta formolaq; nec perfectio que
dam est / nec forma. Quoniam no eade proprietate qua il
la: sed longe diuersa, ac infinito spatio celsiore: adeo ut
super formam perfectionemq; dici debeat potiusqua for
ma: vel perfectio: vel alicubi reperata: vel a nobis exco
gitata. Proinde quemadmodum tempus est mensura flu
entium: sic eum mensura est existentium. Mensura in
quam existentibus adequata / quemadmodum tempus
fluentibus est equale. Deus igitur si ad fluentia refera
tur est eum. Sin referatur ad existentia / est super eum.
Ipsam namq; bonum vnumq; toto ente superius / enti
bus non equatur. Varii rerum ordines ad principia
varia velut propria proximis reducantur. Eiusmodi ve
ro principia multa quidem et definita ad principium unum
rediguntur i mensuram. Quod quidem est principium sup
vnum quodq; principium. Disponit principiorum nume
rum. Subigit suum cuiq; ordinem. Metitur rerum or
dines sub principis. Metitur principia sub se ipso: eate
nus vnum quodq; sub ipso principium est / quatenus / ac
cipit id minus ab illo. Et quo illi propinquius est atq;
similius / eo magis et principium indicatur. Naturale
dicimus quod motum aliquem vel mutationem quam
libet habet vel habere potest. Intellectum igitur mobi
li ratione superiorem solemus supernaturale aliquid ap
pellare. Essentiale tamen. Unitatem vero ipsam / quam
Plato i Phedro mentis caput appellat: super essentiale
aliquid nominamus. Vtroq; deus ipse superior extat.
Vnde super naturale / et super essentiale uocatur. Sed

Tempus 60
Eum

munus hoc / et illud ratione quodam super naturali / atque
super essentiali possidere censetur. **E**ssentia vero quelibet
creata / vel rationalis vel angelica / unitate quidem
illam habet / quae super essentiali quiddam est. Sed id pos
sidens in essentia / merito id essentiali tenet proprietate.
Habet / et intellectum super naturale munus. Sed natura
li quadam conditione. Quoniam id habet in essentia / vel
potentia quoquomodo mutabili. Solus itaque deus mu
nus tantum supernaturali / et super essentiali possidet ra
tione. **E**t cetera vero nequaquam. Quomodo seren
aer / et habet lucem / et hanc quidem habet lucide. Aer vero
nubilus non lucide lucem habet. **D**enique si anima ratio
nalis coniuncta corpori corpore aucto diminuto / vsto / se
cto / non augetur ipsa similiter non minuitur / non uritur /
non secatur / multo minus diuinitas in Christo ut cumque
libuit humanitati coniuncta / similiter humanitate pati
te compatitur. **P**osterea sicut anima corpori copulata
munera quaedam tribuit corpori non corporea / ita multoque
magis deus homini se coniungens dona largitur homini
non humana.

Mirabilia Hierothei dicta de diuinitate et
operibus eius et excellentia Christi

Dionysius.

Verbis huiusmodi loquitur.

Essu diuinitas quae omnium causa est : et implet
omnia / ac partes consonas vniuersitati conseruat
neque pars / neque totum est : rursusque / et pars est / et
totum. **U**tpote quae partem omnem / et omne totum in se
ipsa comprehenderit / remanenter habeat / atque praehabeat :
perfecta quidem est in rebus imperfectis : utpote perfe
ctionis princeps. In rebus vero perfectis / imperfecta.
Quippe cum perfectione excellentia origineque praecedat.
Posterea in rebus carentibus specie / species est speci

fica / tanquā principius speciei, In speciebus autē specie
carens vt species superans. Essentia quin etiam totis
procul a cōtagione essentiis insidens, Atq3 super essentiā
extās / ab omni essentia pēnitus absoluta, Vniuersa prī
cipia ordinesq3 tēterminans, et super omne principium
ordinemq3 locata. Mensura entium est / et eum, Atq3
super eum / et ante eum, Plena quidē in rebus egenis.
In plenis autem exuberans, In effabilis, Non pronun
tiabilis, Super intellectum, Super vitam, Super essen
tiam, Super naturale munus, super naturaliter habet,
Super essentielle super essentiali etiā ratione, Quāob
rē quando vsq3 ad naturam ob sūmā benignitatē venit
uerq3 substantiā nostrę carnis accepit: sūmusq3 illę dē
vir est appellatus / propitia vero sint / quę inpresentia in
tellectum sermonemq3 superentia laudātur a nobis / tūc
quoq3 in his super naturale et sup essentielle munus emi
cuit, Non solum quia in mutabiliter / et in confuse nobis
communicabit, Nihil in exuberante sua plenitudine ab
ineffabili exinanitione perpeffus, Sed etiam quia quod
nouitatum omnium est maxime nouum / in naturalibus
nostris super naturalis erat, In his quę nostre sunt eēn
tis / super essentiam, Omnia nostra ex nobis / et super nos
possidens excellenter, Sed de his satis, Ad ipsum sermo
nis nostri signum iam pergamus: cōmunia coniunctaq3
diuine discretionis nomina prouiribus tractaturi.

Mensura

Qua ratione deus producēdo multa permaneat unus
atq3 extet ēte superior etiā procreādo, Sitq3 unū
ipsum vno quolibet excellentius,

Marsilius.

Equētis disputationis institutū ē / diuina noīa recē
sere, Quęq3 significāt beneficas quasdā ex ipso deo
pcessiōēs, Inq3 sane pcessiōib3 uidet unitas ipa diui
(na multri

plicari: quēadmodum lux infima solis ī radios q̄ pluri
mos īde micātes, Aut vultus unus in quā plurimas il
linc imagines quomō libet resultātes, Atq; ita ferme de
us sicut lux ⁊ vultus / ī uaria bonorū diffusioe permanet
unus, Distribuit autē munera / de² unite pariter atq; uni
ce, Vnite quidē. Quia uniuersa oīū distributio / eodem
actu pœnitus singulari ad filiū ptinet vt ad patrē, Per
tinet ⁊ ad spiritū vt ad illos, Vnice v̄ qm̄ ⁊ nulla deo
uarietas īde ptingit: ⁊ procedētia licet uaria / unū tamē
sunt: quatenus ab eodē ad idēq; pendētia / pueniūt ⁊ in
uno, Dicitur at̄ deus ens (vt ita dixerī) superenter: qz
vz entia procreat, Dicitur ⁊ entia superēter excedere:
qm̄ natura īsūmo gradu entīū colloca: reliqua ī secūdo
vel tertio, Alioquin ptim cū ceteris pueniret qd: ptim
v̄ differret / foretq; ita cōpositus. Desertiz si una sit en
tis ipsius uniuoca rō entibus qbuscūq; cōmunis, Qd
illustres methaphysici nōnulli una cum Platonico Ple
thone senserunt, Deus itaq; ⁊ extra ⁊ supra totā entīū
latitudinē excellēter existit, Desertim qz rō formalis
entis ⁊ si īdeterminata ē: secūdū cēs entīū spēs. Deter
minabilis tamē ad cēs, Dus at̄ nō solū īdeterminatus:
sed et̄ īdeterminabilis eē debet. Cū igit̄ de² ens uniuers
suz etiāq; singula ab ipso procedētia / mīz īmodū supet /
īestimabiliter segregatus / psequēs ē / vt nec īprocessioe
reruz a suo statu vigrediatur: nec īderiuatione īde fluē
tium ⁊ incept̄ ipse minus sit plenus: nec ī multitudīne
illinc perprocessionem deriuationemq; imaginum propa
gata minus ipse sit unus. Deniq; cū deus sit ipsa sim
plicit̄ unitas a certo quolibet uno pœnitus absoluta:
merito nec est una quē vis entīū species: neq; unum ē,
Neq; uita una: nec intellectus unus, Nec una quedā
pars alterius totius: neq; unū aliquod totū, Sed horū
omnium principium atq; finis,

ro for.

Idem.

Dionysius

E aut perspicus et omnibus quæ secuntur ante te
finiamus/discretionē diuinā (et dictū est) appella
mus beneficas et itatis processiones. Cū, n. omnibus q̄
sunt/dum eminet bonorum cūctorū consortia largiatur
vniq; quidē discernitur/amplificatur autē unice, Sic dū
multiplicat/nō discedit ab uno. Puta quoniā deus ens ē
(et ita dixerim) superenter/largitur autē esse his quæ
sunt oībus/et omnes producit essentias/vnum illud ens
multiplicari dicitur/dū entia ex se multa producit. Ma
net illis nihilominus īmultiplicatione unus: et processio
ne vnitus. Et īdescriptiōe plenus: ppter ea q̄ ab oībus
entibus superēter sit absolutus/et unico actu producat
omnia. Atq; indiminuta profusiōe et ficientia ipsius mu
nere largiatur. Atq; cum sit unum/omniq; parti et toti
et uni/et multitudini participatione vnus īptiat/unū
permanet eodem pacto super essentiali videlicet ratiōe.
Nec pars est multitudinis alicuius: nec aliquod ex parti
bus totū. Sicq; nec unus est/nec unus particeps: neq;
habet vnū. Longeq; ab his existit super unum illud/qd
entibus īest. Multitudo quā etiam īpartibilis ī exple
bilis super plena/omne vnum multitudinēq; producat
et perficiens/atq; continens.

Discretio diuina

Quo et vnus participatione/di multi dicat

Narsilius.

El ut putat Plato noster visibilis imago et ī
prietatē suam multis tum celestibus tum terrenis
impartit. Vnde solaria fiunt atq; nominantur. Quod qd
in libro et uita tertio et claramus. Similiter deus ange
lis animisq; diuinam īpartit proprietatē. Ob quā multi
sub uno apud Platones diu cognominantur. Maxime v̄
addeū pertinet/ut omnib; provideat/ab oībus segregat
obsegregatā quidē singularitatē/unū ipsius cognominat.

Ob uniuersalem uero prouidentiam appellatur et bonū,
Angeli igitur ferme omnes animiqz pleriqz munus id ab
ipso deo nacti/quo ferme similiter ab inferioribus segrega-
ti/inferioribus iterea late prouideant/dii merito nominā-
tur, **Dii** v3 participatione primi dei. **Qui** solus sit deus
per essentia atqz sumus. **Cum** n. alii spiritus aliis diui-
niores sint/nonnulliqz diuinissimi/merito ad unicaz atqz
summā deniqz teitatem referendi censent. **Quē** quid
per imagines suas in multis quasi participata/dum ita di-
scerni uidetur/nihilominus permanet una semper ac pœ-
nitus idiuidua. **Sicut** neqz facies euadit multiplex/ex
imaginum inde resultatiū multitudinē. **Platonici** in
rebus quidē diuinis multitudinē ab unitate/motūqz a
statu superari putāt. **Ideo**qz idissolubiles permanere/ce-
tera v3 in quibus unitas statusqz a multitudine motu ve
superatur/posse quādoqz dissolui. **Excedit** qz apud deū
unitas multitudinē. **Quā** v3 unica natura dei in extima-
biliter superat imaginū idē fluētiū multitudinē. **Nec**
inde sit multiplex. **Deniqz** oīa cognomēta deo pp ex-
cellētiā attributa/quēadmodū alibi diximus/unicuiqz
trinitatis diuinę psonę pari dignitate pueniunt.

Idem. **Dionysius.**
Reterea ex deifico dei actu/quo unus quisqz pfa-
cultate sua deiformis euadit/dii plures efficiūtur
Qua quidē inre uidetur et dicitur deus ipse unus discer-
ni quodammodo atqz multiplicari. **Est** autē nihilominus
deus ipse diuinitatis princeps et diuinitate qualibet eēn-
tiaqz sublimior/deus unus idistributis idē diis/non di-
stributus. **Sz** unitus ipse sibi. **Nec** pmissus multis. **Nec**
imultiplicatis multiplicatus. **Id** sane mirabilē ptem-
platus cōmunis ille noster pceptorisqz nostri dux/ qui
ad diuinā illuminationē nos prouexit: diuinis abbūdās
et mundi lumen/bec in sanctis licetis sui diuinitus affla-

72
tus ait, Siquidē sunt qui dicuntur dii vel ī celo vel ī
terra/ quēadmodū profecto sunt dii multi et domini mul
ti, Unus tamē nobis ē deus pater/ ex quo oīa, Et nos ad
ip̄s, Et unus dominus ih̄s xp̄us. Perquē oīa, Et nos
per ip̄s, In reb; nēpe diuinis uniones excedunt discre
tiones atq; ducūt, Adūloq; minus diuina secū sūt unita
post discretionem participē unitatis/ et ab ip̄so uno mini
me discedentem. ¶ Quidas itaq; nos cōmunes unitasq;
totius trinitatis distinctiōes/ siue beneficās ex deo procef
siones/ ex diuinis cognōmētis declarātib; eas ī sāctis li
cteris/ prouirib; celebrare conabimur, Quādo v; hoc/ ut
alibi p̄dictū ē prius trinitatem finierim, Oīm beneficā appella
tionem trinitatis/ quacūq; diuinarum personarum dica
tur/ absq; ulla distinctionis obseruatione intota simul
accipi trinitate.

**De appellatione boni/ efficacia orationis, Quo
modo deus ubiq;
Marfilins.**

In sequētibus libri capitibus ordine quodā quasi
Platonico/ primo quidē tractabit de bono, Secū
do: de ente/ atq; ideis. Tertio: de uita, Quarto: de intel
ligentia. Deinceps uero de quib; ad hanc ordine
consequentibus. ¶ Inter omnia trinitatis nomina p̄cipuum
est ipsum bonum, Omnia enim nomina quę processione/
et munera trinitatis significant/ in hoc vno nomine tripliciter
comprehenduntur, Primo: quia hęc omnia dona tanq;
uariā bona/ uno cōmuniq; cōtinent bono, Secūdo: quā
deus exuberātī naturę uolūtatisq; bonitate cuncta lar
gitur/ uelut efficiens, Tertio: quoniam ad suam bonita
tem cōmunicandam/ et representandā/ tanquā finis/ oīa
refert. ¶ Due uidentur potissime ad bonum uis, In
quisitio disputans, Oratio supplicans, Illa quidem ad
cognoscendum bonum contendit: hęc autem ducit ad

consequendū: et consecutione perfectissimē cognoscēdū.
¶ **T**ria v̄ sunt adorationis efficaciam sūmopere necessa-
ria, Prīmū quidē p̄turbationes sensuū cobibere/que ad
corporea lōgissime a diuinitate distantia nos t̄torquēt,
Secundū: expellere tanquam nebulas/sallacias et ma-
chinamenta imaginationis ab intellectu, tertius: uniuersum
uoluntatis affectum/indiuersa nunc bona distractū
in primū bonum tota proorsus amoris intentione conuer-
tere, Ita, n, feruor obsecrantis aīum cōiungit deo sicut
sulphureus calor copulat lignum flāme, Huc tendit Zo-
roastricū illud: si mentem igneam ad opus pietatis iten-
deris caducū quoq; corpus inde seruabis. ¶ Quatuor
proinde rerum gradus considera, Res sane diuina cer-
tis loci limitibus circumscribitur, Res indiuidua qđ
sed uirtute finita et si cōrinetur loco: finitum tamen spe-
ctat locum, Hec itaq; si uirtutem habet rebus quibus-
dam equalem/eas ipsas facile p̄sentia lustrat, Si rebus
cūctis equalem facile totum habitat, Quod autem imē-
sam possidet potestatem/nō tam dicendum est rebus cun-
ctis inesse/qđ adesse pariter et p̄gesse,

¶ Idem,

Dionysius,

¶ Incipio si placet perfectissimam omnesq; diuinas
processiones exprimētem appellationem boni consi-
deremus: iuocātes uidelicet trinitatē: bonorum princi-
pium/atq; super bonam: optimas quasq; suas prouiden-
tias explicantē. ¶ Oportet, n, nos uotis sp̄imis ad ipsā
tanq̄ bonorū originē prouehi: atq; ita ad illam propri-
accedentes ī hoc ipso gradu optima queq; dona p̄enes
ipsam sita perdiscere, Illa enim oībus adest, Non tamē
oīa illi ad sunt, Quando uero illam castissimis p̄cibus
et intellectu tranquillo/affectuq; ad diuinam v̄nionem
apro p̄secamur: tunc nos etiam illi ad sumus. Hās uero
illa/nec ē in loco: ut propterea ab sit ab ullo: aut ab alio

Bonu

oro

ad esse deo

76
se ad alia transferat. Imo etiam dicere hanc in rebus omnibus
esse, longe deficit ab ipsa infinitate, quae excedit et comple
ctitur omnia. Quamobrem nos ipsos ad divinorum salu
tariumque radiorum / sublimiorem intuitum omnibus
elevamus.

Catenam auream, vel luminosam a deo dependens, est
dispositio rerum sibi invicem conexarum
divine providentiae subdita,

Marfilus,

Inge Catenam variis contextibus luminibus quasi
anulis per totum caelum diffusam, et ad terram usque
porrectam, Qualem Plato in decimo de reipublica fingit,
Qualem rursus apud Homerum Jupiter deos convocans
per caelum proicit: promittitque sursum se tracturum quic
quid catenam apprehenderit, Se vero trahi non posse deorsum,
Catenam vero haec est: ordo seriesque rerum divinae providen
tiae pares, Series in qua luminum partim quidem invisibi
lium partim etiam visibilium, Occulta quidem lumina
sunt intellectus angelici animalesque, Manifesta vero sunt ce
lestia lumina, Est autem communio quedam et conexio mu
tua, Tum in ipsis intellectibus, tum etiam in celestibus: tum
denique celestibus ad intellectus, atque vicissim, Univer
sus sane contextus eiusmodi catena dici potest, Sed ibi quod
intellectualis et aurea, atque providentiae, Hic autem natu
ralis et argentea, atque fatalis, Series vero fatalis ordini pro
videntiae subest per quem a se pie solui a fato quandoque pos
sunt, Ut Platonici placet et magis, atque astronomi he
breorum, Ex verbis denique Dionysii colligitur divinam
providentiam usque ad minima se proorsam intendere, Atque
cum ipsa immutabilis est, ordine mirabilia ducere, Locumque
relinquere arbitrio animarum: atque votis, Quod sane
Plotinus sepe confirmat, Catenam quidem fatalem per
infimos eius anulos magis prestant: ut gradatim trahant

catena

homerus

gi

ad celestia bona, **C**hatena autem intellectualis gradus pro
 proximiores attrahat metaphisici contemplatores: ut paula
 tim perueniant ad intelligibile lumen, Sed quoniam nam chatena
 est quod adorator debet apprehendere a deo si non facile quod
 optat impetraturus? Chatena profecto hec est diuina lex et
 naturaliter ista mentibus et modis ubique variis promul
 gata: dictas primo quod unum summumque deum esse. Deinde
 hunc esse bonorum omnium auctorem, Tertio ab omnibus imprimis
 amandum, **I**amblichus Platonice uotum longo inter
 uallo sacrificiis adponit, Probatque hec ab illo totam uiam
 accipere, Nihilque adoratione uehementius animam cum diui
 nitate coniungere, Nec mutari orationibus deum si animam in
 trinsecus permutari: atque ad dona diuinitus capenda pa
 rari, Plato in epistolis inquit: omnibus in rebus principium
 a deo faciendum est: dicendum et cogitandum, In Timeo potissimum
 a deo incubandum inquit: ubi agit de diuinis topificio dei.

Qui adorat inuiti in mobili deo, Perque nixum
 non deum ad se: sed se ipsum mouet ad deum

Ionysius,

catena

Gluti si catena quedam multis contesta luminibus a
 summo celo suspensa usque ad infima prestat, nosque hac
 manibus semper alternis in anteriora porrectis apprehendant
 trahere quod ipsam ad nos uidebimur, Ne autem uera non de
 ducent ea ad nos supra uel infra presentem, Sed ipsi potius
 ad excelsiores radiosque uarie lucentium splendores felicius
 prouehemur, Aut forte quemadmodum si ingressi nauim
 funes expetra quadam usque ad nos extentos / teneamus
 quippe quorum nitamur auxilio: non petram quidem ad
 nos: sed nos potius nauimque reuera promouemus ad pe
 tram, Quodadmodum uicissim si quis stans in naui mari
 tum percutiat saxum, In illud quidem tamquam immobile perma
 nens nihil efficiet, Sed se ipse potius arcebit a saxo, Et
 quanto uehementius contendet impellere: tanto illinc lon
 gius repelletur, **Q**uamobrem ante omnem actum precipue

theologicum ab oratione nobis exordindū, Ad qdē ut
potestare illā ubiqz presentē / 7 nusquā addictam ad nos
quandoqz trahamus, Verū ut diuinis cōmemorationibz
inocationibz qz / nos ipsos illi tradamus: 7 unidē iugam?

procedit

¶ Epitologia, Cur scribit / quē scripserat Hiero
theus, Mira Hierothei laus,
O Iarfilus.

Lato in Protagora scribit antiquoz doctrinam
nihil aliud fuisse / q̄ breui loquz quiddā, Id q̄ ē
viri absolute sapiētis paucis vs multa p̄plecti, Hac rōe
Hippocrates p̄posuit At horismos Pythagoras qz Sym
bola / 7 p̄uerbia Salomon, Quo, n, altior itellectus est
in āgelis / eo formis paucioribus plura p̄prehēdit agit,
Hierotheus igit post Paulū Dionysii doctor / 7 aposto
lis excellētia p̄xim / theologia sūmulis mira profundita
te p̄cludit: scripsitqz expiatissimis mētibus: atqz doctis
simis, Dionysius aut 7 Hierothe^{us} iussu, Et Timothei
rogatu uniuersales illas sūmulas Hierothei in notio
nes singulas triuauit.

Breui loquz

¶ Idem, Dionysius,

Argatide forsan nobis ep^{us} ē, Lū, n, iclit^{us} p̄ceptor
n̄ Hierothe^{us} theologica elem̄ta mirabilē p̄fecto
collegerit / mirabilē forte aliquz: cur nos q̄ min^{us} illa suffi
ciāt / talibz hic theologica p̄scripserim, Itā v̄ si illz oīa
theologica ordine 7 īceps disposito digerere uoluisset 7
p̄ticularibz explicationibz unū qd̄qz totius theologie
caput disposuisset / nūqz nos itatū furoris / vel ruditatis
īcidissem: ut vel p̄spiciamus: vel diuinius q̄ illz theolo
gica penetrare posse mysteria p̄sideremus: aut eadē bis di
cēdo sup̄flua si iusta tractare nē lem, Atqz ita p̄ceptorē
amicūqz n̄ nūz iuria auderem^{us} asficere 7 p̄clarissimā itel
ligentiā expositionemqz illius aquo post diuinum Pau
lum instituti sumus nobis vsurpare non dubitarem^{us},
gii,

Ceterum ille diuina uenerabiliter expones / summas
perfecto quasdam perspicacia compendiosa referas nobis
exposuit / in uno uidelicet plurima complecteres, Precipi
ens uidelicet nobis ceterisque radiis animarum magistris ex
plicare / prouiribus atque distinguere sermone nobis congruo
lucetia istius compendiosaque mysteria tua uirtute illius appri
me intellectuali manantia, Preterea et ipse ad id sepe nos
exhortatus es, Librumque ipsum ut supra modum excellens
quiddam remisisti, Quamobrem nos quoque ipsum uelut per
fectorum seniliumque animorum magistrum / his duntaxat assi
gnamus / qui intelligentia ceteros antecellunt, Tamen
secunda quedam eloquia sacra apostolicam auctoritatem
proxime consequentia, Nos autem his quae nobis propinquiores
sunt / pro ingenii nostri proportionem / diuina trademus, Si, in, cibis
solidus / perfectorum est: hoc certe et alios pascere / quatenus perfe
ctionis extimandum esse censemus.

Sicut non est idem lumen hoc in rebus inluminatis aspi
cere / atque lucem ipsam in sole suspicere / sic aliud est
diuina mysteria introspicere / aliud discipuli
nam ad illa conferentem proficere.

Narsilius.

Illud quidem! Myrotheum effecisse: Dionysius
ait hoc autem se profiteri non negat,

Dionysius.

Ecte igitur id quoque nobis est dictum: contemplatio
nem quidem intelligibilia eloquia prorsus inspicentem
compendiosamque eorum doctrinam / consummate uirtutis exi
stere, Scientiam uero sermonum ad id conducitur / atque eius
modi disciplinam: inferioris meriti praecceptoribus discipu
lisque congruere, Enim uero diligentissime id obseruauimus:
ut quae diuina ille praecceptor plane nobis expressit: nunquam
attingeremus, Ne forte repeteremus eadem ad id exponendum
quod in uerborum diuinorum explanatione fuisset ab eo propositum

72
¶ Salutatio Marię uirginis, mira Petri & Aye
rotbei laus, Modestia Dionysii singularis
Marfilius.

Tantū multi sensu ualēt afficiuntq; ad corporea
et quādo corporis oblectamēta p̄memorāt / eadem
quādo patiunt / tantū Myerorheus pollebat itelligētia,
Et afficiebat ad icorporea: laudāsq; diuina / patiebat ea
dē, Simile qddā narrat Porphirius de Potino,

Dionysius,

¶ Ouenimus quandoq; apud Pōtifices nostros
Deo plenos / ut nosti / nos simul et ipse multiq; san
cti frates nři / uisuri corp^o illud / qđ uite p̄cipēs et uis
suscepit, Vbi aderāt et Jacobus frater domini: et Petrus
excelsus tantiq;simū theologorū culmen, Illic ḡ post
cōtuitū placuit, Et pontifices cēs pro uiribus qsq; iuis
infinite potentē et lib̄atis diuine bonitatem laudarent,
Myerorheus autē alios oēs ibi doctores sacros / ut nosti /
post ipsos theologos superauit: totus excedens: totus ex
tra se positus: et corū quę laudabat / cōmunionē patiens,
Quāobrē ab oībus qui audiebant eū atq; uidebant / sine
cognoscerēt ip̄s seu nō cognoscerent / occupatus deo diu
nusq; laudator ē iudicatus, ¶ Sed qđ nā illa tibi referā
qđ illic f̄ theologica rōe tractata? P̄ā v̄ nisi mei oblit^o sū
memini me p̄tes quas dā diuinaz illaz laudationū abste
sepius accepisse, Ideo studuisti diuina diligētissimę p̄seq
¶ Mira in Dionysio et reuerētia erga Myerorhe
um p̄ceptorem et modestia erga omnes,

Marfilius.

Sicut sensui amor ē ingenitus ad caduca: sic itelle
ctui ad eterna, P̄git et̄na p̄ facultate sua / et quere
re debet: et quādoq; iuenire potest, Potest et eternitate
frui, ¶ Venerati sunt Pythagorā pythagorici / et Plato
Socratem, Multo magis Dionysius Myerorheus,

g iii.

Maria 97
Jacobus
Petrus

Dionosius :

Etū quę illic mystice tractata sūt / missa sp̄sentia
faciant, Quippe cū nec multis exprimi possint, Et
tibi nota sint, Quotiēs aut oporteret nostra multis com
munia facere / et q̄ multos possemus in sanctā disciplinā
nostrā it̄ducere / erat p̄fecto mirandū: q̄ longe h̄y
rotheus sanctoꝝ doctoꝝ plurimos antecelleret / et diu
turna docendi sedulitate: et puritate mētis: et exacta dili
gentia t̄mōstrandiz ac ceteris oībus quēcūq; ad sacra clo
qa pertinet. ¶ Itaq; nos nunquā aduersus solē taz igē
tes fingere auderem̄ obtutus, Sic, n, nobis cōsciū sumus
nec ignoram̄ / nos nec itelligibilia qđ ipsa diuinog; satis
itelligere posse: vel ineffabilia diuine cognitionis mysteria
verbis exprimere, Et p̄fecto lōge diuinog; uiroꝝ sciē
tia ueritates theologicā spectante / inferiorēs sumus, Hunc
p̄fecto reuerētia sūma nos adduxit, Ut nec audire nec
loqui t̄ diuina philosophia q̄quam auderemus: nisi id
p̄sus insedisset a loꝝ nō oportere diuinag; rerū cognitio
nez / quatenus assequi licet / nos negligere, Ad aut nobis
persuaserūt / non solū naturalia mentiū t̄sideria / amato
rio quodam affectu / p̄t̄m̄tationem rez; sublimiū q̄tā
capere possunt / t̄siderantia: sed ipsa q̄ optima legū isti
tutio diuinarum / quę supra nos sunt inquirere uetans,
Quippe cū et nostra merita superēt: et p̄prehēdi nō possit,
Quę v̄ p̄ter id q̄ naturalit̄ ap̄tūtur / notitię q̄ nostrę
cōcessa sūt / studiose p̄discere / ceterisq; benigne tradere / ad
monēs, Hīs igit̄ et nos p̄suasi / nec labore / nec ignauia per
terremur: q̄minus diuina p̄facultate nobis p̄cessa q̄ra
mus, Imo v̄ eos ēt q̄ humano ingenio sup̄iora p̄t̄plari
nō possunt absq; auxilio t̄serendos minime iudicantes /
t̄scendimus adscribēdū: noui qđ nihil audētes it̄ferre,
S; minutiorib; qbusdā et p̄singula dispositis it̄sitiōib;
discernentes et explicātes ea q̄ ab illo uere h̄yerotheo, i.
sacro qđā deo p̄spicacia p̄pendiosa sunt tradita,

77
In solo deo idē ē ēē simpliciter atq; bene ēē, Itē
tūc hoc ipso q; natura facit simul itelligē
tia facit / et uolūtate,

Barfilus,

A omni re post primū aliud qd ē essentia: aliud v
bonitas, aliud ēē simplicit, aliud at bene ēē, Alioqn
in ipso primo puroq; ēēdi mōto pœnitus q̄escerent
nec ad aliud aliquid niterent ītrīsecus vel extrīsecus
acquirendū. S; in quolibet re vera est aliquid quasi ad
huc informe imperfectūq; ad formā ab solutā natura cō
tendens, Quis quidē sua cuiusq; bonitas appellat, Qua
iā cōpata rursus mouet ad finē aliquē ut ad bonū, In pri
mo v reruz principio ipsa simplex existentia prima ē ipsa
bonitas absoluta, ¶ Sicut et sol per essentiā luminosus /
et ignis p̄ essentiā calidus p̄ter hoc ipsum eiusmodi ēē nō
indiget alio q̄piam adminiculo ad agendū: s; eiusmodi ēē
suo illamiat atq; calefacit: sic ip; bonū cui? natura ē ab
solutissima bonitas / p̄ter hanc nō eget deliberatione qua
dā / et electione cuius adminiculo benefaciat: sed ipsa sna
existentia / q̄ ē bonitas benefacit, i, bona oīa pcreat: et pfi
cit procreata, Est aut idē pœnes tēuz uelle / atq; itellige
re quod et esse, Deum igitur ēēdo facit: itelligēdo pari
ter efficit atq; uolēdo, Id noster Plato cōfirmat, Qui
mundi huius opificē natura sua mundū fecisse putās / in
telligentia tam / et uoluntate usuz in opificio fuisse fateē,
In sexto de Re, pu, solem inquit / ēē boni ipsius imagi
nem filiumq; uisibilem, Vnde sequit̄ ipsum bonū ēē ima
ginis huius exēplar, Deū igitur ēē solē primū / atq; uerū
Astruz v hunc secūdū imaginariūq; solē ēē putandū,
De sole quidē tā diuino q̄ corporeo libz scriptis Plato
nicus Iulianus p̄ceptorē Iāblichū imitatus / qui sane
vbi distincte loquūtur soles saltem tres iducūt, Diuinū
et angelicū et cēlestē, ¶ Sed de sole insequētibz, Nūc at
gūi,

exēplar

Sol 3^r

*hinc suff. apponitur
Tamen agitur bonum*

gradus quatuor agendi considera, Humana ratio agit cō
silio: ac sequēte p̄siliū electione, Ars q̄s similiter q̄s diu
est ip̄fecta. Cōsummata v̄ ars / ad faciendū electiōe non
indiget, Sed ita facit habitu / sicut natura uirtute, Na
turale agēs / naturali uirtute, i, bonitate facit nō essētia
pura, Dens tēiqz tanq̄s ip̄s bonū: ipsa sua existētia pura
i, bonitate facit. Siq̄dē participatiōe boni cētera faciūt
quicquid agunt,

¶ Sicut sol ita bonū natura sua radios suos p̄cūcta dis
fundit, Dionosius.

Bonū sui diff.
Be igitur ad ipsaz appellationē boni explicādāiā
pgam, Quō theologi t̄ritati plusq̄ diuini exōibz
excellēt attribūūt, Ip̄s diuinitatis principē (ut arbitroz
existētiā) bonitatē appellantes, Quippe cū eo ipso q̄ est
bonū: utpote qd substantiale bonū ē / bonitatē in oīa quē
sunt diffundat, Nam quēadmodū sol hic nobis cōspiciū
nec cogitatiōe / nec electiōe: sed eo ipso q̄ ē / illuminat oīa
q̄ promō suo participationē lucis admittūt / sic et ip̄s bonū
non aliter solē superās q̄ exēplar primū exilē excellentē
ātecellit imaginē: ipsa sua existētia p̄ea quē sūt oīa p̄osua
cuiusqz capacitate bonitatis suē radios abūde diffūdit.

¶ Ip̄sum bonū sicut et sol p̄ septē gradus suū
diffundit lumen, Item / quid stelle a sole /
quid angeli a dō reportent.

Marsilius,

¶ Ol p̄ septē rez gradus lumen usq̄ quaqz diffun
dit, Per stellas fixas, Per planetas sex eodē semp
tenore fulgētes, plunā lumine uariā, per ignē, per aerem:
et per aq̄iā / atqz per terrā, Similiter sol ille solis / summi
tus / ip̄s bonū: per septē gradus beneficos radios ubiqz
distribuit, Per angelos, p̄ aīas rōe p̄ditas, p̄ aīas sen
su uiuentes, p̄ aīas uegetales: p̄ celestia corpora: per cor
pora elemētaria, Quē ex materia cōstant: p̄qz materiam,

Lumina qđ a sole distributa stellis: uisibilia sūt atq; ui
 sualia, Visibilia inq; / q; clara et ingētia sūt, Visualia v/
 qa uiua sensuq; pollētia, Preterea quoniā unū quodq;
 stellariū luminū absq; īpedimēto manat a / Sole / natura
 les īse uirtutes omēs mirabiliter complectēte / merito et
 unius cuiusq; stelle fixē lumē / uirtutes illhic et īse omēs
 āplectit et ad sequētia trahit, Deniq; uirtute solis p
 cūl ab īpedimēto stellis ubiq; p̄sēte stelle naturā uirtutē
 q; solarē / ut ab initio semel ita sēp habēt, Eadē ratione
 Beneficū lumen ab ipso bono procedēs / statī ī primo sū
 moq; participatiōis suę gradu pcreat tāq; scitillas / sub
 stātiās penitus a corpore sepātas / essētia / uirtute / actione
 p̄ditas sēpiternā / Que qđ illhic cū intelligibiles / cū ēt
 intellectuales cognominant, Siue sup̄remi āgeli / ut Iā
 blichō et proclo placet nominent intelligibiles; sequentes
 aut intellectuales, Qm̄ isti illumināt ab illis, Siue unus
 q; āgelus more Plotini et intelligibilis / et intellectualis
 pariter appellet, Q̄p̄s profecto intelligibile qua rōe in
 telligibile / eminentius ē / et prius q̄ intellectuale, Hoc, n,
 participatione quadā illius intelligit, Ideo boni ipsius
 lumīn infusus āgelo in sūma illhic plenitudine sua / intelli
 gibile nuncupat, In gradu v̄ sui sequente q̄i perspicuitate
 statiz comitāte lucē intellectuāle potius apellat, Verū si
 bimēt / et intelligibile / et intellectuāle censet, Hoc aut ē plo
 tini magni sentētia: eandē eē arbitror Dionysii, Perip
 atetici sane hac ī re a Platoniciis minime discrepantes
 formā qđ materialē / nec intellectuāle ullo mō: nec actu
 intelligibilē esse putant / s̄ potentia: quatenus p̄ efficacē
 agentis intelligētie radiū quodā mō absolūt a materia,
 formā v̄ in materialē / statim intellectuāle intelligibilēq;
 euadere, Qđ et Dionysius hic attigisse uidet, Angelos
 n, apellat intelligibiles eo ipso qđ sūt a materia segregati,
 Eadē q; rōe intellectuales / intelligentes quinet nō modo

quodam mundano/quo videlicet rerum imagines persen-
sus a corporibus mutuuntur: sed modo quodam prestan-
tiore quo, sentius, i. rerum uerarum rationes ipsas essen-
tiales ab ipso bono sub eius splendore reportent, Et inse-
quentes subinde transfundant, Quāobrem angeli diuini
luminis participatione/totum habent. Illhinc, n. tanq̃
a causa efficiente substantiam uiuam intelligibilem/intel-
lectualē/et hanc q̃ eternā/nacti sunt, Rursus uelut a
causa exemplari rationibus rerum omniū inde formati,
Deniq̃ tanquam a causa finali/ sortiti sunt ut amore il-
lhuc assidue conuertantur, Conuersi confirmantur ibi-
dem: in eodemq̃ perpetue consistentes/ diuiniq̃ iam fa-
cti/ boni ipsius instar bona insequētes abunde traducāt.

**Quomodo angeli hēnt ab ipso bono ut sint/et
uiuāt/et intelligibiles intellectualesq̃ sint
atq̃ in eodē firmiter perseuerent,**
Dionysius.

Et ipsos bonitatis diuinę radios subsistunt oēs i-
telligibiles intellectualesq̃ essentis/et uirtutes/et
actiones, Per easdē sunt et uitāq̃ indeficiētem/et indi-
minutā habēt: ab omni uidelicet corruptione/et morte/
ac materia generationeq̃ segregatę/et ab instabili fluxaq̃
et alias aliter agitata trāsmutatione semote, Quāz uero
tāq̃ incorporee/imaterialesq̃ substantie minus id nacte
sunt: ut intelligibiles essēt, Atq̃ insup tanq̃ intellectus
supra mundanā p̃ditionē intelligūt, Rationes quin etiā
rerū ipsarū illustratione diuina tanq̃ peculiāres reporta-
uerūt: rursumq̃ ad illa que sibi cognata sunt sua dona
trahiciunt, Alī ipsa quoq̃ bonitate perseuerantiā habēt
et firmitatē, Atq̃ inde p̃tinentur custodiuntq̃, Domici-
liūq̃ illhinc habēt/pabulūq̃ bonorū, Atqui bonitatem
ipsā amātes/ut et sint beneq̃ sint in te sibi nēdicāt, Atq̃

esse uirtus et opus

*In angelis
Cognitio infusa*

ad illā puritatis cōformatis bonitatis speciē pferūt: atqz
ut diuina lex dictat / sequentibus donorum ex ipso bono
puerientium consortium exhibent,

Quemadmodum stelle / et inuicem et ad solem;

sic angeli se habent inuicem / et ad deum,

Narsilius.

S Telle omnes habent a sole tum naturam scilicet
stellarem; tum etiam ordinem scilicet et inuicem et
ad solem, Illhinc enim et mutuam inter se cōmuniōez ha
bent in eodem scilicet solis lumine; et distinctionem illā
qua varie stelle sub variis solis radiis / varias sunt nacte
uirtutes, habent ut alia uicissim sit in alia. Sic in Sa
turno Jupiter, Et in Ioue Saturnus, Vna queqz enī
stella non nihil aliarum in se possidet, Illhinc insuper ha
bent ut stella superior / in inferiorem radios abunde proi
ciat; et ab inferiore uicissim in superiorem radii reflectatur.
Et quę inter se cognate sunt et quodāmodo pares / cōiectis
mutuo radiis / uirtutes inuicem mutuētur / et mutuē.
Cōseruat interim una queqz proprietatem sub sole suā.
Superiores quinetiā quodāmodo purgant inferiores;
et illumināt / atqz perficiunt. Purgant quidez dum a de
fectu luminis arcent, Illumināt quoqz dum proprio in
super lumine complēt, Perficiūt teniqz quatenus sui qz
muneris largiuntur effectum, Lūcte insuper stelle in eūdē
solem quasi spectādum / et uenerandum radios uelut oculo
s affectusqz cōiiciūt. Lucem teniqz solis / quę in ipso
superat aciem oculorum / ipse oculis se cōtemperāt con
spiciamqz facile reddunt, **S**i quę dicta sunt singula
ad āgeles deumqz referes / cognosces eadez comparatio
ne āgeles ad deum atqz inuicem se habere,

*Purgant
Illuminare
Perficere*

Ordines in Angelis sunt ab ipso bono

Dionysius.

Proprietates angelicae

Ad illis adsunt mūdo superiores ordines, Vnio-
nes suspensionesq; mutue, In p̄fusa q̄z distinctio-
nes, Virtutes ēt inferiora reuocantes ad superiora, Su-
periorū quinet ad inferiora prouidentia multiplex, Pro-
priaq; cuiusq; uirium p̄seruatio. Immutabiles p̄sterea
in se ipsas reuolutiones, Itē idēitates / sūmitatesq; circa
boni ipsius amore; et quotcūq; alia dicta sunt a nobis,
in libro de proprietatib; et ordinib; angelorū, Deniq; que
cunq; celestis hierarchiē p̄pria sunt, Ipse, scilicet, purgationes
angelice, Illustrationes quoq; super mundane, Et perfe-
ctionis consumationes angelice, Id sane totum ex ipsa
omniū causa et principali bonitate procedit, Vnde et illis
boni indoles est indulta: munusq; tributus; quo oculi
tam illā in se ipsa bonitatē ipse in se patefacere; angeliq;
existerent, Tanquam diuinū silentium nuntiantes, Et
quasi cōspicua quedam lumina tanquā e uestibulo bonū
ipsum in aditis latens sequentib; declarantia

¶ Animes rationales a bonitate diuina sex p̄sci-
pus dotes habent,

Bartholomaeus,

Animes rationales bonitatis diuinę munere dona
sex p̄cipue possident, Quod sint intellectuales, i.
lumine diuini solis ita referte: ut absoluta / simplicia, in
corporea, eterna / querant / inueniant comprehendāt. An-
geli quidem intellectus / aīe vitellectuales esse dicunt,
Quā angelus totū id qd ē intellectus et purus et totus exi-
stet, Alia v̄ et exquadāz sui parte intellectū et partē habet
intelligentis, ¶ Item quod uitā essentialē habeāt, Id est
ab essentia sua prorsus inseparabilem. Non, n̄, pōt earūz
uita resolui in essentiam non ultra uiuentem, Nec ipsūz
earūz uiuere actus est p̄positi necessario: sed proprius est
actus essentis, Propterea et mortales sunt, Quēadmodū
in theologia nostra probant, ¶ P̄sterea quod ipsa cēntia

Vita essentialis

virtuteq; ad angelos se extendant, Quia, in actione, i,
 affectu intelligentiaq; eternorum: atq; diuinorum uenera
 tione cū angelis ipsis cōueniant: nimirū cū eisdem virtu
 te quoq; et essentia cōgruunt sempiterna, Nec nō q; itel
 lectuales ex deo reuelationes quales angeli prouiribus
 nanciscantur, ¶ Rursum q; duces angelos habeāt ad di
 uina. Quatenus et āgeli cōmuniter omnes aīas / omnes
 illustrant, Et una quēq; aīa ad certum angelū precipue
 pertinet / ut rectores, ¶ Deniq; q; eiusdem diuini mune
 ris, i, gratiē beatitudinisq; diuine / cōpotes et angeli cōpotes
 esse possint, Sua tamen proportionē seruata, ¶ Ambli
 chus Platonici / probat / animas non solum per ange
 los: sed etiam per se nonnunquam / ad gradum equalē an
 gelis / deo v3 ductas / ascendere posse.

¶ Idem,

Dionysius,

Est sacros illos sanctosq; intellectus animę oīaq;
 animarū bona per ipsam consistunt bonitatē plusq;
 bonā, Inde uirtutes intellectuales habēt, Inde essentialē
 uitā / et immortalē, Inde q; ipsa essentia potentiaq; ad āge
 licas uitas aspirant. Inde q; per āgelos tanquā bonos
 duces reuocātur ad ipsam bonorū omniū principē bonita
 tē: splendorq; inde micantiū promodo suo potes eua
 dunt, Atq; cōm ipsi ad boni spēm pertinetis prouirib;
 participes frūt, Illinc teniq; quocūq; alia ibis quę scri
 psimus de aīa / numerauimus,

lib. de anima

¶ Ab ipso bono intellectus āgelici: animę rationa
 les: sensuales: et vegetales: et corpora / per
 fectionem suam / actu mqs habent.

¶ Marsilius,

Sicut oīa corpora uirtute solis habēt: ut nō solus
 inertē molem sortita sint: sed pręterea formas / figu
 ram / colorē / vim / motū / habeant: sic res omnes ipsius bo
 ni munere pręter potentiam formabilē / formale aliquid
 nactę sunt, Supreme quidem intellectum: secunde rōes

tertijs imaginationē/quarte sensus/quintjs uitā/sextjs cēn-
tialē uirtutem/et qualitatem/atq; habitū, **A**ngeli sūt
quidē boni formes: sed intellectus ueri, Anims ratiōales
intellectuales quidem sunt: sed aīe uere. In rationales
aut non sunt anims uere: sed aīationes quedā. **V**egeta-
les sunt uestigia uitę, forme sequētes: sūt umbę uitę.

Quia quomōcunq; aīata, uel quolibet formata
donum ab ipso bono reportauerūt,

Dionysius.

Reterea si de aīab; aīalibus de in rōalibus hic lo-
qui licet, **Q**uę uel aerē diuidūt: uel per terrā gra-
diunt: uel serpūt humi: uel ī aq; uitā sortita sūt, Aut in
aqua uicissim/atq; terra, **V**el sub terrā īsita p̄saq; luto
uiuūt: et simpliciter quēcūq; sensualē aīaz/aut uitā hnt:
hęc inq; oīa insuper p̄ ipz bonū p̄secuta sūt ut aīarentur
et uiuerēt, **P**late itē cēs uitā nutritiua/ motricęq; ab
ipso bono sortite sūt, **E**t q̄cunq; essentia aīę uitęq; exps
ē/per ipsum bonam est, **A**ltq; p̄idem essentialem habitum
reportabit.

Influxus boni usq; ad materiā extēdit, ipzq; ē
essentia et uita intelligentiaq; superius.

Marfilus.

Ve admodū esse hoc et istud/et illud p̄ hanc formā/et
istā habet atq; illā: sic ipz simpliciter esse p̄ ipsam
simplicit̄ formā necessario dat, In ipso igit simpliciter uel
quolibet ente ē aliqd loco forme: et aliqd huic qdāmodo
formabile subest: principū v̄ reꝝ primū eiusmodi eē nō
potest, Est igit tota ētis latitudine/et rōe superius, **M**a-
teria v̄ uicissim uniuersa entis āplitudine/rōeq; inferior
iudicatur: qm̄ nihil in ipsa formale cogitari potest, Sed
uelut speculū (ut Plotinus ait) esse hoc imaginale uel
illud ab obiectis mutuari uidet: mox amissū sic ab enti-
bus formisq; materia, **V**sq; ad hanc tandē ipsius bo-

ni procedit influxus. Hec, n, bonū appetit, & epote quē
boni ipsius ē effectus: cū appetendo formā cōuertat ad
illud / sitq; mundo valde bono poenitus necessaria. Quā
igit influxus boni longius q̄ entis progrediat / sequēs
est bonū esse superius / & potentius ēc, p̄sertim cū ens
nō aliunde q̄ a bono potentia habeat / & uirtutes, Atq;
habeat ab eodē: ut sit causa. Ad, n, cū primū aliquid ē /
aut quemodolibet est / hoc ipso generat atq; efficit, Sed
quando bene se hēt: atq; p̄ter ipsum bonū est i natura
& uirtute perfectū: ipsū itaq; bonū est prima maximeq;
causa: quādo per illud ens q̄dlibet / & ipsum simpliciter ē
hēt ut sit cā. ¶ S; q; negat bonū esse primū / & maxime
causam: cū oīa bonū appetant tanq̄ finē. ¶ finis aut cās
oīs ubiq; moueat / tanq̄ causa causarū. ¶ Itaq; v̄ si bonū
atq; ens tanq̄ duo quedā sublimia cogitatione secernat
bonū certe restabit ut finis. Ens aut non supererit tāq;
finis. Ad, n, appetitur esse simpliciter sed bene esse, Neq;
sufficit ulli esse nisi cum ipso eē sit bonū. Erit igitur nō
ut finalis causa / quē quidem summa est: sed ut effectus
boni. Quippe cum referatur ad bonum. Et siquam hēat
rōez causę erit tāquā efficiens / aut forma. Et id quidē
uirtute boni. Quē v̄ hę cause cū moueātur a fine, Miri
rum / & ducuntur a bono. ¶ Sumus x̄us & materia infi
ma similitudinem quandam inter se habere vident: qua
tenus utruq; est informe. Sed rursus dissimilia sunt:
quoniam x̄us est superior omni forma / omnemq; facit.
¶ Materia v̄ forma qualibet est inferior / oēs q; patitur.
¶ Platonici sicut diximus alibi / etiā noīant res sub x̄o
formales & sempiternas. Deum vero super entia cogitāt.
¶ Res substantia mobiles / entia non uera. Materia teniq;
nō ens. S; hęc formis a x̄o uenturis naturali quodam
iunctu uidetur exposita. Deumq; duplici emulari / tū
ex hoc / q; formas inde sūt: tum quia naturaliter est

bonu & ens operata

finis iiz

esse
esse bonuDeus
Materia operata

informis, Informis quoq; deus / sed et hoc iterū ratiōe
diuersa. Quia teniq; ratione Dionysius deum cogitat
essentis et vite / intelligentieq; expertem / eadem post illū
cogitat et Plotinus idest eminentius aliquid essentia et
vita itelligētiq; habētē; atq; hęc oīa facientē,

Idem. Dionysius,

Maū ipsum bonum ē super oīa quę sunt: vt cer
te est; nimirū ipsū quod illic ē īforme / format oīa /
et ī ipso solo / quod dicitur expers eēntis et vite et itelligē
tis / est excessus essentis / et eminentissima vita excellētissi
maq; sapiētia. Et quocūq; ī ipso bono modo quodam in
formium nominatur / ad potestatem pertinet sublimiores
formis / formas excellenter efficientem. Deniq; si dictu
fas est / ipsū quoq; nō ens appetit ipsum bonum oībus
quę sunt excelsius: contenditq; quodāmodo ipsū queq;
in bono ēē essentia prorsus superiore; pnegationē quādā
omnia inde tollentem.

Celestia dotes habent mirificas ab ipso bono.

Efficaciam temperātiā / firmitatem / pul
chritudinem / et similia.

Marfilus,

Celum quia valde particeps ē / principii rerum / qd
est ipsum bonū / ideo euidenter habet multa ad bo
num peculiariter pertinentia. Quapropter celū est pīci
pium corporeorum omnium atq; finis. Generat, n. hęc
tanquā principū / et conseruat. Rursus definit unicuiq;
tēpus atq; locum. Et ad imitationem sui prouiribus oīa
reuocat. Substantiamq; ipsum ex bono possidet īmuta
bilem. Dispositaq; sunt ī eo prima mediaq; et ultima / pro
uoluntate boni. Preterea sicut bonū attingit a fine usq;
ad finem fortiter / et disponit oīa suauiter. Ita celū quū
magnitudinis potestatisq; excessu motuq; rapidissimo
dulsans et penetrans uniuersa mox uideatur uiolenter oīa

informe itz

ma prima

Celum

concussuruz; se ipsum tam osuz comoditati prozsus acco-
modat ac sine strepitu uolentiaqz dispensat. Quod ve
mirū ē sphaere celestes corporum oīuz tenuissime/ 7 (ut
ita dixerim) liquidissime motu q̄ celerrimo se inuicem
absqz ulla collisione 7 dissipatione cōtingūt, Rectore v3
celi sic bonitate sua celestia inuicem tēperante, Sic Or-
pheus ī hymno naturę/naturā inquit circuitū agere p-
uidenter; 7 incedere sine strepitu. Q̄ dicuntur v̄ celestia
liquida, Quia tanquam a terra separatissima/duritiā ter-
renam nullam habent, Dicit ēt quodammō solida possūt,
Qm̄ uirtute mirabili cōseruant substātis suę/figurę mē-
sure ppetuā firmitatē, Q̄ Cur aut motus tā uehemētes
cōtactu frequēti cōbustionem ibi nullam inferunt, Cum
motus naturaliter auctoz sit caloris, Qm̄ v3 ipz bonū
extrema sphaeraz globorumqz labia vbi mutuo se cōtin-
gūt/aquea (ut ita dixerim) uirtute perfudit, Quod qd
Ebreozū astrologi nō negabunt. Quę sane uirtutes hu-
mifice forte apud Moysen 7 Dauidem s̄t aque celestes,
Q̄ Deniqz Pythagorica qdē rōe cōcinere celestia possūt
melodiamqz cōficere/terrenis auribz nō perceptam: stre-
pere v̄ nō possunt, Sic apud Orpheum Zepollo superce-
lestis ī lyra celesti fides feliciter tonesqz mundanorum
iucunditati contemperat, Proinde stelle firmamenti
ex ipsa boni dispositione habent ut ordine certo ī imagi-
nes pulcherimas dispositę sint, Et in sua sede firme: so-
loqz radioz iactu uelut intuitu qdam/ atqz nutu oīa
facillime peragant, Hinc quoqz planete uarietatem mo-
tuū sant adeptę, Hinc sol 7 luna cursibus suis dies 7 mē-
ses metiunt 7 ānos: perqz tēpora hęc meriūt 7 secula, Et
quę subtempore fiunt: eadem mensura ducuntur, Inde
certis temporibus orta/ 7 finitisqz interuallis tempoz
restituta, Q̄ Probabile ē sub prouidētia boni/ ut ab uno
gradatim ī multitudinē procedat/ empyreum celū uno

sine strepitu

questio

centus

tempus

Empyreū celū

b.

Motus celoz
Christalin^m
firmam^m
planeta^m

tū ab oriente ad occasum motu moueri. Christallinus
eodem quoq; simulq; opposito motu perferri, firmamē
tum v̄ p̄ter geminos eiusmodi motus / agit tertium p̄
accessum v̄z ⁊ recessum: septētrionem uersus / atq; meri
diem. Planete teinceps p̄sertim propter epicyclos plu
ribus etiam motibus agitantur. Inter quos simplicissi
mus est solis tanquam domini motus.

Ab ipso bono sunt dotes ordinesq; celestes ⁊
moderatio ⁊ decus ⁊ splendor.

Dionysius.

Erum quod in medio disputatiōis cursu nos effu
gerat / bonū ipsum causa ē celestiu principioꝝ atq;
definitionum: huius uidelicet substantie: quę nec auge
ri / nec minui / nec omnino uariari potest. Causa rursus /
vt celerrimus motus orbis immensi (vt ita dixerim) si
ne strepitu peragatur. Hinc p̄terea siderum ordines ⁊
cores / lumina / firmitates, hinc planetaz pmutatio mul
tiplex, hinc solis ⁊ lune. Quę magna lumina sacre licte
re nominant / circuitus ab eisdem ad eadem perpetuo re
stitutus. Quibus sane restitutionibus apud nos dies ⁊
noctes / menses q̄ ⁊ anni definitiunt quę quidē definitiōes
reliquos orbiculares motus tam tēporis / q̄ tēporalium
determinant: numerantq; ⁊ ordinant atq; cōtinent.

Lumen est imago boni. Sol est celestium domi
nus ⁊ imago dei.

Marsilius.

Es nulla magis q̄ lumē refert naturā boni. Pri
mo qđ lumē ī genere sensibili purissimū eminētissi
mūq; apparet. Secūdo: facillime oīum / rāplissime momē
toq; dilatat. tertio īnoxii obcurrit oīb; / atq; penetrat: ⁊
lenissimū atq; blādisimū. Quarto: calorē secū fert almū
oīa fouentem / ⁊ generantē / atq; mouentē. Quinto: dum
adest iestq; cūctis / a nullo īficiē / nulli misceē. Similiter

Comp^o boni ac lumis

ipsum bonum totū rerū ordinē supereminet, Amplissime
 dilatat, Dulcet tallicit oīa, Nihil cogit, Almozē qī calo
 rē habet vbiqz comitē: q singula passim īescant: bonūqz
 libenter asciscunt, Vbiqz rerum penetralibus presentissi
 mum commertius cum rebus nullū habet, Deniqz sicut
 ipsum bonū īextimabile est/atqz ineffabile, Ita ferme lu
 men, Hoc enim nullus adhuc tēfinit philosophorū, Et
 nihil lumine clarius sit alicubi: nihil rursus uideatur
 obscurius, Sicut et bonum/ et notissimum est omniū/ et
 pariter ignotissimum, Quamobrem Iamblichus huc
 postremo confugit: ut lumen: actum quendā/ et imaginē
 perspicuā diuinę ītelligentię nominaret, Quēadmodum
 emicās e uisu radius est ipsius uisus imago, Nos saltez
 lumen solemus dicere uestigium quoddā uitę mundane
 quasi proportionē quadā/ ita se ipsā oculis offerētis, Vel
 quasi spiritū uitalē īter mundi aīaz atqz corpus, Sed de
 hoc ītheologia nostra satis diximus, Sol tāquā mani
 festus cęli dominus/ oīa prozsus cęlestia regit/ et modera
 tur, Magnitudinē eius īgentem/ qua centies: sexagiesqz
 et sexies terrā excedere indicatur/ īpresentia pretermittā
 Mā tēsolez lumine libzū uitę graui cōposuim, Neqz
 tam ptermittere tēcet pparationē illaz Platonica/ alibi
 latins a me tēscriptā, Quēadmodū sol et oculos gene
 rat et colores/ oculisqz uim pzebet qua uideāt coloribus
 qua uideantur et utrosqz ī unū lumine cōciliante piūgit
 ita deus ad ītellectus oēs resqz ītelligibiles se bre puta
 tur, Atqz ita tēmuz excedit hęc oīa, Quēadmodum sol
 oculos et colores, Quā v ab imagine ad exēplar part ī
 adimendo quod tēterius est/ partim addēdo qd melius/
 ascēdere licet tēme si placet soli cui materiā sētraxit aue
 rois/ tu certā similitē qētitatē, S; īterea cum luce relinqz
 uirtutē, Et sup sit lum īp; mirifica uirtute refertū: nec
 b ii.

lumen

Sol

o magnit^ecomp^e

Lux
quantitate certa nec figura aliqua definitū, Ideoq̃ imē
sum imaginatione spatiū sua circū presentia tāgens. Ita
tunc excedēs intelligentiā/sicut ise ipso nunc exsuperat
aciē oculorū. Hec ferme rōe reus qui in sole posuit taber
naculū suū/ex sole prouiribz inuenisse uideberis. ¶ De
niqz sicut nihil alieni ē a luce diuina q̃ materia prorsus
informis: ita nihil a luce solis diuersis ē q̃ terra. Ideo
corpora inq̃bus terrea p̃ditio p̃sualet/ tanquā ineptissi
ma luci lumen nullū intus accipiunt. Ad qz sit impotēs
lumen ad penetrandū. Hoc, n, dum nō illuminat itas la
nam/ aut foliū/ iterim penetrat momēto cristallū / alio
quin difficilius admodū penetratū. Ita diuinū lumē ēē
intenebris animę lucet/ sed tenebre nō comprehendunt.
¶ Queritur inter hęc quid potissimuz primo reus crea
uerit/ respondet Moses lucem. Merito, n, ab ipsa diuina
luce plusquā intelligibili statim emanat lux osqz simili
ma reo lux qdē intelligibilis in mundo supra nos incor
poreo, i, angelicus intellectus. Lux autē sensibilis in un
do corporeo, i, lux ipsa solaris. Sed hęc primo qdem sui
gradu tāquā die primo/ id ipsuz simpliciter habet/ ut lu
ceat itus/ illuminetqz foris. Secundo ṽ ut uirtute cale
factoria tū ipsa polleat tū cetera uegetet. Tertio rursum
ut efficacia sua iussuqz rei se ipsam p̃propaget in molem.
¶ Quarto teniqz naturę ordinisqz gradu quasi die quar
to: ut molem suam ita sortiatur in orbem/ quem admo
dam diuinę intelligentię lux/ unde manauit/ reflectitur
in se ipsam.

¶ Similitudo luminis atqz solis ad reus

Dionysius.

Vid autē reipsa dicā secundū se luce solari? Lumē
sanę ex ipso bono ē atqz bonitatis imago. Quapp
ipsum bonū luminis cognomēto laudatur/ tanquā i ima
gine quadā exēplar expressum ipsa quidē trāscēdētis oīa

veritatis bonitas a supremis antiquissimisq; substantiis ad
 infimas usq; pertingit atq; iteri extat super oēs. Dū n3
 superiores eēntis eminentiā eius super grediunt3 n3 infe
 riores / quin ab ipsa cōtineant / effugiūt. Sed 7 illuminat
 quecūq; lumē admittere possunt 7 fabricat / uiuificatq;
 atq; p̄tinet 7 perficit oīa. *Mensura* q3 oīum mēsurā ē 7 euū
 7 n̄s atq; ordo custodia causaq; 7 finis. Simili ferme rōe
 euidens diuine bonitatis imago: magnus hic sol oīo sem
 perq; lucens / pro exigua boni similitudine / q̄cūq; lumē
 accipere possunt / illuminat: habetq; lumen p̄ oīa eminē
 ter explicitū 7 per oēm hunc uisibilē mundum supra pa
 riter atq; infra / radioz / suo3 splendores sex pādīt. *¶* Si
 quid v̄ relinquitur lumine cōstitut3 / id sane nec debili
 tari / nec paruitati lumine distributiōis ē ip̄tandum.
 Sed his potius quē inepta luci percipiēde ad participa
 tiōē luminis attollere se nō ualēt. iā v̄ radi3 multa sic af
 fecta p̄trāsīt / q̄ post ea sūt illuminat. nihilq; uisibile usq;
 est quod ob excellentē lucis proprie magnitudinē / d̄ attī
 gat. *¶* Preterea ad ipsam q3 sensibiliū corporum generatio
 nem p̄fert: ea q̄ ad uitā mouet / nutritq; 7 auget. *¶* Perfi
 cit / purgat / renouat. *¶* Mēsurā q3 / 7 n̄s horaz atq; die
 rū totiusq; n̄i tēporis ē ip̄m lumē. *¶* Ip̄s nāq; lumē ē / 7 si
 tunc adhuc erat infiguratū / qd̄ diuinus *¶* Moyses ait / pri
 mā illam die3 n̄orum trinitatē ab initio distinxisse.

¶ Similitudo rursum solis ad t̄um.

¶ Hieronimus.

Vando dicim3 a deo cuncta procedere: nō itelligi
 mus actū rez se ipsas inde mouētū. Sed rerum
 qd̄ passionē / actionē v̄ dei. Similit̄ vbi dicim3 oīa cōuer
 tunt̄ i deū nō tā res mouere se ipsas erga deū / q̄ ab ipso
 moueri trahi / allici / cogitam3. cū v̄ causa prima nō aliūde
 dependens oīa sui gratia faciat: merito sicut principium
 uniuersi ē. ita 7 finis ē uniuersi: si principiū ē 7 finis me
 brii.

*lumen est a p̄s.
tempus qd̄*

rito et conseruatio e oīuz/atq; perfectio. ¶ Quatenus ali
 qua in uno qdā pūni cōgruūt/eatenus et uicissim inter
 se cōueniūt. Dū igitur cuncta ab eodē bono procedunt/
 et appetēdo pueriunt ad idē nimirum et ab ipso bono uidēt
 inuicē pgregari. Jam vbi si ppios quēq; fines appetunt/
 qz tam finem unū qdq; suū appetit ut bonū qdā boni
 v3 sūmi portione quādam/atq; similitudinē/psquent
 ad idē ipsū bonū oīa pfluunt; et diuersa rōe participant/
 summi qd gradus participationis eius habet per itelle
 ctū. Secundus per rōez. Tertius per sensū. Quartus p
 uitā. Quintus per essentialē pfectionē/atq; formā. ¶ Cō
 paratiōe quādā simili sol effector est et pseruator et finis
 optatus oīum mūdanoz. Ideoq; oīuz pgregator. Hūc
 n. Plion ab ipso persionis et pgregatiōis effectū Pla
 tonici in Cratylo cognomināt. Sūma participatio solis
 bet inuisu. Secunda inuirtute uitali; tertia i motu qdā
 ad solē puerforq; inerbis lapillisq; solisequiis euidenter
 apperet. Quartus infomento caloris. quintus ilumine.
 ¶ Physiici ueteres nōnulli/atq; inde religiose gentes pu
 tauerunt ipsum Iouē sūmūq; reū esse mundū aīal eoz
 sententia beatissimū. Mundi v cor (ut dixim) esse solē.
 Qd sicut et in quolibet aīali primū maximeq; uiuat effi
 caciaq; secunda/sphas oēs mūdi/globosq; progeneret
 quēadmodū et cor arterial/et ut pleriq; putāt/uenas atq;
 neruos/et sūmatim oīa profert. Atq; sicut hinc p oīa mē
 bra spūs diffundunt/sic a sole radii per oīa mundana ui
 brant. Ita sane solē opificem mundi putabāt. Atq; eadē
 rōe gubernatōrē. Nec solū calore uiuifico oīa uegetantē
 sed proiectis circū radiis/singula cōtuentē/et intima in
 telligentie luce oīa prorsus intelligentē. Hinc homi
 narū qz numerū marisq; mensuras Apollinē nō ignorare
 fatef. Orpheusq; similē. Theologi v pythagorici atq;
 platonici/soli totiūq; mundo sublimiorē et u3 ueriores sen

Plion
 lucis gradus

Sol

tētia prefecerunt, Si animus a mūdo separatus esset/in
uisibilia dei pproprios ipsoꝝ radios primū intueret, De
inde pilla etiā mūdāna pspiceret, Quz uero sit creatura
mūdi? Datus uidelicet ī mūdo ⁊ exmūdo istrumēta cor
porea; nimirū q̄ supra mūdū sunt excogitat pmundana,
Per solē qdē teum; pstellas uero fixas angelos perrati
cal autem animas; maxime v̄ perlunam

similit' ē apar'

Idem. **Dionysius.**

onitas ad se conuerfit oīa, Prīmaq; ipsa bonitas
displa oīa pgregat tāq; unitatis, Prīcipiū ⁊ un
ifica tēitas, Alitq; hāc oīa tanq; prīcipiū/tāq; ptenētia/
tāq; finē appetūt, Bonūq; ipsū ē ut sacra tradūt elega
exquo subsistūt oīa, Productaq; sūt in te uelut a causa
omniū pfectissima; ⁊ in quo oīa cōstant tanq; in omni po
tente fundamento pœnitus cōseruata, Adquod oīa con
uertuntur/tanquā ad suū queq; finē, Qd v̄ cūcta te si
derant, Intellectualia quidē rōaliaq; cognitrici quada;
conditione, Sensualia v̄ sensuali, Quz aut sensu carent/
ingenito uitalis tēderii motu, Et q̄ sunt exptia uite/
solaq; sunt essentia pēdita/sola quada; ad essentialē parti
cipatiā aptitudine, Eadē ⁊ euidentis imaginis rōe/lum q̄
cōgregat ⁊ cōuertit ad se ipz oīa, Quz uident, q̄ mouēt,
q̄ illuminant, q̄ calefiunt, q̄ ne oīo ab eius radiis cōtinēt
Qua pp sol grece helios appellatur, Quod pgregabilia
reddat oīa/cōciliatq; dispersa, Oīa, solē sensibilia pcupi
scant, v̄ uidere/aut moueri ⁊ illuminari atq; calefieri ⁊
oīo ab ipso lumine pteneri tēderantia, Quēq; v̄ hoc
spresētia dico antiquoz sequens opinione/putantiū/so
lem esse teum ⁊ opificem uniuersi ⁊ idcirco patentē hūc
oculis mundum ratione propria gubernare, Veruz hēc
ideo dixi/qm̄ inuisibilia dei a creatura mūdi p ea q̄ facta
sūt itellecta cōspiciūt sēpiterna q̄ uirt' ei' atq; diuinitas
De qnq; luminib; itē quō diuinū lumē agit l'angelos
atq; animas, **Basilius.** h̄ iiii,

Bonum

ca. deo in deo ad deu
omniū

exps

lumen

helios

lumen 4

Ratonici quinqz lumina ponunt: primū sup ītelligibile, Secundū: ītelligibile, Tertiū: cogitabile, Quartū: imaginabile, Quintū: uisibile. Visibile hoc / cuius fons primū ē sol / dependere putāt ab imaginabili, Qd aīq mundanū imaginatio ēt excellentius isto apud se ipsā imaginat, Imaginabile quoqz a lumine cogitabili: quod rursum prestantius eiusdem aīq ratio excellēter excogitat, Cogitabile hoc ab ītelligibili similiter emicare: qd ⁊ per sūmā participationē existit īmundane huius animę intellectu: ⁊ per formam uiget in ītellektu super mundano, i. angelico, Lumen aut ipsius boni ppius nō appellatur ītelligibile, Qm nullā hēt cū intellectu pportione: sed plusqz ītelligibile nominat, Et ab Apostolo Iacobo nuncupatur pater luminū, s. quatuor reliquoz, Hoc ipz lumen sic infonte suo superat ītellektū: quēadmodū lumē in ipso sole excedit noctue uisum, Temperat v se ipsū benignitate sua, Gradusqz pleniorē tēscendit in āgelicos ītellektū, In nostros v parcius: excelsius v3 lumen minime tolerantes, Officiū v luminis ē tenebras caliginēqz discutere, Itē leuitatē dare ac motū sursūqz attollere, Hęc igitur oīa facit diuinū lumē ī aīa ītellektuali quidē omni: ēt intenebrosa per ignorantia: ac tenebrarum pōdere pēgrauata permundanos affectus pēcipitātes ad infima, Prima quidē portio luminis exhibet ītellektuali nature ēt nō querēt, Hęc e uestigio sequitur amor qdā / nimirū ex lumine calor, amor v vbi euadit ardētior qz ⁊ purgat ⁊ transfert / uberiorē iure reportat luminis plenitudinem, Tot v plenitudinis gradus aīq cōferunt quot amor gradibus incalescit, feruet aut / tum accensus afflante deo: tum nostro arbitrio concitus,

Idem,

Dionysius.

Ed hęc quidē ad theologiā symbolicā, i. significatiuā pertinet, Impresētia v ītelligibilē ipsi boni

para. 1111

appellationē a lumine ductam celebrare debemus. Bonus quidem ipse lumen intelligibile nuncupat. Quoniam intellectum cōs super cōlestē lumine implet intelligibili. Atque ex oībus aīabus / quibz se ipsum infuderit / ignorātiā cōs errorēqz expellit: easqz sacri luminis participes efficit: intellectuales hāz oculos purgat: obductāqz ex ignorātia caliginē discutit. Atqz p̄fūdo tenebrāz pōdere obtusos suscitāt explicatqz ī lucē. Prīmū qđ his mediocri lumē implet. Deīde posqz aīe gustātes lumē ardenti? ipz amare ceperunt / uberius affluit: ideoqz illuminat abundantī? Quoniam plurimū dilexerūt. Atz ita sēper icēdit ut gradatī ultra p̄ficiāt: quatenus sursū proniribz se atollere ualēt.

Deus ē lumē super lumē. Illuminat mētes cōs tū natura / tū gratia. atz iunū illuminādo cōciliat

Bartholomaeus.

Etz principiū non ē formaliter lumen aliquod ab intellectu quoniam excogitatū: vel p̄portionē ullā habens ad intellectū. Dicitur tamē intelligibile lumen. i. luminis intelligibilis auctor. Atqz princeps luminis cogitabilis / et imaginabilis / uisibilisqz largitor. Quēadmodū sol stellas fixas illustrat et planetas / et elemēta / ita ferme deus angelos super mundanos. i. assistentes deo / et dūtāt p̄tēplationi uacantes. Itē circa mundanos. i. angelos īgubernatione mundi ministrātes deo. Rursus intra mundanos. i. intellectus humanos. Nec solū naturale lumen ab initio semel unicuiqz tribuit sed etiam super naturale multis nouumqz largitur. Et quēadmodū sol distributa lumina p̄cōnes se ipz p̄prehendit ī uno uberiusqz possidet / atqz prius ita multoqz magis deus intelligibiles et intellectuales rōalesqz uirtutes / atqz fulgores ī uno p̄cōnes se uigore cōprehendit. Qui sane ī infinitis gradibz sequentes superat: et naturali ordine / uel tēporali ēē antecedit. Quoniam v̄ diuinū lumē et simplicissimū ē et ipsa unitas: ideo quoscūqz intellectus ad se

purgare et illu

conuertit/in unā quāsi formam ⁊ uoluntatē ⁊ actionem
mirifice congregat/ vt non mirum sit, duz multe mentes
eidē simul deo sunt redite/ querendo v3 cōtemplando
amando/fruendo/ab alia uicissim in alia cogitatus ⁊ affe-
ctus ⁊ motus aliquos redundare. **Q**uotid nunc q̄ circa
idē una dumtaxat ē uera sentētia: esse v̄ false cōplurime
possunt. Vnde cōfirmat ueritatis quidem lumē/mentes
inuicem congregare contra uero falsitatis, tenebras dis-
gregare. **A**nim̄ ueniqz unifico dei lumine plenus unica
uirtute cōsequit̄ oīa quz ceteri multis sensibus ⁊ imagi-
natione rationeqz ⁊ intelligentia prosequuntur.

¶ Idem.

Dionysius.

Isum ergo bonū lumine quoniam excelsius/lumen
intelligibile nuncupat̄ tanq̄ fontana lux ⁊ exubrās
profusio luminis: intellectū oēs supermundanū circum-
danū/intramūdanū/sua illuminās plenitudine. **T**otasqz
intellectuales horz uires renouans. **E**t oēs ueniqz intelle-
ctus cōprehēdēs eo ipso q̄ se super eos expādit. **A**tqz oēs
excedens eo q̄ de sup̄ exstat. **E**t oīo tanq̄ principiū lumi-
nis super lumē/auctoritatē dominationeqz oēs potestatis
illumanātis ille cōplectēs ⁊ excedēs atqz atecedēs. **¶ I**ta
v̄ intellectualia rōaliaqz oīa congregat atqz cōciliat. **N**ā
quēadmodū ignorātia eos q̄ decepti sūt/diuidit/sic ipsa in-
telligibilis p̄sentia luminis eos q̄ illumināt cōgregat/unie-
pficit. **C**onuertit qz ad ipz qd̄ uere ē ex opinionū diuersita-
tate. **V**ariasqz uisiones/sue vt rectius loquamur imagi-
nationes/ in unam ueram/puram/uniformē/cognitiōem
cogit. **A**lc uno tandē ⁊ unifico lumine complet̄.

¶ Ipsum bonum oīa reddit suo lumine pulchra.

¶ Iarfilus.

Ol tribz potissimū gradibz per oīa diffūdit intimes-
centia imaginē. **P**rimo qd̄ per celestia. **S**ecundo v̄
corpora p̄nitens sub cēlo diaphana. **T**ertio p̄ superficies
corporz solidor̄. **S**imiliter ipz bonū lucis p̄prie gratiā/

p̄prietates lucis. 121.

q̄ pulchritudo dicitur per angelos / per aīas / p corpora parri
 git. **P**ulchritudinē cōiter circa corpora iduebus uer
 sari putam. In pportione v3 quadā mēbroz atq3 linea
 rum celozib3q3 perlucidis. In aīs q3 pulchritudo tribu
 ta diuinitus ī pportione uiriū motuumq3 animi / itez in
 cogitationis et intelligentie claritate cōsistit. In angelis
 ē pulchritudo et super emicans in pportione / intelligen
 tie uoluntatisq3 / et actionis / rursumq3 in ueritatis lumi
 ne collocat. **S**ūma tandē ipsius dei simplicitas efficit
 ut p̄pria pulchritudo dei pportionē nō hat a luce disti
 ctam. Sicut neq3 sol calorez a lumine differentē. Efficit
 insuper ut pulchritudo et pulchrū / quē duo quedā sunt
 in rebus / unū tēnq3 sint in ipso / sicut nec ī ipsa luce sim
 pliciter considerata aliud quidem lux ē et aliud v̄ lucere.
Mec multa quidē hic de pulchritudine vel de amore
 dicā / plurima. n. ī libro de amore tractam / cōiuiū Pla
 tonis interpretantes. Quē sane lib3 placuisse Dionysio
 propterea cōiectam q̄ Platonica uerba in hoc p̄cipue
 capite libenter imitatur et comprobat.

Idem.

Dionysius.

De ip̄s bonū a sanctis theologis ut pulchrū et pul
 chritudo itē ut dilectio diligēdūq3 laudat. Et q̄
 cunq3 alie appellatiōes diuine pulchritudinem illā tēcēt
 gratiosissimā / et oīs pulchritudinis auctor ē. Pulchrū v̄
 et pulchritudo ī causa illa / q̄ ī uno oīa colligit / distinguē
 da nō sūt. hēc. n. ī reb3 qd post deū oīb3 ēt itelligibilib3 / in
 participationes p̄cipatūq3 diuidimus. Pulchrūq3 no
 minamus / qd ē particeps pulchritudinis. pulchritudinē
 v̄ participationē quādā cause prime pulchra oīa faciētis
Ipsū v̄ super eēntiale pulchrū / pulchritudo qdē di
 citur / propter illā q̄ reb3 oībus pro suo cuiusq3 mō pul
 chritudinē tradit. Atq3 ut oīum cōcinnitatis nitrozq3
 causa luminis v3 istar cūctis corruscās fontani radii sui

Pulchritudo

pulchrū

teruationes / oīa passim pulchra reddentes: et tanquam
ad se oīa uocans, Vnde et aduocando pulchritudo grece
callos cognominat, Sic teniqz tota ī totis sinnū colligēs
Quā appellat et pulchra. Tanquā uniuersā pprehendens
pulchritudinē atqz super pulchrū, Sēperqz et secundum
eadē et eodē mō pulchra, Nec unqz ortū neqz caducum:
nec ad auctū / n3 diminutioni subiectū: nec pī qdē hac
pulchrū illa v turpe, Nec alias qdē pulchra alias v ne
quaqz, Nec ad hoc pulchra: ad illud turpe, Nec hic qd
ita, Ibi v aliter, Nec his sane formosum, Illis at tēfor
me, Sed tanquā ipz secundū se ipsum secū ipso uniforme
semp existens pulchra. Atqz vt uniuersi pulchri sōtanā
pulchritudinē ī se ipso eminent āicipiās, In ipsa, n, simpli
ci et excelsa pulchrorū uniuersoꝝ natura / oīs pulchritu
do et omne pulchrum uniformiter secundū cām pexistit.

Q Pulchritudo prima est cūm principiu et exē
plar et finis, Atqz est ipsum bonum *

Marſilius,

Oīa pulchra ad primā pulchritudinē referunt,
Cuius picipatione magis minus vt pulchra fiūt
Est aut pulchritudo prima oīū causa / efficiēs finalisqz
et exēplar, Efficiēs inqz mō perfecto, Nā non solū dat eē
sed et motū atqz pseruat, Nemo dubitat rē quālibet eē
pformā, fformositatē v cuiusqz / q / et sua cuiqz pulchritu
do ē eē itegritatē forme nemo negabit, Al eadē utiqz cā
et formositas ē / atqz forma, fformositas aut tanquā pul
chritudo quedā a pulchritudine prima tēpender, Quē
qdē cū tribuat unicuiqz formam / perquā ē unū qd qz / ni
miz tanquā efficiens causa oīb eē largit, Prēterea dū
formam exhibet / quē ē principium motionis adhibet inte
terea motum: motum inquam certum forme propriē co
mitem, Illhinc igitur habent singula / vt ad salutem suā
moueantur: et īperfectore quiescant, Adinc efficitur vt

54
 pulchritudo prima faciat / et moueat omnia pariterque conser-
 uet. **¶** Quia singula quatenus pulchra sunt / amabilia sunt
 merito pulchritudo prima maximè omnium est amabilis / tu
 sibi ipsi / tunc ceteris. Sed quia sibi ipsi amanda est / ideo amore
 sui se ipsam propagat / tanquam suas imagines / in omnia pul-
 chra / quia rursum omnibus est amanda / iterum conciliat omnia. Quae
 dum in singulis pulchris amandis / pulchritudinem primam
 amant / et alia aliis amica fiunt / et conueniunt in eodem.
 Quapropter per ipsas pulchritudines societates omnes com-
 munionemque nascuntur. Item intima unicuique rei in suis
 partibus congruentia. Hec namque tamquam proportio quedam a pul-
 chritudine prima proportionis omnis origine proficiscitur.
¶ Hinc rursus efficitur / ut pulchritudo prima sit finis
 omnium. Quatenus omnia / et ad hanc amandam perfluunt / et omnes co-
 natum motumque suum huc dirigunt / ut integritates formae for-
 mositatemque / tunc suam querant / conseruentque / praeuiantque
 et fruuntur / tunc alienam praesentant / atque fruuntur. Denique
 pulchritudo prima est causa omnium exemplaris. Singula namque
 sunt performantia. Dispositio vero unius cuiusque formae perdisposi-
 tionem rationemque formalem primae formae pagit. **¶** Cum vero oves
 eiusmodi quas primae pulchritudini proprias attribuimus
 ipsi tam bono sint proprie / concludit primum pulchrum primumque
 bonum esse idem. Plotinus quidem postquam pulchrum distinxit
 a bono / tanquam emanantem foras splendorem ab intima lu-
 ce / tandem ipsum bonum / rationem quadam super pulchra pulchri-
 tudinem appellauit. **¶** Materia prima / quae non ens propter
 informitatem cognominatur / formam formositatemque / imo / et
 omnes formas naturaliter appetit / atque ita appetit eam / et pul-
 chre pariter / atque bene esse. Ipsumque bonum pulchrumque
 primum / in hoc saltem emulari uidetur / quod quodammodo illud
 ita et haec nullam habet formam. Item quatenus illud esse
 largitur formas / etatenus haec easdem et auidè adsciscit / et
 libenter amplectitur.

Pulchrum

Idem.

Dionysius.

Ex hoc ipso pulchro oibz sunt iest/ vt promō suo
sint pulchra. Atqz pp ipz pulchrū/ oīuz congruentie
amicitięqz ꝛ ꝓmuniones unionesqz proueniūt. Idqz
oīuz ē principiū/ vt causa efficiēs ꝛ mouēs ꝛ ꝓtinentis uni
uersa: pulchritudinis v3 sui ipsi amoze. Est ꝛ finis oīuz
Lunctisqz amabile/ tanqz finis. Oīa, n, pulchri gratia fi
unt. Exemplaris qz causa est. Oīa, n, per pulchꝛꝛ ꝛ finiū
tur. Quāobrem idē est pulchrū ipsuz atqz bonū. Qm
oīa pulchꝛꝛ parit atqz bonū secūdu oēz causam appetūt.
Nec quicqz ē i rezꝛ ordine: qd nō sit pulchri boniqz par
ticeps. Audēbimꝛ qz dicere: ipz ē nō ens/ pulchri bo
niqz cōpos existere. Tunc, n, ꝛ ipz ē pulchrū atqz bonum
qdo i deo p oīuz ablationē supramodū eēntis celebrat.

Idē est primum bonū atz pulchꝛꝛ, itē apulchri
tudine prima sꝛ rezꝛ essentis uniones/ discre
tioēs/ ꝓmunionēs ordiēs ꝓportiones status motꝛ

Bartholomaeus.

emo argumētari debet: primū principiū/ qz qz plu
rima facit/ eē ꝓpterea multiplex vel i natura vel
actione. S3 potius cōtra qz v3 ē i finite simplex/ ideo eē
primū: ꝛ iccirco illīc oīa ꝓficisci ꝛ quoniā ꝓ ꝓmā sim
plicitatē ē ipsa unitas/ uirtutē i finitam bre cūcta creatē.
Sigdē in singulis unaqueqz uirtus quatenus unita ma
gis ē/ eo potentior ē: efficitqz plura. Ipsū qz principium
apud Dionysiu/ sicut sūme unū ē sic unite/ unice/ unica
uirtute ꝛ actione dicitur oīa ꝓcreare. Proinde si sin
gula cōsideres nature opera celū/ elemēta/ plantas/ aīalia
videbis nature intentionem duo hęc pariter ubiqz cura
rez cōmoditatē v3 ꝛ ornat ū. Qd vel minimis qbz est
maxime manifestū. In herbaz folijs: in alis papilionuz.
cōmoditas qdē ꝛ utilitas ad bonū pertinet. Ornatus v
modus spēs ordo/ dispositio ꝓportio/ ꝓcinnitas/ ꝓsonātia

Virtus una est

quodlibet ens est unum aliquo et nullum implet perfectas unitate nisi
Deus qui sine ꝓponē omniū rezꝛ tanqz signorū ueritas/ perfectas
unionem solus implet/ est principium et finis omniū/ simpliciss. un.

55
 gratia claritas spectat ad pulchritudinem ex his ergo colligitur in
 summo nature principio primam pulchritudinem cum prima bo
 nitate concurrere. Et si Plotinus bonum anteponit pul
 chritudini. Tunc rationibus aliis: tunc est quod bonum usque ad materiam
 prime center uidet attingere. Materia siquidem necessaria est
 et utilis et comoda mundo. Pulchritudo vero non ad transformem ma
 teriam sinu inspicit penetrare sed circa superficie eius forma ver
 sari dicitur tam primum principium tam a Plotino quam a Diony
 sio ipsa pulchritudo et pulchritudo prima: non quod sit formalis
 aliqua pulchritudo sed quoniam prima sit causa pulchritudinis
 ¶ Contemplatur preterea Dionysius noster in sole occultam solis
 naturam atque lucem. Vbi natura quod est lux ipsa se intus colli
 gens in se ipsam. Lux autem natura rursus existit se ipsam ex
 plicans in apertum similiter contemplatur indeo efficacem natu
 re fecunditatem: et clarissime rursus intelligitur ordinem. Illa
 quod proprie nominat bonitatem. Hanc vero nuncupat pulchritu
 dinem. Re quod ipsa poenitus unum. Sed hanc ab illa quadam
 ratione distinctam. Quoadmodum igitur quaecumque sunt a natura so
 lis occulta eadem perficiuntur a luce atque uicissim: ita quaecumque
 a bonitate nascuntur eadem a pulchritudine disponunt. Sicut
 in artificio cuncta simul et uirtus in artifice mouens efficitur:
 et ratio interim artificiosa. Vnde sunt ordine suo quaecumque dispo
 nit. Quaecumque in ordine rerum ad gratiam claritatem: proportio
 nem concinnitatem consonantiam ordinem attinet: tanquam propria pul
 chritudinis a pulchritudine prima perficiuntur. Ad hoc igitur
 omnia Dionysius ipsa presentia numerat. Essentiales quod sunt sub
 stantie rerum in claritate forme et eiusdem integritate consistunt.
 Vniones quod sunt discretiones rerum: siue insuis uniuscuiusque
 partibus insint: siue iterum re hanc et aliam considerent ad propor
 tionem quandam spectare uidentur. Similiter quod per unionem di
 scretionemque contingunt. Similitudines diuersitatesque in natura.
 Inter similitudines dissimilitudinesque in qualitate ad propor
 tionem aliquam mutuaque habitudinem referri putantur. In prima
 pulchritudine unitas cum multitudinem ita semper est par ut alte

rutꝫ nō spediāt, In unitate essentie trinitas ineffabilis
et trinitate similis unitas, Inconceptu diuino unica lux
intelligentis simplicissime cū idealium radiorū mira mul-
tiplicate conspirat, Hinc efficitur ut inre qualibet uni-
tas sit essentis et partium seu uirium multitudo, Nec al-
terum ipediat alteri, Itē ut inuniuerso multe rez spēs
actionesqꝫ in una totius mundi forma ordineqꝫ cōueniāt
Per qꝫ qdē cōuenientiā et superiora ad inferiora et hęc
ad illa et equalia inicē quodā mō se puerūt mirabilitqꝫ
cōmunicant, Vnū qd qꝫ tam suā interim seruat pꝫprietatez,
¶ Per eandē qꝫ pꝫuenientiaz celestia sūt et interrenis
mō quodā prope terrēo, Sic terrena sunt icēlis et ibi i dē
celesti, Hinc utiqꝫ totus sibi met mundus ceu uiuens
vnū est cōsensus, Totusqꝫ ubiqꝫ respondet toti, Et si
quis terrenus Mercuriū explorauerit et oportune susce-
perit sit quodā modo celestē ad se Mercuriū attriturus,
Sed de his in libro de uita latius disputauimus, ¶ Pro-
inde pꝫportio quęuis armonica uel exterior uel interior
a prima pulchritudine oībus est tributa, Per pꝫortionem
eiusmodi partium uirium actionum tum substantie sta-
biles permanēt insolubiles et tū res fluxe perpetua quadā
propagagine speciem retinēt sempiterna, ¶ Deniqꝫ seri-
es ideaz diuina mente cōcepta est proculdubio pulchri-
tudo prima, Ab hac igitur et in ipsa unum quodqꝫ est ē
certa specie rationeqꝫ propria constitutum, Vt et ignis
necessario sit lucidus/calidus/siccus/leuis, Per certā v
naturam/inclinatio/motio/actio similiter est sua cuiqꝫ
destinata, Illhinc igitur et status et motus est omnibus
assignatus, Ipse v rex ut Plato disputat in Parme-
nide neqꝫ mouetur neqꝫ motus est ullus alioquin iper-
fectus fore compelleretur, Neqꝫ statz esset, n, ex statu qdā
ac stāte cōpositus, Neqꝫ status est ullus, Quo, s, for-
maliter aliquid stare dicatur, Primum namqꝫ principiū

est i nullo neq3 est ipsa dumtaxat idea status. Esset, n, 7
certa specie 7 finitus / 7 ad certum designat^r effectum.
¶ Sed ne pigeat mysterium hoc Dionysiacum memorie
comendare, Quoadmodu in principio numerorum summa
vnitas concurret cum infinita numeralium uirium mul-
titudine / sic in principio rerum pœnes ipsam nature uni-
tatem inextimabilem / in numerabilis existit rationu idea-
lium multitudo, Nec cuiusmodi multitudo summam spe-
dit unitatem: sed necessario comitatur, Quamobre diui-
na unitas atq3 discretio usq3 adeo pariter ubiq3 regnat:
ut nulla vel tā inter se diuersa esse possint / quin inaliquo
simul communi conueniant / vel tam exacte conflata ex
pluribus / quin plura hęc suam ad huc aliquam seruent
proprietaem.

¶ Idem, Dionysius,

¶ Ec ipsum bonum vnu atq3 pulchrum unice cau-
sa est multorum omnium pulchrorum atq3 bono-
rum. Ex hoc omnes rerum essentielles subsistentie, Vnio-
nes, discretionēs, identitates, alteritates, similitudines,
dissimilitudines, Præterea discretorū cōmunionēs, Vni-
torum inconfuse proprietates, Superiorum prouidentie
rerum eiusdem ordinis consortia mutua, Conuersiōes
inferiorum, Omnium interea sui met conseruatrices in-
mutabilesq3 mansiones atq3 firmitates. Rursus omniū
in omnibus prosua cuiusq3 proprietate cōmunionēs. Et
congruentie inconfuseq3 amicitie consonantieq3 uniuers-
si, Atq3 omnes inuniuerso / tum eorum quę re vera sunt
cōtemperantie / idissolubilesq3 cōnexu: tum eorum quę
sūt perpetue successiones, Deniq3 stat^r omnes motusq3
mentium / animarū corporū, Status, n, est omnibus atq3
motus quod omni statu motuq3 superius exstans rem
quamlibet in ratione propria firmat 7 ad propriam diri-
git motionem.

**De motu ageli tate triplici, i. circulari/recto/obliq
Marfilius .**

Ater uirtutē naturalē atqz cognitricē hoc iter est
potissimū: q naturalis uirtutis actio fertur foras/
ac desinit ī subiectū, Cognitricis uero uirtutis actio per
manet p̄nes ipsam, Quia propter hęc quidem circularē
non nihil habēt, Quod enim ī orbem monetur/versatur
circa se ipsum: reditqz semper ūde discessit, Illa v̄ rectā
videtur lineam imitari/ab altero uidelicet p̄cto in alte
rū desinētem, **C**orpori quidem sola competit eiusmodi
actio/motioqz similis. Intellectui v̄ conuenit actio
circularis, Cum enim cognitio quelibet in se uidelicet
quodāmodo permanens circularē nō nihil habeat/ima
ginatio quidem magis qz sensus: ratio quoqz magis qz
imaginatio: intellectus deniqz tāquā cognitio sūma/ cir
cularis est sūmopere. **N**unc fit ut aīa inter ītellectuz
corpusqz mediā/mediā habeat actionē motūqz similiter
tūz orbis/tūz recti participez. Vna siquidē intellectus
ipsius actio est ītellectio/ ex se exordiēs ⁊ orbicularit̄ re
means in se ipsaz, Quatenus uero se suazqz intelligit/ eate
nus ītellegit/efficit/mouet/regit alia. Sic igitur recta
quedā linea tēdens ī alia orbē ītimū comitatur/ v̄ inde
p̄fecta, hęc igit̄ actio circa alia ītimā nō distrahit actio
nē, Alia v̄ ratiō aduersiōe sui facit circulū ⁊ uegetatiōe cor
poris negocioqz circa corpus rectam lineā imitatur, S̄
quoniā hęc nōdepēdet ab illa nimir̄ aīa sic agēdo distra
cta uidet̄ ⁊ apud eā opatio altera uicissim īpedit alterā
Nex si ad mentē quidem circuitus attinet/ad animā
v̄ motio quedā mista/ad corpus deniqz recta/ vnde naz
cēlestis reuolutio prouenit? Non a corporea quidez cēli
natura, Sed a motore cēli mente uel aīa/ uel utraqz ad
circuitū interea p̄ferente figura, Esse v̄ mundanū motū
a mente simul ⁊ aīa Platonici quisqz cōnuiciet exmoti

Dna

*Motus D.
circularis
rectus*

27

bus mundi mystis/orbicularibus videlicet atq; rectis,
 Hactenus Platonice tantum locuti sumus. Ad Dio
 nyſium reuertamur/Platonica semper in melius refoz
 mantem. ¶ Cum mens angelica per diuinum lumen in
 telligens/ipsum quoq; lumen intelligat/idq; vniformi
 perpetuoq; actu semper efficiat/merito sic remeans ūde
 cepit/circulū quendam uidetur efficere, Olor vero ūtel
 ligēs inferiora/et intelligendo dispensans perrectā lineaz
 ita procedere iudicatur, Nec enim illuc spectat vnde ce
 perat, Nec quę gubernantur inde similiter dispēantur,
 ¶ Inter loquendum Dionysius nostri Platonis ama
 tor libenter verbis Platonice utitur. Vbi inquit re
 cta quadam via omnia peragit, Quod quidez Platonis
 est in quarto legū dicētis xum dum vniuersa lustrat in
 orbem/oīa interim via recta peragere, Vbi sane dicit
 Deus secundū naturā circuitum agēs via recta peragit
 ,i, naturalis et prima xī actio uersat̃ circa se ipsum intel
 ligendum atq; amandūz ex hoc autē circulo linea recta
 sub oritur dū videlicet se ūtel ligēs ūtel ligit et efficit oīa,
 Animus vero noster contra/ exordies a linea recta qua
 uersatur circa alia x̃sinit in circuitū quo se ipsūz aīad
 uertit, ¶ Proinde motus obliquus partē quidē habet
 recti/partē ṽ circuli, Angelus igitur dū quasi recta qua
 dam processione gubernās ūferiora/ab ipsa diuinorū ūtel
 ligentia non discedit/atq; ita summum illum conseruat
 circuitum nimirum obliquum motum imitari videtur,
 Hactenus autem in eodem suo habitu perseuerat/ quate
 nus in x̃o permanet velut cētro, Ipsa nāq; unitas/sta
 tus oīs p̃cipiū est et ratio, Stare, n̄, cēset/qd̃ sui habit⁹
 retinet unitatē, Est et fundamētum motus, Non enim
 motus est nisi cōtinuus, Neq; cōtinuat̃ act⁹ nisi punita
 tē uis ipsa mouēdi p̃māet, est et origo idētitat̃/equalitat̃
 similitudiñis, Siquidem per ipsas unitatē/et q̃ ūt eadez/

iii

unum sunt insubstantia: et quæ sunt equalia sunt unum
inquantitate: et quæ similia unum inqualitate. ¶ Quem
admodum ¶ a circulari cælestium motu tum recti elemē
torum atque mistorum tum obliqui uiuentium motus pro
ficiscuntur atque reguntur ita et rectus obliquusque motus
iactus angeli ab intimo eius circa deum circuitu uim
omnes ordinis sortitur. ¶ Platonice Timæus in cælo
circuitus precipue duos suspicit, Erraticum, scilicet planetarum,
Atque non errantem: uel firmamentum. Circuitus ferme simi
les in anima cōtemplatur. Erraticum quidem in ratione
circa se et causam cognoscendam uariis discurſionibus ab
errante. ¶ Non errantem uel in intellectu se ipsius causamque
suam per simplicem firmumque intuitum cōtuerit. Preterea
quemadmodum subluna motus recti sunt gemini alter quidē
ascendentium alter uel descendendum sic in anima motus
quasi rectus est duplex. Alter sentiendo corpora et ima
ginando imagines corporum ad externa descendit. Alter
ascendit. Aut ex multis sub specie singularibus speciem
unam rationemque communem cōcipiens atque colligens: aut ē
ex natura corporea interdum excogitans in corporeā. In
hoc aut officio refugiens multitudinem cōfugere uidetur
ad unitatem. ¶ Inter hæc ¶ memento quo superior uir
tus est eo et minus multitudine indigere et magis iuni
tate multa complecti. Nepe uisus unico intuitu figuras
percipit circularem quam actu multiplici digitorum tactus
exhibet iudicandam. Imaginatio una cōficit quotcumque mul
ti sensus efficiunt. Ratio singula imaginationis specta
cula: summatim sub una specie cōtuetur. Intellectus uno
sepius actu stabili cōspicit. Quod ratio multis idagauit
abagibus. Appellatur tamen ratio etiam intellectus a Dio
nyſio: sed inferior et in utroque intellectu circulum platonico
more designat. Circuitumque intellectus inferioris erraticum
resoluit in orbem intellectus superioris non errantem, id est, minime

uagabūdū erroresq3 rationis emēdātem atq3 firmātem.

Quē admodū vero ex iactu lapilli in aquā circuli plu-
res euestigio sub secuntur sic ex ingressu animę in se ipsas
circuli & in ceptus multi nascuntur primo qđ se ipsā aī aduer-
tit & ex propriis actionib3 uires suas agnoscit atq3 naturā.
Atq3 ita nōnuq3 ex rōnali maxime intellectualis euadit
unaq3 iā efficitur ex multiplici. Secūdo v̄ circuitu p̄ intelli-
gentiā suā aīo participantī tributā angelicā excogitat in
telligentiā / non in aīa qđ ulla ē in se ipsa pstantē. p̄priaq3
aīę unitatē longe simpliciorē / tertio tandē circulo per in-
telligentiā angelicā p̄templat̄ & ū oīs intelligentię lumē
Tres autē actus eiusmodi ideo circuitus appellantur qm̄ in
suā originē se reflectuntur. **N**ominat autē motus obli-
quus in aīa quando luminib3 infusis adeo / ip̄s met & uis
excogitare p̄tendēs / ad uinitate procul aberrat. Tunc, n.
q3 p̄uere se ipsam nitit̄ illuc vnde mouetur / refert qđ
ā modo circuli. Qm̄, v̄ non peruenit / nō nihil ad huc re-
cti recinēs / obliqua relinquit. Errat autē sic a & eo quoti-
ens rōe utens potiusq3 intellectu / notionē quandā sub
diuino lumine circa & ū cōcipit nō simplicissimam quidē
atq3 stabilissimā / qualē intellectus purus augurari solet
sed mobilē potius atq3 multiplicē quā humana ratio cō-
fingere p̄sueuit ideoq3 longissime a diuina sūmitate distā-
ctem. Appellatur autē eiusmodi / notio mista / quoniam ibi
rationis actio diuinas intelligentię species / cum imaginī
bus imaginationis humane cōmiscet.

Idem.

Dionysius.

Intellectus diuini circulo qđ moueri dicunt̄ dū
pulchri boniq3 splendorib3 principio & fine carenti
bus coniungunt̄. Recte v̄ linea quādo ad inferiorē proui-
dentiā prodeūt / recta oīa peragētes. Obliq3 v̄ / qm̄ duz
sequentib3 prouidēt nunq3 a p̄pria idētitate discedunt
v3 circa pulchz atq3 bonū / idētitatis causā īdeficientē

iii.

Notia aut circ^{is}

chorea agentes, **¶** Aliq^{ue} v^o motus circularis quidē ē īgres-
sus īse ipsam ab externis, Atq^{ue} intellectualiū ei^{us} uiriū
glomeratio uniformis velut circulo quedā acta/ mun^{us}
nō erraticū ei largiēs. Eamq^{ue} a multis extrinsecus cir-
cūfusis diuertēs atq^{ue} colligēs: primo qdē īse ipsā, Secū-
do tanq^{ue} uniformē iā effectaz singulariter unitis potesta-
tib^{us} copulans, Tertio hinc ad pulch^{ritudinem} bonūq^{ue} perducēs
qd^{am} super oīa q^{ue} sūt ē unū atq^{ue} idē/ neq^{ue} p^{ri}ncipiū hēns neq^{ue}
finē, Obliq^{ue} v^o mouet aīa, Quatenus diuinis subtrilitat
notionib^{us}/ pro sua dūtaxat proprietate susceptis: non in-
tellectuali quidē stabiliq^{ue} sorte: s^{ed} rōali discurrenteq^{ue} cō-
dictione/ transeuntib^{us}, s^{ed} actionibus atq^{ue} permistis, Linea
v^o recta mouet quando nō ingredit^{ur} īse ipsam nec intel-
lectuali uniformiq^{ue} p^{ro}prietate mouet: hoc, n^{on} ē vt dixi cir-
cuitum agere: s^{ed} a dexterna p^{re}cedens ab eis uelut a signis
quibuscūq^{ue} uariis multiplicibusq^{ue} ad simplices ⁊ unitas
contemplationes erigitur,

¶ Ipsum pulchrū bonūq^{ue} est causa efficiens/ exē-
plarī finalis p^{re}seruatric^{is} oīs stat^{us} atq^{ue} mot^{us}
⁊ ordinis boniq^{ue} toti^{us} rez^{um} omniū,
Tharsilius.

Minū rez^{um} p^{ri}ncipiū/ qd^{am} ex ipsa qdē fecūditate natu-
re dicit^{ur} ip^sz bonū/ ex ipsa v^o intelligētie luce dicit^{ur} ip^sū
pulchrū/ ē causa mot^{us} oīs recti/ circularis/ obliq^{ue}/ tū ī reb^{us}
incorporeis/ tū corporeis, Multoq^{ue} prius stat^{us} oīs ē cau-
sa/ tū q^{ue} status perfectioni p^{ri}ncipii propinquior ē/ tū q^{ue}
in uno q^{ue} p^{re}cedit ac regit uniuscuiusq^{ue} motum: videli-
cet statū uirtutis optantē, **¶** Conclūde/ si stat^{us} motusq^{ue}
oīs causa reus ē/ ip^sz omni statu motuq^{ue} superiorē ē, Est
aut^{em} causa utriusq^{ue} modis quatuor, ex qua, per q^{ue}, ad quā
siue cuius gratia, In qua, iⁿ, efficiēs, exemplaris, finalis, cō-
seruās, Efficiens inquā/ q^{ue} dum unicuiq^{ue} dat essentiam
essentialē ⁊ uirtutē interim ⁊ perseverantiam īessentia.

27
 pręstat / et efficaciā admodum subito pperantē, Exēplarīf
 qđ quoiā spēs modus et ordo utriusq; designat pōnes
 tū, finalis īsuper / ad quā utriusq; et ītentio spectat et
 cui⁹ gratia edīf actio, Cōseruās tēniq; qm̄ et ut princi
 piū ac exēplar seruat ad tēstinatū tēpus unicuiq; mune
 ra semel data et ut finis q̄libet ad se puerſa p mō cuiusq;
 pficit atq; reformat. ¶ Q̄ is eēntia uitāq; mētis aīq; na
 ture tēpender ab ipso, Q̄d qdē ualde platonicū ē, Natu
 rā, s; inter aīaz corpusq; cē mediā uitāq; hēre, Putāt, n.
 mētē qdē esse uitā a corporib; alienā, Aīaz v̄ uitam ad
 corpus exquadā sui parte vergentē, Naturā tēniq; uitā
 quādā cē exacessu aīe ad corpus euestigio resultārē, Siue
 natura sit uniuersalis sub aīa mundi / corpori īnſusa mū
 dano siue particularis sub aīa n̄ra nostro, ¶ Post natu
 rā dionysius corpus platonicō more disponit narrat sa
 ne q̄ pertinent ad quantitātē vel cōtinuam vel disertaz,
 Et interim quę spectant ad qualitātē et quę ad utramq;
 et quę comitant atq; secuntur, Quales sunt mēsure / mo
 di / proportionēs / harmonie, i. cōgruentie, Distinctiones / ser
 uata tamen discretione .i. uniuersaliusq; proprietate na
 ture, Item pprietates partiū, Imperfectiones totius, Cō
 centus / quibus partes partib; totiq; ligantur, Dīste
 rea ordines cōparationesq; inter totū aliud atq; totum
 atq; summatim et cetera modis (ut dixi) quatuor ex bo
 no pulchroq; tēpēdēt, ¶ Maxime vero si inde dotēs ani
 mę, Naturalis v̄z vel acquisitus habitus animi, Et sen
 sus rōq; et intellectus, Atqui in hoc ipso intellectu / tū ta
 ctus, i. subitus principiorū uniuersalium ve intuit⁹ / tū
 scientia cōclusionū argumētationibus cōparata / tū unio
 in excelso mentis excessu cum deo tēniq; facta, ¶ Prin
 cipiū ordinis unius cuiusq; propriū ex principio uniuersali
 tēpēdet, Quicqd igit ī quo uis ordine mun⁹ id optinet
 illi,

harmonia

concentus

habitus animi

ut sit efficiens aut finis vel exēplar vel conseruatio vel
 elementale fundamētūz vel perfectio formalis / hoc sane
 totūz primi principii beneficio possidet, Id est ipsius boni
 pulchriqz dono. Hoc, n. tanquā primū z ultimū oīa pe
 tūt, Deniqz z q̄ sit, i. sempiterna / z q̄ nō sūt, i. fluxa vel in
 formia depēdēt apz principio rezz primo / mō quoda supz q̄z
 essentiali oīa cōtinente, Quod qdē z principiū z finis est
 oīuz / supz principii finisqz modum. Nullā, n. propterea
 cū sequētibus proportionē habet: qualē propria rezz pzi
 cipia propziqz fines habere uidentur, Qd aut dixit oēm
 infinitatē terminūqz illinc existere platonici Thilebi sen
 su itellige ifinitatē capacitatis in materia atqz aīa, Infi
 nitatem ppagationis i spē successionisqz itempore, Ter
 minū vero formas atqz perfectiones.

Idem,

Dionysius,

Pluz bonū atqz pulchz omni statu motuqz supe
 rius auctor ēz pseruator z finis harz triū i mūdo
 motionū / atqz ēz sensibiliuz: multoqz prius uniuscuiusqz
 mātionū z statuū atqz firmatū, Per qd sane bonuz atqz
 pulchz status oīs ac motus existit. Ex q̄ / z i q̄ z ad qd z
 cuius gratia hēc oīa fiūt. Jā v̄ ex ipso atqz per ipz essen
 tia vitaqz oīs itellect² z aīe naturęqz existit, Dēsterea
 paruitates, equalitates, magnitudines, mēsure oēs, ppor
 tioēs rezz, pgruētie, pmissiones itegritates ptes, Qd libz
 unū, Quilibet multitudo, partiū nexus, oīs multitudi
 nis vniones, itegritatū pfectiones, quale, q̄tū quōtuz,
 cuiusmodi, ifinitū pūctioēs, discretioēs, oīuz ifinitudo,
 oīs terminus, fines oēs, ordines, excessus, elemēta spēs
 quelibet essentia, quis potētia, oīs actio, habitus oīs, sen
 sus, rō, itelligentia, tactus, sciētia vnio, Q Atqz simpli
 citer qcqd est / expulchro bonoqz existit: z in pulchro bo
 noqz p̄sistit, Et ad pulchz bonūqz ouertit, Nempe que
 cunqz sunt z fiunt propter pulchram bonumqz sunt z
 fiunt, Ad ipsum omnia spectant, Ab eodē mouētur atqz

Infinitas

termini

70
trinentur, Præterea ipsius gratia et per ipsum metum et eodem est
omne principium, exemplare, perficiens, efficiens, speciale, elemē
tale, et simpliciter omne principium, Quolibet conservatio
Unusquisque terminus, Siue ut summatim dicam quicumque sunt
expulchro sunt atque bono, Immo et qui non sunt ratione quadam
plusquam essentiali in pulchro bonoque consistunt ipsumque est
omnium principium atque finis super omnem principii finisque rationem,
Quoniam ex ipso atque per ipsum et in ipso atque ad ipsum
omnia pendet, Quemadmodum sacre textus eloquium,

¶ Oportet primo suo appetitum ipsum bonum atque pulchrum, quod deside
rio agunt quicquid agunt, item ipsum bonum amor sui omnia facit

Tharilius.

Omni effectum conditio sit, ut quocumque possunt instinctu
conuertantur ad causam a qua processerunt: bonum
et pulchrumque sit omnium causa in omni genere causarum, me
rito ipsum appetunt omnia, Quæ uidelicet simpliciter sunt, app
etitu simpliciter naturali: quæ et sunt et sentiunt, appe
titu insuper sensualis, rationalis præterea rationalis, intelle
ctualis, quin et intellectuali, Quæuis autem ipsum appe
tant omnia, sola tamen rationalia intellectualiaque dicuntur
amare: solus intellectus tenique consequi, Amor quidem ap
petitus quidam est, non qualiscumque, sed ardens, peritatus, ane
lans, Est igitur ardentissimus quidam motus, Et quemadmo
dum ardor in aere sequitur non lucem soli insitam proxime,
sed splendorem illinc aeri prorsus infusum, sic amor erga
bonum ardens non aliter ab ipso videtur accedere quam per intel
ligibile lumen intellectui rationique insertus, Siue mox ex
alto subrutilet mentibus, si segregatis: siue per sensibile lumen
gradatim ascendatur ad ipsum lumen et intelligibile quidem
pulchritudo prima est et prima bonitatis imago: sensibile
et pulchritudo secunda: et imago secunda boni, Ipse, itaque bo
num alioquin mediocriter appetibile per pulchritudinem suam
splendoremque amore, itus, accessu ardentem appetit et amat.

Quamobrem et qui nouū gratiosūq; intelligentie lumen
nō est adeptus / vt Plotinus ait: nō dū itus habet tū
et q nō ardentem amat tū his profecto non dum est lu
men ipsum intelligibile consecutus. **P**reterea solis ra
dius plantarū motib; cāz pbet efficientē atq; finalē, Mā
et calor eius insitus efficit vt moueantur et cū primum
mouentur / ad lumen uergunt velut ad finē, Similiter
ipsum bonū atq; pulchrū et tanquā efficiēs efficacā p
bet oībus / quia moueantur atq; ad id quod eis cōsentā
neū est prouirib; āntant: et tanq; finis gratia quadam
singula circūfundit perquā alliciant appetentia, Nam v
quontā ipz est primū amans et amatū amorq; primū / hinc
habent oīa vt ament amenturq; hinc cēs amores pro
ficiscuntur, Amores inq; genere quatuor, Amor superio
ra prouocans vt inferioribus benigne prouideant, Amor
inferiora reuocans ad superiorū uiratē vel similitudinē
cōparandam, Amor eoz quē i eadē specie vel eodē gene
re vel ordine sūt / ad mutuā inter se cōmunionē i cōuersan
do / dando / p̄cipiēdo, Amor uniuscuiusq; erga se ipz pro
uiribus cōseruandū, Tum v dū oīa gratia finis alicuius
atq; bonū agunt qcquid agunt / i singulis appetendis ap
petunt ipsum bonū, Sed qniaz nō solū cōmoditatē uerū
ēt ornatū, ubiq; spectant / quatenus bonū / eaten² et pul
chrū spectare uidēt, **D**eniq; si quatenus unū quodq;
est sitq; bonū atq; pulchrū eatenus et sibi et alius ē. eua
ditq; amabile / merito cōdicimus ipsum bonū pulchrūq;
primū a se ipso, prorsus amari, Ex ipso aut sui ipsius amo
re imēsam efficacā possidēte tū necessario inestimabile
quiddam in semet ipso prodit: tū pro arbitrio multiformes
extra resultant diuinitatis imagines, i, regz omniū
spēs, Quē quidē quo amore īde fiunt / eodē mouent per
ficiunturq; et seruantur atq; cōuertuntur.

De amore

Idem.

Dionysius.

Primum ergo pulchrum atque bonum est omnibus appetibile, amabile, diligendum. Rursus propter ipsum eiusque gratia inferiora quidem amant superiora; se ad illa videlicet convertendo. Quae vero in eodem ordine sunt communicando in vicem / consortia diligunt. Sed praestantiora inferiora diligunt providendo. Et singula semetipsa se videlicet continendo. Cuncta tenique quicquid agunt atque volunt / boni pulchrique desiderio faciunt atque volunt. **Quid** erit et hoc vera ratio dicere: ipsam omnium causam propter bonitatis exuberantiam omnia amare: omnia facere: omnia perficere. Continere. Convertere. Est profecto divinus amor bonus boni. propter bonum. Ipse enim amor beneficus rerum auctor / cum antea in bono prorsus exuberaret / non permisit ipsum sine germine in se manere. Sed ad agendum movit / per excessum / omnium genitorem.

amoris opus
et effectus

De nomine amoris. Et quod intentionem loquentis potius quam verba debemus perpendere.

Dionysius.

Immo vero nos arbitretur praeter sacrarum litterarum auctoritatem amoris nomen colere. Est enim irrationabile ut reor atque absurdum non vim ipsam instituti spectare: sed dictionibus inherere. Neque vero hoc est hominum divina volentium intelligere: sed sonos dumtaxat nudos aucupatum: eosque tantum ad aures observantium interiora nequaquam penetrare. Neque nosse volentium / quid potissimum talis significet dictio. Et quem admodum deceat eam per alia tantum valentia et apertiora verba nonnunquam exponere. Curiose namque versantur in elementis et lineis intellectu carentibus: et syllabis dictionibusque cognitionis ex partibus: neque ad intellectuallem

sig^m definit signato

vim aīq̄ penetrantibus / sed extrinsecus circum labia au-
resq̄ sonantibz, Per inde ac si nō liceat quaternariū nu-
mez exprimere pzēbis duo, figurāq̄ recti lineā / perfigu-
ram lineas directas habentē interpretari siue matriā per
patriā declarare, Vel aliud quoduis eoz / q̄ ī pluribz ora-
tionis partibz tantundē significāt.

¶ Quomodo imaginatio potest aliquid sine sensu

Ratio sine imaginatiōe, Intellectus absq̄

rōe teniq̄ habit⁹ animi deo p̄formis

pōt uacāte iā itelligētia deo frui

¶ Basiliius*

Vem admodū sensus interior, i, imaginatio circa
imaginanda se uersat / ēt vbi sensus exterior exter-
num nihil īpresentia sentit / sic ⁊ ratio circa excogitāda
potest argumentari nō nunquam imaginatione uacantez
multoq̄ magis altior intellectus simpliciora quedā sim-
pliciter intueri / nō argumentante ulterius ratione. Si-
militer ⁊ unitas apex anime p̄stātior itellectu / cū deo
congruens itelligibile quodlibet excedente frui deo quā-
doq̄ potest / itelligētia v3 ad hoc interim nō agēte, s̄ frui
inquam peractum quendam cognitione qualibet uel ex-
cella sublimiorem. Lumen namq̄ diuinum re qualibet
cognoscenda superius / attingi non potest nisi peractum
cognitione quauis excelsiorē / ideoq̄ oculos non habētē,
Oculus, n, ad cognitionez necessario pertinet.

¶ Verbis utimur propter sensum, Sensus cum

sensibilibus superflui sunt / quando intelle-

ctus intelligibilia penetrauit, Sup

frua ⁊ itelligētia / q̄do aīus cū

deo charitate cōiungitur.

¶ Dionysius,

Ecce autē recta rōe p̄siderare / nos elemētis / syllabis
dictiōibz / scripturis / sermonibz uti sensuuz gratia.

paul. cu uenerit qd pfm est. iii. pne. qz
euacuabit q ex pte est. i. co. 13.

Quapropter ubi noster animus intellectualibus actiōi-
bus ad intelligibilia se iā confert / superflui sunt eūz rebz
sensibilibz sensus. Quemadmodum rures intellectua-
les super uacue sunt / cū animus diuinam indatus speciē
per ignotam vnionez luminis in accessibilis radios iā at-
tingit perceptionibus quibusdā exptibus oculorum.
Quando v̄ mens persensibilia studet ad cōtēplatiuas in-
telligentias prouocari illi p̄ceteris sensuum usus eligē-
di sunt / qui ad intelligenda planius itroducunt apertio-
resqz sermones / q̄ inter uisibilia uidētur expressioza. Ma-
si, n, expressa fuerint quē sensibz occurrunt / ne ipsi quidē
sensus sēsbilia menti rite porrigere poterunt.

Marfilius.

Sicut pulchritudo ad humanā speciē pertinez nec
in ullo hominum / nec semel in cunctis integra re-
peritur / sed ex cunctis tandē per mētem nostrā tota colli-
gitur / sic generalis ipsa rerum oīz pulchritudo nec īali
qua formaz specie nec cunctis inest / s̄ in uno diuine mē-
tis sapientieqz splendore / quē prima pulchritudo ē nēlūt
fonte cōprehēditur. Primam enim pulchritudinē Pla-
to Dionysiusqz definiunt / itelligentie prime lucem ideis
formaz pulchritudinūqz oīz corruscantem. Ab hac
intellectus quilibet procreatus est ad eaz teniqz contu-
endā. Quisquis igitur ad hanc toto mēis ardore cōuer-
titur / vnitū habet amorē. Qēs. n, formas amat psequen-
terqz īuna. Qui v̄ extra illā / ad pulchritudinē aliquā se
diuertit / amore statim in multa diuiditur. Cum enī ab-
solutam pulchritudinem naturaliter optet / neqz hanc in-
ueniat usquaz / vel singulis vel incunctis merito passim
sitibundus obezzat / peruaria sollicitus quotidie queritās
quod in uno primoqz semel fuerat perquirēdū.

¶ De nomine amoris utimur indiuiuis tū qā efficaci illa
significat tū ēt vt vulgare bui⁹ nominis ab usū auferam⁹

quibz signa n. 24.

Pulchritudo

Dionysius

Eterū ne hęc dicere uideamur sacra eloquia puer
tētes / audiant illa q̄ ī apellationē amoris calumni
antur, Alma illā inquit / et seruabit te, Valla te illa atq̄
extollet te, Monora illā vt te cōplectatur, Et quotcūq̄
alia atheologis ratione quadam amatoria celebrant, Iā
vero quibusdam ex nostris sacroz tractatoribus / visus
est amoris nom̄ / dilectionis caritatis ue nomine diuinius
esse, Scribit, n, et diuinus ignatius, Deus amor Cruci
fissus est, Atq̄ in ipsis īstructionib; ad sacra ducētibus /
quēdā, i, P̄hilonē de diuina sapientia dicentem audies,
Amator equidez forme illius sum effectus, Quāobrem
nomen hoc amoris minime formidemus, Neq̄ nos ul
la perturbet oratio ab hac apellatione de terrenis, Mihi
sane videntur theologi cōmune quidē arbitrari dilectio
nis amorisq̄ nomen, sed propterea diuinis amorem ip̄s
verum potius assignare vt istius modi hominum absur
dam presumptionē feriātur, Q̄ Lū, n, verus amor nō so
lum a nobis sed et a diuinis eloquiis quēadmodū diuini
tatem decet celebretur / vulgus tamē vniforme illud ap
pellationis amatorie capere minime potēs suo quoda mo
re ad particularē corporeumq̄ atq̄ diuinus amorē ē pro
lapsus, Qui profecto nō uerus est amor, Sed imago quē
dā: vel potius ab amore vero ruina, Vnitas, n, ipsa diui
ni uniusq̄ amoris a vulgari multitudine p̄prehēdi non
pōt: quāobrem qd̄ multis nomē uidet īgratius / ī diuina sa
piētia ponit / ad illos erigēdos atq̄ p̄uocēdos ī amoris
ipsius ueri notitiā, Atq̄ vt īde min² amoris appellatio
ni succenseant, Internos autē vbi abiectiores ingenio
nō nihil obscenū suspicari nōnūq̄ possint / uocabulo qd̄
uideatur honestius scriptura utens inquit Cecidit dile
ctio tua super me sicut dilectio mulieris.
Virtus amoris ē unire duo ī uno qdā tercio, copulare
iūicē, cōmiscere ad nouū aliqd̄ inde conflandum,

Tharfilius,

Ria considerauim^{us} in sole, primo q^{uo}d natura^m secundo
lucē naturalē, tertio iluce naturali uirtutez calefa
ctoria, Tria ferme simili^{ter} cogitam^{us} iⁿ x^{risto}, Ma^x in bonitate
diuina^m, potestate secūda iⁿ telligēti^{us} lucē/tāq^{ue} pulchritu
dinē ei^{us}. In hac rursus amorē q^{ui} calorē. hic igit^{ur} amor iⁿ
bono pulchroq^{ue} p^{er}sistēs diligit oīa nō aliūde pēdēs: s^{ed} bo
ni pulchriq^{ue} sui p^{ro}pagādi cōmunicandi/imitandi gratia.
Adic^{it} q^{ui} reb^{us} iⁿde creatis accēsus ē amor: bonū pulchrūq^{ue}
cōsiderans: s^{ed} bonū q^{uo}dē suauiter: pulchrū v^{er}o admodū ue
hemēter. Dicit^{ur} aut^{em} amor unire/nectere p^{er}miscere, vnire
q^{uo}dē duo q^{uo}dā in uno q^{uo}dāz tertio utriusq^{ue} p^{er}mutui. Quate
n^{on}, n^{on}, animi duo amēt idē ip^sz diuinū bonū pulchrūq^{ue} q^{uo}d
ē ipsa^m unitas iⁿ hoc ipso s^{it} vnū. Rursus q^{uo}ntū alter diligit
alterz inuicē p^{er}nectunt^{ur}, iⁿ uoluntate z actione mutua co
pulant^{ur}. Deniq^{ue} mirifice p^{er}miscēt^{ur}. Neq^{ue} nūc q^{uo}dē de coi
tu uenero loq^{ui}mur: s^{ed} de naturali q^{uo}dā z occulto mirabi
liq^{ue} effectū q^{uo}d ex mutuo amantiū affectu sepius frequen
tato q^{uo}doq^{ue} cōtingit. Sepe, n^{on}, hic/mores/igenia nāz mi
scēt^{ur}: ut z alⁱⁱ iⁿ his trib^{us} alterz imite^{nt}z: z ex p^{ro}p^{ri}quo utri
usq^{ue} p^{ro}gressu/non^{ne} z iⁿopinat^{ur} cōsletur effectus. Adhūc
ip^sz clā eoz spū p^{er}ferēte quēadmodū fieri solet excoitu pla
netaz, amor tādē ē uinculū uniuersū: siq^{uo}dē iⁿferiora p^{er}uer
tit ad superiora/atq^{ue} uicissim/ z equalia inuicem.

Idem.

Dionysius,

Pud illos aut^{em} q^{uo}d diuina recte audiūt nomⁱⁿe dilectiōis
amorisq^{ue} a sacris theologis seadē potētia ponit^{ur}: ubi ex
primere diuina conant^{ur}, est aut^{em} hęc ipsa uirt^{us} q^{uo}dā unifica
z cōceptēs mirificeq^{ue} p^{er}miscēs: iⁿ ipso q^{uo}d pulchro bonoq^{ue}
p^{er} pulchrū bonūq^{ue} primo p^{er}sistēs: de v^{er}o pulchro bo
noq^{ue} p^{er} pulchrū atq^{ue} bonū foras emicās. Vbi sane q^{uo}d s^{it}
eiusdē ordinis/alterna p^{er}tinet p^{er}mutuē. P^{ri}oria v^{er}o ad iⁿfe
riorum prouidentiam mouet. Inferiora deniq^{ue} p^{er}uersio
ne quadam superiorib^{us} alligat^{ur}.

Amor ipellit amante in amatum se transferre
Motuūqz actionū omniū est principiū

Artilius,

Drin *motus et*
cognitio

Cognitio et amor hoc inter se maxime differunt, Quod
rem quidem externam cognoscimus pro ratione for
me imaginisqz rei/quā intus ipsi iam habent, Atqz ad hanc
sprimis aciem mentis intendimus amamus aut quod bonū
iam iudicauimus pro natura ipsius boni eaqz qualis inse
ipsa est frui propterea appetimus, Quāobrem amor dicitur
in amante extasim facere, i. excessum quendam quo quasi
extra se traducitur in amatum, Cum igitur cognoscendo
quidem quasi rem cognitā ad nos trahant amando v
vicissim trahamus v3 nos ad ipsam/nimirum inferiora
quidem satius est cognoscere q̄ amare: superiora v̄ prestat
amare q̄ nosse, Quod igitur phisici tradunt motus
actionesqz omnes ab inclinatione siue naturaliter insita
seu quomodo vis infusa/procedere qua cessante desinit
statim motus simul et actio possumus amori propterea acco
modare, Inclinatione enī eiusmodi nihil aliud est q̄ amor
Amor igitur actionum omnium est principium, Et et su
periora inferioribus abunde prouideant, Et inferiora su
perioribus se tota deuoucant, Et equalia affectu quodā
atqz cōmertio se inuicem cōplectantur

Idem,

Dionysius,

Amor

Restera diuinus amor excessum efficit, Dum
amantes sui iuris esse non sinit, Sed amatorū iu
bet existere, Idqz declarant omnia, Nampe superiora in
feriorum prouidentie sese tradunt, Equalia v̄ conserua
tioni mutue mancipare se solent, Inferiora teniqz, Di
uine cuidam ad suprema conuersioni se ipsa deuouent,
Qua propter et Paulus ille magnus diuino amore iam
occupatus: traductoriaqz amoris huius virtute pphen
sus ore diuinit' afflato proclamat Vix iam nō ego uiuit

antem in me Christus, Tanquas velut amator, Atq; in
deo ut inquit extra se positus: uiuēs q; iam uitam nō suā
sed amatoriā: tanquā p̄or sus amabilem.

De amore facit oīa, adest omnib; ac prouidet
Narsilius.

O uisibilis imago dei neq; per occultam naturam
neq; per manifestam lucem naturalia generat: nisi
acceserit calefactoria uirtus et motio calorem proferens.
Similiter deus neq; nature neq; intelligētie necessitate
res procreat: sed potius uoluntatis actu et amante p̄pria
bonitatem: et sic eligēte / cōmunicationem eius i procrean
do, Amor ergo diuinus rerum omnium est principium.
Quoniam v̄ hic amor a bonitate pulchritūdineq; p̄i
ma sūmens exordiū / reuertitur i eandem merito semper
amor omnis ad bonū pulchrumq; trahitur. **E**t si ad
sūmam dei simplicitatem pertinet, ut i e ipso cōsistens /
sic ab omnib; mirabiliter segregata: tamen propter be
nificiū amorem bonitatis p̄prie diffundēde / quasi pro
cedit ex se in omnia, Adest omnibus p̄sentissimus, Dili
gētissime prouidet, Quoniā v̄ sua q; q; amat ac maximē
dei sunt omnia / nimirum amans omnia plurimū / p̄ cui
det omnibus, Videtur q; Zelotes, Nam more Zelci ū
non leuiter diligit: sed uel emētē amat et explerat accu
ratissime singula, Vult etiam quasi Zelotes ita singulari
ter amare atq; redamari: ut solus ipse sua reuera amare
putandus sit, Solus reuera sit amandus / Zeloq; p̄ce
teris obseruandus, **D**eus deniq; non sicut nos / q̄ uult
ideo uult qm̄ ipsa in se sint bona, S; cōtra / q; uult ipse /
sunt bona, Quoniā amat / sunt amanda / item q; Zelotes
obseruant amat nequando deficiant, **P**reterea quoniā
ita curat / hęc (ut ita dixerim) sunt Zelanda idest cura
quadā studioq; s̄ digna, **I**nt hęc amorē eē magico cuidā
illicio doctuiq; uel raptui similē ex Dionysii uerbis per
cipere licet, **Q**uod i symposio disputam.

amor est p̄ncip^{us}

Zelotes

¶ Beneficius amor quasi teū allicit vt extra se
per oīa distundat, Et celo qdā oīa curet.

Dionysius,

Deus et celestis
Vdēdū q̄s id ē super proueritate loq, Ip̄s ē ofus
auctorē pulchro bonoq; amore oīus pp bonitatis
amatorie uehementiam extra se prodire dum prouidet
oībus, Atq; bonitate ⁊ dilectione ⁊ amore quāsi malice
tur; atq; ex illo statu quo super oīa exstat ab oībus segre
gatus ad id profecto vt i oīb; sit / reducitur, Per super
substantialē uidelicet virtutē illaz; quē traducit qd
ipsum interim a se ipso nusquam digredientē. ¶ Quā
obrem diuinaz; rerū peritī celorem illū appellauerūt;
vt amore benigno erga oīa prorsus exuberātē; excitētq;
ad amatorii desiderii sui glū; desideriiq; ipsū tēci irane
tē celo dignum, Quo etiam quē desiderabilia ipsi sunt
promerentur ⁊ celum, Atq; ipse ad illa quē prouidet ce
lo quodam uidetur affectus, ¶ Deniq; ipsam quod est
amabile ipseq; amor pulchri boniq; est; ⁊ in pulchro bo
noq; priorem habet sedem; ⁊ existit efficiturq; propter
pulchrum atq; bonum,

¶ Quā ratione teus appelletur amor, Quā rur
sus amabilis, Et quō amor tū ideo, tū ex
tra sit motus aliquis circularis,

Marfilus,

similit
Incipium vniuersi appellatur diligibile quidem
quia bonum; amabile vero quia pulchrum. Pul
chritudo enim acius q̄ bonitas cōcitāt appetitū, Quā
obrem ad bonitatem spectat temperata dilectio, Ad pul
chritudinem pertinet amor; nesciens tenere modū. Pre
terea teus appellatur amor; tum quoniam amorem in
omnibus procreat; sicut a Peripareticis nominatur in
sole calor; quoniam caloris est causa; tum etiam quia se
ipsus amat, Est igitur p̄enes teū / amans / amor / amātū

Qua qdē rōe ē amabile/mouet. Qua v̄ amans q̄i mouet
qua teniqz se ipz amās qdāmō a seipso mouet, qua rurſū
amor ē/exiſtit ⁊ motus, Motus inqz q̄, v̄tus ſe amādo q̄i
circulo reuoluitur inſe ipz, Proſpecto niſi cōſideraremus
ideo rationem eiꝿmodi/qua ſe contemplatur ⁊ amat in
terim contemplando/vltra v̄nitatem nature diuine nul
lam ibi diſtinctionem inueniremus, Amor igitur ille con
tēplatiuus ⁊ expreſſio ſui dicitur ⁊ videtur inmultitu
dinez quandam ab eximia v̄nitate procedere, Simplici
tatem tamen interea cōſeruare, Permanet enim ſemper
in eadem v̄nitate nature, Appellatur ⁊ actio perſe mobi
lis perſe operans, Non enim aliunde t̄pendet q̄ ab in
tima ſui forma, ¶ Primus amor p̄enes primum bonū
ex ipſo in ipſum circulariter ſe reuoluens, Hoc ſuo qua
ſi motu calorem accendit omnibus amatorium/inorbez
ſimiliter reuolutum, Amor enim vbiqz a primo bono
tanquam principio prodiit, Item in bono v̄nicuiqz pro
prio ſedem habet, Rurſus ad bonum v̄niꝿcuꝿqz ſuū
tanquam ad finem prop̄inquoꝝem aſpicit, Deniqz ad
primū omnibus cōmune bonum tanquam ad ultimum
finē proſpicit cunctiſ cōmuniter expetendum, Motus
igitur amatorius perractū orbicularē p̄ncipio ſineqz ca
rentē/infiniti meruit cognomentū,

amabile mover

motus circularis

Idem.

Dionysius .

Vid vero Theologi sibi volunt? Cum aliquan-
do quidez æum amorem dilectionemqz vocant.

Aliquando vero amabilem / atq; diligibilem nominant, Sane alterius quidem causa est: ac veluti pro ductor ⁊ genitor, Alterum vero ipse deus existit, Ruz sus altero quidem mouetur, Altero vero mouet, Quip pecum ipse sui sibi que sit prouector / ⁊ motor, Hac utiq; ratione diligibilem ipsum nominant / ⁊ amabilem:

Quo amor amatus.

111

tanquam pulchrum atq3 bonum, Amorē rursus dilectio
nemq3 cognominant/ propter uirtutē eius mouētem pro
uehentemq3 ad se ipsum, Quippe cum solum id sit perse
ipsum pulchrum atq3 bonum, Itē propter quādam sui ipsi
perse ip3 expressionē, Eminentissimeq3 unitatis benignā
processionē: motūq3 amatorium/ simplicē se mouēte perse
operantē: precedentē quidē in ipso bono atq3 ex ipso p
oīa procedentē: rursusq3 ad bonū se reflectētē, In quo
sane munus suum sine principioq3 carēs p̄cipue diui
nus amor ostendit, Tanquā circulus aliquis sempitern⁹
propter ipsum bonū/ ex bono ī bono/ ad bonū reuolutiōe
quādā nequaquā errante se glomerans, Et ī eodē/atq3
secundū idem progrediens semper/ et manēs/ et teniq3 re
stitutus, Hęc inclitus q3 noster in sacris litteris institu
tor diuine admodū in amatoriis hymnis exposuit, Quos
p̄fecto p̄memorare fas ē/ et tanq3 sacrū: q̄ddā caput appo
nere nostro de amore sermoni.

Amores qnq3, primus ideo, secundus in angelo
tertius ī intellectu aīe, quartus ī parte aīe
inferiore, quintus in natura,
Basilius.

Bi Dionysius vna cū Hierotheo p̄ceptore amo
rē vim appellat itellige motū intīmū efficacemq3
ad uniendū et cōmiscēdū, Quid aut sit unire connectere
p̄miscere ī superioribus exposuim⁹, Amores v̄ quinq3 im
p̄sentia numerat, Prīmū qdē diuinū, Quo se ipsum de
us amat/ amatq3 alia se amādo, Ex hoc primo amore/ ex
quo accēduntur cēs/ factū est/ vt vnus quodq3 quodam
modo prius se ipsū q3 cētera diligat, Secūdū amorē in an
gelo se amante/ etūq3 et reliqua, Tertiū ī parte aīe nostrę
intellectuali, Intelligibilia diuinaq3 uenerante, Quartū
ī parte aīali ad discursionem et imaginationē sensumq3 p
tinentē, Quo vel sensibilia simpliciter affectantur/ vel ī

Amor 4^x

76
telligibilia sensibilibus diliguntur, Quintum innatura, i.
vel in potentia uniuscuiusque anime uegetali vel incerta
quadam cuiuslibet corporis qualitate ubique cōsentanea
quedā prouiribus ascescente, hinc ortus est et famelicus
amor ad solidum et sitibundus ad liquidum, Amor in fo
lis et floribus ad calorem, In radicibus ad humorem, In
leuibus ad circumferentiam, In grauib; ad mundi cē
trum, In paleis ad succinum, In magnete ad ferrū. In
igne ad humorem aerium atq; pingues, In qua quidē
obseruatione Platonici magnorum machinas existimāt
ad inuentas, Dicemus magiam et nūq; si amorem uni
uerso substuleris neq; superiora inferiorib; prouidebūt,
Neq; inferiora se superioribus commendabunt nec quē
eiusdem ordinis sunt communionem mutuā exercebūt,

¶ Pyerobei sanctissimi ex amatoris hymnis

Dionysius,

et Pyerobens,

Amorem siue diuinum siue angelicum siue intelle
ctualem siue animale siue naturale dixerimus /
et im quendam intelligamus unificam atq; cōmiscētem,
superiora quide; mouentem ad inferiorum prouidētiā,
Rursum quē sunt eiusdem ordinis ad cōmunionem mu
tuam adortantem, Inferiora tandem reuocātem / et ad
sublimia conuertantur,

¶ Amores oēs referuntur ad duos, Duo ad unū

Marsilius

Atte quam amatorias uires / quē sunt compluri
me / ad unum primumq; amorem referat / omnes
i capita duo ritu Pythagoreo colligit, Alienaq;
amatorie uires sunt mundane, Alie uero mundo superio
res, Mundane rursum gemine sunt, Alie animales, alie
naturales, Superiores item mundo sunt gemine, Alie

lii

quidem intellectuales / humanasque, Aliæ autem angelice
sunt atque diuine, Mundanis intellectuales præsumunt, In
intellectualibus autem angelicis, Angelicis tandem amor
ipse diuinus, Hic autem in ipsa primi boni luce pœnes
se micante mirabiliter intus accensus, mox quasi foras
emicat; variosque per uaria spirat amores, Omnia tenique
passim amantia / in forma quauis amanda primam conse
quenter amant; formarum amorumque omnium principium
atque finem,

¶ Eiusdem ex eisdem hymnis,

Dionysius et Hierothensis

Actenus multos amores ex uno pendentes dispo
sumus; diximusque princeps quales sint notioes
uiresque amorum tu; mundanorum / cum mundo
superiorum, Quibus sane mundanis secundum designa
tam orationis intentionem præsumunt ordines ornatusque
intellectualium intelligibiliumque amorum, Super eos
autem exstant ipsi per se intelligibiles atque diuini amorum
ibi reuera pulchrorum, Anobisque prouiribus propria sunt
celebrati, ¶ Nunc iterum resummentes omnes in unum
et conglobatum amorem amorum omnium patrem colli
gamus simul atque congregemus, Primo quidem ex mul
tis induas cogentes amatorias vires uniuersales
Quas quidem omnes continet regitque absoluta totius
amoris causa pœnes principium omnia supereminens
Ad quam contendit pro cuiusque natura uniuersus reus
omnium amor,

¶ Vis amatoria exprimo bono luminis instar per
omnia profluit / refluitque circulariter in
ipsum bonum,

¶ Basilus

Eadem uidetur esse lux / qua sol et lucet intus / et so
ras emicat; emicantque illuminat omnia, Eadem

rursus qua omnia hęc illuminata: tum in se ipsis nitent/
 tum transuerso radiorum iactū refulgent in alia: tum
 etia recto quodam proiectu remicant erga solem. Vbi
 sane Plotinus excogitat ipsum mēt solis lumen ex sole
 perpetue dependere/comitariqz soles vbiqz: ac versus
 solē vndiqz se reflectere. Similiter quoniā deus ē ubiqz
 amor quoqz quo deus se ipsum/aliaqz diligit: est ubiqz.
 Vbi vero se ipsum aliaqz amat/ amorem cunctis accen
 dit: quo se ipsa deum/ et alia diligant. Accēdit autē amo
 rem hunc omnibus/ vel ex tremis gradibus uniuersi: et
 quando quidem ipse pariter est vbiqz et omnia diligit.
 Vniuscuiusqz vero amor ratione taz necessaria pendet
 exprimo/quatenus illinc oritur et cōseruatur atqz mo
 uetur: vt unica quedam vis amatoria uigere uideatur
 vbiqz: exprimo quidem bono suspensa et in se ipsa residēs
 sicut lumen in sua passim puritate consistit/ nullis īmīstū
 reflexa teniqz in primū bonū: luminis instar: et quate
 nus omnia in bono quouis amando/ primū consequen
 ter optat: bonorūz omniū bonū. Sicut autē solaris ra
 dius vbiqz virtute uigens/ non tam efficit/ vt omnia
 vbiqz luceāt, q̄ vt omnia quedāmodo caleant/ uiuātqz
 multa calendo potiusquā lucendo: sic ad bonum vbiqz
 presens/ nō cōsequitur: vt singula cognitionis eius sint
 capacia: sed amoris. Omnia enim semper q̄ bonū ipsum
 amant/ cognoscunt vero vix tandē q̄ paucissima. Amor
 igitur ad consequendū bonū/ bauriendūqz inde uitam/
 magis amandus est necessarius q̄ cognitio. Quāobrem
 radiorū illa catena in superioribus introducta quę appre
 hensa supplicante trahit ad bonū: est amor potiusquā in
 uestigatio diuinorum.

¶ Eiusdem ex eisdem hymnis,

Dionysius atqz Hierotheus

liiii

Be iam / has iterum colligentes in unum dicamus
vnam quandam esse simplicemque uirtutes se ipsa mo-
uentem ad vnicam quandam commissionem / ex ipso bo-
no vsque ad extremum uniuersi: ab eoque rursus reinceps p-
oia ad ipsam bonum / ex se ipsa / et per se et se ipsa semet incircu-
lum reflectentes: atque in se ipsam semper eodem modo se
glomerantem.

Materia est inferior ente: deus ente superior.

Cum materia bonum appetat / multo ma-
gis reliqua bonum optat. Item de
malo demonum.

Marsilius.

Dem admodum alibi diximus res unaqueque esse
posidet in hac specie aut illa / per hanc formam aut
illam. Ipsa ergo simpliciter est: simplicitate per formam. Qua
propter materia cum per se careat omni forma / merito nec
proprium habet esse: sed mutari uidetur a formis: nec
ipsum sibi aliquando vindicare. Semper enim sub speciei
alicuius esse latet: hoc iterum amissura. Dicitur ergo non
ens: sed ente inferior. Deus quoque non ens: quia uide-
licet nulla definitus est forma. Sed ente superior. Quonia
auctor est formarum. **E**t si naturales inclinationes ad
certos quosdam terminos contendentes in ipsis rerum
formis sedem habent: ceu inclinatio quidem ad centrum
ingrauitate / sed ad circumferentiam / in leuitate: et inclina-
tio tam ad omnem terminum pariter atque formam / non potest
in aliquo formali et potius in formi formabilique persistere. Inclina-
tio igitur ad formas quaslibet in materia / est ipsa materie for-
mabilitas procliuior ad formam quamlibet quam sulphur
ad ignem. Materie igitur expositio tam prompta vel agilis
ad subeundas formas imagines primi boni / est naturalis
quosdam appetitio boni. Cum igitur non ens eiusmodi

Materia p²

Inclinitio

quod fingitur umbra quedam confusa boni necessario bonum appetat: multo magis ens quodlibet quod per formam est imago quedam boni bonum appetit. ¶ Inter hæc ambigitur / utrum demones a deo rebelles bonum diligant nec ne: et qua ratione sint mali. Quid ve malum sit / et in quo / et unde: et quomodo providentia dei malum permittat alicubi. ¶ Appellat Dionysius malorum demonum turbam profylon idest proclivem ad materiam / additam ve materis. Siue aeris quedam mista quoque corpora post peccatum demones sint induti / quod Platonici comprobant et Greci theologi non negabunt. Siue ad materiam (ut ita dixerim) cultum afficiantur / animosque alliciant ad materiam. Quod etiam Platonici confitentur. Putat vero Dionysius / sicut omnia bona exprimo bono proficiuntur: sic omnia mala scilicet nostra exprimo malo demonum confedere. ¶ Plotinus una cum Platone ipsam simpliciter malorum originem esse vult materiam. Malorum vero nostrorum inclinationem animis ad materiam: siue ex se ipsa: siue incitamento demonum pronior ad hæc euadat. Sit igitur vel materia: vel mutatio quedam in demonibus aut animis accidens origo malorum / dum modo non sit principium malorum efficiens: sed conficiens. Ipsa vero materia propriis neque bonum est: neque malum. Non quidem reuera bonum. Ratio namque boni est / cuius gratia sit aliquid aut fiat. Nullius autem materis gratia est enim infimum. Item neque reuera malum. Cum sit ex bono: boni auida. Sed necessarium proprie nominatur. Cum sit tantum gratia ceterorum sitque inchoatio necessaria. Videtur ergo eius modi necessarium item bonum malumque medium obtinere.

Dionysius.

Profylon

unde mala

Causa deficiens

Bonum

Cum omnia bonum appetant / cur demones
non diligunt ipsum bonum / Item unde
demon malus / Quid ve malum
sit et unde,

Dionysius,

Iterit forte quispiam: si pulchrum bonumque omni-
bus est amabile / desiderabile diligendum / appetit
enim ipsum id quoque quod non ens appellari solet
(ut est dictum) contenditque quodammodo in ipso esse.
Ipsamque bonum est: quod etiam in formis formam facit.
Atque in ipso non ens ratione quadam super essentiali di-
citur / et existit. Quoniam pacto turba demonum pulchrum
bonumque non desiderat? Sed materis tradita: et ab ange-
lica circa boni ipsius desiderium / identitate / relapsa / ma-
lorum omnium causa / et sibi ipsi / et aliis quaecumque et pra-
uata sunt / dicitur extitisse. Quo rursus modo demonica
gens ex bono profecta / speciem boni nequaquam pre-
fert? Aut quomodo bona ex bono facta / mutari potuit?
Et quid nam ipsam reddidit malam? Et omnino
quid est malum. Et ex quo initio substitit. Et in qua re
rum est. Item quomodo deus ipse bonus / malum facere
voluit: aut volens potuit. Atqui si ex alia causa ma-
lum trahitur / quae nam alia rebus causa est praeter ipsum
bonum. Denique cum sit providentia / quoniam modo
malus est. Aut omnino sit, aut certe non tollitur. Et quo
pacto aliquid ipsum dimisso bono desiderat.

Malum nec habet efficientem causam: nec ipsum
est causa efficiens: nec est aliquid ipsa essen-
tia malum. Item quomodo non ens
dicatur et malo. Quomodo
et primo bono.

Thom. Aquinas.

Cum naturalis intentio agentis cuiusque sit aliquid simile sibi prout generare / et quoque causa magis est particeps bonitatis / eo magis possit sibi similia procreare / consequens est / ut ipsum bonum / facillime similia sibi et valeat et velit efficere. Malum vero bono dissimilimum est atque repugnans. Malum igitur non fit ex bono. Sed neque malum efficit et generat aliquid. Efficere enim atque servare propria est ipsius boni ratio. Nequit autem esse / et ratio mali repugnantis bono. Immo ratio mali contraria est rationi boni scilicet perdere. Malum igitur nullius rei causa est efficiens. Ad hoc sequitur ut malum nec ex malo sit tanquam ab efficiente causa / nec etiam ex ipso primo bono. Immo neque ex quo vis bono. Una quaeque enim res tunc maxime generat / quando maxime in natura sua bene se habet. Ratio igitur generandi efficiendique bonitas ipsa est. Cum itaque unumquodque qua ratione bonum est / eadem et naturaliter agat / sequitur / ut bonum faciat. Malum igitur non fit ex bono / qua bonum. Quamobrem cum malum / nec ex bono / nec ex malo tanquam ab efficiente causa fiat / nec ipsum insuper tanquam efficiens agat aliquid / merito / nec efficiens causa est / nec efficientis effectus. Deinde quicquid est ipsa sua essentia tale / est etiam tale totum. Atque converso. Sicut quod per essentiam calidum est / caleat utique totum. Siquid ergo fingatur se ipso id est secundum essentiam malum omnino malum est futurum / atque vicissim. Non potest autem esse per essentiam malum. Quoniam esse tanquam bonum naturaliter omnibus est optabile. Igitur non omnino malum / atque contra nulla res potest poenitus esse mala.

Bonum
malum

tota

Quum enim malum significet defectum atq; perniciem :
nihil erit essentis reliquum / vbi malum integrum con
fingetur, Non est igitur malum aliquid per essentiam ,
Itaq; quod malum dicitur / siquid modo est / ipso quide;
suo esse / bonu; est, Malum vero per accidens scilicet per
defectum, Quo videlicet a bono quodaz; deficit, Quod
quidem expediret ad esse, ¶ Proinde naturalis entium
omnium / et agentium appetitio contendit ad bonum : et
tanquam ad principiu; quod appetitum mouet : et tan
quam ad finem : in quo appetitus teniq; conquiescit. Ad
malu; igitur qua ratione malū nullus intenditur appe
titus, Malum ergo vicissim / qua malum affectare non
potest bonu;. Itaq; siquid fingatur ipsa sua essentia ma
lum : id tanquam boni omnino contrariu; non consideraret
bonum, Sicut nec ipsa siccitas humorem expedit perem
ptorem, Quamuis subiectum cum humidum humore
iam exhausto / pristinum affectet humore. Eadem ferme
ratione res aliqua per naturam quide; bona / per defectu;
vero aliquet mala / bonu; optat, Non licet ergo fingere
quicquam ipsa essentia malū, Siquidem quicquid in eēn
tis ordine computatur / bonum expetit, fictum vero il
lud nequit considerare bonum, ¶ Proinde / q; omnia per
appetitū conuertantur ad bonum / argumento nobis ē
ex bono entia omnia processisse : ideoq; bonū esse uniuers
o ente superius, Præsertim cum esse non simpliciter ap
petatur / sed ratione boni, Quem admodum vero quod
est super entia corporea / non est corpus : sed toto genere
corporeo melius : ita quod est super entia / non est ens :
sed ente toto prestantius, Itaq; vero vbi de hoc dicimus
nō ens / hoc ipsum ibi est ens, Id est negationem illam in
affirmationem quandam mente resolvimus : dicendo nō
ens videlicet superius quiddam ente : principiumq; etis

totius atq; finem. Contra vero quando de malo nō ens
 predicamus / in negationē id resolvimus, i. in quendā cēdi
 defectum. Atqui malum non est appellandus ens. Adco
 s. ut qua ratione est ens / eadem sit et malū. Si ita est / nō
 omnino malū esse potest. Neq; rursus cognominandum
 non ens, s. simplicit̃ extra omnē entis cōditionē. Sic enī
 nulli noxiū foret / nulli malū. Preterea nusquam ponere
 possumus omnino nō ens / nisi ponam̃ in ipso bono. Qua
 tenus nullū ens est: sed totius entis causa / totoq;
 superius. Deniq; bonū ipsū nō solū est altius ente quā
 tūlibet excelso: sed etiā est sublimius / quolibet nō ente
 si forte non ens fingat̃ quomodolibet ēre superius. Ma
 lum vero (sicut diximus) neq; est ī ente ullo / qua ratio
 ne est ēs. Adac enim ratione bonū est / et optandū. Neq;
 pro fundamento potest habere / quod nihilū simpliciter
 nominatur. Nihilū enim non potest fingi malū. Id est ad
 uersum alicui / aut mancū. Sed fundamentū habet ēs ali
 quod atq; bonū. In quo videlicet est aliquis bene se ha
 bendi defectus. Defectus autē eiusmodi longius discre
 pare uidetur a nihilo q̃ a bono. In bono, n. tanquā sub
 stentaculo quodam iacet / nō in nihilo. Et quoniā malū
 semper alteri cuida iherere putatur: quod autē nihil co
 gitatur / nō ita fingitur: iherere ṽ a substantia est alienū
 ideo malū fertur habere p̃ditiōem quādam a substantia
 diuersam / potius q̃ quod nihilū appellatur. Est et alius
 textus significās malum magis discrepare a bono q̃ ni
 hilū / ac similiter ab essentia. Id ergo sic expones / malum
 ledere bonū essentiamq; posse. Quod vero fingitur nihi
 lū / oīo ledere nihil posse. Cum eiusmodi textu consentit
 Proclus in libro de malo.

Malum non est ens
 18

Idem,

Dionysius.

Ec forsan dicat eiusmodi disputatio dubitās. Nos
 autem ad monebim̃ dubitantē: ut rerum aspiciat

Na mal

argentini finis

veritatem, Atqui hoc primus audebimus dicere, Malum
ex ipso bono nequaquam existere, Nec si ex bono sit non esse
malum, Ad enim ignis est frigesfacere: nec boni facere non
bona, Propterea si quae sunt omnia ex bono procedunt
natura enim boni est producere atque servare, Mali vero
perdere atque dissolvere, profecto nullum existentium est ex
malo, atqui nec ipsius malum erit, Siquidem se ipso sit malum,
atque nisi ita sit non omnino malum erit malum, Sed boni
portionem quandam per quam sit habebit, Item si quaecumque sunt
pulchrum bonumque petunt: et quicquid agunt propter id quod
videtur bonum faciunt, omnesque rerum intentio bonum spectat,
ut principium atque finem: nihil, nam, mali naturam spectans fa-
cit quae aggreditur faciendam, Quoniam modo in ordine rerum
erit malum? Aut quod pacto in rebus omnino est aliquid: cum huiusmo-
di bono appetitu sit testificum? Rursus quaecumque sunt
ex ipso bono dependent: ipsumque bonum entibus est supe-
rius: siquidem in bono etiam quod non ens dicitur ens exi-
sit, Malum vero neque ens est, Propterea nec est omni-
no malum, Neque rursus omnino non ens, Nihil enim erit
ipsum quod dicitur omnino non ens: nisi per rationem
quandam ente superiorem in ipso bono dicatur, Bonum
itaque et ipso simpliciter ente et ipso non ente multo prius
in se ipso consistit, Malum vero non in his quae sunt in his quae non
sunt existit, Sed et ab ipso non esse alienius est et distanti, Quod
a bono minusque habet substantiae rationem, Legitur ali-
ter, Sed et magis quam non ens a bono et essentia dissidet.

Quae dubia contingant si dicatur malum nihil esse.

Thomae Aquinatis.

Via malum negavit habere essentiam eiusmodi du-
bitationes incidunt, Virtus ac vitium conveniunt
in genere quodam qualitatis ad animam pertinen-
tis neque differre inter se posse videtur nisi in eo quod quali-

tas illa quidē bona est / hęc autē mala idest quoniam illa
 voluptates reddit bonā hęc vero malā, igitur si maluz
 nō ē. nō erit aliqd. quo differat vitiū a uirtute, Idē igit
 eē uidebitur, ¶ Itē nisi malū qcq; sit / sequit̃ ut uitiū
 quod uirtuti bone repugnat / nō sit malū, Pugnat certe
 nō solum iniustus homo cōtra iurū iustū / sed etiā i iusti
 tia cōtra iustitiā, Imo vero ex hoc ipso quod duo hi ha
 bitas cōtrarii sunt / proptus euenit ut homines his p̃s
 diū inuicē sint contrarii, Contraria quin etiā est pertur
 bata sensus motio ad statuz rationis natura tranquillū,
 Quod si status eiusmodi bonus est / motio hęc astutu ca
 dens / mala indicanda uidetur, ¶ Pręterea sub ipso bo
 no in longissimam rerum graduumq; distantiam sit pro
 gressus, Quod vero nimīū distat a bono accidit fore ma
 lum, Desertim quia uidemus per hęc admodū discrepā
 tia bona non nunquam sublimiora multifariam impedi
 ri, Quod autē longissime distans a bono bonum impedit
 necesse est contrarium esse bono, Id ipsum vero non in
 iuria malum cognominabimus, Nam vero cū necessariū
 sit aliquid bono tandem contrariū euenire quod et Pla
 to in libro de scientia inquit / neq; id utiq; bonuz sit / con
 fert, n. bonū bono, Neq; etiā sit aliquid minus bonum /
 qua ratione bonū / necesse est eē malū aliquid / quod bono
 sit reuera contrarium, ¶ Deniq; si quis dixerit malum
 nihil aliud existimari nisi quendam essentie interitum
 responderi poterit malum non propterea ex ipso rerū
 ordine tolli siquidē corruptio aeris ad generationē essen
 tiamq; ignis necessaria est et cōferens vniuerso, Ideoq;
 et esse aliquid et posse nō nihil,

¶ Idem,

Dionysius.

¶ Ixerit ergo aliquis / unde nam igitur erit maluz.
 Nisi, n. malū sit, Vire² ac uitiū erit idē: uniuersale
 V³ uitiū idē erit / qd uniuersa uirt², Particulare similē

idem quod uirtus particularis, Aut saltē quod uirtuti
ad versatur/non erit malū, Cōtraria profecto tēperātie
intēperantia est/iusticieq; iustitia. Neq; tamē dico iu
stum hominē ⁊ i iustū, Rursumq; temperatū atq; item
patum inuicē dīdēre/uerum etiā ante foris apparentes
probi viri ad iprobū discrepantiā ī ipso alio uirtuti
bus oīo uita distant ⁊ ratione motus dissidēt perturba
ti. Propterea necessariū est concedere malum aliquid eē
bono cōtrariū, Neq; enim bonum sibi met repugnat.
Sed uniuersū bonū uelut extmo principio ducit/unaq;
causa genitū cōmunionē quadā iuicem ⁊ vnione ⁊ ami
cicia gaudet, Neq; rursus quod minus bonū est/maiori
bono contrariū est dicendum, Quia nec minus calidum
aut frigidū minus calido frigido uē repugnat. Malum
igitur est in rebus: atq; ē aliquid, Et ita dūtaxat est oppo
situz cōtrariūq; bono. Quidē si quis dixerit maluz
esse ipsum rez iteritum, Non propterea cōuincet malū
in rebus oīo nihil esse. Sed ita erit malum q; ens aliqd
tanquā cōferēs ad entia generanda, Ad ne sepe huius in
teritus generatio sit illius, Atqui malum ita conducet
ad plenitudinem uniersi: ipsi perse p̄stans/ ne sit imper
fectum,

Malū qua ratione malū est/nihil generat: sed
virtute boni fit generatio,

Tharfilius,

Vando aer extenuatur in ignem/interitus quidē
aeris/quem malum dicimus nihil generat: sed uir
tus ignis/aut solis/quē bona est/ignem generat tanquā
bonum, Nec fuit naturalis intentio uirtutis illius aeris
formam perdere/imo formā ignis efficere. Abiit uero ae
ris forma dum ignis forma succedit, Neq; putare uē
bet quispiam malum atq; bonum ratiōe quadā dūtaxat
inter se differre, Nam ⁊ re ipsa discrepant, Generatio si

Bonū ac malū
Dm̄t uoc et re

82
militer / et interitus, Neq; malum esse potentiam quan-
dam perse existentem: neq; quoquomodo potentiam: sed
potius inpotentiam.

Malus se solo nil boni agit

¶ Idem

Dionysius.

¶ Hec autem vera ratio respondebit. Malus qua
ratione malum est / nullā essentia / vel generationē
facere, Solum vero deprauare / atq; perdere quantum ī
ipso est / rerum substantiā. Siquis autem ipsum generatio-
nis dixerit auctorem / propterea q; alterius perniciē / prę-
stet alteri genituram / respondendum est reuera: non qua
ratione perdit generationem aliquā largiri: sed qua cor-
ruptio malūq; ē violare solum / atq; deprauare. Genera-
tionem vero essentiaq; effici propter bonum. Atq; malū
perse quidem erit interitus. Auctor vero generationis
propter bonū. Et qua qdem ratione malū est / neq; est ēs
neq; entiu effectuum. At propter bonum / et ens est / et bo-
num auctorq; bonorum. ¶ Imo vero neq; est quicq;
secundū idem bonum / atq; malum. Neq; rursus eiusdē
est interitus / et generatio idez. Neq; qua conditione ma-
lum est / eadem est / et potentia. Neq; quēdam perse potē-
tia / aut quidam perse interitus. Ipsū nanq; quod dici-
tur per se malum: neq; ens dicēdum est / neq; bonū / neq;
generationis effector. Neq; rerū auctor vel bonorū.

Malus per se boni

¶ De gradib; bonorū. Quomō per defectū boni
cōtingit malū. et potestate boni.

¶ Iarilius.

¶ Oluptas naturalis simul atq; libera / primo bono
s. eto constituit uarios fore bonorū gradus atq;
q; plurimos. Ex quibus ordo mirandus cōficeretur / sa-
pientis pręcellentis imago. Igitur post longū graduum
ductū magis paulatim magisq; a primo bono distantius
malum accidit in nimio quodā videlicet defectu boni.

¶ Angeli qdē pfectā nacti sunt participationē boni atq;

mi

ens

ubi maluz

Alia prima

vero minus plenā, Minus q̄ celestia corpora, Min⁹ itē
inferiora q̄uis aīata, Minus itē inferiora corpora carē
tia uita minime v materia prima, Qu v accidēs sit debi
lius q̄ substantia, Ideoq̄ sit procliu⁹ ad defectū, Meri
to malū prius cōtingit iaccidente q̄ i substantia, Quāob
rē defectus malūq̄ i aīa nō circa substantiā eius / s̄ circa
accidētia potius uersari uidet, s̄ affect⁹ ⁊ motus ⁊ actio
nes, In corporib⁹ aut inferiorib⁹ malū p̄ter accidentia at
tingit q̄ substantiā, Tāta v ē ipsius boni potestas / ut ē
ipsa priuatio / q̄ reuera malū cognominatur i bono bat fir
mamentū, i. i essentia quadā / quē qdē perfectione aliqua
priuata cēsetur, Neq̄ ualeat quisq̄ repugnare primo bo
no nisi peruium aliquā vel motionem tandē abeodē bono
pendentem, Deniq̄ materia prima / quam formis oībus
natura sua priuatam fingimus ideoq̄ singulorū bonorū
cogitamus exptē nō est a bono poenitus destituta quan
doq̄ ab ipso depēdet facillimeq̄ paret ipsi quomōcūq̄
formanti / formasq̄ tanquā boni ipsius imagines auidissi
me uidetur asciscere,

Idem,

Dionysius,

Num v quibus perfecte iest pfecta pura itegra
bona facit / sed quē minus ipz participant / i perfe
cta bona sunt / hac p defectū boni / permista, Omnino
quidē malū nō ē ens neq̄ bonū / neq̄ beneficū. Sed qd
magis aut minus propinquat bono / pro ipsa a propinquā
di mensura sit bonum, Siquidem perfecta bonitas p
omnia se diffundens / non solum ad illas quē sunt circa
ipsā substantias optimas accedit / sed ad extremas usq̄
procedit / aliis quidem summopere p̄sens / aliis autem
inferiore quadam conditione / aliis tandem infimo qdam
pacto / quatenus singula p̄cipere possunt, Jam vero alia
bonum proflus participant, Alia v magis minus ue i de
degenerant, Sed alia tenuiorē boni p̄sentiam, sortium

etur, Aliis deniqz uestigium boni contingit extremum;
¶ Atqz nisi bonum unicuiqz pmodo cuiusqz se prestaret
 diuinissimaqz diuinissima quęqz antiquissima infimoz
 ordinem obtinerent, Quonā pacto fieri poterat? Et uni
 ca ratione singula bonum participarent, Quippe cū non
 omnia sint ad exaptam participationem eius accomoda
 ta, Nunc autem hęc pōnes bonum ē magnitudo pote
 statis excedens / q̄ ipsa etiā quę priuata sunt et ipsam pri
 uationem sui corroborat / secundum participationem sui
 ubiqz productā, Deniqz si oportet uera audentius confi
 teri / ulla etiam quę repugnant bono / ip̄a boni uirtute et
 existunt et repugnare ualent,

¶ Ipsum bonum est super essentiam. Et quicqd
 cadit a bono cadit ab essentia,

Thom. Aquinas.

¶ Ipsum bonum compares ad ens uniuersum / ha
 bet ad hoc principii rationem, Primo quidem
 quia quodlibet ens est boni particeps, Secundo
 quia priuatum bono orbatuz essentia, Non tamen ita se
 habet ad essentia corporea quę uis qualitas uel uita uel
 intellectus, Nam et seorsum ab his esse quamplurima
 possunt, Tertio quoniam entia singula bonuz appetunt
 tanquam finem itaqz omnium est principium, Vita q̄ et
 intelligentia se ad bonū similiter habent, Primuz ergo
 principium omnium non appellabis intelligentiam aut
 uitaz, Tum quia duo hęc essentia indigent ut priore; tū
 quia bonum experunt / dñz bene uiuere beneqz intelli
 gere cupiunt, Tum etiam quia non omnia uirt̄ uel intelli
 gentię participia sunt, Rursus nec principii ipsuz appel
 labis essentia, Quippe cum hęc uitam et intelligentiam
 optet atqz bonum, Est itaqz ipsum simpliciter bonum

ens appetit bon.

Bonū sup̄ entiaz

m ii

super essentia n, Quoniam vero est principium ac finis
essendi merito quatenus quelibet a bono cadit/ eaten⁹
ab essentia decidunt atq; vicissim, Quod qdē exēplo re
rū naturalū moralūq; apparet

¶ Quatenus qdlibet constituitur abono ēt priuat⁹
cēntia, Ita vitiosus homo quātū rōis bo
no caret. tācū substantia caret,

Dionysius,

ordo modus, mater

Eterū vt sūmatim dicā/ quęcūq; sunt/ qua ratio
ne sunt/ eadē sunt ⁊ bona exsuntq; a bono. Qua
vero constituta sūt abono/ neq; bona sunt neq; subsistūt,
Nempe ī ceteris qualitatibus velut ī calore vel frigore
ita se res habet/ vt quę calefacta fuerūt etiā super eē pos
sint postquā calor illa deseruit. Pleraq; etiā sunt quidē
tā ⁊ si vite ⁊ intelligentie sunt expertia, Deus quoq; se
motus est ab essentia ⁊ super essentiali (vt ita dixerim)
ratione consistit, Jā vero ī ceteris simpliciter omnibus
tū habitu quouis amisso/ tū etiam nō assumpto sunt ta
men entia/ ⁊ subsistere valēt, Quod autem a bono pōni
tus constituit/ nimirū nec vsquā nec vllō pacto vel fuit
vel ē vel erit vel eē potest. ¶ Velut ītēperatus ⁊ sibi bono
caret per cōcupiscētiā rōis expertē/ atq; per eādē neq; est
ipse qdē neq; ulla q̄ reuera sint cōcupiscit/ ītērea tamē est
boni princeps ptenuē quandā amicitis ⁊ vniōis imaginē
Ita q̄ etiā est boni cōpos/ quatenus mouetur appetitq;
quę mala uidētur/ ad id qd̄ uidet̄ honestū dirigere atq;
cōuertere, Atqui ⁊ ipse q̄ tērrimam vitam eligit, Pro
pterea boni particeps/ iudicandus est/ q̄ uitam cōsiderat
⁊ eam quidē/ quę sibi uidetur optima, Nec simpliciter q̄
appetit/ vitamq; cōsiderat/ vitamq; optimāq; spectat vt
finem, Jam vero si bonum omnino substuleris nec erit
essentia neq; vita nec appetitus neq; motus/ neq; aliud
quicquam.

¶ Ipsum bonum est principium finis / mensura
omnis essentis. Item nusquam est quicquam
omnino malum,

¶ Basilus,

Es nulla (ut alibi diximus) qua ratione simplici
ter est / efficit opus aliquod: sed qua bene ē / beneque
se habet. Item non temere: sed boni sui gratia facit. Neque
appetit agere aliquid / quod quidem sit simpliciter. Sed
quod bene bonumque sit. Hinc itaque concludimus ipsum
bonum esse universi entis efficiētem causam / et finem.
Et quomodolibet essendi mensuram. Ut quo magis ali
quid boni compos est / eo magis essentis: minus uero / quo
minus. Quod quidem etiam inde constat quia quod gra
datum minus bene se habet paulatim ab essentia cadit.
Quasi essentia quolibet ab ipso bono dependeat. **¶** Po
test quidem aliquid omnino bonum existere. Aliquid
autem omnino malum inueniri nusquam potest. Malum
enim intelligimus ubi / vel minima est: vel minor quaz
oportet participatio boni. Quis quidem quodammodo in
essentia quadam fundamentum habet ubique. Ut cecitas
in oculo / morbus in uiuo. Quod si neque sit oculus: neque
uiuens / non erit alicubi cecitas / aut morbus. **¶** Opposi
tum igitur ipsius integri boni / quod sane fingitur malum
integrum / existit nusquam. Oppositum vero alicuius
boni id est cecitas visionis morbus uel sanitatis / quo
modo reperitur alicubi.

*Bonū causa est
et finalis*

Malum p se ubi

Malum fingit

¶ Idem,

¶ Dionysius

¶ Quod igitur corruptione generatio sequatur. Non
ē id quidem mali potestas: sed minoris boni presen
tia. Quemadmodum / et morbus / et affectus quidem
est ordinis: sed non uniuersi. Si enim totus ordo esset
neque morbus ipse subsisteret. **¶** Ianet autem: estque non

similitudo mali

in iii,

nihil morbus / quatenus essentiam habet minimus ordi-
 nem, Inqua sane uelut fundamēto subsistit, Quod enim
 uniuersi boni expers excogitatur / neq; est aliquid; nec
 in existentibus reperitur. Quod autem mixtum est / id
 propter bonum est in ordine rerum, Atq; secundum hoc
 ipsum reperitur in rebus, Atq; est ens / quantum est bo-
 ni particeps, ¶ Imo vero quæ sunt omnia eatenus ma-
 gis minus uel sunt / quatenus / et boni participia sunt,
 Nam uero / et in eo quod esse ipsum dicitur quod nec uel
 quam / nec ullo modo ibi est; nec erit quid usquā, Quod
 autem quodammodo quidem est / quodammodo uero nō
 nimirum / et quantum ab eo recedit quod semper est sane
 non existit, Quantum uero ipsius esse sit compos, tantū
 q̄s cōstitit, ¶ Atq; et simpliciter eē qd nō ens censetur / ab
 ipso qd semper p̄cinitusq; ē ens / cōtinetur atq; seruat.
 ¶ Ipsam q̄s malum ita se habet / ut quod recedit pror-
 sus a bono / id neq; inter / magis neq; iter minus bona sit
 futurū, Quod uero quodammodo qdem bonum ē / qdammodo
 uero nō bonū / aduersetur sane cuidam bono, Non autē toti
 bono, Atqui et ipsum participatione quadam boni regit̄
 atq; cōtinetur, Mēpe bonum ipsum sua quadā participa-
 tione ipsā q̄s sui priuationē quadā quasi essentia donat.
 ¶ Profecto si bonū prorsus abierit / nec erit uniuersaliē
 bonū aliqd, Neq; mixtū q̄c̄q; Neq; malū ip̄s. Si, n, ip̄s
 qd dicitur malū ē imperfectū bonū / nimirum per uniuersā
 absentiā boni / et imperfectū / et p̄fectū bonū abierit, tūc p̄fecto
 dūtaxat erit apparebitq; malū / q̄do aliis qd ē erit malū
 quibus est p̄rariū / ab aliis autē p̄debet distinctū tanquā
 bonis, Nequeūt, n, eadē secundū eadē inter se i oībus re-
 pugnare, Malū igit nō pōt existēs aliquod esse,
 ¶ Malū nec ē i rebus p̄cedētib; a bono; nec i bono; nec
 ex bono, itē si bonū mltūq; sint duo cōtraria / neq; uel
 ex se iuicē uel ex uno principio proxime proficisci,

Nil est in dīo bono
 repugnans

Tharfilus.

Robat hactenus malum non esse ens vlluz, i.
 (vt Paulus elegantius loquar) aliquid perse exi
 stens. Probat vero princeps malū nō ita esse in
 aliquo existerē vt pars eius vel qualitas cēseat. Quz
 n, causa prima, i. bonū in omni effectū longe magis lati
 usqz agat q̄ cetera causz / nihil ī aliqua re ad naturā eius
 ullomō pertinēs / reperiri potest / quod nō ab ipso bono p
 cedat / magisqz semper illinc expēdeat q̄ aliunde. Pr
 terea cū causa prima ad itaz similitudinē ē ī effectibz ei bz
 asselluendā sit causarum eius potentissima / concluditur
 quicquid naturaliter in aliqua re tāquā essentia vel pars
 vel qualitas / vel actus eius est / id omne tāquā efficacis
 simz expēdens et cōseruatu cōprehensumqz a bono / nō
 malum esse sed bonum. ¶ Si consideramus ipsam simpli
 citer bonum / cū hoc sit p̄cipiū vniuersi / nec solū faciat
 bona omnia / sed etiam quz forte labi videntur in malum
 interim potestate ordineqz mirabili reducat in bonum /
 nimirum in hoc malum esse non potest / vel ex ipso / vel
 aliunde procedens. ¶ Sin autem bonum simul atqz ma
 lum consideremus tanquam duo quedam interie centra
 ria per longam videlicet distantiam pari lance distincta /
 neutrū potest vel ex altero esse / vel in altero. Cogimur
 autem parem hunc numerum contrarioruz binariuz ad
 superiorem referre alicuius principii vnitatem. Sed ne
 quzunt hęc summopere inter se pugnātia ex uno quodā
 auctore simul sine medio proficisci. Alioquin si ita profi
 ciscantur cum neqz possint ita casu inter se distingui
 neque secundum eandem rationem ab vno eodemque
 fieri proxime tā diuersa / cōpellemur simplicitatē p̄cipii
 iā negare differētēqz ī ipso ponere rōes cōtrarioz intēse
 m iiii.

absolute distinctas: per quas non temere sed naturaliter
vel consulto possint inde statim simulq; repugnantia pro
ficisci.

¶ Idem.

Dionysius.

Equi nec inexistentibus inest malum. Si enim hæc
omnia sunt ex bono: omnibusq; bonum inest / con
tinetq; omnia / nimirum in his malum esse non potest.
An forsan in bono malum erit? **N**inime. **N**ā nec est ini
gne frigidum. **N**ec malum in se ullum admictere potest.
Quod malum etiam reddit bonum. **S**i autem fingat
in bono malum esse / quoniam pacto inerit. Si enim ex ipso
concedatur existere / absurdum id quidem et impossibile.
Nam ut sacrorum eloquiorum ueritas inquit / nō potest
arbor bone fructus malos facere. **V**el mala bonos. **S**i
autem bono malum ex se ipso non inest / an ex alio forsan
tanquam principio causaq; continget. **T**am vero vel
malum ex bono erit / vel ex malo bonum. **N**ut si hoc est im
possibile / ex alio quodam principio causaq; erit bonum
pariter atq; malum. **N**ulla enim dualitas est principii. **S**ed
unitas ipsa est dualitatis omnis initium. **T**am et si absur
dum est confiteri ex uno eodemq; / duo quedam proorsus
inter se contraria proficisci. **E**t ita ipsam quoq; prin
cipium non esse simplex prænitensq; unum. **S**ed diui
sum atque biformentem contrariumque sibi met atque repu
gnans.

**¶ Non sunt principia rerū inter se contraria. Neq;
etiam duo. Nec unū aliquid esse multiplex: sed
simplicissima unitas atq; bonitas.**

¶ Basilus.

I Janicheorum more figantur duo contraria
Prima vniuersi principia. **P**rofecto quantum
contraria sunt et eque prima inter se pugnabunt.
quantum quoq; utraq; sunt pariter vniuersi principia /

*similitudo
dualitas*

et inceptis hinc et inde genera rerum duo conueniantur in
 ter se sine ulla conciliatione poenitus dissidentia. ¶ Ve
 rum tamen cum per bonos vniuersi gradus gradatim in
 melius aliquid atque potentius simulque simplicius ascen
 damus paulatimque multitudinem congregemus in unum
 necesse est ad unum etiam peruenire simplicissimum opti
 mum potentissimum idque inlesum atque prorsus impertur
 batum. Quic ergo neque recte potest fingi contrarium et
 nec equale. Alioquin impediri inde poterit atque pertur
 bari. Denique cum quolibet in mundo contraria videa
 mus in unum certa quadam proportionem conciliari con
 cordiaque eiusmodi nequeat vel ex discordibus vel rur
 sus ex multis vel etiam ex auctore multiplici prouenire
 alioquin a contrarietate non perueniretur in unum. Ne
 cesse est non contraria non duo quedam non unum ali
 quid in se multiplex sed unum poenitus simplicissimum
 principatum vniuersi tenere. ¶ Merito igitur Platoni
 ci principium vniuersi dicunt omnia quantumlibet mul
 ta contrariaque unire. Quia ipsum est summa unitas atque
 bonitas. Vnio sane unitatis est ipsius et bonitatis offi
 ciū. Ipsa namque bonitas dum se ipsam vnā diffundit in omnia
 per processum distribuens videlicet singulis et si non pa
 rem tamen quodammodo similem bonitatem inuicemque
 amicam; dumque vicissim per infusum omnibus appetitū
 boni et inuicem et ad se vnā omnia conuocat; interim
 in vnā seriem et actionem atque formas mirabiliter omnia
 colligit. ¶ Denique siquid ad deum pertinet in omnibus
 est bonum atque consensus; sequitur ipsum nihil apud se con
 trariū malumque admittere. Atque malū nihil habere simi
 le pertinensque ad deum.

¶ Idem,

Dionysius,

Equum rursus possibile est duo rerum esse principia
 et inuicem et in vniuerso contraria atque repugnātia,

*amicicia cōta
scilicet*

Si enim id concedatur nec tēd ipse ad detrimento mole
stiaq; procul aberit, Siquidem non tē sit quod ipsum q̄z
perturbet, Preterea cuncta erunt inordinata / semperq;
pugnancia, Atqui bonum ipsum amicitia quadam cun
cta conciliat, Et sanctisq; Theologis et pax et pacis au
ctor appellatur, Quamobrem bono omnia sibi inuicem
amica sunt et consona, ex vna uita uidelicet pullulātia;
ad unūq; ordine certo disposita bonum, Atq; sicut eo
dem quasi generis cognomento, ita conditionis simila
dine, et affectione quadam mansueta coniuncta, Qua
propter malum neque est in Deo; neque diuini cōmeritū
quicquā habet,

Nullum ex deo malū; sicut nec ex igne frigus.

Marilius,

Om ubiq; superior causa / melior sit effectū / cer
te causa prima ita optima est / ut sua bonitas sit
substantia sua / ipsaq; simpliciter bonitas, Nec ue
ro quemadmodum insubstantia / ita nec in bonitate per
mutari potest, Cum igitur qua ratione bonitas ipsa est /
nunquam efficiat mala / imo bona / mutariq; ex bonitate
non possit, bona semper efficit omnia, Nunquam igitur
ex deo malum,

Idem,

Dionysius,

Ed nec ex deo malum est, Aut enim concedendū
erit tū non esse bonum, Aut si proculdubio
bonus est / bene facit efficitq; bona, Neq; tantū
ita ut aliquando tantum et aliqua bona faciat, Aliquan
do vero non agat / vel non omnia, Alioquin permutatio
nem conditione eiusmodi pateretur diversitatemque in
se ipso circa id quod angustissimum est uidelicet causas,
Nam vero siquidem in deo bonum ipsa sua substantia ē
si permutetur ex bono / tū aliquando quidem erit / ali
quando vero non erit, Sin autem participatione bonus

habeat & habebit ab alio: & alias id habebit: alias nō habebit, Malum igitur nec est ex se nec in se neque simpliciter/ neque per tempus,

In angelo nō est malū, i. defectus aliquis boni
quod ē expressissima quedā imago primi boni

Tharfilus,

Idicens malum/ cogitas aliquid affirmatine rerum ordine positum/ falleris, Quicquid enī hic est/ cum ab ipso bono prorsus existat/ est necessario bonum, Nusquam igitur existit eiusmodi malum, Sin autem appellatione mali negationem & privationem defectumque cōvenientis alicui boni cogitas/ malū & si alibi potes apprehendere/ non tantū potes ī angelo ponere
Quadruplicē ī natura qualibet ordinē Platonici ponunt, In primo quidem gradu imparticipabilem ipsum in se naturā, Quemadmodū exēpli genera in sole lucem
In secundo participatam quidem, Sed perfecte, i. semper atque eodem modo, Quemadmodum infusum stellis a sole lumen, In tertio participatam rursus & imperfecte, Idque duobus modis, Aut enim semper quidem/ sed non eodem semper modo, Ut lumen solis lunę tributum, aut neque eodem modo neque semper/ sicut lumen solis in aere, Nec cessarium est omnino per hos gradus ubique procedere. Nam & natura per media gradatim progreditur ad extrema, Et causa quę vis efficiens similiores sibi met essefectus efficit ante dissimiles, Bonum igitur a primo bono participatum angelis quasi lumen a sole stellis cum in primo proximoque sit participationis gradu/ plene datum est absque defectu, Igitur absque malo, Ad inferiora vero diffusum/ quasi tenebris quibusdam amiseri potest/ duplicemque defectum subire/ qualem in luna vel in aere lumē/ vel quomodolibet aliter quis inuenit

Q Angelicam idest intellectualē in sua puritate naturā /
 esse quasi splendorem circumfusus diuinę luci / lucis illi
 us penetralia intellectualibus animis intelligibiliter de
 clarantem / dogma Platonium est / solemq; diuinum in
 angelo tanquam in speculo purissimo expressissimę reluce
 re. **I**nter hęc / uocabula duo notabis dionysiacā simul
 atq; Platonica / scilicet theoidiam atq; agathotypiam.
Per primū diuina lux speciesq; designatur. **P**er secun
 dum diuina figura. Duo hęc ad summum in uerbo dei
 / s. conceptu eius intimo apostolus Paulus in prohemio
 ad hebreos collocat. Secundo uero quasi gradu Diony
 sius attribuit āgelo. Qui et si nō tantā diuinitatē a deo
 sortitus est quāta vel habet ipse deus vel edere possit
 nō uelit / uerū tamen tātam habet / quāta capit hactenus
 ordo rer; deusq; decreuit.

Idem.

Dionysius.

Ecce i angelis etiā malū est. Si. n. āgelus species bo
 ni preferēs / diuinā exprimit bonitatem / existēs u;
 per participationem idipsius secūdo gradu / quod secūdu;
 causaz / est i se primo illud qđ exprimitur / certe imago dei
 est āgelus. **E**t occulti luminis declaratio. **A**c speculum
 purū / nitidissimū / i quo inquinatū imaculatū incontami
 natum. Totam in se suscipiens si dictu fas est pulchritu
 dinem speciei ipsius figureq; diuine / atq; i se ipso sincere
 quātum fieri potest splendore declarans secretissimi illi
 silēti bonitates. Itaq; nec angelis quidem inest malum.
Nisi forte qđ dixerit ppter ea malos esse / qđ puniāt pec
 catores. Sed eadē ratione castigatores errantium / mali
 erunt. Similiter et sacerdotes illi qui prophanos a diui
 nis misterijs arcant. Sed profecto nō malum est meritis
 affici poenis. Imo fieri poenis dignum. Neq; rursus ma
 lum / pro merito a sacris arceri / sed contaminatū propba
 nūq; euadere. Idcoq; nec aptū qđ ad mittatur ad pura.

*In pane malę
 u. excoicatio*

Malū nec ī dēmonibꝫ nec ī aliquo pprie perti-
net ad substantiā: sed īfirmiratē virtutisqꝫ
dēfectū: neqꝫ tam boni pꝛisus exptē
Marſilius.

Non debemus ipsam dēmonū essentiaꝫ dicere natu-
raliter esse malam, Sic, n, & fateri cogemur semper
ab ipso videlicet pꝛimo creationis sue momento malam
fuisse, Itaqꝫ nec oꝛtā ab ipso bono pꝛincipio rerū, Ideoqꝫ
nec esse quicquā, Neqꝫ rursus fas est asserere dēmonū
ex bono per aliquē naturalē motū euasisse malū, Omnis
enim eiusmodi motus ab ipso bono rectus tendit ad bo-
num, **P**ꝛeterea nec ipsa potestas dēmonica sibi ipsi ma-
la est, Derimeret, n, semet ipsā, Rursus siquo modo inte-
rimat aliud / nō propterea dicenda est pœnitius esse mala,
Nec, n, interficit quodlibet, Nec aliquid totū. Omnis
enim interitus dēſinit in materiam & inalterius oꝛtum,
Deniqꝫ cū substantiis nihil sit cōtrarium / immo inter
qualitates cōtrarietas omnis existat / merito corporis nul-
lius iteritus ab ipsa sui materiali substantia vel substan-
tiali forma sed a suis quibusdam qualitatibus exordit̃.
Quorum proportio peraccessum qualitatū cōtrariarum
debilitatur. Perhanc utiqꝫ debilitateꝫ infirmitatemqꝫ
dicitur egrotum corpus atqꝫ malum, Malū igitur nec
pprie pertinet ad substantiam: nec quatenus per ipsum
aliquid appellari potest malum, i, male se habens / ītegrus
potest esse malum, Vbi, n, integrum malum fingitur / cū
nihil ibi supersit boni / nec ulla ibi corporis forma super-
est: nec ipsa qđ materia pꝛima, Sic igitur nihil dici pote-
rit male se habere, Quicquid ergo iudicatur male se ha-
bens / habet cū aliquo dēfectu bonū, Siue corpus id sit
siue anima siue dēmon,

Idem, **D**ionysius,

*Corruptio
subſt. nō h̄t oꝛiū
contraria pp. qualitatē*

*nihil pœnit̃ est
boni ex pꝛis*

Et q̃ rursus demones sunt natura mali. Alioquin
nec eēnt ex bono. Nec essent prorsus aliquid. Atq̃
nec ex bonis natura mutati sunt in malos. Neq̃ semper
existere mali. ¶ Preterea vtrum sibi met an aliis mali
sint. Si forte sibi ipsi mali / se ipsos perdēt. Sint aut aliis
quo nam modo interimentes / iudicātur mali. Aut quid
potissimuz interimētes. Essentiā ne vel potētā vel actio
nē? Siquidē essentiā: primo quidē nō preter naturā id
ficient. Quē enī per naturā icorruptibilia sunt nō corrū
punt. Sed quē corruptiōi sunt obnoxia. Deinde ne id q̃
dē oībus et oīso maluz est. Iā vero neq̃ quicquā eorū q̃
sūt perimitur q̃tū est eēntia et natura. Sed ipsa cōgruē
tie cōmensurationisq̃ proportio propter ordinis natura
lis defectū / ita debilitatur / ut eodē modo permanere
non possit. Infirmitas vero nō est integra. Si, n, integra
foret / et corruptionē ipsaz et subiectū eius e medio tolleret.
Essetq̃ corruptio eiusmodi / sui q̃ ipsius itericus. Quā
obrem quicquid malum dici solet / non est omnino malū /
sed deficiens bonum. Quod enim expers omnino boni fin
gitur nec usquā quidē aliquid erit. Eadē q̃ de potentie
actionisq̃ corruptela ratio est.

nil omnino maluz

¶ Malū i demonebus nō est essentiale q̃cūq̃: sed
defectus qdā affectus actiōisq̃ sue circa
principium suum atq̃ finem.

Marfilius.

Demones cū quicqd habent eēntiale proximē habe
ant ab īmenso bono / totū id habēt bonuz. Si ergo
dicātur mali. Sequitur ut secundum nō nihil quod ipsi
nō sunt / quod ve nullo modo essentiale est / nemiuntur
mali. Per aliquē uidelicet casum ab essentia et generatio
nēq̃ ab ipso bono essentis auctore. Quatenus uidelicet
nec affectum neq̃ actionis intentionem insuuz principi

um / unde bene se habituri perficiēdiqz fuerant / conuertere
runt. Itaqz nō per naturam ipsam sed per defectum agen
di circa principium finemqz suum mali sūt. ¶ Tu vero
cum dixeris demonem naturaliter esse malum interroga
tusqz tēde fueris / utrū semper ab initio malus extiterit
nec ne / utrū uis responderis / tibi met repugnare cogeris.
Si non semper fuit malus / igitur nō natura ē quicquid
enim naturaliter in est / id una cum natura semper adest.
Sin autem dixeris semper fuisse malum / cogeris iterum
stabilem ipsam sempiternitatis idēitatem cōfiteri bonū.
Enim stabilitas ad uigorē uirtutis attineat / ideoqz
stabiliter se habere / sit bene se habere / fateberis demonē
stabiliter malum / esse bene malū ac bene se habendo ma
lum esse. Ob similem rationem pleriqz Platonici malus
supplicii negant sempiternum fore. Ne forte identitatez
stabilitatem qz / quē ad unitatem bonumqz tanquāz pro
pria pertinere putant / esse confiteantur in malo. Verum
pro christianis responderi poterit in supplicio sempiterno
propter penarū variarum diuersitatem uicissitudinēqz
temporalem / nimirum stabilitatem veram nō adesse.

¶ Idem,

Dionysius,

¶ Moinde quonam pacto demones / cum a Deo fa
cti sint / mali sunt? Nempe bonum bona produ
cit et statuit. Verumtamen malos appellari dicet
aliquis. Sed non qua ratione sunt aliquid / mali sunt.
Ex bono enim existunt / bonamqz essentiam nacti sunt.
Immo qua ratione non sunt. Quippe cum ad seruan
dum principium suum infirmi fuerint. Quemadmo
dus diuina testatur eloquia. Dic age i quonā demones de
prauari dicamus nisi in eo qd ab habitu actioneqz circa bo
na diuina uacāt? Preterea si natura mali sunt demones /
semp fuere mali. Tā et si malum ē stabile, Ad ne igitur

malum in facili

Proprietas boni

Malum in demonibus

N semper eodē modo se habent/mali non sunt, Sēp enim idem esse/boni proprium est, Sin autē nō semper existere mali/ nō sunt ipsa natura prauī, Sed indigentia quadam bonorum angelicorū, Neq; boni prorsus sunt expertes, Quatenus sunt, Viuunt, Intelligunt: habentq; nōnūlum desiderii motum, Praui uero censentur, Quoniam circa naturalem operationem sint īualidi, His itaq; malum est aduersio quedā: excessusq; ⁊ discessus, Obquem bonis sibi conuenientibus potiti nō fuerint, Defectus, Imbecillitas, Infirmitasq; uirtutis perfectionē suā cōternature, fugaq; ⁊ casus.

Angeli conuertuntur vel ad deum/vel ad se/
vel ad inferiora, Gradus tēmonum/quid
malum in demonibus,

Dionysius?

Consideranti mihi cū doctrinā Dionysii sepe Platoniam/tum etiā uerborū presentium formā atq; cōsequentiam uidetur expositio quam subiciam/forte uideri posse probabilis, Descripsit hactenus quid primum fuerit in angelis malum/omnibus cōmune demonibus, Nunc ad iungit malum quasi secundum non demonib; cūctis cōmune, sed infimis, **T**res ut platonice loquar actus ī angelicis mentibus esse possunt, s. trina conuersio, Vel ad deum/vel ad se/vel ad sequentia, Itaq; angeli q̄ plurimi ad ipsum deum amandum tota voluntate cōuersi/semper euasere beati, Non nulli uero conuersi ad se prorsus amandos/facci sunt cūstigio miseri/principio suo uidelicet sineq; priuati, Quibus hęc illinc aduersio priuatioq; iudicatur malum, Quidam rursus non soluz ad se ipsos amandos conuersi uerū etia; ad infima diligenda diuersi/omnium euasere miserrimi, Quibus p̄ter orbitatem illā malum aliud cōtingit: multiplex uidelicet perturbatio, **P**rimi qdē angeli sunt p̄cinitus a corporib;

absoluti nisi forte mira quadam facilitate celestia regant
iterum diuina fruitione beati, Secundi vero iam miseri
quasi proprio amore excepti/elementisq; sub luna simplici
bus mox addicti: non tanquam aī quēdā prorsus infu-
si: sed ritu quodam quasi magico diuinitus mancipati.
Quib; preter superiorem orbitatem illaz malū accidit
cōditio ista seruilis et indignatio sequens, Tertii vero cō-
posita corpora generationemq; et cultuz ab hominibus
cupiētes/corporib; iaz ex igne aereeq; uaporib; terre
et aquis conflatis sunt immersi: asciscente quidē hoc amo-
re ac deo interis compellente: hinc aëria quedā facta sūt
animalia vasta quidē et celeritate potentia sensu mirabi-
li, Inuida superba malefica. Quib; preter orbitatem in-
dignationēq; iam dictā/malum est perturbatio/sensualis
passioq; sensibilis, Hinc item ultra intellectum uolunta-
temq; peruersaz consequenter inest imaginatio preceps/
ira feruens concupiscētia uehemens, Ut Dionysius mo-
re Platonico narrat/ qsi sint animalia, Quod etiam cōfir-
mat ubi ait etia hęc in ceteris insuper animalib; natura-
liter esse, Demones autem animalia esse non solū pla-
tonici sed antiq; etiam inter christianos greci doctores
putant, Et aurelius Augustinus nō redarguit, Sic uide-
tur tū nature uniuersi/tū officiis actionibusq; demonū
tū diuine iustitię consentaneū, Ego autē id asserere nō
dum audeo, Eiusmodi quoq; in demonibus multis ma-
lignitatem atq; superbiam omnes Platonici posuerunt,
Dorphyrius, addit maleficorum demonū principi nihil
optabilius esse q̄ ut celat quasi deus, Mirto nunc chri-
stianos grecos/qui omnes āgelos habere corpora quauis
tenuia uoluerūt quod quidē Aurelius Augustinus in li-
bro de trinitate cōmemorat: neq; negat, Animalia mul-
ta perspicuū quendā radiū habent naturaliter suis ocu-
lis insituz: quo proxima multa etiam nocte uidēt. Hęc
ni

si die fugiant ī speluncam oſo ſolis radiis īnuā / ⁊ ſi cele-
ſtia nō uidebunt / qz v3 celeſti lumine careāt / ī ſima tam
nō nulla cernent / naturali v3 lumine minime capta. Si
militer demones poſtquā uoluntatis affectū nō ad diuī
num ſolem / ſed ad ſe penitus cōuerterunt / ⁊ ſi ſupremo
beatoqz illo diuini ſolis lumine ſunt orbatī / quod eis ac-
cidit miſerabile malū naturales tamē quibus naturalia
videant / radios retentiſſe putantur. Quod ⁊ optabile ē
⁊ bonū. Et hoc ipſum ſibi cōſeruare cupientes / bonū ali-
quod appetunt. Ex hoc autē appetitu dimittētes ſuppre-
ſum bonum / extremum malum elegiſſe uidentur.

¶ Idem.

Dionyſius.

Malū nō demon

Vid pręterea malū ē ī demonibz? Furor ī ratiōa-
lis, cōcupiſcentia tēſ, imaginatio pręcepſ, Ve-
rū iſta quāquā demonibus ſunt? nō tam oībz; nec oſo
Neqz ipſa ſecūdū ſe mala ſunt, Mā ⁊ in aliis animabz /
nō hęc quidē habere ſed his carere / pernities ē animalū
atqz malum, Adorū uero habitus ſernat eſſeqz efficit ani-
malis naturam hęc habentem, ¶ Quamobrē demonica
gens nō qua ratione ſecūdū naturāz eſt / ſed qua nō eſt /
exiſtit mala, Neqz bonum illis traditum / totū eſt permu-
tatum, Sed ipſi a toto bono ſibi tradito exciderūt, Nec
angelica munera his tributa / aliquando permutata. Sed
integra ſunt pœnitūſqz cōſpicua, Quamuis ipſi minime
cernant; quippe cum vires eas / quibus bona videri poſ-
ſent / iam obcluſerint, Quapropter hoc ipſo quod ſunt /
ex bono ſunt atqz boni; ⁊ pulchrum bonumqz / cōſiderāt
dū videlicet eſſe / uiuere / intelligere / quę qdem exiſtētia
ſunt / cōſiderāt, Sed priuatiōe quādā ⁊ fuga caſuqz a cō-
uenientibus ſibi bonis / mali cognominātur, Sūtqz mali
qua parte pulchri nō ſunt, Et quod minime eſt appetētes
malum appetunt.

appetere malū

¶ Malum in anima.

Marfilius.

¶ In ipso bono omniū p̄cipio / sit sūma omniū
prouidentia / consequēs est / vt angeli animeq; ex
ipso proxime t̄pendentes / naturalem quandam ad seq̄n
tia prouidentiam habeant . Sed angeli q̄dem mouendo
prouident . Animis vero viuificando primum t̄inde ēē
consultando . Cum igit̄ id totum prouidentis munus
ex bono sit ⁊ imitatio boni / est proculdubio bonum . Ad
igit̄ malū est animis / sic adesse malis . i . t̄terioribus vt
uel naturali uel uolūtario beneficio hec afficiat . ¶ Pro
i . t̄ sicut nocturnus aer / dicit̄ tenebrosus / nō q̄a vel rez
nouā subeat vel naturā amictat suā / sed q̄a t̄est ei solis
lumen / q̄d iē p̄se tenebrosas efficit lucidā / sic aīus ac t̄
mon malus cognominat̄ / non p̄p̄ea q̄ vel naturale q̄c̄q;
perdat / vel suscipiat alienum / sed quia t̄ficit / a / benefi
co t̄i munere ordinemq; qui ad bonum perducere solet
non obseruat . Cuius quidem boni munus sua quadam
presentia bonum reddit quod alioquin īmalum hoc ab
sente corrueret ⁊

Idem.

Dionysius.

¶ Animas quispiā esse dixerit malas : si igitur quia
cōiunguntur malis quodam prouidentis cōserua
tionisq; officio / has aliquis suspicetur malas / obiciēduz
est hoc utiq; nō esse malū . Sed bonū : atq; ex ipso bono
proueniens quod quidē vel quod alioquin malū est / red
dit bonū . Sin aut̄ animas quoquemō t̄p̄uari dicant̄
in quo nam t̄p̄uantur ? Nisi in quodam affectiōum
actionumq; bonarum t̄fectu : ⁊ quoniam ab errantes
a fine ob infirmitatem propriam dilabuntur . Iā vero cir
cūsum q̄ nobis aerē obtenebrari dicimus / t̄fectu vi
delicet ⁊ absentia luminis . Ipsū vero lumen / semper ē
lumen . Quod etiam illuminat tenebras . Quamobrem
nec in t̄monibus / nec in nobis ita malum est / quasi
n ii

Malis i animis

existens aliquid. Sed tanquam defectus aliquis: per quem propriorum bonorum consumatione caremus,

¶ Malum in animalibus non est aliquid his naturale.

¶ Aristoteli.

¶ Omnis naturalis instinctus motusque in quolibet animali sue proprius speciei est proculdubio bonus: tanquam ab ipso bono providenter infusus: ad conservandam speciem: directus ad suum cuiusque bonum. Malum vero in animalibus dicitur defectus aliquis: per quem minus validum sit ad naturales actiones expediendas. **¶** Sed interea dum imperfectum aliquid appellamus malum: memento hoc ipsum quod dicitur imperfectum nec omnino malum: neque prorsus propter eas naturas esse. Divinitas quidem tanquam summo opere potens proximum opus suum quo momento facit: eodem perficit: poenitus consummatum. Natura vero propter inferior opus suum tempore gradibusque perducit ad finem. Providentia videlicet ita naturam constituit. Eo igitur gradu medio: quo nature opus: quia nondum abolutum est: dicimus imperfectum: hoc ipsum imperfectum. Nec praeter nature intentionem est omnino neque prorsus malum: tanquam ex quodam providentie natureque ordine sic ad perfectum finem gradibus institutum.

¶ Idem.

¶ Dionysius.

Ergo rursus in animalibus brutis est malum. Si enim iram concupiscentiamque subtraheris et cetera quae in eis et si mala dicuntur: non sunt tamen simpliciter suapte natura mala: leo quidem fortitudine superbiaque amissa leo esse desinet. Canis quoque blandus effectus omnibus: non erit canis. Custodire, n. latratu sua: canis est proprium. Atque domesticos quidem admittere: alienos vero propellere. Quia ob id conservare naturam: non est malum. Immo vero malum est nature corruptio debilitasque et naturalium qualitatum et actionum utriusque defectus. Proinde quaecumque ge-

Malum in animalibus

*Propria tamen
leoni p. canis*

Malum p. naturam

72
neratur/per quedam temporis ſterualla perficiuntur/ne
imperfectum quidez preter omnem naturā eſt oīo.

¶ Non eſt i natura malū aliquid, Quid natura

¶ Marſilius,

Platonica ſententia eſt/mūdum totū eſſe viuum:
per uitam quandā ubiqz uigentes/generantēqz oīa
una cum ſolari uirtute uſqz quaqz diſfuſa quaſi ſpiritu,
In hac itaqz corporis uniuerſi uita pereiusmodi ſpiritus
oīa uegetante, Platonici rationes omnium ſeminales ef-
fecit: etqz uirtutes eſſe putant, Lū igitur oēs hinc par-
ticula: eſ nature ducātur tāquam ab uniuerſali natura:
nec ulla huic aduerſari poſſit/merito nullum huic aduer-
ſum malūqz accidit, Nec qe quā eius fruſtratur effectū
Particulari uero nature cōtrariū aliquid accidit uelut
ignis aque, Unde et malū puenit, Id eſt naturalis actio-
nis impedimentum.

¶ Idem,

¶ Dionyſius,

Eqz ruruſ eſt intota natura malum. Si, n, natu-
rales rationes omnes ab uniuerſali natura di-
cuntur/nihil eſt illi contrariū, Singulari uero nature/
aliud quidem ſecundum naturā erit, Aliud uero cōtra,
Aliis namqz naturis /pter naturā aliud accidit. Quod
ue huic nature cōſentaneum eſt/illi accidit alienum. Si
tiū uero nature dicitur/quod icidit preter naturā, Pri-
matio v3 naturalium, Itaqz nō eſt ipla natura mala, Id
autem dicitur ipſi nature malū/ q̄ propria ſibi officia ex-
plere non poſſit.

¶ Quid malum corporis,

¶ Marſilius,

Dionyſius quēadmodum i ſuperioribus ſimiliter et
i ſequētibz id ubiqz cōtēdit: malū nō eſſe/ exiſtēſ
re ipſa quicquā: ſed uel exiſtendi, uel agendi defectum.
Itaqz neqz defectus/ neqz morbus quz corporis ma-
lum

la dicuntur/aliud quiddam sunt nisi priuationes q̄ iam
atq; defectus, Neq; potest malum purz selam integrus
in aliquo subiecto apprehendi, Alioquin neq; subiectus
ipsum subsistere posset

¶ Idem.

Dionysius,

Malum in corp
Ronde nec incorporibus malū aliqd ē, Deformi-
tas, n, atq; morbus / defectus qdā est speciei ordi-
nisq; priuatio, Id aut nō omnino malū est: sed min⁹ bo-
num, aliqñ si pulchritudinis speciei q; r ordinis itegra
solutio fiat / ipsum quoq; corpus abibit,

¶ Malum uitiumq; animę nō est ex corpore,

¶ Aristot.

Quis dixerit corpus eē ipsam perse necessariāq;
uitiorum aīę causam / ideoq; naturam corporis eē
malā / hinc cōuicē errare qd ī angelis corpora nō habē-
tibus / malum est exortum. Et platonici incidere malaz
ī animam, Tunc primū putāt cū intentionem affectūq;
ā diuinis diuertit ad naturalia etiam antequam corpus
sgrediat, plato rursus ī carmide magos / sequēs bona ma-
laq; corpōz humanōz existimat a bonis aīarū malis ve
proficisci, Quod est ualde mosaicū. Siquis autē obice-
rit corpoream labem uitio quodam originali concretam
animos inquinare / meminisse tēbebit / hanc ipsam ab ini-
tio rerum / uitio quodam animi natā, Vitia vero eiusmodi
Platonici quidem r animabus intellectualium vlti-
mis / r demonibus inferiorib; pleriq; vero Greci chri-
stianorum doctores: ultimo angelorum ordini accidisse
putant, Malum namq; idest defectum bona propria con-
sequi non ualentem / non spiritibus quidem summo bo-
no propinquis / sed remotioribus forte contingere: sed
hec illi uiderint,

¶ Idem,

Dionysius,

Præterea neque corpus esse uitiorum causarum animo
 contingendum / inde patet. quod etiam absque corpore
 prauitas possit oriri. Quemadmodum in demoni-
 bus. Hoc enim est mentibus et animabus corporibusque
 malum / infirmitas videlicet ad bonum proprium conse-
 quendum ipso atque casu.

*corpus n est
 causa uitiorum*

Materia neque malum est / neque proprie bonum
 sed aliquid necessarium.

Bartholomaeus.

Non nulli veteres materiam appellabant ipsam ma-
 lignitatem / forte putantes eam esse purum malum /
 principiumque malorum hoc Dionysius ita confu-
 tat. Materia autem induta iam specie cogitatur / aut nu-
 da. Si speciem induta iam boni compos effecta est. Si
 nuda / cum propter informitatem prorsus inertem nihil
 agere possit / non potest principium dici malorum. Quin
 etiam nihil pati potest mali. Nihil enim huic contrarium
 est. Nihil proprium potest amittere. Præterea si materia ni-
 hil habet essentis / maleficium machinari non potest. Si
 quid essentis possidet id ipsum cum sit bonum habeatque
 ex bono texatur materiae non esse purum malum. Pro
 inde necesse est aut unum principium ponere / aut duo.
 Si unum / aut bonum / aut malum. Si duo / bonum pari-
 ter / atque malum. Nam vero si unum bonumque / unde
 materia simul atque cetera / necesse est si materia sit purum
 malum / a bono proficisci malum / aut certe materiam
 malam qua ratione ex bono est / esse bonam. Sin autem
 unum principium est atque malum / cum multa præter
 hoc bona sint confiteri cogimur a malo fieri bonum /
 vel saltem id quod sub malo bonum dicitur / quatenus
 ex malo dependet / esse malum. Denique si duo

iiii

ponatur principia non poterimus in hoc numero pedem
sistere: sed ad vnus duorum principium ascendere/ com
pellemur, ¶ Platonica sententia est: boni rationem esse
eandem atq; finis: vt videlicet cetera quidem sint eius
gratia. Ipsū vero nullius, Oppositā vero huic esse ipsā
materis rationē, Hęc enim omnium gratia dicitur insti
tuta, Nichil vero infime materis gratia, Ad est igitur ap
pellāda bonus, Neq; rursus malum, Quippe cū existat a
bono/ auida et exposita sit ad bonum: necessaria sit ad mū
di optimi complementum, Mancupanda est igitur medio
quodam inter bonū malum ue nomine necessarium, Nem
pe necessarij ratio sicut et materis semper refertur ad ali
ud, Boni vero vicissim, Attinet vero necessariū quoquo
modo ad bonū quatenus tanquam vtile conferensq; ad
finem certum/ est eligendum. Atq; hęc ipsa conditio ne
cessarij aliena videtur a malo, ¶ Deniq; materiam non
esse malā inde patet/ q; ipsum bonū materiā instituit ad
bona q; plurima cōponenda. Ipsaq; formas necessario
bonas naturaliter cōcupiscit, Generationisq; vniuersę/
extra cōtrouersiam optime nutritrix est (vt in Timeo Pla
to noster inquit) atq; mater,

¶ Idem,

Dionysius.

Ed neq; neq; est vulgatissimū illud: malū videli
cet i materia esse/ qua ratio materia, Hęc, n, orna
tus et pulchritudinis speciei q; sit particeps, Si aut seor
sus ab his materia suapte natura qualitatē speciei q; nullā
habet/ quonā modo materia facit quicquā? Quę nec id
ipsus in se habet/ vt pati possit, Preterea quonā pacto ma
teria malum est? Si, n, nec usquā nec ullo modo est/ neq;
bonū est neq; malū, Sm aut quomōlibet est/ quę v sunt
oīa/ sunt ex bono/ ipsa q; existet ex bono, Atq; ita vel ipz
bonū effectoz est maliz aut malū/ quatenus sit ex bono /
bonū erit, Vel forte malū effectoz erit boni/ vel bonum

*Malū nō est
in materia*

quatenus ē ex malo euadet malū, Aut duo rursus erunt principia, Atq; hęc ex alio rursus uno quedā principio dependentia. ¶ Jam vero si materiam ad cōsumationem uniuersi fuisse necessariā cōfitentur / quonāmodo erit materia malū, Aliud namq; malum est, Aliud necessarium, Quo aut pacto bonus ipse deus ex malo ad generationē illa perducit, Aut quomodo malum est / quod cōsiderat bonū, Nepe malū boni naturā fugit, Deniq; si materia naturaliter mala est / quomodo, naturā generat atq; nutrit? Malū, n, qua ratione malū ē / nihil generat aut nutrit, aut oīo quicquā facit aut seruat,

¶ Malum in anima non est a materia / quę vel facit malum / vel attrahat animam, Itē malum integrum esse non potest,

¶ Basilus,

¶ Si materiā putant malū aliquid in aīa generare / statim confiteri coguntur tum materiā nō esse nudā sed iā formis idutā / per quas possit generare nō nihil tum animā esse corpoream / siquidē formari a corporibus imo cōformari possit, Quę sūt pculdubio falsa, ¶ Neq; forte cōsunt qui materiam fingant ad malū animas necessario trahere, Qui statī fide redarguūtur / quod 7 ipsi aliquā ipsi materię uim cōcedunt / nullāz prozsus habēti aīę sepe vel inuitis corporibus ad bona sese transferunt ī corporea, ¶ Tertia vero sēctia est / platonici ualde cōsona: duo esse prima mutationis principia: alterq; quidē actiuū, i, animā / mutationes uidelicet suas ex se ipsa prozsus exordietē: alterum uero passiuum, i, materiā / per diuersas formas cōmutari potentes, Subiectumq; esse formis mutabilibus necessarium. Hanc uero uniuersi conditionem cē / ut anima cōmertiū iniens cū materia rerū mutabilium perpetuo plena / motus ipsa suos ad mutabilia bona cōflectat sepius ab īmutabili bono, Quę quidē

Duo mutis pncip

passio a bono malū

*Malum est defectus
particularis*

reflexio peccatum est ⁊ malum: non cogente quidem ad
id materia: sed vniuersi conditione res ita rebus frequē
ter accomodante, Interea vero naturam materie malas
esse ne dixeris: dum mundo necessariam cōfiteris, Quod
enim necessarium vtile conferens est ad bonum: non est
malū, Quod ve malum est: nullo modo perse necessarium
est ad bonum. ¶ Tanta est potentia boni: vt cum ipsum
quidem alicubi sit integerrimum: nusquam tamen permittit
integrū esse malum, Rursumq; cum ipsū suapte
natura omnem habeat potestatem: malum certe siquam
vim habet: hanc accepit ex bono. Malum enim definire
solemus defectum quendam alicubi alicui noxium, Id
vero si nusquam est nullamq; vim habet: nulli noxium
est nulli malum, Sin autē sedē vimq; aliquam quamli
bet nactus est: hanc sortitum est ex bono: nec integrum
potest esse malum, Deniq; priuatio ipsa boni: quas malum
appellare solemus si integra totiusq; boni vacuitas co
gitetur: nec vsquam est: nec vlli mala. Sin autē cogi
tur: ex parte: non est malum purum, Vni vero particula
ris priuatio concedatur: sed orbital quedā tota fingatur
vanū erit poenitus mali nomen,

¶ Idem

Dionysius,

¶ Vero dixerint: materiam quidem ipsam in ani
mabus prauitatez nullaz facere: sed eas trahere:
quo nam modo id verum erit? Quia animę mul
te aciem suam ad bonum dirigant, Atqui quonam pacto
id fieri potuisset si eas ad malum materia prorsus attra
heret, Quamobrem malum in animabus ex materia non
contingit: sed ex inordinato quodaz ⁊ aberrante motu.
¶ Si autē ⁊ hoc affirmant omnino materiā sequi: atq;
est materia instabilis necessaria rebus in se ipsis consiste
re non valentibus: quonam pacto malum est necessariū?

motus aberrans malus

Aut quomodo quod est necessarium/est et malū? **Sed** neq; hoc/quod dicimus/privatio per se propria aduersatur bono, **Uniuersalis** namq; privatio vim propriam nullā habet, **Particularis** vero/non quatenus privatio est/sed qua ratione non est privatio uniuersa/vim aliquā habet, **Quateuus** enī particularis est et sectus boni/nō dū proprius est malū, **Quis** si non sit ultra particularis/simul et ipsa mali natura discessit,

¶ Bonum ubiq; sit ratione quadam uniuersa si mal et una, **Malus** vero contra, et us per bona cognoscit mala.

¶ Aristotiles,

¶ Iustitia quidem in anima/sanitas vero pulchritudoq; incorpore/consonantia rursus in uocibus atq; fidibus/bona dicuntur, **Morum** vero quod libet tunc et in subiecto proprio consumatur/quando cunctis conditiones huic necessarie/una quadam certa ratione concurrunt, **Hinc** bonum dicitur ex uniuersa simul et una causa consumari, **Morum** autem opposita mala/injustitia/morbus et deformitas/dissonantia/contra contingunt multis scilicet particularibusq; defectibus, **Cum** enim vno dumtaxat modo hec consonantia fiat scilicet cunctis ita propriis conspirantibus/dissonantia certe multis accidit modis: ex quolibet scilicet excedente vel deficiente/vel aliter se habente, **Hinc** Pythagorici unū quidem ad bonum/multitudinem vero ad malū pertinere putant, **Platonici** quoq; cum bonum quodlibet in rebus uideant ex causa quadam confici uniuersa si mal et una/ solent argumentari primum bonum esse unum et uniuersum uniuersi principium, **¶ Platonici** in mente diuina proprias malorum ideas nullas

ponunt. Sed per ideam iustitie &um cognoscere iniusti-
tiam arbitrantur. Per ideam sanitatis/infermitatem.
Similiter per ipsam poenes ipsum pulchritudinem/ con-
sonantiam/lucem/intelligentiam/ potestatem/ horuz sin-
gularum opposita nosse. Omnium preterea rerum vires
poenes &um efficaces etqz beneficas esse. Quas utiqz
&us spectas/inspicit & quatenus extra se gradarum per
omnia procedendo insuo quodam uigore perdurat/ & qua-
tenus ultra &eficiunt. Ibi quidem bonu seruatur. Sic ad
malu usqz &egenerant. Igitur processus eiusmodi qui
ia mali uidetur/hactenus fuere boni. Per quos bonos p-
spicit &us malos: & ubiqz malu sub ratione boni.

¶ Idem

Dionysius.

Eteruz (ut summatim dicam) bonu ex una totaqz
causa proficiscitur. Malu autē ex multis particula-
ribusqz &fectibus accidit. ¶ Cognouit preterea &us
malu sub ratione boni. Sic poenes ipsum malorum cause
sunt benefice vires.

¶ Malum non est principiu. Nec habet causā ra-
tionemqz alicubi &finitas.

¶ Basilus.

¶ I duo rerum ponantur principia bonu atqz ma-
lu/certe una quedā erit in utroqz principii rō po-
testas scilicet effectiua reruz. Et hec quidē bona
& omnibus ex optanda/nulllo modo cōueniens malorum
principio summopere malo. Sed hoc impresentia misso/
queramus unde naz hęc una ratio potestatis existat. Ad
quidē a principijs multis/qua conditione sunt multa.
Non enim a multitudine vnitas prouenit sed uicissim.
Neqz rursus una hęc certa potestas ab alterutro dno
rum venit in alterum. Alioquin non erunt principia
duo sed vnum. Neque etiam in hoc quidem principio
potestas eiusmodi pululat ex se ipso: in illo iterum ex se

*Malu ex multis
Iuente 20*

*si malum contrarium est bono ex defectu quoniam particulari
asurgit: nec est bonum ex defectu persiste bonis & nulla
egere quoniam potius oia ex ipso bona oia in ipso sunt & ad ipso
ut in bonis se referent*

ipso, Sic enim in utroq; per naturam propriam pululad,
Quatenus conueniret vni/nō cōueniret alteri. Imo si
cut principia hęc inter se opposita essent/sic in eis ex ipsis
proprietates opposite nascerentur, Ad potest igitur una
illa cōmunis ambobus quę fingitur eadeq; potestas ex
ipsis originē ducere sed cogimur eā ex uno quodā altiore
principio trinuare, Tria Platonici p̄cipia ponūt, Diui
nitatē/naturā artē, Tria quoq; opera/diuinū/naturā
le artificiosū, Tres item sunt horū operū rationes, Ra
tio quidē idealis indeo seminalis autē in natura, Artificio
sa vero ī arte, Quicqd ergo secūdum diuinitatē vel na
turam/vel artem agitur/ex causa quadā determinata et
propria ratione peragitur. Idq; omne bonum est, Malū
vero quod cōtra diuinitatem vel naturam/vel artes ac
cidit/nō habet definitam/alicubi causam/nec rationem
propriam/vel efficientem/vel exemplarē, Sed ex causis
temere cōfluentibus accidit

Idem, Dionysius,

¶ Vero malū sempiternū est et fabricat potestq; ali
quid, Ipsūq; existit aliquid atq; efficit/vnde nā
sibi ista? Num ex ipso bono, An forte bono hęc insunt
ex malo, An potius ex alia causa sūt ambobus? Omne
quod secūdū naturā existit ex definita quadam causa na
scitur, at si malum nullas habet causam definitam/nimi
rum secundum naturam nō existit, Neq; enim est in na
tura/quod preter naturā est, Neq; ī arte ratio est illius
quod accidit preter artem.

*Malū nec fm nani n
ex definita causa
sūtudo*

¶ Principium malorum nō est vel ipsa animę na
tura: vel eius actio necessario mala, Sed
tumultuario motu defectuq; cōtingūt

Marfilus,

Lotinus christianos quosdam hereticos cosutat
dicentes/primā quādam uniuersalēq; animā a deo

statim ab initio defecisse, Et hoc peccato tumentem
enixam fuisse mundum / corpus carceremque suum / ipsa
animae malignitate malignum / plenumque malorum. Opi
nionem eiusmodi tangit Dionysius / volentem / animam
malorum esse principium, Probabile quidem videtur
si mala nullam habent causam definitam / ex motu quo
dam tumultuario et indefinito contingere, Igitur ex li
bero motu animae indifferenter ad diuersa uergente / neque
ad aliquid certum per naturam determinato, Verum ta
men non ex aliquo motu malo pulcherrimum hunc mun
dum esse compositum, Neque malam rursus animam mu
danum hoc animal tam perfectum defectu proprio vege
tare, Preterea nefas dictu est vel naturam alicuius
animae ab ipso bono creatam esse malam : vel motionem
actionemque animae omnem necessario prauam esse, Alio
quin nulle prouenirent actiones recte nulle virtutes.
Quamobrem malum nec in ipsa animae natura est / nec ne
cessaria in omni animae actione : sed contingenter in aliqua
Neque in hac rursus est immutabile : sed corrigi potest, Nec
est effectus aliquis : sed defectus.

Idem Dionysius,

Igitur anima causa est malorum? Quemadmo
dum ignis calefaciendi principium, Et omnia qui
bus appropinquauerit / implet magnitudine? An
potius bona quidem est animae natura, Actionibus vero
nunc quidem ita se habet, Nunc vero non ita, Quod
si per naturam mala est anime / essentiaque illius mala est /
vnde natura habet essentiam, Nunquid ex bona causa
omnium conditrix, Verum si ex illa / quo nam modo per essen
tiam mala est, Huius nam omnes geniture sunt bone, Sin
autem per actiones est anima praua : neque hoc quidem est

quod malum in anima

Immutabile. Alioquin unde nam virtutes animę proue-
niant. Nisi et ipsa boni speciem acciperet. Reliquum
est igitur et malum esse debilitatem quandam defectio-
nemque a bono.

Una bonorum causa multe malorum. Bonum sta-
bile est. Instabile malum.

Marfilus.

Quoadmodum bono malum ita ferme uni opponitur
multitudo. Itaque si una bonorum omnium causa est cau-
sa sunt multe malorum. Aut, n. uniuersum aut uniuersi par-
tes consideramus. Utrobique propositio haec est vera.
Omnia siquidem uniuersi bona ab ipso bono uno cun-
ctorum principio profluunt. Hinc efficitur ut bona inuicem
cognata sint bonique inuicem sint germani sepeque concordes
virtutesque recte simul esse possint atque velint. Mala vero
uniuersi ad plura passim principia referunt. Ceu ad ipsas
materias rudis informitatem. Item ad processum quem
libet longius a principio suo iam distantem. Rursus ad
cuiuslibet patientis debilitatem validis agentium vi-
ribus succumbentem. Preterea ad contrariorum dissi-
militudinemque turbam. Denique ad confluum eorum
absque modo proportionemque coeuntium. Mala igitur et
incomoda vel insunt tibi vel accidunt quoniam ex ab-
iectissima materia es compositus. Item quia longius a
principio tuo et conservatore distas. Rursus quoniam de-
bilitate tua quibusdam vel natura bonis subcubis age-
tibz ceu lumini solis atque calori. Preterea quia multi-
tibi vel reperiato sunt contraria excessus videlicet cui-
libet qualitatis atque motionis. Inimica quoque tibi sunt
animalia vel natura vel habitum longe diuersa. Denique
quoniam quae ad te componendum contraria confluerunt sepe
nimio quodam excessu vel defectu dixerunt. Haec utique quod
ad tuum bonum consonant una dumtaxat consonant ratione.

Hinc una dicitur causa boni, Dissidere vero ad eum
malum incertis innumerabilibusq; modis possunt, Hic
mali cause infinitę cęsentur, Et mala maliq; homines in
terse dissidentes simul omnino esse nō possūt, ¶ Proinde
cum bonum ex causa quadam determinata/ualida/firma
proficiscatur/ipsaq; firmitas et validitas bonum sit atq;
conuerso/nimirum perseverantia tenorq; semper idem
bono conuenire uidetur, Malum vero contra ex initiis
longe diuersis dissidentibusq; profectum ac debilitate
contingens/perseuerantiam eodem modo se semper ha
bentem habere non potest, Pręcipue cum hęc ipsa sit
bonum.

¶ Idem,

Dionysius.

¶ Bonorum causa una est, Si bono malum est cōtra
riū/mali cause multe sunt, Ad tamen mala faciūt
rationes atq; uires ulle et sed impotentia et infirmitas;
atq; incongrua quędam permissio dissimilius, Mala nec
imobilia sunt/neq; semper eodez modo se habent, Sed et
finita et indeterminata, Et et aliis aliter peruagātia/atq;
bis insuper infinitis.

¶ Malū non habet proprium principium aut finē
sed utriq; resultat ex bono.

¶ Basilus.

¶ Ecūdisima boni potestas q̄ plurimos rerū uaria
rum gradus et latitudines longitudinēq; produxit
In amplissima quidem latitudine/propter nature distan
tiam oppositio cōtrarietasq; contigerunt, Vnde malus
aliis ab aliis accidit, In longitudine vero gradus mino
res paulatim suscipiente/defectus euenit: quod ē malus
Quapropter bonum dicitur principium esse malorū, Vi
citur quoq; finis, Nisi, n, res moueātur/alie aliis nō no
cebunt nec usquā pręuaticatio fiet, Mouentur autē cō
muniter oēs ad bonum, Quęadmodū existunt et mouent

Multe mali eae
si uires et p

a bono, Ignis sane hunc spectat finem / ignes propagare /
quod est bonum, Interea huius boni gratia dissolvitur
aer: quod est malum, Incontinens oblectamētū bonūq;
sensus appetens / interim huius gratia transgreditur or
dinem: quod est malum, Cum igitur quod propriam sub
stantiam est habiturum propria quedam oporteat habe
re principia propriosq; fines: malum vero non habeat:
sed ad oppositum suum idest ad bonum utrinq; forte se
quatur / merito primas substantiā nullā possidet,

¶ Idem,

Dionysius,

Malū omnium principium atq; finis est bonū, Boni
namq; gratia omnia tum bona / tū cōtraria fiunt,
Nam et mala facimus / appetentes bonū, Nullus, n, ma
lum spectans / quē facit aggredit, Quapropter neq; sub
stantiā malum habet: sed p̄ter substantiā existens / substantiā
titur aliena, Ut pote quod nō sui quidem / sed boni
dūtaxat gratia perperatur,

*Boni p̄nc. et finis
Malorū omnium*

¶ Malum est per accidens neq; proprium prin
cipium habet aut finem,

Dionysius,

Malum esse dicendum est per accidens atq; propter
aliud: nec ex principio proprio, Itaq; cum agitur /
forte rectum quidem esse videtur: quoniam boni gratia
geritur, Ne autem vera nō est rectum, Quia quod bonū
non est / opinamur bonum,

Malum p̄ter omnia

¶ Malū p̄ter intentionē accidit et ad infirmīta
tem privationemq; ubiq; pertinet,

¶ Iarfilus,

Lato noster sepe probat Boetiusq; comprobat /
malos homines et in potentes et infelices existe
re, Quoniā veri cōpotes nunquam fiant, Optant enim
agere consequiq; / quod sibi reuera sit bonū, Id autem
nunquam peragunt / sed more cecorum incidunt clam
o i,

in malum. Malum igitur sicut homini preter intentio-
nem accidit: sic arti: sic nature. Ingenioso satis cetera
patent.

¶ Idem

Dionysius.

¶ Demonstratū est: quādo malus agitur: aliud qđ eđ
quod optatur: aliud vero quod agitur. Non ne
igitur malum est preter viam. Preter intentiōes
preter naturam: preter causam: preter principium: preter
finem: extra terminū, extra uoluntatē, extra substantiā.
Itaqz malum ē: priuatio: defectus: infirmitas: inconcin-
nitas: error. Scopo idest signo. Pulchritudine. Vita. in-
tellectu. iratione. Perfectione. fundamēto. Causa. de-
stitutum. Interminatū. Sterile. Iners. Imbecillum cō-
fusum. Dissimile. Infinitū. Tenebrosū. Essentia carēs.
Ipsumqz nullo modo ac nusquam ⁊ nihil existens.

¶ Cum malum non perse: sed per bonū possit ali-
qd: certe nō malū sed bonū ē uniuersi principium

¶ Marfilus.

¶ Un essentia potestas actio ad bonū proprie taqz
omnibus ex optanda pertineant: nimirum ad op-
positū boni malus pertinere non possunt. Itaqz cū malū
nihil perse ualeat: sed forte aliquid tantum ratione boni
certe non duo sunt omnium principia. s. bonum atqz ma-
lum. imo solum ē uniuersi principium.

¶ Idem.

Dionysius.

¶ Bonam pacto malum omnino quicqz ualeat? So-
la uidelicet permissione boni. Quod, n. oīo bono
uacū ē: neqz ē aliquid: neqz potest qcquā. Et, n. si bonū
ē ⁊ existens ⁊ appetendū ⁊ ualidum atqz efficax: quonam
modo boni contrarium aliquid poterit? Quippe cum eēn-
tia uoluntate potentia actione sit caprum.

¶ Quid malum in demone i anima incorpore.

Dionysius.

*Malum preter
nam ⁊ finem*

na mal

Non omnibus oſo eadē/ꝛ ſecundum idē mala ſunt
 Demoni qdem malum ē/ q̄ intellectus eius amiſit
 ipſam boni formam, Anime q̄ ratiōe deficit, Corpori qd
 a natura deſciuit,

*Malus in demoni
 in aia in corp.*

¶ Bonum prouidet oſibus: beneq; malis utitur

Barſilius,

Prouide

Providere nihil aliud eſt/ q̄ ſubdita bene diſpone
 re ad bonumq; perducere, Cum igitur ipſum bo
 num omnibus bene faciat: ac bene diſponat ad bo
 num/ omnibus certe prouidet, Malum vero ꝛ ſi pꝛter
 intentionē prouidentie accidit/ cognoscitur tamē ab ea
 redigiturq; in bonum.

vi. Damasc. 61.

Idem,

Dionysius,

Bonam modo/ cum ſit prouidentia/ omnino mala
 ſunt? Malū quidem qua ratione malus/ nec exiſtēs
 aliquid eſt: nec in exiſtentibus aliquid, Nec quicquam
 extra prouidentiam eſt in rebus. Neq; enim eſt malum
 exiſtens aliquid/ permixtionem boni non habens. Jam
 vero ſi nihil in rebus boni participatione caret/ malum
 vero eſt defectio quēdam a bono: reſq; nulla boni proz
 ſus eſt expers / prouidentia diuina cuncta compꝛehen
 dit: nihilq; prouidentie gubernatiōe deſeritur, Sed his
 quoq; qui mali ſiunt/ prouidentia bene vtitur ad aliquā
 videlicet vel ipſorum/ vel aliorū ſiue priuatam/ ſiue cō
 munem vtilitatem.

Ex prouid. nihil

¶ Prouidentia ſingula promodo cuiuſq; regit;

Animum ſemel liberū nō cōpellit ad bonū

Barſilius,

Ria diuinę prouidentię ſunt officia, Primū qdēz
 quando compoſuit vniuerſum / ſuis queq; gradi
 bus ubiq; diſponere, Secundum vero res ſingulas quo
 naturaliter ordine ſunt diſpoſita / conſeruare: ac ſi

o ii.

preuaricentur/in ordinem mox illa redigere, Tertius te
niq3 ita regereq3/mouere singula/suaq3 cuiq3 dispēlare/
quēadmodū naturę cuiusq3 cōuenit, Lū igitur alia qui
dem ab initio cōstituerit tanquā tota/alio uero tanquam
partes, Itē alia superiora/alio inferiora. Rursus alia qđ
stabilia, alia v̄ mobilia: et mobilia rursus alia ex se ipsis
libero quodā motu mouenda/ alia uero ab aliis agitāda
cōsequenter suis quęq3 cōseruat gradibus/ et pro capiti
cuiusq3 dispēlat, Vniuersalia quidē munera totis/parti
cularia partibus maiora superioribus passim ordinibus
inferiorib3 uero minora: stabilia non impellit ad motum,
Per se libero motu mobilia/ nusquam cogit. Naturali
ter coacta non liberat.

¶ Idem,

Dionysius,

Nicuiq3 uero pprie prouidet/qua propter vanū
multorum sermonē nequaquā admittimus: qui al
serunt diuinam prouidentia oportere/ nos ad virtutes
vel inuitos ipellere, Ad enim prouidentie est natura p
nertere, Imo uero qua ratione est prouidentia est unius
cuiusq3 naturę seruatrix. Quapropter his/quę per se mo
uentur tanquam libero motu mobilibus prouidet, To
tisq3 et singulis/quēadmodum illis atq3 his proprię cōue
nit, Quatenus eorū natura: quibus prouidetur/capere
potest totius vniuersalisq3 prouidentię benefica mune
ra prouidenter/promodo suo unicuiq3 distributa

¶ Malum nō est quidem habere aliquid: sed bo
num proprium non habere,

¶ Basilus,

Malū demonis vel animi/nō est habere aliquid:
sed potius non habere, Non habere inquā bonū,
Ad inquam quodlibet bonum, Sed bonum pprie suū
ad quod uidelicet cōsequendū est naturaliter institutus,
Jam uero nō male se habet animus si non consequatur

*providentia ne
ipellit inuitos*

angelicam dignitatē, Imo si nō suaz. Similiter non male se habet angelus: si diuinaz ipsa minus assequitur: sed vbi minus angelicam. ¶ **M**alū rū incognitione tum in appetitione consideramus. Ibi quidez peruersa opinio, Hic autē peruersus dicitur appetitus, infirmitas vtro biqz, ibi quidem consequendi veri, hic autem assequēdi boni, Qui falsum opinatur / quod nō est opinatur, Similiter appetere malū dicitur / qui quod non est infeliciter eligit id est autem quod non est ipsi re uera bonum, Ibi quidē opinio falsa non est cognitio / sed cognoscendi defectus, Hic similiter appetitio mali / est quēdā infirmitas appetitus. ¶ **D**emonēs dum naturalia sibi munera diligunt / eligunt profecto aliquid atqz bonum, Verūtamen dū in his solis eligūt p̄quiescere tanquā sūmū bonū qd nō ē iterim eligunt, i. qd nō ē bonū sūmū imo v̄ summū malum, Quippe cū inde p̄mi boni fruitione priuentur,

¶ **I**dem,

Dionysius,

Malum igitur nec est aliquid existens: nec est ireb̄ existentibz aliquid, Malū, n. nusquam existit / quā ratione malum, Atqui et fieri malum non est potētie / sed impotentie potius, Nampe demonibus / hoc ipsum quod sunt / et ex bono est et bonū, Malū vero his est q̄ a bonis propriis sint p̄o lapsi, Atqz circa idēritatem habitumqz fuerint permutati: perfectionēqz angelicaz sibi conueniētem ob infirmitatem propriam nō impleuerint, Appetūt illi quidem bonū / dum esse viuere / intelligere diligunt, Rursumqz non appetunt bonū / dum quod non est tēderant, Neqz est istud appetere, sed ab appetitione vera potius ab errare.

¶ **M**arsilius,

¶ **M**alū et crīm incognitione est / nō cognoscere bonū quod cognosci et potest et debet, vel actionē conferētes ad id negligere, o iiii

*Malū in demonibus
p̄uersio ad creaturā*

Idem;

Dionysius;

Os autem incognitione delinquentes sacra vo-
cant eloquia / qui circa boni notionem haud laten-
tem / vel circa effectiones se debiliter habent. Et
qui voluntatem quidem nouerunt / neq; tamen faciunt.
Qui audierunt quidem / infirmi vero sunt circa fidem /
aut operationem boni. Jam vero nolunt quidam intel-
ligere ut bene faciant / propter quandam peruersionem
infirmi-
tatem ue uoluntatis. Omnino uero malum est /
quod sepe iam diximus : infirmitas et imbecillitas et de-
fectus / uel simpliciter cognitionis : Vel cognitionis
communiter note / uel fidei aut appetiti-
dis / aut actionis
boni.

Marfilus;

Delictum per infirmitatem non est excusabile.

Quia diuinum subsidium preesto est infirmis
querentibus et petentibus atq; pulsantibus

Idem;

Dionysius;

Iuxerit uero quispiam : infirmitatem / supplicium
non mereri : sed ueniam. Si igitur non licuisset
posse / recte forsan esset obiectum. Sin autem ex
ipso bono uires suppeditant. Quod ut sacra eloquia do-
cent omnibus simpliciter conuenientia tribuit / non est
ignoscendum / si quis per ignauiam ab ipso bonorum pro-
prium habitu diuinit⁹ procedente ab errauerit diuer-
teritq; et effugerit atq; ceciderit. Verum hec ilibris de
iusto diuinoq; iudicio satis a nobis prouerbis sunt ex-
posita. Inqua quidem sacra disputatione diuisorum elo-
quiorum ueritas sermones sophisticos inique mendaci-
terq; contra deum loquentes / tamquam delirantes consu-
tauit et repulit.

Marfilus;

lib. de iudicio di.

Epilogus de muneribus boni, Bonū est princi-
pium finis / comprehensio omnium. Oīa bona
facit, Malū nullū, format i forma
Ornat & forma, mala puerit i bonū.

Idem, **Dionysius,**

Nunc autem satis a nobis pro uiribus celebratū ē
ipsum bonum ut re uera ammirandum, Ut princi-
pium omnium atq; finis, Ut rerum omnium comprehē-
sio, Ut speciem non existentibus asserens, Ut bonorum
omnium causa, Ut mali nullius causa, Ut prouidentia
& bonitas uniuersa, Et quę sunt & quę non sunt / omnia
super eminens, Mala quoq; & sui ipsius priuationē qua-
dam afficiens bonitate, Omnibus & considerandum & amā-
dum & ad sufficientiam diligendum : & reliqua / quę in
superioribus / uerarū (ut arbitror) ratio & demonstrauit.

Appellationes boni / entis / uitę / sapientię / non
significant ipsam proprie in & naturam.

Sed munera quędam eiusmodi re-
bus diuinitus distributa.

Marsilius,

Ratione moris post ipsum unum bonumq;
& eius oppositum / ad ipsum ens ipsamq; uitā & sa-
pientiam eternitatemq; proficiscitur, Verūtamen
in uno eodēq; uniuersi principio putat hęc omnia conti-
neri, Hoc enim esse omnium causam finalem & efficien-
tem atq; exemplarem, Motiones uero eius / tanquam
finis / esse bonum, Sed tanquam efficientis ens atque ui-
tam, Denique tanquam exemplaris / intellectum atq; sa-
pientiam, Cum igitur finis quidem agentem mouere so-
leat / & agens exemplar adducere / merito deum primo
contēplatus est ut bonus, Deinde, Ut essentia atq; uitā
Tertio ut intellectū & sapientiā & exemplar, Ausq; tractat
oīū

hec audeat ea ipsa super eminentissima ratione qua in ipso
sunt deo. Ita enim nec per intellectum / nec per unita-
tem mentis apicem intelligentia superiorem attingi pos-
sunt. Sed per appellationes huiusmodi potius vult
intelligi munera quedam ex diuina prouidentia vniuer-
si gradibus distributa. Per ipsam quidem appellationem
boni / beneficos processus per omnia passim entia atque
non entia vel usque ad materiam primam / boni prorsus
audiam / quamuis non essentis compotem. Per appella-
tionem vero entis aut vite / vires diuinitus procedentes
distribuunturque singulis citra materiam existendi munus
atque uiuendi. Pluribus tamen esse quam uiuere conceden-
tes. Per cognomentum intelligentis vel sapientis / quos-
dam diuini splendoris effluxus. Cognitionem gradatim
triplicem largientes / intellectualem quidem angelis / ra-
tionales vero nobis. Sensualem tenique brutis. Ipsum
autem inter hec deum extare cogita super bona atque
bonitatem. Super entia similiter et essentiam super vi-
uentia vitamque. Super omnia que sapiunt atque sapien-
tiam.

*Quo ens dicat
Dionysius.*

Idem

Transcendendum vero nunc est ad ipsam apud theolo-
gos entis ipsius uere existentem appellationem. Sed
prius admonituri sumus non esse nostri sermonis propo-
situm / essentiam ipsam super essentialem / qua ratione su-
per essentialis est / explicare. Id enim est ineffabile et co-
gnitionem expositionemque antecellit / ipsamque exsuperat
unionem. Sed potius celebrare quendam ab essentia di-
uina super eminente processum / omnibusque sunt / essentiam
largientem. Diuina sane appellatio boni cunctas ipsius
omnium causas processiones explicans / per omnia et que
sunt et que non sunt / extenditur. Et super ea que sunt /
ac super illa que non sunt / existit. Ipsius vero entis ap-

Bonu

ens

pellatio per omnia quę sunt porrigitur. Atq; super omnia quęcunq; sunt eminet. Cognomentum vero vite p uiuentia cuncta diffunditur: ac super uiuentia uiget. Sapienſis tandem denominatio pere omnia intellectua lia rationaliaq; ⁊ ſensualia propagatur. Et hec omnia ſu perat. Has itaq; ſermo noſter diuinas appellationes di uinam prouidentiam explicantes celebrare deſiderat. Non enim ſuper eſſentialem ipſam proſitetur exprimere bonitatem eſſentiamq; ⁊ uitam atq; ſapienſiam ſuper eſ ſentialis deitatis ipſius: ſuper omnem bonitatem/deita tem/eſſentiam/uitam/ſapienſiam in occultis/ut eloquia tradunt eminentiſſime conſiſtentis. Sed beneficam pro uidentiam foras ias prodeuntem eminentemq; bonitatē omniumq; bonorum cauſam ⁊ ens ⁊ uitam ⁊ ſapienſiā celebrat uidelicet tanquā eſſendi/⁊ uiuendi/ſapiendiq; cauſas oībus quę eſſentię/vitę/intelligentię rationis ſen ſus quoquomodo participant.

Neſas eſt ponere tanquā principia plura/bonū eſſentiam/uitam/mentem.

Marſilius.

Latonici quidam precipue Proclū effectūū or dinem cogitantes/ in hoc uniuersaliſſimam pone bāt potentiam quandam boni naturaliter auidaz ⁊ capacem/tanquam vel primę materię competentem. **P**reter hanc latiffimam ponebāt eſſentiam per quaſlib; formas ſupra materialē ſubiectum uſq; quaq; diffuſam. **T**ertio latitudinis gradu uitam/ paucioribus. **Q**uarto mentem pauciſſimis attributā/ poſt hec autem ſe ad cau ſarum ordinem transferentes/putabant uniuersaliorem effectum gradatim in cauſam uniuersaliore ſuperioreq; referendum. Effectum uero minus communem/ in cau ſam quoque minus uniuersalem. Quamobrem in ordine

Causa 56
Effectus

causarum primam quidem constituebant ipsius bonum.
Secundam vero essentiam. Tertiam similiter vitam.
Quartam denique mentem totidemque substantias inter
se disiunctas deosque fingeant. Quos autem oppiniones
eiusmodi in commentariis in Plotinum nostris, talia
non probantem / non probamus. Atque hic una cum
Dionysio reprobante, pariter reprobamus. **C**ausa qui
dem quo uniuersalior est / eo superior et perfectior / atque
vicissim. Hec enim et plura potest agere et latius et vires
continet aliarum. Effectus autem contra / quo commu
nior / eo iulior. Pauciores enim ipse dotes habet / et apud
se sociis pluribus occupatur et ad alios refertur omnes
ut ad fines. Sicut potentia formabilis ad essentias. Hec
ad vitam / hec ad sensum, hic ad rationem, hec ad mentem
Sens vero effectus minime uniuersalis plenissima na
tura est communiorum effectuum vires melius in se pos
sidens. Comprehendit enim in se rationis / sensus / vite /
essentias / potentias bona. Prestat igitur effectum eiusmodi
paucioribus quidem communem / sed plurima posside
tem ad causam referre superiorem. Atque illam potius in
tellectum appellare quam essentiam aut vitam. Quod
si super intellectum excogitamus bonum / propterea id
efficimus quoniam intelligentiam videmus non se ipsa
contentam esse / sed tanquam fines appetere intelligibile /
vel plusquam intelligibile bonum. **H**oc igitur ex
cellsum bonum / amplissimum habens imperium agit om
nia / et in omnibus agentibus operatur. Potentias qui
dem boni auidam quasi materiam et viam atque medium
retulit ad essentiam quasi formam atque fines. Hanc simi
liter ad vitam. Hanc ad sensum. Hanc ad rationem.
Hanc ad mentem. **T**u vero summatim si communio
res pessimi effectus / esse memineris iuliores / Proculum

non probabis / per communiores effectus superiores cau-
sas disponentem . Nam ꝛ si munus amplissimum non
potest nisi a causa prima amplissime videlicet operante
procedere / nefas tamen est conceptam ex ipso vilissimo
notionem / in supremo principiorum culmine collocare
scilicet ex hac vel potentia / vel essentia illam . Sati-
us enim erat ex intellectu saltem sicut diximus hanc acci-
pere .

Idem

Dionysius .

Non tamen aliud esse bonum ipsum asserimus .
Aliud ipsam ens . Aliud vitam / vel sapientiam .
Neqꝫ multas esse causas / deitatesqꝫ alias opifi-
ces aliorum superiores inter se atqꝫ inferiores . Sed unius
ꝛi bonos processus omnes / diuinasqꝫ appellationes cele-
bratas a nobis . Et alia quidem appellatione vniuersam
vnius ꝛi prouidentiam explicari . Aliis vero vniuersa
liora ꝛi inceptus minus ve vniuersalia ꝛi eiusdem mune-
ra ꝛi signari . Sed obiecerit forte quispiam hunc im-
modum . Cum ens quidem vita sit amplius / vitaque la-
tior quam sapientia / quid nam incausa est vt viuentia re-
bus duꝫ taxat existentibus prestantiora sint / sensualiaqꝫ
solum viuentibus . Sensitiuis autem rationalia . Ratio-
nalibus vero ipsi similiter intellectus . Qui ꝛ circa ꝛū
versantur / propinquioresque existunt . Tam ꝛ si oportet
bat / quꝫ dona maiora diuinitus acceperunt / prestantio-
ra quoque esse ceteraqꝫ superare . Verum si quis intel-
lecta alia fingeret essentia vitaqꝫ carere / recte forsita fuis-
set obiectum . Sin autꝫ intellectus diuini ꝛ sunt super
cetera quaecunqꝫ sunt / uiuunt super uiuentia cetera : ꝛ
intelligunt cognoscuntque super sensum / atque ratio-

nes: ac p̄ceteris omnibus / pulchrum bonumq̄ cōside-
rant / atq; participant / nimirum ipsi magis versantur
circa ipsum bonum / qui ⁊ hoc vberius perfrunt / ac plu-
ra insuper ⁊ maiora illbinc munera perceperunt. Quem
admodum ⁊ rationalia / solo sensu v̄tentibus eminent.
Quippe cum hęc illa munere rationis excedant, Sensua-
lia similiter facultate sensus excedunt viuētia, Atque
hęc similiter per uitam sequentia superant, Idq; (vt ar-
bitror) verum est / quę vnius tēi infinitis muneribus
abundantis magis participant / propinquoꝝ quoq; sūt
ipsi: diuinoꝝq; illis quę minus talia perceperunt.

¶ Ipsum bonum est entis vniuersi causa, In reb;
permanentibus ē vis ipsa manēdi, In reb;
mobilibus est ipsa efficacia motus.

Tharsilius.

As ⁊ esse tribus p̄cipue modis consideramus.
Primo quidem ens ⁊ esse simpliciter: nullo vide-
licet p̄ter ipsam entis simplices rationē addito.
Secundo ens aliquid / scilicet ignē vel hominē speciesq;
reliquas, Tertio esse tale calidum / frigidum curēs / atq;
similia, Esse quidem simpliciter naturali quodā originis
ordine prius est q̄ aliquid esse, Similiterq; hoc priusquā
esse tale, Esse itaq; tale / ex eo editur quod est esse aliquid
Hoc autem ex eo quod est simpliciter esse, Hoc iam ex
nullo, Cum vero ex nullo ente / ens efficere / propter di-
scerpantiam infinitam / solius sit infinite potentis / solus
deus procreat esse simpliciter / per potentiam videlicet
ipso simpliciter ente superioꝝem, Nam ⁊ hoc ipsum ens /
sicut est communissimum: ita vilissimū / tanquā proorsus
egenus editum mox post nihilum / nihilo proximum / ex-
pectans p̄fectioꝝem ⁊ inceptus essendi gradus, Perq; gra-
datim perducatur ad bene atq; melius cō: ceu ad uitam ad

sensum ad rationē plantam animalq; et hominē. Perdu-
citur autē ad bonum melius gradatim ab ipso bono esse
totius videlicet auctore. Sicut enim ad hoc ipsum prin-
cipium pertinet proferre simpliciter esse, ratione (qua di-
ximus) ita insuper et asserre esse aliquid atq; tale et oīo
bene meliusq; esse. Perfectiora, n. ubiq; et perfectissima
munera simul atq; cōmunissima / ad cōmunissimā causā
pertinēt simul atq; perfectissimā. Quod ergo sis simpli-
citer. Quod sis homo. Quod sis albus currens atq; le-
gens vniuersus habes ab ipso deo / in singulis essendi gra-
dibus / efficacius interiusq; q̄ cause simul omnes agen-
te. Vniuersum igitur ens ab ipso bono ē superiore q̄ es.
Quod quidem bonum si quando nominatur ens: sic tan-
quā totius entis auctor et perfectior cōseruatorq; nomi-
natur. ¶ Entia quēdā semper firma permanent. Quēdā
vero mouentur. Illa quidem eterna. Hęc vero tempo-
ralia nuncupantur. Cōtinuitas in illorū statu / est eterni-
tas. Perpetuitas in horū motu / tēpus. Lardo vero vi-
gorq; / tū cōtinuitatis illius tum perpetuitatis huius / ē
ipse deus. Qui et i his quę permanēt / est ipsa essentis fir-
mitas simul atq; veritas. Et in his quę generantur / est
vis ipsa generationis efficac. ¶ Essentia quidem et natu-
ra in his Dionysii verbis significant specialē ipsam cui
libet rationem / illa quidē substantiarū / hęc autē et quali-
tatum. Existencia vero et substantia rem hanc et illā po-
tius singularē. Illa quidem quamlibet / hęc vero substā-
tialē eternitates et tempora dicit. Quoniam platonici
i qualibet mente suam ponunt eternitatem. In qualibet
anima celesti sphaeraq; et elementalī specie suum tempus.
Vbiq; v̄ perseverantia existit ex deo (vt Time⁹ docet)

Essentia

existencia

¶ Idem. Dionysius.
¶ Quoniam vero de his satis diximus / age bonū ipsū
vt vere ens / atq; his quę sunt omnibus / essentia

tribuens iam laudem, Ipse qui est / totius esse / per potentiam essentia superiorem causa substantifica est / atq; opifex entis / existentis / substantis / essentis / naturis. Itē principium et mensura eternitatum atq; temporum, Entitas et eternitas entium, Tempus eorum quę fiunt. Ipsum esse his quę quomodolibet sunt, Generatio his quę quomodolibet gignuntur, Nempe ex ipso qui est / eternitas et essentia atq; ens, Kursusq; tempus et generatio et quod gignitur, Itē quę sunt in entibus / et quę quomodolibet existunt atq; subsistunt.

Deus dicitur ens vniuersum / quia totum ens gradu superiore complectitur intus explicatq; foras, Atq; ē seculū seculorū

Marsilius.

Ta ipsum esse / est intimus actus essentis / sicut calore quidem / caloris / lucere vero / lucis est intimus actus. Si igitur alterutro deus nomine appellandus est / esse potius quam essentia est appellandus. Non esse quidem aliquod certa specie definitum / sed ipsum esse poenitus vniuersum. Alioquin non omnium pariter entium principium esse posset, Non esse inquam in essentia vel essentis, Alioquin non esset absolutum penitus et imensum. Quando vero deus ipsum esse vel ens appellatur / non per hoc tamen rationem ipsam veritatis excogitamus / Sed ens vniuersum secundum causam exemplarque sui in deo comprehendendi / et inde fieri semperq; seruari, Neq; recte dicimus / deus est / ne ita essentis ipsiusque esse particeps videatur. Depēdet vero diuinitus ens quodlibet profus totum scilicet tam essentia quam esse cuiuslibet. **S**i ipsum entium esse ad deum referas / in species huius in deo causam

efficacissimam expressissimumq; exemplar et illhinc fieri
hoc poenitusq; seruari / etumq; huic intimum semper
adesse/atque hoc eatenus existere/quatenus inde serua-
tur velut umbratilis imago quedam, His itaq; ratio-
nibus etum quodammodo ipsum esse omnium entium
appellabis, Velut si varios iris colores ad solis lumen
comparans / lumen vocites ipsum esse colorum aut si
vultum dicas ipsum specularis imaginis esse, Deus
preterea eternitatum eternitas nominatur, Quoniam
ipse solus est tota virtus per quam aliqua sint etber-
na, Cum vero et tempus sit aliquid motus ipsius in
motu / et eternitas aliquod status ipsius instatu atque
ipse status / sit aliquid similiter alicuius inaliquo me-
rito etus non proprie nominatur eternitas / sed ipsa uir-
tus et unitas / per quam perseverantia quosdam insuo quo-
dam vno et est et nominatur eternitas,

tempus
eternitas

Idem,

Dionysius,

Am vero etus non quodammodo est ens : sed
simpliciter et incircumscripse totum in se esse com-
prehens / graduque superiore complectens .
Quapropter et Rex dicitur seculorum, Quippe cum in
ipso et circa ipsum esse atque ens omne subsistat, Neque
erat/neq; erit, Neq; factus est/neq; fit/neq; fiet, Imo
vero neq; est quidez, Sed ipse est ipsis entibus ipsuz ee,
Neq; vero entia solum / sed ipsum etiam esse entium ex
ipso pendet qui ante etbernitatem extat, Ills enim est se-
culum seculorum / qui est ante secula,

esse

Ab ipso bono / quod est ente superius / vniuer-
sum ens et omne seculum omnino dependet,

Basilius,

Vando ipsum simpliciter ens excogitas / quia non
dum sufficientissimum et perfectissimum inuenisti; &
potes sufficientius et perfectius aliquid cogitare scilicet ipsum
bonum cuius ratione omne ens perfectionem sufficien-
tiamque sortitur. Ideo coniectare potes ipsum bonum super
ipsum simpliciter ens extare. Et ab illo vniuersum ens ef-
fici / perfici / conseruari. Summa, n., causa effectus oēs sumo
pere pendent. In ipsa sumo opere continetur / ipsa quineria
in oibus est sumo opere. Oia igitur quomodolibet entia :
eorumque perseverantia. S. eternitas entium stabiliū / tempusque
mobiliū ab ipso bono tanquam participatioōis quēdā mo-
dis oibus omnino dependet.

Idem

Dionysius.

Esūmentes itaque dicamus omnibus entibus seculis
que et sint competere / ab eo quod est superius
ente. Atqui omne eum tempusque pendet ex ipso.
Ipsum namque omnis cui temporisque et vniuersi quomo-
delibet existentis principium et causa est : quod excelsius
ente. Omnia illius participia sunt. Ipsum a nullo existi-
entium abest. Illud sane ante omnia extat. Cuncta in ipso
consistunt : et omnino quicquid quomodolibet existit / certe in
illo quod eminentius ente censentur : et est et excogitatur
atque seruatur.

*Oia in deo psi-
stunt*

Deus super eentia existens procreat primo ipsam
per se eentia / ipsam uitam : ipsam sapientiam.

Per hoc creat horum participatia.

Primus dei effectus est esse

Basilius.

Cum deus nomina multa ex suis effectibus donisque
accipiat / conuenienter ens appellatur siquidem pri-
mus ipsius effectus est esse. Prius, n., quam rebus mo-
ueri sentire / sapere. uiuere / tribuerit / simpliciter esse con-
fite. Platonice uero mos est super omnia quasi peditidem

quandam ppositam sapientia / uiuentia / entia / collocare
ipsam perse sapientia / ipsa perse uita / ipsam perse essentia
Hec Dionysius hac conditione recepit ut primo quide
hec que ita dicuntur / pcesse ut sint ipse deus / non qui
des sic ut deus formaliter sit hec ipsa / sed sit potius horu
causa. Deinde ut in rebus sub deo / hec ipsa sint formales
rerum rationes. Ipsa quide perse essentia i existentibus
sit ipsa ratio formalis essendi / ipsa uita similiter i uiuenti
bus / ratio uiuendi / i sapientibus ipsa sapientia / formalis ra
tio sapiendi. Neqz distinguuntur hec ab his in quibz sunt
re ipsa / sed quadā potius ratione. Per has quide ratioēs
formales / res sunt / uiuunt sapiunt / ipseque rationes depē
dent a deo proxime tanquam diuine quedā processiones
atqz uotes. Per has quoqz res harū picipes. Ratio itē
sapiendi est rationis uiuēdi particeps / hec similiter ratio
nis essendi. Deus tēniqz per id qd est prius et superius ēē
primo quidem ipsuz simpliciter esse ubiqz producit. Per
ipsum subinde trinitat passim hoc et illud quomodolibet
ens et eē. Similiter per id qd est ante et super uitam et sa
pientia / procreat ipsam ubiqz simpliciter uitam atqz sapiē
tia. Per ipsas tēinde singulas uiuendi condiciones atqz
sapiendi. Deus et ante omnia dicitur et super omnia. Ante
quidem / quoniam et efficiens est et finis. Super autē quo
niam rationes uiuēqz omnium absqz proportionē tran
scendit.

Idem.

Dionysius.

Ante omnes ipsius dei participatiōes / eē profertur.
Ipsūqz perse eē / antiquius est qd ipsa perse uita.
Quam ipsa perse sapientia. Ipsa perse similitudo diuina.
Ceteraqz / quorū que sunt participatiō / ante hec oia ipsū
eē participant. Quia et omnia que ipsa pse consentur /
quorum que sunt participant / ipsius pse eē picipia sunt.
nullūqz est ens cuius non sit eēntia atqz eu um ipsum

p i .

per se eē. Merito igitur eius imprimis tāq̃ ens ex anti
quiore bonoz suoz munere celebrat. Quia, n, rōne ante
est atq; superest/eadem p̃habens atq; superhabens/
quod simpliciter ens appellatur/nimirum uniuersum
ipsum p se esse primo quidem instituit; & inde uero hoc
ipso p se esse consequenter quicquid quomodolibet est/
produxit.

**De Ideis principiisq; rez/ & quomodo entis
participatio participatione uitę & intel
ligentis antecedit,**

Marfilus,

Platonici rez oīum formalium rōnes, inter se for
maliter & absolute distinctas nō collocāt proprie
ī ipso bono siue uno penit^r simplicissimo: sed ī uniuerso
ī intellectu ipsi^r boni filio uniformi parit^r atq; omniformi.
Idee Ideę vō dicūt proprie formales illic rōes specialissimaz
ut ita dixerim/speciez: hoīs: leonis &c. Ratiōes autē
rez cōmuniōum/quę oībus uel plurimis cōpetunt spe
ciebus/divina genera uel principia nuncupantur: ut ipsa
per se eēntia: Ipsa uita: intelligentia: unitas: similitudo
ordo: identitas: diuersitas/status/motus. Rōes quoq;
formales ex his principiis dependentes/rebus participā
tibus inesse uolunt/cōmunem, s, eēntiam ī existentibus.
uita similiter in uiuentibus. Hęc cōis platonicoz oīū
snia est: & hucusq; Plotin^r atq; Porphyrius. Adnū
li uero platonicoz/ quos Proclus est secutus/ ipsam per
se eēntiam/ ipsam p se uitam/ ipsam intelligentiā/nō solū
ī primo collocant intellectu tanquā formales sequētiz
rationes: sed etiam inde segregant tanquam substantias
quasdam diuinas inter se distinctas/ordinum suozum
principia: ut ipsam eēntiam/principium entium simplici
ter/qua ratione sunt entia: uitam ipsam uiuentium du

cem / qua ratioe uiuentia: Intellectum ipsum intelligen-
tius, Plotinica porphyrianaq3 opio / rñ nō undequaq3 /
multo tamen magis q̃ Procli Dionysio consonat. Dio-
nysius ergo suam illam cōem prosequit regulam, s̃ ipam
per se uitam / ipam intelligentiam ⁊ cetera / quē similiter
appellatur: siue sint ideę in mente diuinā: siue formales
quēdā ideaz participationes in rebus: siue subsistentia
reaz p̃cipia ita cōiter se habere: ut horū q̃dlibet / primo
quidez sit / diuinitus factum ipius simpliciter / esse ⁊ eēn-
tis particeps, Deinde naturę cuiuslibet magis pprie, s̃
uitalis ⁊ intellectualis atq3 similium. Tertio / agēdi uir-
tutem radicatus edat: p̃ quam sit p̃cipium atq3 nomi-
netur. Postremo concludit si ipsa oīuz p̃cipua per par-
ticipationē entis primā ⁊ sunt ⁊ ceteroz sublimiū parti-
cipia sunt / ⁊ p̃ hanc participationē p̃cipia quoq3 infe-
riorū effadunt: multo magis inferiora per primaz ipsius
essentię participationem / utq3 quoq3 ut intelligentis ⁊
reliquorum participia sunt. Deus igitur non immerito
ens atq3 existens ex suo cōmuniter eēndi dono omnium
antiquissimo celebratur.

Pincipia rerum p̃ essentię participatio-
nem et sunt / ⁊ p̃cipia sunt.

Dionysius.

Equi ⁊ ipa rerum p̃cipia omnia per cōmunem
ipius eē participationē ⁊ s̃ ⁊ p̃cipia s̃ ⁊ atq3 pri-
mo qdē sunt ⁊ de p̃cipia s̃, q̃a ⁊ si uelis uiuentius
oīuz qua rōne uiuūt / dicere ipaz p̃ se uitā p̃cipiū esse.
Et similium / ut similitum ipam p̃ se similitudinē: atq3
unitoz quatenus sunt unita ipam p̃ se unitatē: ordina-
torum quoq3 / ut ordinatoz ipm p̃ se ordinē: aliozq3
similiter quē huius uel illius uel amboz uel multoz
p ii

participatione euadunt hoc aut illud / vel ambo vel mul-
ta inuenies profecto participationes ipsas / primo quidē
ipsius cōmuniter esse participare : atq; ipso simpliciter eē
primum manere : & inde huius vel illius eē principia : &
omnino per ipsaz essentię participationē existere atq; par-
ticipari. Si igitur hęc essentię participatione existēt : mul-
to magis & horum participia omnia participatione entis
existent. Quāobrem supereminēs ipsa perse bonitas oīb;
aliis muneribus suis p̄ferēs cōmune ipsius essentię bo-
num / merito ex antiquissima suarum participationū ante-
omnia celebratur.

Omnia in teo / sicut numeri in unitate, Lines
in centro, Nature particulares in uersa
li, Membrorum vires in anima,

Marsilius,

Quomodo in ipso super ens principio entia sint gra-
dibus quatuor in primis assignat, Primo enim est
ī eo simul atq; ex eo ipz simpliciter ens absolute proptus
cōsideratum, Secundo principia entium : siue Aristoteli-
ca decē : seu Platonica quinq; & qbus ī Timæo & Pla-
tinoz theologia satis. Tertio sunt illic atq; illinc ipsa en-
tia vera, s; sempiterna simul atq; substantię, Quarto illa
q; quomodolibet a vera essentia cōtinentur / reguntq;
tanquam debilioz : ut mutabilissima q; q; simul & acci-
dentia, Cōtinentur autē illic omnia / non solū cōiunctis
tanquā minime inter se distantia / vel dissidentia : sed etias
unite, i; sub una natura : itē ab solute atq; incōprehēsi-
liter, Sunt, n; ipsa diuina natura simplex p̄nitens & smē-
sa, Proinde quomodo ex ipso bono / & ī ipso sint omnia /
quatuor & declarat exēplis, s; quēadmodū in unitate, Atq;
ex unitate / sunt omnes numeri, Excentro & ī centro oēs
recte circuli lines ad circumferentiā inde productę ex na-
tura uniuersali & in natura naturę omnes particulares,

In aīa & ex aīa uirtutes cēs partium aīalis. ¶ Numeri
 qdē i unitate / & lineę i cētro nō sunt aliud q̄quā q̄ ipsa
 unitas / aut cētrū. Differre tamē itelligētis nostrę uideri
 possunt / quatenus unitas ad uarios numeros & cētrum
 ad uarias lineas aliter atq; aliē referat. ¶ Similiter rez
 osuz ideas i xō sūmo nihil aliud esse re ipsa p̄ter diui
 nā naturā excogitam⁹. Differre tamē inuicē quaten⁹ di
 uina itelligētia / & uolūtas aliter atq; aliter naturā suā
 ad alia refert / v; aliter atq; aliter imitabilē. ¶ Naturā
 uniuersalē Platonici uirtutē quandā uitalē atq; inuifi
 cam oībus corporibus insitam arbitrantur / appellantq;
 quoddā aīę mūdane nestigiū. Dionysius / ut arbitrer / na
 turā diuinę p̄uidētis instrm cognominabit. Virtutes
 saltē uitalē quomōcūq; sit / toti mūdo insitā cē declarat
 perfectio / motioq; mūdi mirabilis / & ubiq; uiuētū gene
 ratio. In hac esse seminales oīuz generabiliū uires appz
 ubi p̄stiosissima quęq; plurimaq; uiuētia sine māifestis
 i eadē spē cāis generant. Itaq; necessariū est hęc ex con
 gruentib⁹ naturę seminib; generari. De hoc i theologia
 satis. ¶ Post exēplū naturę Dionysius more platónico
 aīę introducit exēplū. Naturā nāq; Platonici putant
 ex aīa mūdi p̄xiē depēdere. In oī deniq; aīa membro
 rum sui corporis uirtutes latent. Illinc enim in corpo
 re fiunt & seruantur atq; recreantur. Sed & naturę par
 ticulares in uniuersali natura / & membrorum uires in
 anima magis inter se distinctę sunt q̄ ideas reruz in sum
 mo bono. Distinctas enim sicut in natura & anima / for
 me similiter in mēte sub bono Platonici putāt. ¶ Pro
 inde ubi ait lineas quoq; magis a centro discendant eo
 latius inter se distare / ipse cogita / si forte produci fingan
 tur in infinitum / distantiam quo ab alia ad aliam tan
 dem infinitam fore. Vnde & circunferentia uniuersalis

p iii

erit infinita / et pars eiusmodi quolibet pariter infinita totiq; equalis: quod dictu nefas. Similiter si processio rerum sub deo per infinitos gradus semper in deterius forte fingatur / cogemur denique confiteri / eo rem deuenturam / ut multa inter se adeo discrepent / ut in nullo prorsus inter se conueniant. Quod quidem est absurdum. Conueniunt enim saltem semper in eo / quod et omnia sunt aliquid / et quod ab eodem principio processerunt.

¶ Idem Dionysius.

Bonitas

unitas

*centr.
linee*

St aut ex ipsa bonitate atque in ea ipsum simpliciter esse / entiumq; principia: atque entia omnia: et que quomodolibet passim ipsa eentia continentur. Sunt inquam ibi hec absolute collectimq; / et unite. Nempe in unitate numerus omnis preest uniformiter: habetq; unitas omnem in se numerum singulariter. Omnisq; numerus unitus quidem est in unitate: quatenus uero inde progreditur / eatenus discernitur atque multiplicatur. ¶ In centro similiter omnes circuli linee simul coniuncte consistunt: ipsumq; punctum habet omnes in se rectas lineas simul unitas tam inuicem quam ad principium unum / ex quo pariter processerunt. Jam uero in ipso centro penitus sunt coniuncte: parum uero discedentes inde parum quoq; inter se discernuntur. Longius autem inde distantes / latius et inuicem distare coguntur / atq; simpliciter / quantum centro uiciniores sunt / tantum et ipsi et inuicem sunt coniuncte. Quantum rursus ab ipso discedunt / tantumdem discedere inuicem compelluntur. Preterea et tota uniuersorum natura se oēs particularis nature uniuscuiusque nature ides secundum quadam unionem non diffusam collecte sunt. In anima quoq; uires corporis to

ti² singulati gubernatoris uniformit^r p^rtenet, Ad e² igitur alienum/si per exiles imagines ad ipsam omnium causam ascendentes oculis mundo sublimioribus contemplerur omnia in ipsa omnium causa/etiam quę alioquin inter se contraria sunt/singulariter penitus et unitę.

¶ Ad primo principio datur omnibus non solum quod simpliciter aliquid sint: sed quod habeant speciales e²endi p^rprietates.

¶ Iarfilius.

P Ut autem nonnulli a primo rerum principio tanquam uniuersalissimo/atque simplicissimo/solum pendere uniuersum simpliciter/esse. Speciales autem modos differentiasque e²endi a causis dumtaxat sequentibus proficisci. Proprios enim particularesque effectus ad proprias quasdam tantum particularesque causas pertinere. Quod igitur sis aliquid sortiri te/a primo principio putant. Quod autem sis uiuens efficax ad motum aut statum. Secundus ad generandum/sentiens/rationalis sapiens/habere te a uita quadam et potestate secunda/et mente post primum existimauere. Item quod sis homo/ab idea quadam hominis in ipsa mente regnante. Dionysius uero noster opinionem eiusmodi reprobabat fingentem informe dumtaxat munus, scilicet simpliciter esse/rebus ab optimo principio tradi. Formosissima uero munera quę sunt quasi fines e²endi/a deterioribus causis proficisci. **¶** Portet autem singulas in singulis proprietates/quę speciosum quiddam et optabile p^r se ferunt/non minus: immo magis ab optimo omnium principio/quam ab inferioribus causis proficisci. Itaque in ipso omnium primo speciales omnium rationes et notiones inesse.

p. iiii

Cuius miranda potestas latissime penetrat & comprehēdit. Quamobrē Dionysius nunc a primo non solū agnoscit ī rebus quod simpliciter aliquid sint, Sed pręterea quod sint & principiū aliorum aut finis. quod uiuant, quod semper uiuant, quod sapientiam habeant, qualēcunq; nacta fuerint. similiterq; rationē atq; sensum. Et quecunq; ad illa pertinet aut ista, Pertinet ī quā perseuerare/stare/mouere/unio/tēperatio; Ordo, finis, & distributio. Consimilesq; formales pproprietates, tāq; speciosi qdā ipsius simpliciter esse caracteres.

Dionysius.

St, n, rerum principium, Aliquo existit & ipsum cēsum & omnia qmodolibet existentia, Omne principium, omnis terminus, omnis vita, īmortalitas cēsum. omnis sapientia, Totus ordo, omnis harmonia, vniuersa potestas omnis custodia & conseruatio, firmitas oīs, vniuersa distributio, oīs intelligentia, omnis ratio, sensus omnis, oīs habitus, totus status, vniuersus motus, oīs unio, tēperies oīs quilibet amicitia, Quę uis conueniētia, cūcta discretio, quilibet terminus: una quęq; diffinitio, Et reliqua quorūcunq; eo ipso quo ipsa sunt entia, oīa etiā suis quęq; characteribus imprimunt.

Quor gradibus sub bono essentia rebus participetur, De ordinibus angelorum.

Basilus.

Diuersa essentia ab ipso super essentia bono p gradus pprecipue quinq; procedit, In primo sunt cēsumtis angelorum, Quę neq; corporeę sunt, nec ullū habēt cōmercium cū corporibus, In secundo sunt aīę in corporee quidē: sed consortiū cū corporibus inuenientes, In tertio substantię corporeales, In quarto quecūq; substantię accidunt, In quinto rationis machinamenta, Prima

inter ágelos hierarchia solí diuine trinitatis contēplatio
 ni cedita / summū sub deo essentis diuinitatisq; tenet
 gradū, Secunda. Vltra contēplationē celestia regens /
 in duobus eisdē gradū aliquāto inferiorē possidet, tertia
 quē sūb celo gubernās infimū quidē possidet inter an
 gelos / sed excelsiorē admodum animabus. Summatim V
 angeli et animę eēsq; nature et esse et bene esse circa ipsuz
 bonum tripliciter sortiuntur, Nam et id totū illinc tanq;
 a causa efficiente suscipiunt et eiusdem uirtute conserva
 trice tenent, Et ad idē tam esse q; bene eē actionesq; oēs
 referunt ut ad finē, q; angelos et intelligibiles et intelle
 ctuales cognominat mos est plonicus. Intelligibiles
 nominare quatenus illumināt alios; intellectuales qua
 tenus illuminantur ab aliis.

Dionysius.

E xeadē q; omniū causa existant diuinorū angelorū
 intelligibiles et intellectuales essentis; aīazum q;
 substantis; ac totius mundi nature; et quęcunq; quomo
 dolib; eē dicunt; siue tanquā aliis accidentia; siue tanquā
 excogitationes quedaz intelligentie, Nam V sanctissimę
 antiquissimęq; potestates angelice quę et uerissime sūt et
 nēluc in uestibulis supereēntialis trinitatis collocatę /
 ab ipsa simul atq; i ipsa ut et sint et diuine sint accepit.
 Preterea quę post illas secundo loco inferiores sunt / in
 inferiore quoq; cōditione id ipz habent, Extreme teniq;
 extrema quada; sorte extrema in quaz si cum angelis cō
 parentur; comparate uero ad nos / ratione quadam id ha
 bēt mundo superiore, Proinde a se et cetera omnia eadē
 conditione et eē et bene eē habent; suntq; et bene sunt ex
 ipso bono ens uniuersum exsuperante. In ipso quoq; et
 sunt et bene sunt. Ab ipso quidem exordiantur; in eodē
 et conseruantur, in ipsum teniq; finiuntur.

hiles
ales

¶ Ipsum unū atq; bonū ē eminentius q̄ ens; &
cēntia atq; eē. Et ista creat & cōprehendit
atq; metitur. **¶** Basilus.

¶ Im ipsuz unū bonūq; sit ētis uniuersi principiū
atq; finis / merito quē cēntiā habēt p̄cipē unita-
tis bonitatisq; sūmopere / sūmū in ordine entīū gradum
tenent. Quismodi sunt itellectuales celestesq; substātie
ex tota substātia sēpiterne. Quē v̄ unitatis bonitatisq;
minimū gradū possident / gradū similiter infimum inter
entia tenent. **¶** Neq; in his q̄ unitatis & bonitatis uirt^{us}
est adeo potens vt non permittat ea quāuis ex parte ca-
duca / p̄nitens interire. **¶** Potestas, n. hęc ubiq; ip̄z comu-
niter ens & essentia conseruat; neq; sinit in nihilum eua-
nescere. **¶** Solem^{us} ēs ita distinguere / vt ī hoc ita eē sit
actus p̄fectioq; essentis sicut uiuere ē actus & p̄fectio
uite. **¶** Dionysius ergo non tā essentia hic q̄ eē euz p̄nci-
pio cōparat; ip̄sū inquā simpliciter & cōmuniter eē / ī uni-
uersa v̄z entīū latitudine. **¶** Vniuersuz qđ hoc dependet
ab ip̄so uno atq; bono tanquā principio atq; fine. **¶** Siue
n. ens ex cēntia & eē cōstans accepis / qz non ē simplicissi-
mus / ideo nec ē principiū / siue cēntiā cōsideraueris / nec ē
ipsa principiū qm̄ per eē p̄ficatur; neq; rursus hoc ipsuz
qđ dicitur esse / principiū erit / q̄z diu in essentia fuerit am-
plitudinē cohibente. **¶** Sin aut hoc / extra essentia contem-
pleris / nō iā ip̄z re uera eē seorsuz ab essentia / sicut neq;
uiuere seorsuz a uita / neq; sapere seorsum a sapiētia sed
unitā potius bonitatēq; cōtemplare. **¶** Sub cuius ampli-
tudine uniuersum eē cōprehenditur. **¶** Neq; uicissim. **¶** Si
qđem ultra rez formas p̄ quas p̄fecto res omnes sūt /
participatio quedam unitatis & bonitatis extenditur.
ip̄sum igitur esse habet in se unum / atq; bonū v̄z tanquā
particeps unitatis / atq; bonitatis. **¶** Neq; uicissim. **¶** Deniq;

bonum ipsum et est eternitas, i. conservatio entis: et est eternitatis simul et entis principium medium mensura finis.

Idem, Dionysius,

Rescipua quidem ipsius esse munera excellentiori
bus essentis ille distribuit: quas et eternas sacra
eloga vocat, Ipsius vero esse entis omnium nunquam omnino transierit
Ita vero ipse esse ex deo qui est excelsior ente creat: illius quod est
ipse esse neque vicissim, In illo rursus est ipsum esse: neque con
verso, Item esse ipsius participat illud neque sit contra, Ille qui
est tamquam excelsior quod essentia est ipsius esse eternitas et prin
cipium et mensura, Immo entis et eternitas omniumque prin
cipium efficax et medium atque finis.

Mensura

Dionysius.

Qua ratione et deo predicantur omnia pariter atque negentur

Et hic et iter initia libri et in mystica theolo
gia tractatur

Dionysius.

Sicera igitur eloquia per omnes res intelligentiam dei supe
rioris esse cognomina multiplicat. De illo namque di
citur et erat et est et erit, Item factum est et sit et fiet.
Hec enim omnia apud eos qui divina ut decet intelli
gunt deum significant per omnem intelligentiam super
essentialiter esse et omnium quomodolibet sint princi
pium, Jam vero deus non hoc quidem est: illud vero non
est: neque hic quidem et ita est: ibi vero et aliter minime.
Sed est simpliciter omnia ut omnium causa omnia rur
sus in se principia omnes conclusiones et terminos re
rum omnium continens et ante habens, Et super omnia
est: ut qui ante omnia preest mirabili super essentiam ra
tione. Quapropter de illo simul omnia predicantur: neque est aliquid
omnium, Omnes figuram spiritumque possidens interim ab omni
forma et pulchritudine segregatus, Principia mediaque

Deus oia est

oia p'dantur o deo.

et fines rerum absolute precipueque anticipanda in se ipso.
Omnibus cendi munus per unam supremeque simplices
casu sincerissime superlustrans.

¶ Comparatio Solis ad Deum, Deus per simplices
naturam et per ideas efficit omnia, Est super entiam.

¶ Basilus

¶ Haec circa solem potissima Dionysii² contemplatur, Pri-
mum quod sol unus per unum lumen omnes sensibilibus naturas
ipse visibilis summum/generat/souet/uiuificat/mouet
et distinguit et colligit, Secundum quod singula rursus per varie-
tatem naturarum unam solis naturam/varia ratione participant/aian-
tes aliter aliter, Tercium quod variis sub uno sole effectus non so-
lum per distinctionem mediorum suscipientiumque distinguuntur; uerum
etiam per varias in ipso sole uirtutes per lumen quod unum
motusque praecedentes; et alias alibi aliter explicabiles. Un-
de colligitur naturam ipsam solis non esse simplicem/ut lucem solam
uel calorem; et ut naturam quandam potius uegetalem; in qua sicut et
in genitali aiantis cuiusque natura formaliter distincte ni-
get uirtutes membrorum/formarumque omnium seminales. Et solu-
ditur/Deum multo magis per unam ipsius naturam diuersissimam
facere: non per varias quod uires quasi seminales inter se abso-
lute distinctas; sed per uaria potius exemplaria/pens ipsius Deum per
diuinam intelligentiam uoluntatemque distincta. Platonicum denique
mysterium confirmat non solum de ideis; sed et de bono totam pri-
mariam excedere. Sicut, namque, entia haec et eiusmodi ad hanc causam
se habent/et illa rursus atque illiusmodi ad illam/ita ens uni-
uersum ad ipsius bonum uniuersi principium. Quoadmodum igitur
haec principales causas atque illis effectibus natura inferiores/per
uirtutes aliquas excedentes simplicioresque efficiunt/ut ce-
lum per uirtutem supereminentalem simplicioresque elementalia ualde
proposita/ita per uires incorporeas corporalia/ita multoque
magis ipsius bonum per superessentialem naturam atque simplicissi-
mam ens generat uniuersum/longeque diuersum.

Idem.

Dionysius.

¶ **Q**uidem hic nostras cōtias qualitatesq; sensibi-
liū quāuis permultas atq; differentes ipse tamen
unus cū sit: lumēq; unicū superlustrat/renouat/nutrit/
seruat/perficit/distinguit/colligit/refouet/secundat/au-
get/permutat/firmitat/producit/excitāt/viuificat omnia.
¶ **R**ursusq; unumquodq; ex oībus pro natura sua uni-
eiusdēq; solis est particeps. Atq; ipse sol un⁹ causas oīū
ante hęc uniformiter in se ipso pprehendit. Multo sane
magis oportet in ipsa solis oīūq; causa prius extitisse
reꝝ omniū exēplaria/secundum singularē superiorēq; ef-
fentia unitatē. Quādo quidē ⁊ producit cōtias p excel-
sum essentias eminentē.

Solis effus.

¶ **I**des rerū in deo atq; in angelo. Sed i angelo
magis inter se differentes q̃ in deo.

Basilius.

¶ **I**deis i theologia ⁊ Plotino ⁊ Parmēide lati⁹
disputamus. In hoc Platonici cū Dionysio cōsen-
serunt/quod ideas seorsum ab intellectu vel deo/ vt falso
Peripatetici calumniātur nunquā excogitauerūt. Sed
in quodā intellectu diuino extra controuersia posuere/
ideas videlicet absoluta quadā rōe formalit̃ inter se distic-
tas. Intellectum eiusmodi platonici quidē diuinū/nostri
autē angelicū nominauere. Nā i ipso deo ideas quidem
utriq; ponunt: nō tamen absolute prorsus: sed quadam
relatione distinctas quatenus deus ipse uirtutis sue con-
sciens: quot quantisq; modis sit extra cōmunicabilis nō
ignorat. Modi eiusmodi ⁊ finiti pōnes ⁊ ū plurimi q̃
dē/ s̃ sub unica diuina natura formaq; pprehēsi reꝝ idē
s̃ oīū. Predestinationes quedā reꝝ diuina cognitione
⁊ uolūtate pariter ⁊ signate. Inde rursus indiuiā siue
angelicā mentē primo ⁊ scripte: ⁊ inde persequentia gra-
dibus vbiq; suis participat.

aristoteles 107

idee

predestinatio

Exemplaria reg^{is} poenes **teum**, Dionysius,
exemplaria vero dicimus rationes in **teo** substanti
ficas rerū/āte hęc omnia singulariter existentes.

Quas theologia p^{re}destinationes sine predestinationes
vocat, Et diuinas bonasq^{ue} uoluntates/ rerum **te** finitri
ces omniū atq^{ue} effectrices, Per quas ipse super essentia
teus/quę sunt omnia p^{re}scripsit atq^{ue} produxit,

Quomodo in uniuerso rerū ordines inferiores
ubiq^{ue} superiorū ordines imitantur, **Deus**
p^{er} simplicissimā uirtutē omnia p^{er}ficie

Bartholius,

Philosophus clement^{er} secretiores ebzeos **et** platon
icos imitatus existimasse uidetur ita superiora in
feriorum quasi quedā exemplaria esse/ ut gradus **et** qua
litates intellectualium animarum, intellectus angelicos
naturaliter imitentur; Celestium quoq^{ue} dispositiones/ si
militer imitantur ordines animarū; Species quoq^{ue} uir
tutesq^{ue} rerum elementalium ad celestium imagines sūt
ubiq^{ue} dispositę, Hoc quidē non approbare nō possumus/
ut uniuersum sub uno mirabilem habeat unionem, Sed
non propterea dicendum est angelos esse animarū ideas **et**
exemplaria/ vel animas celestium/ vel celestia rerū celis
inferiorum, Nam **et** hęc omnia ad exēplaria prima poenes
teum predestinata/ sunt **te** niq^{ue} referenda, Atq^{ue} per cele
stes ordines proportionē quadam/ ad angelicos ordines
ascendendum, Verbos perq^{ue} solem ad ipsum **teū**, Quo
modo vero per stellas quidem ad angelos/ per soles vero
ad **teum** progrediendum sūt/ neq^{ue} solem tanquam **teum**
colere **te** beamus quod lex mosaica prohibet (satis i libro
te sole ac lumine iam tractauimus) **Q**uod **te** retea uirtus
quę magis unita est/ eo maior **et** ad plura se porrigit, Itē
cum compositionem simplicitas antecellat/ merito causa
quo simplicior ē/ eo prior, Quo prior eo plura facit, Lau

sa igitur maxime una atq3 simplex/proculdubio prima ē
 Perq3 ipsaz simplicissimaz unitatez efficit ducitq3 oīa.
 Processum vero ipsum ex se per omnia a munere ipsius
 esse bonitasq3 incohare uidetur: du3 omnibus essentiam
 quandā ⁊ bonitatē cōmuniter exhibet: post hāc quibusdā
 insuper uitam/sensuz/rationem/intelligentiam, Infinita
 deniq3 uirtute complectitur ⁊ extra proportionē exupe
 rat omnia, Quē quidē uirtus/non quoniā infinita ideo ē
 ⁊ multiplex: sed quoniā maxime una est/idecirco potētia
 habet īmensam, Et quoniāz īmensa est/ideo uicissim est ⁊
 unica, Duo. n. infinita simul esse non possunt, ¶ Seruat
 quinetiā suaz hanc ī participantibus unitatē, Nō enim
 diuidendo sed uelut attingendo participant, Quēadmo
 du3 auditus multi eundē uocalē orbe3 ab uno loquente
 ad eos usq3 productuz quodam quasi tactu pulsanti pci
 piunt, Percipiunt inq3 tria, Primo qualitātē uocis secū
 do clamātis affectū, Tertio loquētis sensuz atq3 mentē,
 Similibz ferme gradibz sub uno unius rei pcessu, Alia
 qdē essentia bonitatēq3 cōmuniter susceperūt, Alia uita
 īsup atq3 motū, Alia pte3a rōez/rōis ue ducē ītelligētia

¶ Idem.

Dionysius.

In aut ut Clemēs pbs censet/forte dicēdū sit/et
 ad aliqd exēplaria dici q̄ ī ordīe rezꝝ p̄cipaliora
 sūt/ pcedit qdē eiusmōi s̄mo nō p p̄pria ⁊ pfecta simpli
 ciaq3 nola, Lēteꝝ ut pcedam⁹ hoc ē recte dici/steris
 meminisse debem⁹/qd theologia moneat: v3 nō ea tibi
 ostēdi: ut post illa īcederes: v3 ut p cognitionē horuz
 proportiālē ad ipaz oīuz cāz gradatiz pro uirib⁹ p̄ueha
 mur, ¶ Oīa igit ipi oīuz cāz attribuēda sūt s̄m singula
 rē unitatē oīb⁹ eminētē. Quādoq dē cā prima ab ipo eēn
 di munere processuz substantificū ac bonū īcohās p̄q3 oīa
 p̄gēs ⁊ uniuersuz p uirtutē suā eēntia p̄plēs ⁊ ī oīb⁹ q̄

Clemens

aplectit de

similit^o uocis

Infinitas 98. 70.

terminus 70

2. 13. 13. 13.

ubi^q deus pns

sunt exultans / oīa proorsus anticipat in se ipsa per unum
simplicitatis excessum omnem duplicitatem respuens .
Cuncta vero eodem modo compellitur per infinitatem
suam se super omnia dilatantem; et unice participatur ab
omnibus; quemadmodum et vox cum una eadēq sit / a
multis interim tanquam una sentitur .

Quomodo i oībus p teū sit ifinitudo quedaz

atqz terminus, Deus autem sit et infinita

tis ifinitas / et termini terminus,

In omnibus extra omnia,

Marālius,

Atis in cōmentariis i Philebum et in Theologia

tractauimus; quēadmodū deus omnia ex infinita

te (vt platonice loquar) terminoqz cōposuit, Infinitatē

quidem dicimus naturam quādam et capacitatem et quasi

potētiam siue possibilitatem perse informem / facillimeqz

formabilem, Terminum vero formaz speciemqz; et modū

et super his adhibitum, Duo hęc ppter teū sunt i oīby

iuicemqz opposita sed pōnes teum ipsum sunt una vir

tus unicus actus, Perquem et formabilem ubiqz potē

tiam iecit vt fundamentuz; et speciē modumqz adhibuit

tanquam edificii terminum, Pereundem igitur accam

teus est et omnis ifinitatis ifinitas; et uniuersi termi

ni terminus, Est et omnibus ubiqz ppsens; rebus inter

se diuersis / ipse ppsens non per diuersa quidem sui sed p

idem, Non per idem inquam particulare aliquid; sed per

uniuersum, Siquidem ipse sit uniuersum; imo pernacu

ram nirtatemqz uniuerso proorsus excelsozem, Omnia

teniqz quę bonum aliquid in rebus ppsē ferunt / et deo

pēdicari possunt; sed ratione quadam longe diuersa no

bisqz occulta; rursusqz negari, Quoniā nulla rōe a nobis

excogitata hęc et deo pēdicari possunt,

Idem,

Dionysius,

De igitur qui est excelsior/ēre/entiū omnium prin-
cipium est et finis. Principium quidem tanquam
auctor, finis autem, ut cuius gratia facta sunt/ōiūqz ter-
minus. Infinitas quidem oīs infinitatis et omīs termi-
mini terminus. Et id quidem eminenter tanquā cōpēsi-
tor. In uno enī ut sepe iam dictum est/res oēs antici-
pat atqz efficit. Prēsens quidē omnibus ubiqz p unum
atqz idem. Per idē inquā omne et ad oīa prodiens. Ante-
rea permanēs in seipso et consistens atqz se mouēs. Rur-
sus neqz stans neqz motus; neqz principiū habens neqz
medium; neqz finem. Neqz est in aliquo existētiū; neqz
aliquid est eoz. Nec oīo sibi quicquā cōpetit eoz quē
etherne sūt; uel eoz quē temporaliter. Sed et tempore
et eternitate; atqz his omnibz quē i tempore eternitate
ue sunt/excellenter absoluitur. Quamobrem eternitas
ipsa resqz oēs rezqz mensurē et quē sub mēsuras cadūt
per ipsum ab ipsoqz sunt. Sed de his quidem et in aliis
dixim? oportunius.

principiū et finis
et finis 97 97

Omnis uita et omnis essentia sit ab eo quod est su-
per uniuersarum uitam atqz cēntiam.

Bartholius.

a Cōmunioribz ad minns cosa/ab cēntia ad uitas
ab hac ad intelligentiam platonico/ut solet/mo-
re procedit. Vitam eternam, i, trum ait ipius uits, i, cō-
munissimē uits causarē cē. Causam quoqz uniuscuiusqz
spēi uits; Causam deniqz singularis cuiusqz aīuēdi pro-
prietatis. Per trum angelicas substantias aīasqz habe-
re/ut semper uiuant; quē suapte natura/ut Time? ait/
imortalem uitam; imo nec uitā quidem illaz habere pos-
sent. Animal hic ueras, i, rōnales itelligit. Irrationales
enim aīas esse non ueras. Et plantarū uitas imagines

q i

ultimas atq; Idq; vniuersum vite genus ex bonitate di-
uina que superuitam est procedere, Quoadmoduz et ens
vniuersum ab eadem bonitate vniuersum ens ex supe-
rante, Prima enim causa maxime, oium carum antecel-
lit effectus, Cum igitur excellentiores vbiq; cause no-
in eodem genere cu effectibus computentur, Sed inde
sint longius segregate merito causa prima, cui totus ens
respondet tanq; comunissimum opus cause comunissime
mirabiliter rationem oem ipsius entis exsuperat: ¶ Sem-
piternum vero in angelis motum nisi actum exposue-
ri intelligentiam angelis celeriter discurrentem attri-
bues: quod nonnulli comprobauerunt.

¶ Idem

Dionysius.

Vita
Vnde autem vita etherna laudibus celebranda
n Ex qua ipsa vita omnisq; vita. Et sub qua per
oia quomolibet viuentia vivere pro modo cui-
usq; diffunditur, Nam vero immortalium angelorum vi-
ta / immortalitasq; et perseverantia illa sempiternae mo-
rtis angelicę ex ipsa per q ipsam est atq; subsistit, Quā-
obrem viuentes semper immortalesq; dicunt: ac rursum
non immortales, Quoniam non ex se ipsis habent ut sint im-
mortales et eterne uiuant: Sed ex causa illa viuifica-
vniuersam vitam efficiente atq; continente, Et quoad-
modum in ente dicebamus ipsum quod est ente superius
appellantes ipsius entis eternitatem ita nunc iterum
ipsum quod est vita superius ipsam videlicet diuinā vi-
tam esse ipsius vite causam viuificantem atq; firman-
tem, Vis sane vita motusq; vitalis ex illa vita proce-
dit: que superat omnem vitam et omne omnis vite prin-
cipium, Ex illa preterea immortalitatem habeat anime
ex illa animalia omnia viuunt, Ex illa plante per extre-

nam vestigium vite viuunt, Illius vite munere for-
te, Sublato iuxta diuinum eloquium deficit omnis vi-
ta: Sed que participande ipsius infirmitate iam defec-
rant: illuc conuersa iterum renouiscunt.

Tharfilius,

Queus et generalem vitam et omnes vite species
modosque procreat, Notus quidam in angelis sem-
piternus.

Deus dat viuentibus omnibus non solum co-
munem vitam/ Sed omnes etiamuitarum
species/singularesque viuendi proprietates, Om-
nis enim formalis distinctio rerum idiina describitur
prouidentia et eiusdem auctoritate perficitur: Super ce-
lestes angeli/vitam inde nacti sunt ab omni materie co-
mercio segregatam: atque ita in comutabilem/ ut non alio
tempore sit sapientior quam alio vel melior vel felicio-
Sempiternitatem quoque motus indeclinabilem, Notum
hic aut actionem quamvis intelligant reuolutionem ce-
lestem angelo, s, agitante, Denique quicquid usque vite et
vigoris existit/dependet ex deo/homines quidem et ab
initio angelica quadam cognitione donante et degenera-
tes quotidie reuocante,

Idem,

Dionysius,

Ita vita dat quidem primum uniuerse uite
hoc ipsum ut sit uita: ac rursus unicuique uite
ut sit proprie quelibet quod naturaliter esse
debet, Atque super celestibus uiris in materia
lem et diuinam inmutabilemque immortalitatem sempiternamque
motum nusquam uergentem uel inclinatem, Preterea propter copiam

q ii

bonitatis usq; ad demoniacam vitam sua munera porri-
gens, Nec enim non ab alia causa prouenit, Sed ex ipsa
et quod sit vita et quod permaneat habet, Dominibus
super velut compositis quantum accipere licuit vitam con-
donauit angelicam: atq; excessu clementie nos etiam illinc
aduersos ad se conuertit et reuocat.

¶ Ad primam vitam pertinet immortalium animarum
corpora immortalitate donare.

Bartholomaeus,

Multa sunt preter naturam elementalem/que non
sunt preter mirabilem celestis nature virtutem
Multa similiter supra celi vires sunt in auctoritate re-
ctoris celorum proculdubio posita, Ad ipsius ordinem
providentiam/bonitatem/iustitiam pertinentia, Maius et/
ernitas infinita absq; medio substantias intellectua-
les omnes efficit atq; ideo sempiternas, Quod quidem
munus substantie omnes eiusmodi ex naturali ad deum
ipsam conuersione manifeste declarant, Deus substan-
tias intellectualium ultimos/ad quoddam vniuersi bo-
num cultumq; diuinum cum caducis corporibus copula-
uit ad humanam spem faciendam/deum ut scilicet interris
veneraturam, Ita quemadmodum ordinis diuini sunt/
corpora caduca diuinarum animarum capacia facere/ita
quoq; sunt eadem immortalitatis anime participia redde-
re, Presertim ut inter hec duo talis vicissitudo foret,
Et quemadmodum in eiusmodi conuersione per deum con-
ciliato/anima mortalia quedam, q. subit corporis detri-
menta/ita corpus quandoq; immortale vicissim uite mu-
nus sub anima sortiretur, Nihil impresentia quantum ad
iustitiam diuinam spectet/sempernum piis iustisq; offi-
ciis premium pollicentem/contrarius ut supplicium sem-
piternum, Duo hec etiam post hanc uitam corpori simul

cum anima communia facere/sicut et in uita presenti offi-
cia que dicebā/sunt utrisq; communia. Obiit deniq; na-
turalem aīe ad resumendum corpus inclinationem non
futuras proorsus inanem. Nam de resurrectione satis in
theologia nra et in libro athenagore platonici atq; chri-
stiani/quem hoc amo/e/greco ad sensum interpretati su-
mus. Resurrectionem plato impolitico, q. vaticinari nr

Idem.

Dionysius.

Hoc autem longe diuinius est/deus ipse nos in-
q tegros/animas inq et socia corpora ad perfectā
immortalemq; uitam traducere pollicet. Oly-
sterius profecto/quod ueteribus quidem preter naturā
forte uideri possit:mibi autem et tibi ipsiq; ueritati diui-
num atq; super naturā. Super naturā inq apud nos ui-
sibilem nō supra naturā illā oīpotētē uite diuine. Apud
quā sane tanq uitarum oīum naturā/prefertim diuino
rum/nulla uita preter naturam est/aut supra naturam.
Quāobrem omētis simōis libri mysterio huic aduersātes/
a coro diuino tuq; sancta aīa longius arceant. Latu-
it enim illum ut arbitror q̄uis se sapientes existimaret.
Non oportere sane mentis nr̄um ratione quadā ex sen-
sibus palam deducta niti contra occultam illam oīum
causam. Et hoc ei dicendum est esse preter naturā dice-
re. Illi enim nihil est contrarium.

Dionysius.

Deus non per formam sed per cām uita dicitur.
Atq; ex omni uita laudatur. Quia ipse spēs omnes
uiuentium generat et distinguit et mouet.

Idem.

Dionysius.

Et prima, n. uita uiuificant atq; fouent anima-
lia oīa atq; plātē. Jam uero siue intellectualez
uitā dixeris seu rōnalē/siue sensualē siue nutri-

q iii

*supra naturam
nā d. uisib. et inuis.*

Nil triuz deo

foriam seu auctricē, siue qualēcumq; vitā: vel vite p̄ci-
piū uel essentia; vite / ex ipsa uiuit atq; uiuificat / que
oē supereminet vitā. In ipsa quētiā secundū causas
singulariter ante se habuit. Vita, n̄ illa oī vita supior / om-
nisq; vite p̄cipiū / nō solum vitā uniuersam procre-
at / sed secundat etia; et implet atq; distribuit. Quam /
obrē ex omni vita celebranda ē p̄pter fecunditatē suam
vitae oēs mirifice ppagantē. Vnde tanq; oīformis om-
nisq; vita cogitat atq; laudat et tanq; nullius indiga ē
mo uero sup exuberans omni uita. Ipsa quidē uita dici-
tur et ut super oē vitā uite auctor ex celsiorq; uita
Siue quomodocunq; ineffabilem illam uitam humano
quodam more laudare quis uelit.

¶ Deus dicit intellectus: qz pcreat intellectū. Itē
negatōes in deo nō defectū significant sed excessum.
Bartholomaeus.

ab ipsa

¶ Ipsa uita ad intellectū et sapientia; platonico
ritu procedēs: quēadmodū appellauerat deum
ens atq; uitandū taxat / quoniam ē oīs entis au-
ctor atq; uite. Ita nūc appellat intellectū / qz v̄z ē uni-
uersū intellectus et intelligētie causa cū uero deus extra
limites intelligētie se cernat / merito nec intelligibilis ē
nec pprie intelligēs eē uidet. Verū appellatōes eiusmodi
q̄ p̄uationē negationēq; intelligētie circa deū significare
uident nō intelligētie aliozue munez defectū significāt
sed excessū. scintilla p̄cul minima dicit inuisibilis. In-
uisibilis quoq; ingēs illa lux intima soli sed illa quidem
infra proportionem visus latet: hec autem supra p̄por-
tionem extans effugit intuitum.

¶ Item.

Dionysius.

¶ De v̄ bonā illā eternāq; vitā / si placet / tanq;
a sapientē atq; ut ipsa; sapiām celebrem. Imo

sapientia

vero ut cēm sapiāz pereantē, Et sup oēm sapientiā itel
 ligentiāqz eminentē, Deus, n, nō solū exuberat sapiā/sa/
 piētiqz eius nō ē numerus sed oēm rōnē ⁊ intellectū sa
 pientiāqz excedit, Idqz mirabilē intelligēs vir ille reue
 ra diuinus/comunisqz nostre nrīsqz pceptoris soluit q
 stultū est xi/sapientiētius est hominib⁹ nō solū qz omīs
 humana cogitatio ad firmitatē stabilitatēqz diuinaz p/
 fectissimarūqz intelligentiaz cōparata/erroz quidā est/
 verū etiā qz theologozū mos est que ad priuationē pti/
 nent ⁊ deo cōditiōe quadā opposita pdicare, Sic igit sa
 cre littere inuisibile dicūt lumē osūm fulgētissimū, Lūqz
 q laudes oēs ⁊ nomina iure sibi vēdicat/ineffabilē ⁊ abs
 qz nōse nūcupāt, Preterea presentē omnib⁹ ex oībusqz
 cōpertū in cōprehēsbilem ⁊ nusqz inuestigabilē asserūt,
 Mac utiqz rōne diuin⁹ apostolus ipresentia stultitiā xi
 dicit celebrare; quod v3 in ea pter rōnē modūqz apparet
 ad ineffabilē omīqz rōne superiorē referens veritatem,

¶ Nō possumus pcepere xiū humana consuetudine
 uel virtute sed diuina,

Marfilius,

¶ Sensus ex terni sensibilib⁹ nutriunt, Sēsus iter
 nus, i, imaginatio, Imaginibus sensibilū, Ma/
 rio humana frequent imaginatōibus alitur, his
 enī freta ⁊ reb⁹ humāis naturalibusqz disceptat, Nos
 ergo per rōnez nob⁹ ppriā imaginationi q vna cū sensi/
 bus sensibilib⁹ nutrit/in nixi, ⁊ tractamus quotidie no/
 stra, ⁊ diuina frequēter aggredi inde atqz fallinde, Opor
 tet vero rationē inde ad intellectū conuertere, atqz uir
 tute intelligentie propria itelligibilia iudicare, Sed mu
 nere qdā diuino itelligētiā supante, i, vnde quodā ama/
 toria p infusum diuinitus lumē accensa sperare ipso deo

q iiii

perfrui posse: de unitate quidē diuinitus nobis in pres/
sa/ac de accessu ad deum per eiusmodi unitatem/alibi sa/
tis in dionysio, theologia, plotino, Vbi etiā quomodo na/
turas nostram uel intellectuallē exnere necesse sit diuinā
q3 induere, Item qua ratione ipsam intelligibile sit qui/
dem intellectuali uirtute superius/quādo quidē mouet
eam, Habeat aut cum hac ipsa pportione atq3 cōiungat3
Ideo pncipiū rerum/nec intellectus eē nec intelligibile
possit, Propterea nō intelligentia/sed alia quadam sub/
limiore secretissimaq3 ratione percipiendum,

¶ Non possumus percipere deum humana consue/
tudine/uel uirtute sed diuina,

Dionysius.

Erum quod alibi dixi/quādo more nostro que
u supra nos sunt accipimus/arq3 ea uirtute con/
fidimus/que vna cū sensibus aliter/diuina no/
stris cōferentes/fallimur. Quippe cū diuinū illud arca/
nu3 iuxta apparentē nobis spēm psequamur, Spe pre/
tiū fuerat aduertere nostrū intellectū partī quidē ha/
bere intelligendi uirtutes per quam intelligibilia cernit
ptim uero unionem quandam excelsiores intelligentia.
Per quā his que super intellectum sunt coniungitur,
Eiusmodi igitur vnione cognoscenda sunt diuina/non
humano quodam more: Sed quatenus ipsi toti nos to/
ros excedimus: nosq3 integros deo dedimus, Prestat, n.
esse deū quam nostri iuris, Ita deū diuina nobis tradi/
poterunt si cum ipso deo fuerimus,

¶ Sapientia de deo negatur atq3 affirmatur, Ange/
li diuina uirtute simul oīa contuencur,

Bartholus.

¶ Non cognitionē/speculatiuā/et practica3 siue si/
mul totā/siue discurrentē partē quidem de deo

75 vnde is. 76
cognitio

¶ stat oīa esse p. n. m.

negamus / quoniam terminos omnis cognitionis excedit, p
rim est affirmamus / quod omnes ipse cognitiones agit et mo
uet et perficit, angelice cognitiones ob diuinam vicini
tatem habent, ut nec ex multis sensibus sensibilibus, signis
ex pimentis, effectibus sicut nosse perficiant, nec intus
per argumenta notionesque discurrant, nec ex comuni pri
ncipio / gradatim deriuentur in singula / sed vno quodam
actu simplici penitusque immobili intelligibilia omnia intus
contineant, Angeli quidem quoniam intelligibiles sunt na
turaliter, id est a materialibus conditionibus penitus absolu
ti atque per lucidi / ideo et intellectuales existunt, id est, perspicui
perspicacesque ad diuina percipienda, deo preter eiusmodi na
turalis perspicuitatis perspicaciaque diuinitus illustratur
a deo ut cum ipso deo, super modos intelligentie coniungatur.

Idem.

Dionysius.

¶ Hinc igitur irrationalis et amentes stultamque sa
pientiam eminenter celebrantes dicamus omnis
intellectus rationis omnisque sapientie et intelligentie causa
esse ipsamque esse omne consiliu. Ab ipsa cognitione intelligē
tiamque omnem existere, In ea omnes cognitionis sapientieque
thesauros absconditos esse, Atque ut consequenter ex il
lis et que iam diximus prosequamur causa illa super sapientiam
vniuersam consistens omnemque comprehendens ipsam sapientiam
Et totam vniuersaliter et quamlibet procreat singulatim
¶ Ex ipsa profecto intelligibiles intellectualesque ange
licarum mentium vires / simplices ac beatas intelligen
tias habent. Nec in aliquibus diuisibilibus / nec a diui
sibilibus siue sensibus / siue rationibus discurrentibus /
cognitionem diuinam colligunt / nec ab aliquo comuni
ad ista simul comprehenduntur, Sed ab omni materia
li conditione multitudineque absolute / intellectualiter in
materialiter vniiformiter intelligibilia intelligunt diuini

notum est sane in ipsis intellectualis virtus actio p in
pmitam in cōtaminabilēq puritatem desuper illustrata
Propterea compos ad diuinas intelligentias contuen/
das, Dum partim quidem per naturā imptibilem in ma/
terialemq; partim ēt per vnionē quandam (ut ita dixi/
mus) deiformē/ad diuinam ⁊ plusq; sapientem mentez
rōnemq; pro viribus conformatur.

¶ Cognitio animarum ppiā per discursum.

¶ Basilus.

Deo propius est discursus aliquis aīabus / vt
a pleriq; platozū celestes aīas discurrere circa re/
rū formas cōsiderādis existimauerit. Quz tam
q̄tum diuinę mētis participes sunt / multa p vnā spēm
cōtuentur, plurima in vnā cōgregāt notionē. Circulos
agūt a principis rez ad fines p media / vicissimq; ab ef/
fectibus ad supiores supernasq; procedētes. Similis ē
aīę q; humane cōditio. Sapīę diuinę munus nō solum
hucusq; procedit, v; ut plotinus ait usq; ad imaginatio/
nē atq; sensum quasi quandā intelligētis ipsius imaginē
Quō in demonibus misens volūtas cognitionē sequēs
ab appetitu naturali cognitionem precedente dissentiat
ipse considera.

¶ Idem.

¶ Dionysius.

¶ Sapientie diuine munus vsq; ad rationem ac sen/
sum demonēq; procedit.

¶ Minime q; facultatē rōnalē per diuinā sapiām
a habēt: rerū veritatē circulari qdā discursu q̄rē/
tes. Atq; in eo qdē vnitis mētib; illis inferiores
q; ptibili variaq; pditione speculādo pcedūt. In eo v
q; multa i unū colligūt / itelligētias angelicas / q̄rū aīa/
bus puenit asserunt. Sigs pterea sensus ēt ipsos cē ve/
nigiū aliqd sapīe dixerit nō ab errabit. ¶ Demonica q;.

17
mens qua rōne mēs est: ex illa tēpēdet, Quatenus ve/
ro mens est / qdāmodo demēs / neq3 sciens v3 neq3 uolēs
eo ipso qd naturaliter appetit pfrui / proprie utiq3 tēse/
ctionē quandā a sapiā nominare decet.

¶ Negatōes in deo nō tēfectū significāt / s3 excessū,
Marfilius.

¶ Notinus cū deo itellectuales actōes sensuales /
p q3 negauisset tanq3 diuina dignitate inferiores /
dubitanit an psequēter itelligibilia sensibiliaq3
Deū forte laterēt, rēspōdet / et hic et ibi hec etiā cē deo cer/
ta mō quodā sensus et intelligentiā excedēte, Quēadmo/
dū rōni pfecte nota sūt eadē que et oculo p modū supio/
rem q3 per visum.

Dionysius.

¶ Quinā quidē sapiā cē ipsius uniuersēq3 sapiē
d et intelligentie omīs rōnisq3 et sensus cuiuslibet
pncipiū et cām institutorēq3 et pfectionē et pser/
uationē ē atq3 terminū / supra diximus, Verū quo nā pa/
cto tēus ipse sapiā uniuersa superior / celebrat tanquam
sapiā et intellectus et rō atque cognitor : Quo, n. modo
intelligibile quicquā intelliget / cum itellectuales non
habeat actiones, Aut quomodo percipiet sensibilia / qui
sensus uniuersi fines excedit, Scire tamē illū omnia nī/
hilque diuinam cognitionē effugere sacra testantur clo/
quia, Eterum quod sepe iam monui diuina mysteria ut
tēum decet accipienda sunt, Sic itaque intelligentie sen/
susque uacatio non defectum in deo significat sed excels/
sum : quemadmodum et in rationale ipsi quod super rōnē
est adhibemus : et imperfectionem ei quod supra pars et
ante perfectionem extat, Et intangibilem inuisibileque
caliginem in accessibili luci / qua uidelicet ratione uisibi/
le lumen exsuperat.

Quina cognitio res creatas idealq; antecedit.

Dionysius.

Quina certitudo per quā sibi certa sunt omnia
d et si sepe intelligentia nominat est tamē toto ge/
nere uel perfectissime intelligentie longe supe/
rior. Cognoscit vero cūcta per unicū intuitū vnice sine
forme que efficit oīa pariter et demonstrat. Quā cū primū
intus ispexit/relatiōe quadā distribuit in ideas rez in/
de pereandaz adeo ut prima rei cognitio non solū res
iā creatas sed ad huc ēt creādas imo et ipsas creandaz
ideas mirabiliter antecedit. Angelica uero cognitō ideas
qdē sequitur sed res antecedit. humana comuni utraq;
sequit. **I**dee quidē cōparant ad rē sicut ad lucē ra/
diū uel splēdores. cetera uero sicut vmbre. Deus igitur
per unicā lucez suā cognoscit cōcipitq; ideas. Per has
reliqua uelut vmbraz perinde atq; si sol p lucē suā ra/
dios/circū iactos contueretur. Per radios vmbraz ex
opposito resultantes.

Idem.

Dionysius.

Quinus igit intellect^{us} oīa cōtinet cūctis eminē
d te cognitōe p ipsam oīum cām in seipso intelligē
tiā oīum anticipās. Prinsq; angeli fierēt cogno
scēs angelos/atq; pducēs ceteraq; oīa ex intimis suis/
ab ipsoq; ut ita loquar/exordio noscēs ad essentiāq; p/
ducēs. Idq; arbitroz sacrū eloquiū significare dicēs: q
oīa nouit anteq; fierent. Intellectus. n. diuinus nō res
ipsas nouit ex ipsis. Sed ex seipso atq; in se p cām/oīum
notitiā et cognitionē essentiāq; anticipat et excellētī rō/
ne cōprehēdit: nō distract^{us} in singula: sed per vnā cau/
se cōprehēsiōnē oīa sciens atq; continēs. Quēadmoduz
et lumē per cām in se ipso noticiam tenebrarū anticipat
nō aliunde tenebras pterq; ex ppria claritate cognoscēs

scia dei

Deus per unicam sui formam actu simplici cuncta facit atq3 cognoscit.

Bartholomaeus.

Quemadmodum sol per lucem suam unicam simplicemq3 omnia sensibilia facit atq3 declarat/ita deus per unicam sui simplicissimamq3 formam cunctorum cam cuncta facit pariter et cognoscit. Cum igit diuina cognitio non a rebus cognoscendis dependeat modum ne accipiat/Sed ex unica sui forma/merito et intuitu quodam immobili mobilia/in materiali materialia /individua diuina unico multa cognoscit sicut et efficit. Sicut/igitur angeli non per sensum sensibilia/sed per intellectum cernunt. Ita deus/intelligibilia simul et sensibilia/neq3 per ipsa quidem neq3 per intellectum proprie comprehendit/sed per lucem quandam intelligentiam meliorem. Neq3 geminam sicut nos cognitionem habet unam quod sui ipsius alteram aliorum: vel nostro more seipsam ex aliis aduertit/sed ipsa sui notitia simpliciter cuncta complectitur. Notitia inquam antecedente etiam rationes omnium ideales que uidelicet per eiusmodi notitiam concipiuntur discernuntur distribuuntur. Alioquin si hanc ille prederent/nimirum absolute inter se naturaliterq3 differrent/naturamq3 dei formam multiplicem declararent. Qualis quidem conditio (ut platonice loquar) ad intellectum angelicum pertinet non ad deum. Intelligentiam namque angeli/ca naturaliter ideas sequitur ac per ideale numerum reliqua contuetur

Idem.

Dionysius.

Iuina igit sapientia se ipsam cognoscens/cuncta cognoscit. Materialia quidem in materialiter. In partibiliter partibilia. Unice multa intuitu v3 uno cuncta cognoscens atq3 producens. Nepe si per unam cam

Sapientia

us essentiam omnibus imptit/per eandem quoq3 causas
unicam scit insuper omnia, Quippe cum ex ipso sint ⁊ ī
ipso ante subsistant, Neq3 igitur ex rebus reruz accipiet
notionem; sed ipse singulis id prestabit ut ⁊ se ⁊ alia no/
scant, Deus igitur non aliam quidem sui aliaz uero alio
rum scientiam habet, Ipsa namq3 omnium causa se cer/
nens/quoniam pacto cogitari potest/que ab ipsa sūt quo
rūue ipsa causa est/ignozare; hac igitur ratione tēus cū
cta cognoscit, Nō quidē ulla rerū sed ipsa sui ipsius sciē/
tia noscēs, Jam uero ⁊ angelos sacra eloqa tradūt terre
na cognoscere; nō q3 per sensus sensibilia discāt; sed quo
niā per propriam intellectus sui quodāmodo iam diuini
uirtutem naturamq3 contemplantur,

Marsilius.

Quod nihil notius q̄ tēū esse; nihil ignotius q̄ quid
sit deus,

Eum quidē esse/quomodo se habeat ad creata/
d ⁊ uicissim hec ad illuz/ex ordine rerum gradatī
inuestigamus, Quod uero sit/nusq̄ indagare l3
Vere autes ubiq3 negamus/dicentes neq3 hoc neq3 il/
lud est deus, Vere interim affirmamus ⁊ hoc ⁊ illud ē
ex deo/⁊ quodāmodo refert deum,

Dionysius.

Affirmatōes ⁊ negatōes ī deo parti uere ptī false
Atter hec querendus est quō nos cognoscamus
1 deum, Lū neq3 intelligibilis sit neq3 sensibi/
lis; neq3 oīo aliquid existētiū, forte uero id re/
uera dicemus/nos deuz nō ex ipsius natura cognoscere
Hoc enim ē ignotuz, Omnēq3 rōnem intelligentiāq3 ex

cedit, Sed ex ipsa rerum omnium ordinatissima dispositioe
ut ab ipso producta et imagines quasdam similitudinesque
diuinorum ipsius exemplarium preferre ad illud quidem omnia super
minet via ordineque per uiribus nos ascendere dum uis omnia de
illo negamus singulaque transcendimus cum duntaxat omnium
asserentes, Quoniam in omnibus deus agnoscitur.
Seorsumque ab omnibus et per cognitionem et per igno
rationem deus ipse percipitur: atque est ipsius intelligen
tia, ratio, Scientia tactus, sensus, opinio, Imaginatio, Vo
men, ceteraque omnia, rursum: nec intelligitur: neque di
citur: nec nosatur: nec est aliquid eorum: que sunt: Neque
apprehenditur in aliquo existentium. Item in omnibus
omnia est: et in nullo nullum, Preterea ex omnibus co
gnoscitur ab omnibus et ex nullo nulli.

Philosophus.

Quomodo cognoscimus deum melius negando quam
affirmando, Item felicius consequimur amando quam
indagando.

Omnis perfectio spiritusque rerum affirmari de deo po
test, quatenus deus uniuscuiusque est effector, et
exemplar et conservatio, Negari quoque de deo, quod
nulla est ipse deus, uel prope accedit ad deum, Similiter
negari debet, quicquid mens ex cogitat et comprehen
dit, In eiusmodi negationibus mens propius accedit ad
deum quam per affirmationes superiores, proxime tandem
quando post eiusmodi negationes propria tandem inue
stigatione dimissa, in diuinum lumen toto se prosumus amo
re traducit, mirisque modis illuminata et unita perfruit
Eiusmodi quidem fruitio uera contingit proxime per
amorem, Philosophica uero investigatio ex ordine uniuersi

affirmo
Negat

procedens nihil ultra cōsequit̃ / q̃ Deū facere oīa: Itē
inuicem ordinare, Preterea assignatum ordinem indis/
solubilem custodire, Deniq̃ ex eiusmodi ordine per quē
infima superiorum / sup̃remis inferiorū contigua ⁊ cō/
formia sunt / uniuersum hoc unus pulcherimūq̃ existe/
re: ⁊ unius sapientissimiq̃ cōditoris testimoniū p̃bere,

Idem,

Dionysius,

Tenim ista quoq̃ recte de deo dicimus, Deusq̃ rite
ex omnib; celebratur, Per quamdam oīum / quorum
ipse causa est / comparationē atq̃ proportionem, est item
minimissima dei cognitio / que pignorationem quandam
prouenit secundum unionē intellectu sublimiorē, Quā/
do mens rebus omnibus posthabitis, se ipsam quoq̃ di/
mittit: Atq̃ ita radius super lucidis copulatur, Et illū
⁊ ibi in scrutabili sapientie profundo penitus illustrat̃,
¶ Nam ut ex omnibus etiā sicut dixi deum inuestigare
fas est, Ipse enim iuxta sacrum eloquium efficit omnia
⁊ harmonice cuncta componit contextūq̃ ⁊ ordinez
rerum inuicem indissolubilem ubiq̃ conseruat, Quate/
nus superiorum fines sequentium principis ⁊ ubiq̃ coar/
tat: atq̃ ita vnam harmonicamq̃ vniuersi conspiratio/
nem pulcherrime fabricat,

Quare deus ratio nominet̃, Itē de veritate ⁊ fide
Iarasilus,

¶ Cum quatuor modis rationem nominat, primo
d q̃ rationalis virtutis cā est, Secundo q̃ oīum
cārum causa, Tertio q̃ rōnem oīum habet pro/
uidenter singula vbiq̃ dispensans, Quarto q̃ diuina i/
telligentia est simplicissima, eminentissima absolutissima
veritas, formalisq̃ ⁊ verissima omnium ratio, continēs
formales omnium rationes, Ad has quidem ratōes p̃hi
singulatim contendunt, per argumentationes vel con/

tecuras, dū rerū naturas sagaciter pscrutantē. Vnde
uel humanā sciam uel opinionē postremo reportāt, Re/
ligiosus autē per amorē sūmatim directus in ipm xum
rōnum eiusmodi fontē ⁊ simplici firmāq; fide mirabili/
ter diuina fruīf veritate, Qui sane fidei actus / cū neq;
ambiguitatē opinionis ⁊ neq; circuitus scīe secū habeat /
merito simplex nominatur ⁊ firmus.

Idem^s Dionysius,

Ratio uero xus a sacris eloq; nominatur non
solum q; rationis ⁊ mentis sapiētieq; auctor ē

Ratio

Sed etiā q; causas oīum vniformiter in se anti
cipat ⁊ quoniā p singula discurrendo dispensat vsq; ad
oīum finē, Ut sacra tradūt eloquia, Atq; preterea quo
niā diuina ratio super oēm simplicitatē se ptēdit, Et ab
oībus secundū sup essentialē mun⁹ eminentē absoluit.
Nec utiq; rō est simplex vereq; existēs veritas, Circa
quā ut parā ⁊ nūq; ab errantē vniuersoꝝ cognitiones
fides diuina cōsistit / stabile credentiū firmamētū; q; qui
dē hos in veritate collocat / atq; i ipsis collocat veritatē
idēitate quadā / Nunq; dissuasibili / simplices veritatis
cognitionē habentibus qui iam crediderunt.

Cognitio veritatis coniungit, Ignorantia vero
disiungit, Sola diuina fides firma,

Cognitio quidē coniūgit, Ignorātia v^o disiungit

C Vtraq; modis tribus, Nempe si tres viri verā
de re aliqua naturam recta ratione cognoscant
Cum illa sit vna / similiter in vno quodam tres conue/
niunt, Deinde vnus quisq; trium ea de re consentit ip/
se secum, Preterea rem ipsam ita cognitam semper fir/
missimam tenent, contra vero si tres alii circa id verita
tem non assequantur / in tres falsas opiniones facile dis/
iunguntur, Rursus eorum quilibet seiungitur a se ipso,

r

Item ex habitu quisque suo vel sententia facile turbatur, Si humana ratio circa rerum scientiam tantam unionem stabilitatemque nobis affert/multo maiorem fides circa diuina ex alto nobis infusa, hinc fit ut philosophi quidem etiam scientes humano saltem ingenio diffidere compellantur/neque sententiam semper actione confirment, viri autem afflati diuinitus fiducia testificentur et opere, Quatum tenique plato nostre dionysio noster placuerit declarat aurea de animo diuinitus inspirato sententia et a platone iphedro probata et hic a dionysio confirmata

¶ Idem,

Dionysius,

¶ Rinde si cognitio / cognoscentes inuicem cognitaque coniungit / ignorantia vero permutat semper ignorantemque a se ipso seiungit / nimirum eius qui in veritate credit ut sacer tradit sermo / nihil ab ipso vere fidei firmamento uel causa dimouet, In qua sane constantiam immobilis inmutabilisque identitatis habebit, Qui enim veritati coniunctus est / quod bene se habet at profecto nouit / etiam si multi eum corripiant velut amentem, Latet enim eos / ut par est / hunc ipsum ex errore iam erutum per intemeratam fidem excedere veritati coniunctum, Ipse vero reuera seipsum nouit / non ut ferunt illi furentem / sed ab instabili omifariamque variabili errore semotum / propter ipsam veritatem simplicem semperque secundum eadem et eodem modo se se habentem / hac itaque ratione diuine sapientie nostre precipui duces pro veritate quotidie mortem obeunt testificantes ut taceat omni sermone simul et opere / pro singulari christianorum veritatis cognitione / hanc videlicet esse omnium scientiarum simplicissimam atque diuinissimam, Immo hanc esse solam veram / unicamque hanc simplicem diuinorum cognitionem,

fides unit ac
colligit. s. 63.

sola vera

Quomodo Deus potentia vel virtus cognominatur,

Bartholomaeus,

Modo greci dynamy vocant/proprie potentia interpretatur et potestate, Tam et si virtute pro potentia usus iam communis usurpauisse videtur, Deus igitur potentia vel virtutem religionis antistites nominant: non quod deus proprie per formam sit illa virtus que in effectum prodit et in definitionem ex cogitatione peruenit. Sed quoniam omnem potentiam super potentiam eminenter anticipat: et unicuique potentias semper infatigabiliter ubique distribuit: atque quia ipsa potentia vniuersalis simul et particularis et esse possit ex ista potentia deus efficitur.

Idem,

Dionysius.

Erū quoniam diuinā veritatē ipsamque supra modum sapientiam sapientiam/theologi etiam ut potentia et iustitia salutemque et redemptionem appellant, age ista quae cognomen pro viribus explicemus. Summam quidem veritatem omni potentia quomodolibet vel sit vel cogitetur eminentissime superiorem esse/neminem reorum qui in diuinis litteris versatus fuerit/ignorare. Pluribus enim locis theologia diuine potentie dominationem potestatum quoque super celestium palam assignat, Quo igitur pacto illam theologi celebrant ut potentiam, Que vniuersa potentia est eminentior, Aut qua ratione in ipsa hoc ipsum potentie virtutis nomen accipimus. Dicamus igitur deum esse potentiam, Quoniam omnem in se ipso potentiam anticipat et comprehendit: omnisque virtutis est causa omniaque per virtutem nusquam inclinantem incircumscripamque producit causaque est ut ipsa virtus siue vniuersalis siue particularis existat

pc Virtus

Potentia

¶ Idem, Dionysius,

¶ Quomodo dei virtus dicitur infinita,

Et virtus dicitur infinita non solum quoniam virtutes ceteras producit / sed etiam quoniam ipsam virtutem universam eminenter excedit. Potestque super ipsam potentie modum infinite infinitas preter eas que sunt alias proferre potentias. Ipseque vires inde producte et si in infinitum prodeant infinite / nequeunt effectum plusquam infinitam virtutis eius virtutem ceteram efficientis obtundere. Tenique quoniam virtus eius omnia superans nec exprimi neque cognosci neque excogitari potest.

Signa uel argumeta quod dei virtus sit infinita,

¶ Basilus.

Ultimum in elementis quid est terra: in corporibus vero materia prima: in rebus intellectualibus anima nostra: in rebus omnibus esse. Esse namque sicut post nihilum apparet in creatione primum / sic ultimum in resolutione propter nihilum. Divine virtutis efficacia in hoc elucet maxime infinita quod infimos ordinum fines perculit a fine conservat stabilesque efficit atque sempiternos alioquin debiles atque notabundos et excellenti quadam proprietate donat. Ita igitur terra stabilis sicut celum mobile: celestiumque capax. Materiaque ita sempiterna est ut forma prima: Ita suscipit omnia naturalia sicut forma celi dat omnia. Anima quoniam nostra ad angelicos gradus admittit: incorporeum et moribundum propter uiribus angelos imitata. Tenique hoc ipsum quod dicimus communem esse divinam uirtute prorsus immensa et prodeit ex nihilo per spatium infinitum et servat inde ne resoluat in nihilum exempla vero dionysii patent. Vbi notabis excellentissimi sensibilis preteritum et si ad sensum pervenit debilissimum / non tamen ultra procedere: non propterea quod ultra non possit ipsa: sed quoniam deest ultra quod capiat. Similiter uero effectumque di-

122
uinam etiam ultra uniuersi extrema absq; sine facile p/
cessuram: si modo finita uniuersi conditio patiatur.

¶ Idem.

Dionysius.

¶ Quia virtus ppter exuberantiā potestatis/in
firmitatē quoq; corroborat/extremaq; vestigio
rum saorū prepotēti continet potestate, Quem/
admodum cernimus: et in rebus que ad mouendum sen
sum valentissime sunt, Nempe splendidissima lumina ad
hebetiores quoq; aries penetrant, ferunt etiam ingē/
tes sonitus in aures quoq; ad audiendū minus idoneas
peruenire, Quod enim audiendi munere penitus vacat
nec est auditus, Quodue nihil videt/nō est visus. Illa
igitur infinite potēs diuina distributio se per omnia por
rigit, neq; quicq; est in rebus quod non aliquam sortiri
potentiam valeat, Sed vel intellectualem vel rationa/
lem aut sensualem aut vitalem aut essentialē potentia
habet, Ipsum quoq; esse si dictu fas est/potentias ad i/ci/
sendum habet ab illa que super essentialē est/potestate.

¶ Confirmatio superiorum.

¶ Basilus.

¶ Quia Decunq; sunt preter primum/finita sunt sem/
per et pēdēt, igit ut talia qdā, s. angeli sēper simi
literq; permaneant in eodem essendi, intelligendi, volen
di habitu/ex infinita dei potentia nanciscuntur, per ean
dem vim infinitam inferiora rursus habent: primo qui/
dem/ ut que propter naturarum diuersitatem/coniugiū
refugerent/coniungantur, Secundo ut que propter im/
petum et confluxum confunderentur, in suis spheris na
turisq; propriis sincera perdurent, Tertio ut que propē
turbam instabilitatemq; inordinata forēt/ordinez sem
per obseruent vniuerso conuenientem, ad finem tam co
munem q̄ proprium vbiq; directum.

r iii

Confirmatio superiorum.

Idem,

Dionysius.

Et ipsa sunt diuina angelicorum ordinum potestates, **M**ā ex illa et eē habent pcul a lapsu: cōsque suas intellectuales et imortales sempiternasque motiones: indeclinabileque constantiam, et incontaminabilem uoluntatem boni ab ipsa infinite bonitatis potentia suscepunt. **I**psa uero illis largiente ut et possint: et sint hęc ipsa et semper eē desiderant, **I**psūque posse desiderare semper posse, **M**unera preterea indeficientis uirtutis illius ad homines quoque procedunt ad aliaque et arbores et totas uniuersi naturā, **Q**ue quidem munera quęcūque in unione cōueniunt corroborant ad mutuā amicitiam atque societates, **R**ursum que discreta sunt uirtute donant per quam ut una quęque secundum rationem propria sint atque terminum neque confusa prius neque cōmixta, **D**enique mundi ordines directiōesque ad proprium bonum ubique conseruant.

Confirmatio superiorum,

Bartholomaeus.

Ultis in secundo theologie nostre libro rationibus confirmauimus infinitam esse dei potentiam **Q**uarum una est qua plurimum nritur, **D**ionysius et profecto tutissima, **A**d durationem uidelicet diturniorem maiori opus esse uirtute, **A**d infinitam igitur infinitam. **I**taque cum deus sit proculdubio per se sempiternus uirtutem per se infinitam habet, **C**um uero multa preterea sempiterna sint semperque agant uel saltem semper esse uel agere ratio nulla prohibeat, hec in super infinita quadam uirtute fulciri necesse est, **S**olus uero primum per se infinitam, **I**llanc igitur uirtutem eiusmodi cōsequuntur, **U**t angeli, celestia corpora etheritas, tempus, elementorum sphaere, anime rationales,

123
materia prima, Item perpetua rerū mutabilium ⁊ con/
tinuata subcessio: atq; ordinata ad eadez vel similia cer/
tis temporum curriculis restitutio/infinita ⁊i pote/
state perficitur, Per eandē elementa perse quidem erra/
tica/locum terminūq; certum seruant, Diuersa passim
⁊ contraria familiariter in vnum coeunt, Permanentē
q; ad tempus neq; pereunt eiusmodi mixtione, Datur
⁊ quibusdam non perse diuinis/dona diuina, Nihil vs/
q; diuine potentie munere est orbatum, Ipse ⁊ nīq; mū/
dus tanq; ex rebus diuersissimis congregatus / ideoq;
neq; perse prorsus indissolubilis/ idissolutus diuina po/
tentia permanet,

Idem.

Dionysius.

Quia potestas immortales angelicarum vnita
d tum vitas conseruat inuicelabiles. Celorumq;
⁊ luminū ⁊ siderū substantias ⁊ ordines efficit
inmutabiles auctor est eternitatis ⁊ temporis, Tēpo/
rales quoq; circuitus progressionibus quidē distinguit
restitutionibus vero colligit, Vires ignis reddit inestē/
guibiles ⁊ aquarum fluenta perennia, Meriam quoq; su/
tionem terminat, super nihil firmat terras, vniuersos ter/
re partus custodit incorruptibiles, mutuam elementoz
harmoniam misturamq; in confusam atq; indiuiduam
seruat, Anime preterea corporisq; nexum continet, vi/
res arborum quibus nutriuntur ⁊ crescūt mouet ⁊ su/
scitat, Essentiales ⁊ nīq; vires omnium roborat uni/
uersum conseruat indissolutum ⁊ificum largitur mu/
nus: dum his qui diuini redduntur/ ad hoc ipsum sup/
peditat facultatem, Denique nulla res est vsq; quam
omnipotens virtus ⁊ conseruatio ⁊i non vbique con/
tineat, Quod enim nullam prorsus,

r iiii

potentiam h3) neq3 est quidem neq3 est aliquid, Neq3
prorsus est eius ulla positio.

Dionysius,

Q Declarat illud pauli: deus se ipsuz negare nō pōt
Nullum apostolum dicentem deus negare se ip/
p sum nō pōt / magus quidam elymas iēpte admo
dum criminatur / quasi deum potentia quadam
ita priuauerit, Descēdit paulū dionysius: q3 his verbis
dei potentia potius ab impotentia vindicauerit, Nōsse
enī deū negare se ipsum / q3 ipsa veritas et essentia est / ni/
hil aliud foret q3 impotētie infirmitatiq3 subiectū esse /
per quā aliquādo a se ipso a veritate ab essentia a poten
tia sit forte casurus, De^o igit̃ adeo potēs sapiēs q3 asserit̃
ut neq3 possit nō posse q3 q3 neq3 cōgiscat aliqd se nescit̃

Q Idem,

Dionysius,

T q inqt elymas magus: si est oīum potēs de^o
a q nā mō a theologo vestro aliqd nō posse dici^t
diuinū hic iūmulat paulū dicēte: deū negare se
ipsuz nō posse, Ego v̄ uehemēter timeo ne ut amēs ride
ar, q3 puerorū ludentiū struccuras in arena fabricatas f
firmasq3 euertere moliar, Atq3 huius rei verā theologi
mentē velut inperscrutabile aliquid intērius cōiectare
studeā, Mempe, n, seipsuz negare est a veritate de^o cidere.
Veritas autē ens ipsuz est: Casusq3 a veritate est ab ipso
ente ruina, Si igit̃ veritas ens est: ueritatisq3 negatio
est ab ente p̄laphio: certe deus ab ente cadere neq3, Ne
q3 est in eo nō esse (ut ita diximus), Et nō posse nō pōt
Et non cognoscere secundum priuationem non nouit.
Quod quidem sapiens illis non animaduertēs / athletas
imitatur imperitos: qui sepe aduersarios suos imbecil/
los esse sibi per suadentes: Atq3 contra absentes ipsos
fortiter velut adumbrata pugna dimicantes: et acrem

aps
eiciens

veritas ens
idem.

129
cassibus ictibus audacter ferientes / superauisse aduersa /
rios epinatur, Seqz victores iactant euz neqz illorum
vires nouerint, Mos autē diuinum theologi sensus pro
viribus cōiectantes deum prepotentē celebramus tan /
qz omnipotentē tanqz beatum: solūqz potentē: ut dominan
tem euo in potestate sua. Et qui nulla rerū essentia ex /
ciderit: imo uero excedat anticipetqz entia omnia p uir
tutē essentia longe superiorē. Qui his que sūt oībus ut
esse possint / 7 ut sint propter excellentis virtutis copias
exuberanti profusione largitur.

¶ Diuina iustitia nō dat oībus oīa sed varia variis
7 sua cuiqz pro dignitate distribuit.

¶ Iarfilii,

¶ Diuinam potentiam pertinet / ut uniuersum
sit / 7 magnum atqz multiplex, Ad sapientiam.
ut i hac rerū ampla diueritate / sit ordo graduū
7 pulchritudo formarum, Ad iustitiā uero spectat 7 hoc
quod dixi comune euz sapientia 7 id pretereā / ut uariis
rerū gradibus atqz formis / uarias pro modo suo uires
mouiones / actionesqz distribuat, his quoqz pro dignita /
te uarias dotes, uarios exitus atqz terminos, atqz ut i
suis queqz gradibus officiisqz sincera permaneant / nec
aliis alia confundantur, singula suum exequantur mu /
nus statumqz teneant / nec usurpēt sibi / quod est propriū
aliorum, hec in re, p, latius / a / platone narrantur, Tu ue
ro nota iustitiā ad deum attinere, sicut diximus uirtu /
tes autem que circa affectus uersantur / fortitudinem,
patientiam, continentiam, temperantiam 7 similia mini
me. nisi forte ratione quadam / a / nostris longe diuer /
sa, teniqz iustitiā non solum apud homines / sed etiam
apud superos atqz inferos suū officium exercere, est,
igit Jūstitia preceteris diuinissima 7 amplissima uirtus.

Iustitia

Idem,

Dionysius,

Eus preterea iustitia nominatur ut sua cuiq;
d pro dignitate distribuens; modumq; et pulchri-
tudinem et ordinem et ornatu; omnes preterea
distributiones dispositionesq; definiens unicuiq; secun-
dum ipsum terminum reuera iustissimum, singulis quo-
q; ut suum queq; opus agant/auctor existens. Omnia
enim diuina iustitia ordine certo disponit atq; determi-
nat, Custodit preterea singula seorsam a singulis nō cō-
fusa, Singulis teniq; quod cuiq; conuenit pro dignita-
te largitur.

Diuina iustitia non comutat rerum naturas; sed
sua cuiq; custodit et tribuit.

Tharfilus,

ana s. mobilis

Ratio rerum sub diuina sapientia postulat, ut ua-
o rii deinceps sint rerum gradus, Ut alia quidez
eterna sint, s. stabilia semper ut angeli, Alia ve-
ro temporalia prima, s. mobilia semper que et perse, i. inti-
mo uigore mobilia sunt, ut rōnales aīe et quodāmo sphe-
re celestes, Alia v. temporalia secunda ab aliq; mobilia
ut ipsa secundū naturā suam corpora presertim inferio-
ra, Alia rursus perfecta corpora ut celestia, Alia nō eq;
perfecta, Sub celo insuper alia quidez actiua, Ut calor
et frigus, alia vero passiua, ut humidum atq; siccū, Diui-
na v. iustitia sapie comes nō peruertit ordinē a sapiētia
ita dispositum, sed conseruat, Quamobrem propria supe-
riorum munera inferioribus non distribuit; sed sua cui-
q; pro natura cōfirmat et pro dignitate rependit.

Idem,

Dionysius,

Hec recte dicimus/quicūq; diuinā iustitiā in-
casant/inscii suā iniustitiā proculdubio dannāt.
Mūt. n. īmortalitatē mortalibus adesse debere.

Imperfectis perfectionē: rebus naturaliter ab alio mobi-
libus / sui ipsorum mouendi potentiā, Notabilibus idem
ritatem rebus vim adultā, Item que temporalia sunt
esse sempiterna rebere: que natura mouent / penitus im-
mobilia, Temporaneas voluptates / eternas, Et oīno
attribuunt aliis / que sunt aliorum, Cum aliequin con-
siderandum sit / diuinam iustitiam ex hoc maxime veraz
esse iustitiam / q̄ omnibus que sua sunt pro dignitate cu-
iusq; tribuit: singulorumq; naturam in ordine proprio
suaq; facultate conseruat,

Bartholomaeus,

Qui diuina iustitia permittit pios terrenis expoliari
atq; cōteri: ne terrenis oblectamentis a diuinorum
amore flectantur,

Idem,

Dionysius,

T vero dixerit quispiam: nō esse iustitie permit-
tere viros sanctos ab improbis sine presidio cō-
feri, Huic igitur respondendū est: eos qui a-
pellantur sancti si terrena diligunt / qbus homines ter-
reni student / a diuino amore penitus excidisse, Nescio e-
quidem quo pacto sancti appellari debeant / qui re vera
amabilia diuinaq; iniuriis afficiunt: Quatenus his il-
la que neq; amanda sunt neq; digna studio indigne cō-
parant: Sin autem / que vere sūt amant / gratulari opor-
tet eos qui aliqua cupiunt quādo potiunt / optatis, Nō
ne tunc magis virtutibus propinquāt angelicis, Quā-
do diuinorum desiderio pro viribus abōi terrenorum affe-
ctione discedūt, Itā v̄ ad hoc admodū viriliter exercent
dum angustias honesti gratia tollerant, Quamobrē hoc
dictu verius: hec poti⁹ eē diuine iustitie p̄prium: nequaquā
mulcere atq; eneruare virilē optimorum quorumq; aīum
largitionibus terrenorum, Neq; siq; id tentet efficere

eos absq; auxilio linquere: sed illos i statu poti⁹ bonesto
et inflexibili solidare, eisq; cum sint tales secundum me/
rita reddere,

Marfilus,

Quomodo diuina iustitia sit salus omnium,

Pro dicta sunt iustitie propria, primum ut vnus
d quisq; i^{mo} et res vnaqueq; id quod suum est et
quod sibi conuenit teneat, et exequatur sibi: ut
non usurpet sibi quod a se alienum est, et propriu alioz.
Quamobrem diuina iustitia ita res istituit ita prouidit
ut omnia naturaliter recteq; disposita duo hec pro viri
bus obseruarent, Quatenus autem in hec obseruat ea/
tenus et ipsa seruantur, propterea diuina iustitia insuper
omnium conseruatio salusq; nominatur, Salua enim il/
la permanent que a proprio habitu et ordine non disce/
dunt, neq; alienis presertim deterioribus comiscantur.
Que semper id agunt salua sunt et semp ut celestia mo/
resq; celozum, septē elementozū sphere, primaq; mate/
ria, rationaliumq; substantie animarum, substantias ea/
rum dico non actiones atq; vitas, que aliter atq; aliter
comutantur, Que vero ad tempus id obseruant et con/
seruantur saluae sunt ad tempus,

Idem.

Dionysius,

Ecce igit diuina iustitia salus quoq; o^mniū p^r dica/
b tur propriam cuiusq; segregatamq; ab alienis
essentiam et ordinem seruans atq; custodiens:
causaq; pure existens ut actionem propriam quelibet p/
sequantur, Siquis preterea salutem laudet quatenus a
deterioribus singula eripit conseruando hunc ipsi lau/
datozem vniuerse salutis libenter recipiemus, Nam ve/
ro et hanc primam omnium salutem ipsum definituram
existimamus que o^mnia in se ipsis imutabilia neq; dissidentia

salus

et nusquam ad exterius reflectentia seruet/custodiatque omnia
procul a pugna et bello; singula suis distinctim rationibus
exornata; eamque quoque inequalitatem et actionem se circa
aliena versantem ex cunctis eliminet; proportionemque cuius
iusque ita perfirmet/ut in pericula neque ruat neque perascat

Bartholomaeus,

Quomodo divina iustitia non solum salu^r sed etiam
redemptio nominatur,

divina iustitia/qua ratione salus/cadem et redē/
prio nominatur, Quatenus et omnia pro singulorum
modo in suo statu ordineque conservat, et que ce
cidere restituit, substantias quidem simplices in se subsi
stentes/solum servat, Que vero quomodo mutantur/ pro cuius
iusque modo/vel firmat corroboratque, vel quandoque re
stituit/redigitque in ordinem, Nichil omnino permittit in nihilum
permolari, spes transire vel confundi nunquam sinit, Individui
dua sub speciebus similia similibus reddit repositibus pre
varicates animas corrigit/et sua cuique ordine certo repedit

Idem,

Dionysius.

bonae quoque salutem non preter intentionem sa
cris theologi quispiam celebrabit tanquam omnia
redimentem; utpote quae res omnes bonitate
sua omnium servatrice a bonorum suorum causa redimat
Quatenus vix uniuscuiusque rei suade natura capit; Quare
obrem theologi ipsam esse redemptionem nominant; quoniam
non permittit quae vere sunt ad id cadere ut ultra non
sint, Rursus ex eo quod etiam siquid reliquerit atque extra
ordinem prevaricatum fuerit perfectionisque priorum
bonorum passum fuerit detrimentum/hoc insuper a pas
sione et imbecillitate privationemque redimit; indigentiam
implet/affectuque paterno firmans infirmitatem; erigens
que a malo; imo vero in bono pulchrum sistens, Et quod

passus

sum fuerit detrimentū/hoc insup a passione/7 ībecillita
te priuatiōeqz redimitur indulgetiā implēs/affectuqz pa/
terno firmās infirmitatē7 erigēs a maloz īmo v̄ in bo/
no pulchroue sīsēs, Et quod effluerat boni/supplēs re
digensqz in ordinē: dū q̄ preter ordinē ibi est/exornat7 p
ficiēqz ad integrū detrimentisqz oībus p̄sus absoluit.

¶ Iustitia inequalitatem graduum 7 equalitatem.
proportionis amat.

¶ Aristoteli.

¶ De sunt diuine ipsi iustitie tanq̄ regine comi/
d tes 7 pedisseque quas mō narrauim⁹, sal⁹ oīuz
atqz redēptio, Qd si absqz iustitia saluū tutūqz
uniuersus eē nō pōt/multo minus absqz hac genus hu/
manū, Iustitia v̄ diuina equalitatē exigit: Ad quidē in
gradu, Ad n̄, uult n̄icum uel equalē eē in uniuerso gra
du, Alioquin nō eēt uarietas 7 ordo formarū: ī equales
ergo gradus in multis tēiceps rerū formis spēsbusqz ex
creuit, I qbus interim equalitatē p̄portiōis amat, Et
qua p̄portione hoc excedit istud/eadē istud supet illud,
Itē ut unicuiqz pro mō p̄portiōis sue portiōi ueneris
tribuat/equalis quidē dignitati sue uel merito: inequa/
lis aut ad propriū aliorū munus: sed interim hoc equi/
tate ut qua p̄portiōe res hec uel p̄sona supat illaz eadē
7 huius munus, q̄ p̄mūz/excedat munus alterius: Iu
stitia igitur inequalitatē/e/rebus ex terminat: cam dico
que tanq̄ priuatio p̄portiōali opponit equalitati ad me
ritū modūue cuiuslibet p̄tinenti: nō cam: que formarū
significat differentias: differentes enim propriasqz rerū
spēs diuina iustitia facit atqz conseruat.

¶ Idem.

¶ Dionysius.

¶ Eterū de his qdē 7 de iustitia dictū, Quē oīuz
c equalitatē metit 7 terminat oēmz inequalitatē pua/

tiōe quadam oppositā equalitati singulis competentī fo/
ras expellit, Siquis enim in equalitatē illam consideret
que significat differentias in uniuerso totius cuiuslibet
ad totū quodlibet; hanc quoq; ipsa iustitia seruat; qua/
renu s nō permittit res totas totis cōmixta turbari; sed
custodit oīa secundum unāquamq; spēm; in qua ēē pro/
priū singula naturaliter susceperunt.

Qua ratione deus dicitur magnus.

Marsilius.

Latonici de generibus entis ideisq; disputan/
p tes epposita quedam sepius introducunt. Idez
z alterum circa substantiam, Magnū parū cir
ca quantitatē, Simile dissimile/circa qualitatē, Statum
motum/penes actum, Nec deo excellenriori aliqua rō/
ne theologi tribuunt, Magnitudo penes deū excellen
tiam nature significat; z virtutis excessum/ab ipsa na/
tura minime differētis, Simillima quadā ratiōe magna
dicunt que magnitudīs diuine munere cetera qdā vir
tute z efficacia supant; In qbus virtus efficax ē aliud
qz substantia; Rōne minus simili magna vocant q mole
vel numero uel locali supficie uel duratione cetera sup
ant, Vbiq; vero magnitudo quelibet ut z plato inquit
diuine idealisque magnitudinis participatione consistit,
Quemadmodum in commentariis in parmenidem de/
claramus, Que quidem diuina magnitudo neque dimē/
sione neque numero constat/sed absque his omnem di/
mensionem numerumque etiam si infinita singantur/in/
diuidue virtutis excessu penetrat ubique z ipsa etiam
presentia infinite usque quaque transcendit, Potestque
dona etiam extra quemlibet numerum largiri.

plenitudine propria minime diminuta: si modo res ipse
suorum munerum sint capaces, Quas ipse deus quanto ma
ioribus pluribusque muneribus implet/ tanto magis effi
cit maiorem pluribusque capaces, Hec utique ratio magni
tudo divina dicitur infinita,

Idem.

Dionysius,

Quoniam vero magnus et parvus cause osum at
tribuitur/ idem quoque et alterum: simile rursus
atque dissimile, Status quoniam etiam atque motus/
age et hec diuinarum appellationum signa/ quocumque no
bis per spicua fuerint/ contemnemur, Deus igitur ma
gnus in sacris eloquiis celebratur/ atque in magnitudine:
et in cura tenui diuinam paruitatem significante, Dicitur
quoque idem/ quando sacre scripture dicunt, Tu autem idem
ipse es, Predicatur item ut alter quando a scripturis sa
cris multis figuris formisque fingitur, Preterea celebra
tur ut similis/ tanquam similitudinis auctor,
Rursus ut dissimilis omnibus: quippe cum nullus illi sit
similis, Denique ut stans et immobilis atque sedens in ether
num, Vicissimque mobilis/ ut qui per omnia se se conferat
Et quocumque alie diuine appellationes tantumdem va
lentia sacris eloquiis celebrantur, Deus itaque magnus
appellatur iuxta: propriam ipsius magnitudinem: quam ma
gnis omnibus participationem sui tribuit et ex transcendens
super omnem magnitudinem diffundit atque protegit, Locum
omnem complectitur omnem numerum superat, omnem trans
scendit infinitatem, Magnus quoque dicitur per virtu
tem suam exuberantem atque magnificam/ perque ipsius do
na velut/ e fonte manantia: quatenus hec ab omnibus
sumpta per infinitam munerum profusionem prorsus abs
que diminutione perdurant: eademque seruant plenitudi
nis exuberantiam/ neque largitionibus minuuntur: sed

magis etiā atq; magis exundāt, Magnitudo hec ⁊ infi/
nita est ⁊ atq; quātitate caret ⁊ numero, atq; hoc ē excē/
sus ipse iuxta absolutā superneq; se pretendētem incō/
prehensibilis amplitudinis ipsius naturam,

¶ Quomodo paruitas nominetur in t̃eo,

Bartholomaeus,

Paruitas ī diuini significat simplicitatē nature
p vniōēq; virtutis, Eiusmōi simplicitas vniō/
q; sūma est in t̃eo, Sūma igit̃ ibi est h̃mōi par/
uitas, Que quidē est ⁊ idē atq; magnitudo sūma, Sum/
ma, n, virtutisq; excellētia est, vbi suprema simplicitas
atq; vnitās, Lū, n, quo qd simplicius / eo prius atq; vi/
cissim, merito idē simplicissimū ē, oīumq; p̃cipiū, Vbi/
q; igit̃ simplicia vicē tenent p̃cipiorū, ut elemēta si ad
cōposita p̃parent, ⁊ ignis ad elemēta, q; nullā patit̃ mix/
tionem, Vnitās ad numeros pūctaline superficies ad cor/
pora, Minime partes naturales ad corp^u p̃hysicū, Mo/
mēta ad rēpus atq; motū, Dicūt etiā in t̃eo paruitas, mi/
ra per oīa penetrādī virt^u, cuius penetrationi resistit ni/
hil, que ⁊ penitissima rerum tenet, tanq̃ centrum ⁊ vbi/
q; pūtū ⁊ iterim p̃funda undiq; sup̃gredit̃ tanq̃ super/
ficies obtenuitatem corpora supereminens,

¶ Idem,

Dionysius,

Arrium vero vel tenue in t̃eo dicūt: quod vni/
p uersam molē atq; distātiā supergreditur, Quod
ne nullo impediēte per oīa transit, Jam vero
quod paruum est elemētalē habet ad oīa rationē; nusq̃
enim inuenies nō participatā ideam parui, Sic igitur pe/
nes t̃eum accipiendū est quod appellat̃ paruus tanq̃ in
omnia ⁊ per omnia nullo resistente p̃gens atq; agens,
Atq; p̃fecto pertingens vsq; ad diuisionem anime at/
q; corporis compagum quoq; ⁊ medullarum, discretor
intencionum ⁊ cogitationū cordis, Immo vero discre/
s

tor omnium, Ad enim est creatura inuisibilis in cōspe/ctu eius, hoc utiq; pū sine quantitate ⁊ numerali qua/ litate est, Ausq; ex cohibetur, Infinitum interminatū/ q; est, Comprehendens omnia ipsum vero proslus in/ comprehensibile,

Quomodo deus dicatur idem,

Tharfilus,

dicitur autem deus idem nō quia sit semper ea/ dem essentia vel ens idem, Existit enī super es/ sentiam; sed quonā nulla uel naturalis diuersi/ tatis vel alicuius mutabilitatis, Species apud dū co/ gitari pōt, Et quonā idētitatem ipsā diuersitatis omīs ⁊ mutabilitatis exprem/ nec aliunde neq; nuper sed ex se ⁊ ab euo possidet in seipō, Preterea quonā idētitatis munus, i, perseverātiā firmitatem vniōem omnibus utcunq; capere possint ipse distribuit, Itē qm res inter se varias/ ordine miro cōciliat inuicem, Deniq; qm que cunq; in vniuerso contraria sunt vna penes seipsuz for/ ma continet in ipsa inquā idētitatis forma; per quā om/ nia quātūlibet diuersa idētitatis alicuius picipia fiunt singulariter inq; atq; cōiter, Singulariter/ qm quodli/ bet aliquā illīc inptibus suis accipit vnitatē, cōiter/ qm vñū quodq; cū ceteris aliquā illinc suscipit vniōem,

Idem,

Dionysius,

dicitur preterea deus idem, Qm super essentie/ mudū est sempiternus, Inconuertibilis, In se/ ipso manēs, semper secundū eadez ⁊ eodē modo se habens, Omībus eodē modo presens, Ipse secunduz seipsum ⁊ in seipso firmiter ⁊ intemerate ipulcherrimis super essentialis idētitatis finibus collocatus, Immuta/ bilis cui nūq; obnoxius, Indeclinabilis, Inuariabi/ lis, In permixtus, In materialis, Simplicissimus, Pul

lius idignus. Et qm̄ augeri minuiq; nō pōt. Et qm̄ ē in/
genitus/nō quasi nō dum genitus/uel,q,nō dū absolu/
tus. Seu,q,ab hoc quidē nō genitus sed ab auctore:siue,q,
nō sit genitus secundū hoc sed secundum aliquid aliud.
Seu,q,nullo mō sit quicq;,sed ingenitū appellatur tan/
q; super omne quod ingenitū dici pōt:et tanq; ingenitū
absolute semperq; existens et seipso perfectū idemq; exi/
stens per se ipsum et ex seipso vniiformiter eademq; rō/
ne determinatum oībus picipare potētibus ipsum idēz
ex se ipso tradens et alia connectēs aliis copia idēitatis
et causa. In seipso quinetiam contraria eodem modo an/
ticipans per vnam unificāq; totius idēitatis causas
eminentem.

Contraria i deo

Quomodo deus dicatur alterum. et deus vnus
quasi dii plures.

Bartholomaeus,

Eum duobus modis alterū appellamus. Pri/
mo quia dum suam omnibus similitudinem tri/
buit atq; seruat/uidetur quot res ipse sunt/co/
tens se ipsum multiplicare. Perīde ac si vultus vnus
imagines sui plurimas in multis faciat speculis atq; cō/
seruet. Sic enī vultus idem in multis,q, factus iā mul/
tiplex apparebit:ipse interim non mutatus. Similiter
deus in rebus que simpliciter sunt ipsa essentia est. In
uiuentibus ipsa vita in sentientibus ipse sensus. In in/
telligentibus intelligentia in omnibus speciem aliquam
virtutemq; habentibus/ipsa species ipsa virtus. Sin/
gula enim hec bona sunt velut imagines quedam pri/
mi boni,expresse diuinitus/semper inde pendentes: vt
deus vnus in se prorsus immobilis,q, diu iam multi vi/
deatur effectus. Secundo rursus modo dicitur deus al/
terus: quatenus per alias figuras et spēs aliis aliis pfetis
appuit. vīca,n, vīlux i variis pphetaz imagiatōib; q,

s ii

vitris per uarios colores affectis / nimirum imagies va-
rias induit, q, colores,

¶ Idem.

Dionysius,

Uterū vero deus dicit qm̄ deus puidet om-
nibus adest: oīaqz pp oīum salutē euadit ī om-
nibus: manēs interī in seipso ⁊ in sua idēitate
firmus per actionē vnā indeficientēqz consistēs, Atqz se
ipsuz indeclinabili prāte tradēs ad eos q in ipsum cōuer-
si sunt / diuinitate donādos. Preterea putandū est alte-
ritatē uariarū dei p multisformes uisōes figurarū / alia q
daz per ea q uident preter id quod apparet / significare.
Profecto si aīaz corporali spē uelemus effingere / mēbra
qz corporea a se indiuidue adhibere / alia certe rōne cogi-
taremus in ea pres obductas / quatenus v3 nature ipsi
indiuidue cōpetit, Et caput quidē intellectū: ceruicē v
opinionē tanq3 rōnalis ⁊ in irrōnalis potentie mediam,
Pectus aut iraz, Ventrē v concupiscētiāz, Crura teni-
qz pedesqz naturā nōtaremus: nōibus ptium pro qbus
daz uiriū signis utētes, Simili rōne multoqz magis ī eo
qui omnia supereminet / formarum figurarūqz diuersita-
tem piis deoqz dignis mysticisqz interpretatiōibus pur-
gare debemus,

¶ Diuina latitudo, Longitudo, Profunditas, Al-
teritas.

Basilius,

Aulus apostolus deo latitudinē attribuit ⁊ lō-
gitudinē atqz profunditatē, Latitudinē quidē /
quoniā uirtus ⁊ presentia dei attingit oīa simul
atqz cōprehendit: Longitudinē uero / qz unū quodqz a
sūmo ad imum penetrat atqz implet, Profunditatē de-
niqz / quonias ipse interī a nullo capitur usq3 uel cogno-
scente uel quomodolibet attingente, Sūmatim deus di-
citur alterum / non propter uarietātē ipsius ullam: Sed
propter munerū diuinorum multiplicationē per diuersa

120
tendentem, Dum diuina virtus eadem prozsus omnib⁹
presens / Vno quodam ordine cuncta connectit,

¶ Idem,

Dionysius.

¶ Eterea si velis triplices corporum figura sei q⁹
p tactum figuramq⁹ refugit x^o accomodare / lati
tudo quidem diuina dicenda est / amplissima per
omnia processio x^o longitudo vero potestas x^o super to
ta quelibet penetrans, Profundum x^o incōprehen
sibile secretum illud / ac prozsus ignotum, Veruz ne for
te dum variis figuris formisq⁹ explicandis insistimus /
inprudenter interim incorporeas diuinorum appellatio
nes / signorum sensibilibus appellationibus confundam⁹
De his in theologia significatiua iam diximus, Nūc au
tem diuinam alteritatem / non mutationem aliquam idē
titatis illius inconuertibilis suspicemur / sed singulares
ipsius multiplicationem / atq⁹ vniformes per omnia se
cunditatis diuine processus,

¶ Quomodo x^o dicatur simile,

¶ Basilus,

¶ Eus simile dicitur, Quia neq⁹ partium ī eo di
d uersitas est / neq⁹ alias ipse se aliter habet. Itē
quia fons est similitudinis idealis / quemadmo
dum platonici tradunt / cuius quidem idee participatio
ne quadam similia inter se fiunt / quęcunq⁹ similia, Rur
sus quia x^o aliquid sui muneris distribuit omnibus
per quod ⁊ inuicem ⁊ ad ipsum similia fiunt / ⁊ naturali
quodā amore cōuertunt^r ad illū / ⁊ cōmunē inuicē habēt
affectū, Nulli v^o x^o est similis, cum nullo, n, in aliquo
cōuenit, Sed neq⁹ etiā exēplar imagini simile dicēdū est,
De hoc latius incōmentariis in parmenidē ptractam⁹.

¶ Idem,

Dionysius,

¶ I quis Deum ita simile dixerit / ut idē / tanq⁹
• totum per omnia sibi firmiter ⁊ indiuidue simi /

8 iii

lem / spernenda non erit eiusmodi t̄ deo ipsius similis ap/
pellatio. Theologi vero eum / qui est super omnia deum /
qua ratione est ipse nulli similem esse aiunt. Sed diuina
largiri similitudinem omnibus ad ipsum conuersis: Di/
uina pro viribus imitatione ad ipsum inquā omni ter/
mino rationeq; superiorem, est autem similitudinis diui/
ne virtus: que cuncta producta diuinitus / conuertit
ad causam. Nec igitur dicenda sunt similia deo: atq; ad
diuinam imaginem similitudinemq; expressa. Neq; ta/
men illis similem fas est deum dicere. Quia nec homo
quidem est imagini sue similis. Ea sane que eodem in or/
dine congruunt possunt inuicem similia dici. Et simili/
tudo vicissim conuertatur utrinq;. Et sint inuicem am/
bo similia secundum principalem similis ipsius speciem.
Vbi vero hoc quidem est causa / illa vero hinc effectus
sunt: conuersionem nullam admittimus. Deus enim nō
his solis aut illis proprie / vt sint similia / donat: Sed
omnibus similitudinem participantibus / causa. Deus
ipse est ut inuicem sint similia. Immo et ipse est ipsius p
se similitudinis auctor. Quodue i quib;libet simile est
vestigio quodam similitudinis diuine sit simile. Vnio/
nemq; eorum ipse complet.

¶ Res deo quodammodo similes sunt: et omnino
dissimiles.

¶ Iarsilius,

Eo res omnes et quodammodo similes sunt: et
d omnino dissimiles similes inquā / quoniam cum
inde semper velut speculares quedam imagines
pendeant / quodammodo representant deum. Scilicet
deum esse, atq; esse potentem et sapientem atq; bonum.
Dissimiles iterum / quoniam in nulla natura vel quali/
tate vel conditione vel proportionem cum deo conueni/
unt. Alioqn neq; diuina natura erit simplicissima / neq;

Virtus immensa,

¶ Idem.

Dionysius.

Ed quid nam ultra loqui de hoc oportet, Ipsa
nempe theologia deum esse / ipsum dissimile pre
dicat: neq; ordinem ullum cum vllis habere;
et ab omnibus alteram, Et quod est profecto mirabi
lius / nihil deo simile esse ait, Neq; sermo hic aduersa
tur similitudini rerum ad deum iam predicate. Eadem
enim deo similia sunt atq; dissimilia, Similia quide quo
niam deum inparticipabilem pro modo suo percipiunt;
et illum qui omnem imitatione refugit pro viribus imi
tantur, Dissimilia rursus quoniam tanqua inde creata
deficiunt: internalliq; infinitis incomparabilibusq; in
de distant,

¶ Qua ratione dicatur in deo status.

¶ Basilus.

Tare deus dicitur: quoniam natura eius et ac
tio semper eadem est similisq; penitus et circa
ide, Et qm fingi non potest intrinsecus vel extri
sec^o vlllo mo mutari, Jam vero si deus e super essentiam
status autem ac motus sunt quedam conditiones essen
tie / deus est non modo super motum / sed etiam super
ipsum statum, Neq; statione stat ulla sed et ipsam idea
lem stationem ipse parit et status omnis perseverantieq;
rebus cunctis est auctor,

¶ Idem.

Dionysius.

Vid autem de statu divino vel sede dicemus.
¶ Quid ergo, Nisi quod deus in seipso permanet
in sua immobili identitate firmiter et accomo
datissime collocatus, Et quoniam secundum eadem et
circa idem eodemq; modo semp agit/nunq; ex se ipso mi
grans uel quomocunq; motus, atq; hec quidem ratione
quadam habet super essentiam, Ipse enim est omnium

¶ iiii

status et firmitatis auctor qui super omnem sedem statum/
que existit. Atque in ipso consistunt omnia et inde a bonorum
suorum statu incōmota seruantur,

**Quomodo motus in deo et rectus et obliquus et
circularis.**

Basilius,

Eum per omnia moueri tradunt: quod vim actionem/
d quod suam percuncta diffundit: adestque ubique sin-
gulis procreando: seruando: mouendo: prouiden-
do: et dispensando pariter atque conuertendo: ipse tamen
interim nullo modo mutatus. Rectus apud deum motus
dicitur uirtus actusque eius indeclinabiliter percuncta
procedens. Obliquus uero motus dicitur stabilis ope-
rationis eius in producendo continuatio: et in ipsa stabi-
litate productio. Actio enim eiusmodi ad similitudinem
motus obliqui, quod composita est ex motu quodam pariter at-
que statu. Circularis denique motus significat diuinam iden-
tatem: quoniam media extremaque reque intrinsecus circū ex-
trinsecusque complectitur. Et quod quicquid ab eo fuit desiderio
quodam boni ad se conuertit.

Idem.

Dionysius.

Vid autem, Quando rursus hunc ad omnia p-
q cedere theologo tradunt: et moueri eum qui est im-
mobilis. Nonne et hoc qua ratione deo dignum est
interpretari taceat. Moueri, inquam, deum pie iudicandum est:
non per corruptionem aut alterationem: aut variationem/
aut versionem modumue aliquem. Vel localem motum:
non rectum non circularem: non ex verisque compositum: non
intelligibilem: non animale: non naturale. Sed quia
deus ad essentiam cuncta perducit et continet omnibus
modis prouidet omnibus cunctis adest comprehendens
omnia: ab omnibus interim penitus absolutus. Proui-

dentissimis per omnia processibus actionibusq; cuncta;
 ubiq; dispensans, Sed et immobilis et motus / ut etiam
 decet permittendum est celebrare. Et rectum quidem
 motum intelligere decet in deo indeclinabilem potesta-
 tem processumq; actionum nusq; deflexum omniumq;
 generationem ex eo constanter effectam. Obliquum ve-
 ro vel flexuosum / stabilem inde processum / statumq; fe-
 cundum, Circularem deniq; motum / identitatem ipsas /
 et quia media atq; extrema que continent et que continen-
 tur / ipse complectitur, Et quoniam quecumq; ab ipso pro-
 cesserunt ad se conuertit.

¶ Quomodo in deo dicatur equalitas.

Bartholomaeus.

Qualitas in deo significat / deum nec ex variis
 esse compositum / nec vnq; aliter se habere, vir-
 tuteq; et actionem eius equali vigore q̄stum in
 se est percuncta procedere, Eūq; idealis ipsius equalita-
 tis fontē eē ut platonici docent cuius participatōe sequen-
 tia sunt equalia / aut quelibet in seipsis / aut inuicem, Et
 alia quidem equalia inuicem magnitudine vel numero
 simplici / vel gradibus qualitatis, Alia vero geometri-
 ca quadam proportione ut qua proportione hoc superat
 istud / eadem istud superet illud / item sicut hoc pro mo-
 do suo agit aut patitur, Illud pariter et pro suo, Deni-
 q; Deus equalitate mira vniuersum in armonicam cō-
 temperauit equalitatem / ut cuncta inuicem, q; compatiā-
 tur / mutuenturq; et mutuent et moueant et moueant.

¶ Idem.

Dionysius.

Quis autem identitatis iduiniis eloquiis vel
 iustitie diuinam appellationez accipiat pro equa-
 li / Dicendum est equalem esse deum / non modo
 tanquam indiuiduum et nusquā declinantez / sed quoniam

ad omnia atq; per omnia eque pergit: ipsiusq; per se equalitatis est auctor: per quam deus equaliter efficit ut cuncta simili quadam vicissitudine in se commigrent: et que participant eua conditione participant / pro cuiusq; facultate. Et eque pro dignitate ad omnia distributio fiat. Deniq; ipsum equale deus dicitur: quoniam omnes equalitatem intelligibilem / intellectualem / rationalem / sensualem / essentialem / naturalem / voluntariam / eminentem et vnice in seipso prorsus anticipauit per virtutem omnis equalitatis effectricem / omnibus eminentem.

Qua ratione deus dicatur omnipotens.

Bartholomaeus.

Andocrator omnia continentem significat, et omnibus dominantem. Quod totum vno latini vocabulo / omnipotentem exprimunt. Deus igitur omnipotens appellatur / ut omnia extrinsecus ambiens et complectens, et intrinsecus connectens atq; conseruans. Et vtriusq; firmans, inuicemq; concilians. Item ut ratio producat omnia ad se producta conuenientes tanquam firmiter continetur. Dicitur rursus omnipotens: quoniam absque confusione sui imperat omnibus: mouetq; nutu facili quocumq; potenter. Atq; interim omnipotenti bonitate ad seipsum omnia trahit: non quidem violenter. Violentia enim aliena est ab ipso bono: Sed quadam naturalis amoris efficacia ad bonum singula suum / perque suum ad commune bonum naturaliter prouocatis. Qui sane amor et si violentia possint allicere ultro: tamen interim necessario rapit: bonam enim nolle non possunt. Neque rursus vellent posse nolle bonum.

Idem.

Dionysius.

Tempus iam admonet ut deum multis laudatum nominibus / ut omnipotentem atq; ut antiquum

dierum celebremus. Omnipotens quidem dicitur: quoniam ipse sit omnitenens omnium sedes, omnia tota continens et complectens et cuncta collocans et fundans atque constringens. Vniuersumque infractum in seipsa perficiens. Hæc rursus ex se ipsa vniuersa tanquam ex radice omnitenente producit: et in seipsam velut ad profundum omnitenens cuncta reflectit continetque et tanquam omnium firmamentum omnitenens / quæ / continentur omnia una connexionione interim omnia superante cõmunit: neque si nit illa hec se ipsa cadere: ne forte tanquam perfectissimo firmamento mota dispercant. ¶ Appellatur quinetiam summa illa diuinitas omnipotens tanquam omnibus imperans, et propria sinceritate seruata / dominans gubernatis. Rursus tanquam desiderabilis omnibus et amabilis / iugum amectens omnibus voluntarium stimulosque dulces diuini et omnitenentis insolubilisque erga bonitatem suam amoris incutiens.

¶ Qua ratione deus dicatur antiquus dierum, Item et senex et Iuuenis.

¶ Iarfilus.

¶ In deus rerum omnium quælibet inter se diuersarum / eque sit auctorum et que in rerum ordine opposita sunt et contraria / pariter ab ipso dependeant: necessarium est. Deum ad nullum oppositorum naturaliter esse terminatum. Alioquin si deus calor esset / frigus minime procrearet. si status / non faceret motum: si motus neque statum efficere vsquam. Similiter si ad aliquod rerum genus speciemue definitus vel proprie accomodatus esset / alia non efficere, est igitur ab omnibus rerum etiam ex cogitabilium. Speciebus generibusque penitus absolutus.

¶ Sed ut rem nostram breuius perstringamus deus cum

neq; sit status neq; motus / merito neq; est eternitas
neq; tempus. His enim duobus illa duo sunt propria.
Quod si tempus xrus dicatur / aut euu / sic certe tanq;
horu iam noiatur. Preterea quod hic dicitur Deinde et
in eo quod est semp moueri / manere / intellige vel per fir
mitatem eius quemlibet sempiternu motum cōtinuari.
vel in effectiōe variozum / nō variari: vel in ipso Idea
li motu xrum non esse seorsum ab ideali statu. ¶ Pro
de xrus antiquus quidē fingitur / quoniā nascentia an
tecedit omnia. Iuuenis quoq; / quoniā desinentibus om
nibus ipse succedit. virtutemq; nunq; deficientes hēt.
Rursus quoniā xrus est principiu oīuz atq; finis. Pri
cipiu vero / qm prius extitit: videt antiquu: finis autē
q; posterior superest / apparet nouus / merito senex Iuue
nisq; effingit. Deniq; cū tempus appelleretur motus ip
sius namerus / merito sicut xrus tanq; tēpore prior / an
tiquus dicitur: sic et tanq; prior numero vel ad numez
dicitur: rursus antiquus. Unitas enim antiquissima. Aē
pe in numeris illi forte cuiusdam seniores videri possunt /
qui plurimum numero processerunt: quēadmodū et ho
mines / qui plurimo dierū numero processere / seniores ap
pellare solemus. Si ita loquimur / numeri / qui ab unita
te minus in numerū progressi sunt: Et hoc ipso vsu lo
quendi. Iuniores apparent: Et iterum quia ceteris po
res sunt videntur etiam seniores.

¶ Idem.

Dionysius.

¶ Antiquus vero dierum xrus predicatur: quo
niam ipse sit euum omnium atq; tempus: Et
ante dies / et euum atq; tempus. Tam etsi tem
pus quoq; et diem oportunitatemq; et euuz qua ratione
xrum tēcet / eum appellare licet. Et qui omni motu sit
immutabilis penitus et immobilis atq; in eo ipso quod
est semp moueri / permaneat in seipso. Rursus tanquam

eui ⁊ tēporis dierūq; causa, Quāobrē ⁊ in sacris mysti/
carū uisionū apparitōibus antiquus nouusq; effingit.
Vbi antiquor quidē priorē illū ⁊ a pncipio existentē signi/
ficat, Junior autē insensibilē pferet, forte v̄ ambo nos
docēt, Deū ab initio usq; ad finē percūcta pcedere, for/
te ēt/ut diuinus noster in sacris institutor ait/ ambo testi/
gnant antiquitatē: oīa precedentē, Senior quidē priorē in
tēpore docet, Junior autē principaliorē: priorēue ī nume/
ro pferet, Quādo quidē unitas ipsa ⁊ quē circa unitatē
sunt/nūeris lōgi⁹ progressis pncipaliora antiquioraue sūt
De Appellatione etherni ⁊ ethernitate ⁊ tēpore,

Marfilins,

Altre littere quatuor mōis ethernū uocāt, Pri/
mo quidē ingentū, i, Deū ⁊ que dei sunt ppria
Secūdo īmortale/īmutabileq; ut angelos: ter/
tio antiquū: Quarto humanū seculum. Eū quidē me/
titur ipsum esse, Tempus uero mēsurat motū atq; eē mo/
bile, Quoniam uero ipsū simpliciter esse pcedit motum
atq; esse mobile: merito ethernitas ⁊ antecedit tempus
⁊ metitur ipsū simpliciter ⁊ firmiter esse, Eū uero eius/
modi eē sit totum simul uelut aliquod indiuiduū Jure/
eum ⁊ est indiuiduū totum simul ⁊ metitur ipsum esse
simul totum, Tempus autē unacū motu in partes vsq;
quaq; diuisum per partes suas/metitur ⁊ motus ipsius
mobilisq; partes, Animā ⁊ nūq; nostrā, Dionysius vna/
cum platonis per essentiam quidem in ethernitate: per
actionem uero precipue humanam in tempore collocat.
Similiter ⁊ hominē in vtroq; etiam vna cum corpore
Nam ⁊ corpus in eiusmodi vita temporale solum est:
in futura uero quodāmodo fiet ethernum, Anime quin/
etiam actio hic quidem in plurima distracta motu: tē/
poralis ē: in patria uero stabiliter collecta simul in vñū/
euadet etherna,

¶ Idem,

Dionysius.

¶ Vere pretium est / ut arbitror / temporis quoque
o et cui naturam ex sacris litteris discere, Ad so-
lum enim etherna dicuntur illa / quae omnino ab-
soluteque incognita sunt / reueraque sempiterna. sed etiam
quae incorruptibilia immortaliaque et immutabilia eodemque
modo se semper habentia, Et cum dicitur eleuamini por-
te ethernales atque similia, Sepe etiam antiquissima ether-
nitatis appellatione signantur, Non nunquam uero totum
nostri temporis ductum, sacre littere uocant euum, Qua-
tenus etiam proprietas cui est antiquum et immutabile
atque secundum totum ipsum quod dicitur esse / metiri, Te-
pus autem scriptura in generatione corruptiōeque et mu-
tatione ponit aliasque se aliter habens, Quamobrem nos
quoque in hac uita / tempore definitos cui quoque fore par-
ticipes theologia promittit: quando incorruptibile: eo-
demque modo se semper habens attigerimus suum, In-
terdum uero et temporale euum scriptura praedicat / et et-
hernum tempus. Et si scimus apud eam magis accomo-
datusque illa quidem quae uero sunt / eorum illa uero / quae in
generatione versantur / tempore designari atque declarari,
¶ Deus super ethernitatem, Quae etherna, Quae te-
poralia, Quae media,

¶ Basilii.

¶ Deus neque proprie est ethernus, ne sit ex aliqua
d essentia simul et ethernitate compositus, Ne-
que est ethernitas, ne in ipsa re sit etherna, Pre-
sertim quia dum ethernitatem consideras / certum ali-
quid definitumque concipis, scilicet essentiam iam statu
quodam determinatam, Non est igitur simplicissimum
neque primum, Deus igitur est ethernitate superior, Et
etherna quidem dicimus / quae semper omnino stabilia sunt

ut angeli, Temporalia vero que mobilia solum ut infra
lunam ex utrisque mixta, ut anime rationales et celestia
corpora, Deum uero eternitate superiorem / appellant
regem omnium seculorum, id est, totius eternitatis (et tem-
poris uniuersi),

¶ Idem.

Dionysius,

¶ Namobrem non simpliciter, coeterna deo qui est
ante eum / censenda sunt; quae nominantur et
eterna. Sed a sacratissimis eloquiis nusquam disce-
dentes; eterna et temporalia iuxta cognatos / suosque
modos debemus accipere. Media uero iter illa quae ve-
re sunt et ista quae fluunt, Quaecumque partim quidem et-
ernitatis; partim uero temporis participia sunt, Dein-
de uero et tanquam eum et tanquam tempus laudare fas
est: ut uniuersi temporis cuiusque causam; item antiquum
dierum tanquam ante tempus et super tempus; permuta-
temque oportunitates tempestatesque et tempora, Rursus
que ante eternitates existentem; quoniam et ante eum
est et super eum et regnumque eius regnum est omnium
seculorum.

¶ De pace diuina, De unitate prima, De singulorum
unitate, De comuni unione cunctorum,

¶ Basilii.

Innam pacem / quam gentiles colebant ut con-
cordie deam / Platonici ideam concordie iudi-
cant, Quae quidem idea diuinam unitatem co-
mitatur ideis et ente uniuerso superiorem. Cuncta in
ente quomodolibet uno congruere omnes existimant.
Si igitur quomodolibet uniantur in ente / per unita-
tem ipsam uidelicet sic unita / multo magis in uno et uni-
tate conueniunt, Ratio igitur unitatis in rebus / magis

Vna est q̄ entis ratio in eisdē, Vnde p̄firmat ipsuz vnū
esse simplicius/potētius/supius ente/hinc cōtra rez di
uersarū conditionē/oppōita ē t cōtraria comuni qua
dā pace cōciliat, Quatuor elemēta ī re cōpōita sub vna
totius forma connetit, Diuersa q̄netiā cōpōita alioquī
fugitura p̄cul inuicē atq; fugitura ad vnū mundi ordi
nē redigit t cōtextū, ¶ Post idealē pacē platonici q̄dam
cōcordie numina rebus cōciliadis vbiq; p̄ficiūt, Dio
nysius antiq̄ssimos cōciliatores vocat sup̄remos ange
los, tanq̄ magis cōpotes vnitatis t simplicitatis atq;
potestatis, Diuine pacis officium est vniuersū ordinē cō
seruare, huic aut duo pariter necessaria sunt: vnio vide
licet atq; distinctio, Diuina vnitas/dū vnitates singulis
p̄prias seruat t firmat/distinctionē in ordīe suat: dū in
terī sibi subiecta custodit/comunē cōctorū cōtinet vnio
nē, Que q̄dē etiā dū p̄priū singula bonū petētia īuicē
dissidere videntur/in hoc saltem/ q̄ communiter asciscūt
bonum consentire coguntur,

¶ Idem,

Dionysius,

De iā diuinaz cōciliatiōisq; p̄ncipē pacē/paci/
ficus laudib⁹ p̄sequamur, Nec, n, est q̄ oīa vnit
conctorūq; cōcordiā cōspirationēq; gignit t ef
ficat, Quāobrē hanc appetūt oīa, Quippe cū hec partibi
lē horū multitudinē ad totā cōuertat vnitatē, Et inte
stinū vniuersū bellū federe cōcordiā cōiūciat, ¶ Prete
rea diuine pacis participatōe cōciliantiū potestātū anti
q̄ores, tū ipse singule ad se ipsas t inuicē ad vnāq; vni
uersorū, p̄ncipē pacē conueniūt: tū etiā q̄ sibi subiecta
sunt, ita cōgregantur t ad seipsa t inuicē t ad vnū p̄
fectū vniuersalis oīum pacis conueniant auctore, Qui
sane vniuersis indidue p̄sides veluti claustris q̄bus/
dam diuisa nectētib; oīa cōfinat t cōterminat atq; co
munit, Neq; finit diuisa ad infinitū interminatumq;

diffūdit: aliqñ ordīe firmitateq; caritūra: ⁊ tanq; deo
constituta vnitatē ppriā amīsurā ⁊ inuicē oībus mīstis
re modis penitus confundenda,

Quid pax, Silentium, Immobilitas in deo,

Bartholomaeus.

Ante⁹ iustus diuinā pacē apellat silētiū: sensu)

**ut arbitroz) gemitō: tū qz nos de illa pprie loq
nō possum⁹: tū qz illa sese nō ita loquit: ut i ip
sa interī sit motus aliq; uel aliqd simile motui, Hinc i
mobilitatē qz eā nōiat, qz nullo motus genere uel ex co
gitabili moueat, ¶ Est aut in deo pax, mira natura sim/
plicitas, Meritis immobilitas, Volūtatis qes in se ipsa ue
lut sine, virt⁹ oīz p cuiusq; mō cōciliatrix, Dicit de⁹
totus toti sibimet vnitus, Quia qcqd in eo cogitas est
ipse tot⁹: Quod neq; angelis qdē cōpetit, Vnit⁹ inq;
supeminēter, Nā qcqd preter deū est unitū, nō est vni/
tas ipsa: S; unitate qdā potius ē unitū, Vnitare qua/
dā inquā de sup accepta ab ipsa simplicit, vnitare, i, deo q
nō ūitus uel sibimet pprie dicit, Sed ipsa simplicit unit
as, S; de his satis i cōmētariis iparmenidē q̄tidie p̄rac
tamus, ¶ Ingredit in se deus quōlibet cognoscēdo uel
amādo se ipsuz, vbi nulla interī p̄p̄ea multiplicitas ac
cidit: qualis cōtingere solet uel angelis in ipso itelligēdi
uolēdiq; munere, de q̄ satis apud plotinū, negantē intel
ligētiā eiusmōdi deo i qua sit formalis aliqua multiplici
tas, Hactenus phi cōsecunt, S; quōd p modū itelligētie
uolūtatisq; tres ibi p̄sōe uel subsistētie sit: neq; tam p̄p̄
ea deus sit min⁹ vnus aut unū angelis qz p̄sūs iḡtū.**

¶ Idem,

Dionysius.

**E ipsa igit qcqd tandē illa ē diuina pace ⁊ qe/
d te/ qz scūs iustus silētiū uocat: ⁊ fm cogitabilē
p̄cessuz quēlibet immobilitatē q̄ pacto q̄scat: ⁊ quasi silē
tiū agat: ⁊ quomō in se ipsa ⁊ intra se ipsā sit: ⁊ tota ad**

†

se totā eminēti rōne iungat: ac neq; dū in se ipsas ingredi
tur: seq; multiplicat: suā relinquat vnionē: sed procedit
ad oīa intus tota manēs ppter excessus vnionis oīa su/
perātis: neq; dicere: neq; cogitare alicui existentii fas
est / aut possibile. Sed id quidē taq; ineffabile / ac proz
sus ignotū / ipsimet tribuētes oīa transcēdenti / nos in
terim itelligibiles ipsius explicabilesq; picipatiōes: id
q; / ut viris possibile ē / r ut possibile nobis qui multis
bonis viris inferiores sumus: consideremus.

Quō diuina pax oīa sine cōfusione coniungit.

Bartholus.

Quia pax, i. supessentialis vnitas generat ipsas
d per se pacē, i. idealē pacē oīum vnifican tū penes
ipsūmet xū, tū in angelica mente. Vtrobq; n.
suo mō sunt idee, pcreat r pacē tam vniuersalē, s. vnio/
nē vniuersi cōmunē / q; pacē quālibet vnicuiq; s. pprias
vnionē. Prīmū in reb^o xō ppositū est toti vniuersi
ipsius ordo. huic aut duo pariter necessaria sūt / vnio v3
atq; distinctio, vtrūq; igit vbiq; cōseruat. Per diuinaz
puidētiā multis modis pueniūt oīa / cōditiōe / qualitate
spē genere ordie^o hactenus q ita cōueniūt: non ppea p
hibent inter se cē discreta: s3 quē preterea sūt forma qua
dā cōmuni pueniūt: ceu quatuor elemēta sūt cōmuni cō
mixte corpis forma / q naz mō etiā sūt discreta. Discrimi/
nant r ista suo quodā pacto si dionysio hic r alibi credi
mus. Quā auerois snāz secut^o in corpe mixto nō solus
quatuor virtutes, s3 formas ēē quatuor fuit elemētoz
elemēta siqdē neq; vere pfecteq; substantiē sūt sicut mi/
sta, hīs, n. alla seruiūt tanq; fini. Neq; simplicit^o sūt ac/
cidētia, cōmixtā substantiā primo itrinsec^o necessario cō/
pleant. igit tanq; media r cū substantia conueniūt: q
substantiā perse cōficiunt r cū qualitate q quodāmodo
intēdunt atq; remittuntur, sunt igit hē quatuor forme

136
sub vna mixti forma per totū perfecte cōiuncte/ simul/
q̃ formali quadā proprietate distincte/ et cōtra cōtrarie
tatis cōditionē conciliate diuinit⁹. ¶ Preterea varii re
rū gradus ī vniuerso sicut colorū gradus iter albū at/
q̃ nigrū multi/ per differētias tā exiguas et inceptū dis/
positi sunt/ ut preter id qđ varii discernūtur/ et pp̃ exa/
ctissimū contextū videatur nō contigui solū/ sed etiā cē
ptinui/ formāq̃ unā preferāt vniuersi/ p̃p̃ea dionys⁹ abs
q̃ diuisione distantiaq̃ ait hęc eē cōtexta/ et absq̃ p̃fusiōe
coniūcta/ et graduū vniuersi cōnexōe mirabili theolo/
gia latius pertractamus. ¶ Idem. Dionysius.

¶ Rimo qđ dicendū qđ pax diuina/ ipsi⁹ p̃se pa/
cis / et vniuersę p̃ticularisue pacis/ est auctor/ et
oīa cōtempat inuicē et cōmiscet/ vnde quadam
eozū iuicē nō p̃fusa. Per quā absq̃ diuisione distantiaq̃
diūcta/ simul tam ītegra ī sua quęq̃ sp̃e p̃manēt/ p̃con
trariozū admixtōez minie p̃turbata. Neq̃ q̃cūq̃ obrun/
dētia exacte sūmę illi⁹ sinceritatis oīa iuicē unietis/ vñā
igīt quadā simplicēq̃ naturā unōis pacifice p̃tēplemur
cūcta sibi ipsi/ et sibi ipsiis et iuicē copulāre et interī p̃ser
uātē ī cōplexu oīuz ī cōfuso p̃tempata parit et imixta.

Quō diuina pax cōiūgit sibi res/ et rē secū ipsa/ resq̃
rebus itē ītellect⁹ angelicos/ aīasq̃ similiter.

¶ Basilus.

¶ Iūta pax unite dicat tripliciter oīa/ primo qđez
d sibi/ qm̃ dū singulis sua dona largit/ singula si/
bi similia reddit. Itē qm̃ ad se tanq̃ finē appetē
dū et imitandū cūcta p̃uertit/ secūdo rē quālibet secū ip
sa/ q̃ p̃tes p̃tibus/ et cūctas cū totius forma cōnectit.
Tertio res iuicē reb⁹ ea ṽz rōe quā in capite sup̃iore po
sum⁹. ¶ Dī forme similiter trib⁹ mōis angelicas mētes uni/
re/ nā lumīe parit et uigore quadā his īfuso facit/ ut in/
tellect⁹ angelic⁹ seip̃z aīaduertat/ ī quā qđem agnitione

Idem,

Dionysius.

Er diuinā pacē intellectus diuini sui ipsorū in/
p telligētis uniti/rebus q̄ intellectis se cōiūgūt
rursusq; ad incognitū scandūt eoz; quē sup mē
tē sunt cōtactū. **P**er diuinā pacē aīq; multiformes ratio
nes suas cogētes; ad unāq; puritatē intellectuallē pgre/
gantes/procedūt pprio sibi mō uia ⁊ ordīe per īmateria
lē impitibīlēq; intelligentiā ad superiorē itelligētia unio
nē, per diuinā pacē vnus in dissolubilisq; cōtextus oīus
iuxta diuinā harmoniā suā existit concētusq; harmonico
⁊ integra cōsonātia cōsensioneq; ⁊ cognatiōe mutua co
aptatur; dum ⁊ sine confusione colligitur; ⁊ absq; diui/
sione proculdubio continetur.

Confirmatio superiorum,

Bartholus.

Iuine pacis vnifica virtus adest oībus nō mo
d bilis, ut possit mobilia stabilire; nō multiplica/
ta, vt queat diuersa cōciliare: **N**on mixta huic
vel illi; ut ualeat hoc cōflare cū illo, **N**on mixta rursus
ambobus, **S**i mō discretū sit hoc ab illo; nō diuisa p va
ria; ut possit quē sunt seiūcta cōnectere, **N**ō cohibita in
trinsecus vsq; Alioqn cōplēcti ex trinsecus nō valeret
Ausq; rursus exclusa, Alioqn intima minime trinci/
ret, **E**xtrēma v̄ conciliat vbiq; p media, **I**ncorporeū
cū corpore per lumē virtutēq; quasi lumini similiē, **I**d
q; efficit statim cū corpore tenuissimo, **T**enuissimū cor/
pus cū crasso per mediū, **L**eu ignē cū aqua p aerē, **C**on
nectēs primo quidē mediū cū extremis, **A**tempe aer il/
linc quidē est igneus; hinc rursus aqueus, **D**einde extre
ma per mediū, **N**am aer velut igni cognatus calorē lu/
mēq; inde facile suscipit; ⁊ inceptus aquē sibi cognatē ea/
dē traditurus, **S**ed ⁊ eiusmodi rerū serie; ut diximus;
in theologia satis, **C**onciliat autē cūcta primo quidē

t iii

Vnitatibus: qm̄ diuina vnitas dū quodlibet facit par/
 riceps vnitatis cūcta sibi tanq̄ vnitate similia cōfor/
 mare videt̄. Secūdo idēitatibus: dū efficit eadē specie
 uel genere uel cōditione uel ordine quodā. Tercio vniō
 nibus: vbi qualitates multas ī vnā cogit cōplexōis for/
 mā. Quarto aggregatōibus: quaten⁹ similitudine qua/
 dā uel necessitate cūctis īducta ad mutuū cōsortiū vn/
 diq̄ cōiuocat. ¶ Imptit teniq̄ vnitatis vniōisq̄ mu/
 nus extremis ēt mūdi determinatōibus: i. materie proz
 sus īformi: potētieq̄ passiue. Sepe diximus materiā nō
 esse essentie ⁊ essendi participē. Quippe cū munus eius/
 modi sit per formā. Pr̄terea sicut potētia ad viuendum
 ⁊ intelligendū neq̄ uita neq̄ sapiētia est. Ita potentia
 ad essentiā ⁊ adesse nec eēntias nec esse. Oportet tamen
 quēcūq̄ sunt potuisse prius existere. Potentiā eiusmodi
 īmunē essentis dicimus. Verūtamen ēt materia ⁊ poten/
 tia vnitatis ⁊ vniōis bonitatisq̄ participes indicant̄.
 Dicis in vno oīa indicare uel qm̄ ad vnā formā percon/
 textū oīa redigit̄: uel qz ex vno uel exēplari uel celo se/
 quentiū prebet inditia: pp vniōē vniuersi mirabilem.
 ¶ Deniq̄ diuina vnitas dicitur sibi met vnita: tum to/
 ta ad totam. Quoniā quicquid ibi sup̄feris: est ipsum
 totum: tum secundū se totū. Qm̄ formaliter p̄ se ipsam:
 siqdē p unitatē ipsaz ubiq̄ sit vniō. per placet hic exēplū
 aquinatis. Tomm̄s ducis ī theologia nostri. Mēpe linea
 ⁊ si per totū cōtinua est: nō est tamē tota vnita sibi toti.
 Quia neq̄ pars ē vnū cūz parte. Neq̄ pars est totum.
 Punctū v̄ dici pōt vnitū tot totū. Neq̄ tamē id cōse/
 quitur per se totū. Mā per vnitatē h̄z ut sit vnitū. Dū
 ctū autē atq̄ vnitas nō est idē. Siqua vero sic vnitas
 in se eminēter existens: sicut deus per se totam formali/
 ter sibi met vnita censebitur.

¶ Idem.

Dionysius.

Effecte pacis integritas secundū simplicissimā
 p sinceramq; virtutis vnifice presentia oīa pene-
 trat: vnicens atq; cōnectēs per media cū extre-
 mis extrema/per unā cognatam amicitia pūgata, Atq;
 vltimis quoq; vniuersi determinatōibus/ut se fruatur
 indulgēs oīa q; vnitatibus/idēitatibus/unionibus/cō-
 gregationibus/cognata prorsus efficiens, Dum v; diui-
 na pax nulli diuisioni pstat obnoxia: et in vno oīa idicat
 Atq; per oīa procedens nusq; a propria idēitate disce-
 dit: pergit enim per omnia: singulaq; pro suo q; mo-
 do sui muneris participia reddit, Et copia quidē pacifi-
 cē secunditatis exuberat: et permanet interim per vni-
 tatis excessum tota ad totam ac perse totam sibimet ex-
 cellenter vnita,

Omnia pacē optant et dū cupiunt eē secreta: et quē
 mouent similiter in motu pacem querunt.

Barfilius.

Om res appetunt in ipsa nature sue ppietate
 d pseruare/neq; cū alienis temere cōmisceri at/
 q; confundi/pacē et ad se et ad alia cupiunt, Sic
 enim et q;ete secū habitant: nec aliis iniuriā iferūt, Itē
 dū res naturaliter mobiles/motus suos cōtinuare conā-
 tur/pacē suam optāt, i. tranquillā in natura actiōe q; sua
 perseuerantiā, Ad et q; naturaliter mobilia sunt/in eo ip-
 so q; moueantur tanq; sua quadā pace quiescūt, atq; ita
 motu contenta sunt/ut eterna statu, et que naturaliter
 motiua sunt/pacē optatam habēt hoc ipso q; mouent, in-
 tellectus quidē puri/ut alia moueant, interim ipsi non
 moti, Anime v; ut ipse ex se ipsis mote corpora moueant
 Corpora v; nature pse nō uiue neq; sese mouētes nō ali-
 ter, q; pacē suā appetūt/ut a substantiis pse viuētib; et ex
 se mobilib; moueant, Nulla teniq; uel sba uel substan-
 tie pstat qualitatis ē/q; unionē oēm pseruatiāq; refugiat

iiii

alioquin salutem propriam fugitura,

¶ Idem.

Dionisius.

¶ Interrogabit forte q̄spiam: quo nā pacto pace
i cūcta cōsiderēt, Quz multa alteritate discretio
neq; gaudeāt: Neq; sponte q̄scere uelit, Atq;
si alteritatē discretionēq; q̄ sic obicit, Suā cuiusq; rei p
prietatē dicit: q̄ ne hanc nullū eorū quē sunt / id ipsū q̄
est existēs vnq; p̄ire uelit: ne nos quidē ad id refragabi
mur, Sed id q̄z eē pacis cōsideriū cōfirmabim⁹, Quip
pe cū oīa cupiāt secū ipsis pacē vnionēq; hēre: atq; ī eo
bitu permanere: ut a seipsis atq; suis dimoueri cōside
re q̄ nō possint, Itaq; v̄ pax illa p̄fecta / suā cuiusq; merā
custodit p̄prietatē / pacificis p̄uidētis suis oīa seorsum
a seditiōe p̄fusioneq; tā ad seipsam q̄ ad alia p̄uans, cū
etq; stabili ⁊ nūq; cōclināte potentia ad ipsorū pacē ī
mobilitatēq; stabiliens, ¶ Quod si quēcūq; mouent nō
q̄scere quidē sed suo semp motu moueri cupiūt: id rur
sus diuine oīum pacis cōsideriū est: quē quidē oīa ī se
ipsis seruant ne forte labant ⁊ oīum quēcūq; mouent
p̄prietatē motricēq; vitam ne a se ipsa dimoueat cōci
dat ue / custodit, Quatenus quē mouent secū ipsis pacē
seruantia / eodēq; se modo semp habētia / quē sui sūt mu
neris / peragūt, ¶ At v̄ si alteritatē illam q̄spia ruinā ab
omni pace p̄fusus accipiat / affirmetq; pacē non esse cū
ctis oprabiles / potissimūz hoc asserimus, nihil usq; esse
quod ab omni p̄fusus vnione ceciderit, Quod, n. peni
tus instabile infinitūq; ⁊ nulla sede firmū indefinitūq;
fingitur / neq; ipsum quidem perse quicquā est, nec exi
sit in aliquo.

Etia qui iracundia uel concupiscentia esseruntur /
ad hec pacis auuiditate feruntur: veram pacem chri
stus attulit,

¶ Iarfilios.

In testinū in nobis cont' rationē bellum gerunt
 i concupiscēdi atq; irascendi natura, **C**ōcupisci/
 bilis quidē oblectamenta corporea sequit', **G**ra/
 scibilis autē pro his cōsequendis/sepius pro cōcupiscen/
 tia pugnat, **R**atio v̄ cōmuniter intelligentiane recla/
 mat, plurimū vero superant illa duo/et quo magis supe/
 rant/eo magis et nos seruimus et augimur, plurimi igit'
 pacis auaritia per turbationem cuiusmodi bellumq; se/
 dare volentes, et irā explere vindicta, et concupiscentiā
 oblectamentis temulcere conant', **E**iუსmodi vero pax
 et quies quā mundus pollicetur/est falsa, dum per tur/
 bationes quotidie, nouas/inprudētes rebus assidue vo/
 lantibus se dare molimur, **Q**uā vero paces prestat il/
 le qui nō quēadmodū mundus dat/sed quēadmodū cele/
 stis pater, pacē suam dat et relinquit uobis, inde pacē con/
 cordiamq; accipientibus/et intimā nobiscū per tēperan/
 tiam/et ex ternā cum hoībus per iustitiā atq; caritates
 et cum angelis per imitationē angelice puritatis/et cum
 deo/tum per redemptionē sacrificio christi factam/tū ēē
 per verum dei cultum/a/christo feliciter introductum

Idem,

Dionysius,

I quis autē obiciat illos paci pacisq; bonis ad/
 uersari q' litibus et furoribus mutatiōibusq; et
 in stabilitatibus tēlectant' /respondendū/hos
 quoq; exilibus q'busdam pacifici desiderii imaginibus
 occupari: dū affectibus multifariā agitātibus perturbā/
 tur: quos impite sedare tēsiderant sperātq; se habitu/
 ros pacē expletionē ingitur effluentiū: perturbant' vero
 semper: siquidē ueluptates/a quibus occupati sunt mi/
 nime cōsequunt', **Q**uid autē de christi clemētia paces
 pfundente dicimus, **P**er quā dicimus nō ultra pugna/
 rez: neq; nobiscū/neq; inuicē neq; cū angelis: sed vna cū
 ipsis potius diuina p' viribus opamur iuxta yesu pui/

*Informes
Theologus*
dentiā / qui oīa in oībus opatur, pacemq; cōficir ineffa/
bilē ab euo predestinatā; nosq; sibi in spū reconciliat ac
perse ⁊ in se ipso patri quoq; cōciliat, ⁊ qbus sane mi/
rabilibus donis in theologicis informationibus satis
a nobis est dictum / sacrorum eloq; orum inspiratione no/
bis testificante.

Quid ipsa essentia ipsa uita significant in deo atque
rebus, Item ⁊ principis ⁊ ideis / gradibusque for/
marum.

Θarfilius,

*Plotinus
Proclus*
Ionyfius deū aliquādo noīat ipsaz essentia siue
d ipsaz esse, Ipsaz uirtutē uel pacē, uel pulchritu/
dinē, Ipsaz uitā atq; similia, Aliquādo v̄ horū
ipsozū noīat auctore, Vt aut cōmunissia hec q̄ p modū
abstractiōis ⁊ simplicitatis ex cogitant ⁊ pnūntiant ipsa
esse entia p̄ia tanq; pncipia siue elemēta rez cōpositaz
intima atq; formalia, Mā entia oīa per ipsā essentia for
maliter sūt atq; noīant, pulchra p pulchritudinē, uita p
uitā, cereraq; similiter, Quādo igit deus hec ipsa noīan
tur / q̄ ut dixi / sūt in rebus potissima quasi p̄cipia / ⁊ cla /
rat ipse rex oīum eē pncipiū, Quādo rursus hoc ipso
ruz auctor appellat, ostendit / quādo / quidē est sup p̄ia
supra modū oīa supere, ¶ Due circa hec antiquoz pla
tonicorū fuerunt opiniones, Primā quidē secuti sūt plo
tinus atq; porphyrius / dicētē hec ipa q̄ per modū abstra
cte forme pnūntiant / ideas eē in mēte diuina ab ipso bo
no mētis patre pgenitas, Secundā v̄ secuti sunt syria /
nus ⁊ proclus preter ideas fingentē comunissima queq;
abstracta / eē diuina quedā principia rez inter se p sub/
stantiā differētia gradatim sūt deo primo disposita / primā
quidē eēntiā / rebus essendi p̄cipiū, Primaz uitā uiuen
di, Primū intellectū intelligēdi similiterq; permulta;

70

Quorū heresim in cōmētariis inplotinū hac rōne reffel/
 limus. Quod postq̃ primas essentias ⁊ uitā ⁊ mentē in
 uicē sepaueris ⁊ essentias uite/uitā intellectui preposue
 ris, Necessariū erit ⁊ t̃inde intelligentiā q̃ tertie cause
 donum est antepone re uite que est secunde cause donū
 iterumq̃ munus hoc / antepone re essentie / que est pri
 me inter has cause munus. Principiorum tamen na/
 tura solet exigere/ut superior causa prestantiorē edat ef/
 fectū. Preterea uanū est plura ad hec principia fingere
 cum ⁊ subficiat ⁊ t̃ceat vnū. Mempe cum essentia pri/
 ma omīs sibi naturales p̃fectiones hēat/uita uero sit in
 timas motus uel actus essentie prime/ intelligentia t̃e/
 niq̃ sit quedā uite reflexio in essentiā/merito in ipsa esse/
 tie prime natura/simul uita est ⁊ intelligētia p̃ia. Ojeri
 to igit̃ opinionem secundā reprobat diot̃ysius/secut̃ ut
 mihi quidē uidetur/nisi falloꝝ peripateticorū quorūdam
 sentiam a platonicis nō abbozēte. Profecto sicut ī uni
 uersis sequentibus re uera sunt numeri ubiq̃ p̃iores/
 ⁊ in sequentibus dimensionibus/sunt precedentes/ut ī
 profundo superficies insuperficie linea ⁊ triāgulus ī qua
 drangulo ita forte uisum est illis ⁊ informa misti eē qua
 tuor elementorum formas ⁊ quod aptius cuꝝ exemplis
 congruit/generalem formam inspeciali/ specialem in sub
 stantia singulari. Et corpoream naturam in animali.
 Naturam animalem in homine. Naturam hominaw ī/
 socrate uel platone. Differre uero putauerūt in hac for
 marum serie uniuersaliorem formam atq̃ priorem a/for
 ma minus uniuersali sequente/non ita re ipsa ut due q̃/
 dam ibi res existant. Alioquin ad vnā rem atq̃ substā
 riam nanq̃ perueniretur. Neq̃ rursus sola apud nos
 cogitatione differre/sz nālīe ⁊ ipsa rōne formali. t̃eniq̃
 si de re minus uniuersali natura uniuersaliore neq̃ sal/
 so neq̃ ridiculo predicatur / probabile uidetur.

ampliorē in angustiore sic inesse / ut nec oīno duo sint, q,
seorsum: nec sit penit² vñū. ¶ Quāobrē dionysius vñi
uersaliores ī rebus formas / utpote q̄ reuera sint ibi / ap/
pellat entia p̄cipalia atq; p̄ima, virtutes bonitatesq;
p̄uisorias, dona diuina, effusīōes beneficas ex deo pendē
tes, Que quidē oīa participata sint in rebus / diuinitus
hec habētibus, Vt ipsa essentia ipsa uita in p̄cipabili^{te}
quidē ⁊ per modū cause / sit ipse deus p̄cipabiliter autē
⁊ per modū forme diuinitus sint in singulis, ¶ Subdit
tres p̄ticipationes diuine gradus, S̄plicitissimū ⁊ ut ip/
sas vitā: uniuersalē ⁊ ut vñi uersalē vitā: particularē ⁊ ut
vt hāc uel aliquā vitā, Vt autē particularē vitā vñi/
uersali quidē oppositā esse, Neutrā v̄ ipsi simpliciter vi
te opponit: ipsamq; nō mō simpliciorē: Sed etiā priorem
utrisq; videat, Mā in ipsa formali rōne uitę p̄ima non
necessario p̄ditiones eiusmōdi p̄tinent, s, q; vñi uersaliter
p̄ticulariterue se hēat: uel q; sit huius generis ⁊ aut spe/
ciei uel illius: uel quidē sit particulare qddā s̄b hac spe/
cie aut illa, Siquidē penes exactā intelligentiā prior est
uita simplicit̄, q̄ talis uita uel talis, Videēt igit diony/
sius p̄ticularē vitā sub genere callocare, vñi uersalē v̄ ui
tā / gen² existimare, Ipsam v̄ simplicit̄, vitā quasi extra
gen² transcēdēs aliqd cogitare, similēq; ceteris, tū
teniq; nō mō tres dictos p̄ticipationū grad²: s; ēt par
ticipātia facere, Participātia inquā ⁊ pro mō suo ⁊ uel
vñi uersali rōe / uel p̄ticulari quadā cōditōe,

¶ Idem.

Dionysius.

Ed qm̄ alias q̄s me p̄ epistolā īterrogasti qd nā
esse dicerē / ipsum p̄se eē / ipsam perse vitā ipsam
perse sapiām / dixisti q̄ te multuz moueri / q; ali/
quādo tū dixerī ipsas nitā / aliquādo uite ipsi² auctorē
ope p̄stīū existimaui scēe nūc tū ab hac q̄s de nobis con
cepta dubitatione te soluere, Me primū quidem ⁊ ut quę

Sepe i3 diximus nūc ēt repetamus: nō est iter se ptra/
 riū dicere deū ipsaz perse virtutē aut ipsaz vitā atq3 eū/
 dē appellare ipsius vitę vel pacis vel virtutis procrea/
 torē. Illa quidē rōne ex his quę sūt precipue v ex illis q̄
 primo sūt: tanq̄ cūm cā nōinat, v ac aut ut super oīa
 ēt quę primo sūt mō quodā super eēntiā eminēs. ¶ Que
 ris iter hęc qd ape lē ipsum perse eē aut ipsaz uitam vel
 alia quocūq3 absolute ac pācipalitē esse et ex deo primū
 existere ponim, Id v nō est obliquū: sed rectū: simplicē/
 q3 lterpationē h̄r, v d, n, substantiā quandā diuinā: vel
 angelicaz eē uolumus ipsū esse uelut, Lām ut sint / quę
 sunt oīa, Solū namq3 ut sint quēcūq3 sunt / itēq3 ut sit
 hoc ipsū perse eē / pācipiū est / eēntiaq3 et cā illud quod
 eēntiā supereminet, Neq3 rursus deitate aliam nūentiū
 oīum uiuificā asserim preter uitā illam plusq3 diuinam
 quę et uiuentiū cūm / et ipsius uite sit auctor: atq3 ut sū
 matim dicā nō esse putam, pācipales illas et pāditrices
 eoz quę sunt essentias atq3 substantias, Quas nōnulli
 regē deos atq3 cōditores sibi pro arbitrio fingētes pādi/
 care nō dubitauerūt, Quos ut uere proprieq3 dixerim,
 neq3 ipsi nouerūt, Quippe q nō sunt, neq3 pāes eorum,
 ¶ Sed ipsū esse et ipsam vitā ipsamq3 deitatē asserim pā
 cipalitē quidē et diuinę et secūdū causam unū illud prin/
 cipium causamque cūm / super omnē pācipiū et essentie
 rōnem, Participabiliter autem uirtutes illas prouiso/
 rias ex deo in participabili procedētes, Ipsam īquam ip
 sius essentis uite diuinitatis traditionem, Quoz dum
 omnia pro suo quęq3 modo participia sunt / nimirum /
 et entia et uiuentia et diuina sunt atq3 dicuntur, cētera
 q3 similiter, Quāmbrem deus ipse bonus ipsozum quo/
 q3 primorum auctor predicatur, Deīde ipsozum uiuer
 forum, subin te ipsozum particularium, Posthęc eorum
 que vniuersaliter illa participant, Postremo illorum ēt

que particulari quadā cōditione participant,

De ipsa bonitate atq; tēitate, Quod neq; hęc sunt
propria tēi nomina.

Barthilins,

Eq; forsan existimet se ppiū pīcipii nomē mu-
n tias sezcū uocat ipsaz tēitatē: ipsaq; bonitatē ē
quit neq; per hęc ipsaz tēi naturā expmi: s; mu-
nera qdā tēifica atq; benefica reb' īfusa diuinit' Jul/
to minus ipsa pulchritudo q; boni splēdor ē, tēi nomē eē
pōt, tēiq; subdit tēū in nulla cēntia uel natura uel or-
dine esse posse: si modo harum omnium sit excellentissi-
mus auctor iudicandus.

Idem,

Dionysius.

Vid aut de his plura dicere me oīz: Quādoq; dē
q; nōnulli ex diuinis pceptoibus nīs ipsius q; s;
pse bonitatis tēitatisq; auctorē tēū dicūt q; su-
pra bonitatē tēitarēq; existit: dicētes bonitatē ipsā atq;
tēitatē eē beneficū tēificūq; donū ex tēo pfectū, Ipsaz
q; pulchritudinē apellāt/effusionē pulchritudis effectri-
cē: quē qdē/et pulchritudinē ipsaz efficiat et uniuersales
pulchritudines particularēq; uniuersalit' q; pulchra et
pulchra particularit', et quēcūq; alia eodē mō dicta sūt/at-
q; dicent/et clarātia v; puidētias atq; bōitates rebus
participatas: ex ī participabili tēo abbūdātī profusione
pcedētes ac largiter emanātes, ut q; est oīz cā/exactis/
sima rōe sit super oīa, et qd super essentiam extat atq; na-
turā/quēcūq; in aliq cēntia nāq; sūt pēctus antecellat

De sanctitate, regno, dominatione tēitate,

Barthilins,

Una sūt oīa, scū scōz apellat tēū daniel, regē
p regū et dominū domnātū apocalypsis, itē regnū
tūū domīe regnū oīz seculoz daniel atq; idē
dominus regnabit in æthernum et in seculum seculi, De

niq; in exodo dominus regnabit in eternum ⁊ ultra;

¶ Idem. Dionisius.

Veniā v̄ que de his dicēda crāt; sinē ut uidet
q cōgruū acceperūt. laudare iā t̄cet tū īfinitis
noībus predictū; ut sanctū sanctoꝝ; ut regē re/
gū; ut regnantē eternū ⁊ in eternū ⁊ ultra; ut domi/
nū domineꝝ; Deūq; deoꝝ; Sic primo qdē dicendū qd
ipsaz sanctitatē cē putem; Quid regnū qd dominationē
Quid t̄itatē; quid rursus sacra cloqa sibi uelēt dū hec
noīa gemināt. Sāctitas qdē ē; ut fm n̄ra loquamur pu
ritas qdā ab omni scelere libera itēq; perfecta ⁊ p̄zofas
incōtaminata mūdicia. Regnū v̄ est omīs termini orna
tusq; ⁊ iuris ⁊ ordīs distributio. Domīatio aut nō mō
aduersus t̄teriora eminentia quedaz sed omnis quoq;
honestorum atq; bonoꝝ perfecta possessio; ueraq; ⁊ in/
mutabilis firmitas. Quapropter cyriotis idest domina/
tio ab auctoritate et proprietate ⁊ imperio ducit. Theo
tes autē; i. t̄itas est omīa prospiciens p̄ouidentia; per/
fecta p̄ouidens bonitate; ⁊ circū omnia currens ⁊ con
tinens; seq; omnia replens; oīa t̄niq; supereminens; q̄
illius p̄ouidentia perfruuntur.

Sanctitas

*Regnum
dominatio*

Quō propria sanctitatis/regni/dominationis/t̄ita
tis muuera emībus sunt īfusa diuinitus.

¶ Basilius.

Eus nominaē sanctitas/regnū/dominatio/t̄i
d tas/nō taz per modū forme q̄ cause. Quia que
sunt horuz propria; ubiq; diuinitus fiunt atq;
seruantur. Per sanctitatē qdē inde pendentē res q̄libet
puritatē suam seruare nituntur. Et ad sinceritatē supe
riorum nonnulla contendunt; superioribus hec adesse
benefice cōuerrentibus. Per regnū diuinitus datum
rebus/ordīata passiz cōsonaq; ⁊ iusta distributio p̄serua
tur. Per dominationē p̄as excellēs bonoꝝq; possessū

firma, per *u*eritatē, i, expressiorē imatationē *u*i sūma/beneficia prudentia insupioribus siue angelis siue celis/siue hominib⁹ ceterisq; ad inferiora dirigit, S; manera hec in *u*o qdē uniformia sūt: in ceteris multiformia fiūt,

¶ Idem.

Dionysius,

¶ Ec igit in cā oībus eminēte absolute laudanda
b sūt: appellādūq; illaz supeminētē sanctitatē dominatōemq; regnūq; precellēs: et simplicissimā *u*eritatē, ex ipsa, n, in uno simulq; exorta ē et distributa/omīs absolutio mera totius sincere mūditiē, Itē omīs reꝝ ordo ornatuq; distinctus /incōcīnitātē et sequalitatē incōgruētiāq; eliminās, Et ad ordinatissimā idēitatē rectitudinēq; gestiēs /et q̄ participationē illi⁹ promeruerūt circū agēs, Rursus omīs pulchroz bonoz ue oīuz pfecta possessio, Omīs teniq; diuīa puidētia prospiciēs et p̄tēnēs q̄ prouident: se ipsaz ut diuinitate dignū est, ad eos exhibēs qui cōuertunt diuinitate formandos,

¶ Qua rōne *u*eus appellet sanctus sanctorū reruz regum, dominus dominantium /*u*eus *u*ozum,

¶ Basilus,

¶ Bi quatuor illa geminant in *u*o, s, scūs scōrū /*u* rex regnū dominus dominatium: *u*eus *u*oz, profecto significat idcirco *u*eū dici scū qm̄ auctoz sit scōrū: propriaq; ipse sit cā per quā scā ubiq; sūt sancta, Per quā regnātia regnēt /dominātia dominant, *u*eū expressius imitātia /*u*eū ipsuz prese ferāt inferioribus /q; benigne prouideāt, *¶* Inter hec aduerte quēadmodū scā diuinaq; antecellūt q̄ neq; sancta sūt neq; diuina ita sanctitatē *u*eritatēq; i, diuinitatē /sanctis diuinisq; eminere, Ita teniq; *u*eū ipsuz q̄ per sanctitatē diuinitatēq; insulaz /effector ē sanctorū atq; diuinorū / quorū dā q, *u*oz /sanctitatē ipsaz et deitatē quālibet a nobis excogitatā incredibilē supare, *¶* Aduerte rursus reges

143
et osq; notari p̄mos inq̄libet angeloz ordie grad^o: qm̄
instar dei beneficā erga sequētes et ad oīa prouidētiā
agūt. Donūq; diuinū penes deū quidē vniforme: sed pe
nes inferiores āgelos multiforme iā enadēs futurū: qz ī de
difforme: p̄ores ip̄i colligūt ad vnitatē suā atq; diuinā.

¶ Idem.

Dionysius.

¶ Doniaz v̄ deus ille oīum p̄creator/ eminenter
q̄ oīum plenus ē/ per vñū eminetē cūctis excessū
sanctus sanctorū predicat et reliqua: per exube
rantissimā cām eminetiāq; supremā. Sic si dicam^o. Quā
tū ea q̄ talia sunt, s. scā/ diuina/ dominātia/ regnātia/ an
tecellūt illa q̄ nō sunt talia/ itēq; participatōes ip̄e pri
cipantia uincūt/ tantū q̄ sunt oīa et supant ab illo qui
oīa entia supeminet. Atq; p̄icipatiū participacionūq;
oīuz ē inparticipabilis auctor. ¶ Sāctos autē et reges et
dominos atq; eos sacre l̄re nomināt/ grad^o eos qui in
singulis ordinib^o p̄cipaliores existūt. Per q̄s deinde
sequētes diuīa p̄cipiētes mūera/ traditōis illoz simpli
citātē/ iusta suas multiplicāt differētias. Quoz varia
tē illi sup̄remi p̄uide atq; diuīe ad suā colligūt unitatē

Quō deus dicitur perfectus.

Bartholus.

¶ Deus dicit perfectū ipsuz atq; vñū, p̄io quidē
d̄ qm̄ oēs oīuz p̄fectōes et ī nūerabiles insup hz.
¶ Dēetq; ī uno. s. ī uno p̄senti, neq; n. ibi ē p̄ius
aliquid atq; poster^o. In vno īsuper sui ip̄i^o. Ad n. in se
hz aliud atq; aliud, s. uno īdiuiduo, s. se toto penit^o oīa
possidet. Sic q̄ perfectū ē ibi, nō extrīsec^o accidēs s. ip̄a
s̄ba nō p̄ aliquā sui partē, s. p̄ totū/ nō ex alio/ s. ex seip
so simulq; totū sc̄bo v̄ qz per oīa īnūerabilib^o bōis exu
berat, mās et naturas p̄ se informes/ nec dū finitas/ ip̄e
de^o formādo et finit. Infinitatē generatōis et t̄pis/ euo
supat/ atq; et eteruiat. cōprehēdit oīa nō cōprehēsus, pe
netrat oīa nullo p̄hibet. plura elargiri potest/ q̄ accipi

possint, Tertio quoniam nec minui nec augeri, neque aliter primum /
tari potest, gradibusque perfectionis infinitis exuberans / suis quodque
perfectionibus ubique replet atque definit. Idem. Dio.

Et si his dicta sufficiant, reliquum est si uideatur ut
b ad illud tractandum quod est validissimum / accedamus.

Iam vero theologia ex illo eorum principio omnia et si /
multum predicat. Ipsiusque ut perfectum celebrat atque unum, per /
fectum quidem non modo ut in se ipso perfectum et per se ipsum ex /
se ipso uniformiter uniceque ab omnibus segregatum / totumque
per totum absolutissimum: uerum etiam tanquam plusquam perfectum ex /
eo quod omnia superat / omnemque definit infinitatem: ac super omnem ex /
panditur sine a nullo capite uel comprehenditur. Sed praeiungit ad
omnia simul atque super omnia indeficientibus actibus atque donis. Quod
perfectum tanquam nullum suscipiens incrementum / seque perfectum
atque ut nesciens decrementum. Quippe cum in seipso antici /
pet omnia / prius exuberans per unam indefinentem eandemque
et super plenam largitionem diminutionis exemptum: per
quam perfecta omnia perficit: ac perfectione propria completur.

Quare deus dicatur unum, et quare ipsius unum sit prin /
cipium uniuersi. Marsilius.

Ubi rationibus deus dicatur unum ipsiusque unum osus
q sit principium in theologia, Plotinus, Proclus de satis di /
ximus, Dionysius quod hic planissime loquitur seque h
potissimum esse platonice profiteri, deus qui dicitur ipsum unum, quoniam
quod unicuique diuersa / et inter se opposita in una sui forma com /
plectatur sicut lux radios una quod plurimos, sicut centrum ca /
pita linearum. Unitas, non prius ita penes se / immo et magis
multitudine sibi reuincit / quod unitatem dispendat ultra mul /
tudo. Ipsum vero unum omnium esse principium affirmat ex eo quod unum
peta participat, et quod sunt discreti itaque multo magis quam pri /
us maxime quod sunt in corpore, ita quod omnia unitate suant neque
tam super unitatem / quod est uel per aliquam multitudinem uel quod mol /
bet in multis aut ex multis existit / esse omnia ipsum per se et in se

simplicitatē unū q̄ quidē tanq̄ p̄ncipiū / oīa p̄sūz multa
vītate tētermiat rursus qm̄ multitudo qdē absq̄ uno
ēē neq̄t, unū āt absq̄ multitudīe p̄t, p̄terea / qm̄ oīa mū
dana q̄tūlibz uaria, uno qdā toti^o ordīe p̄gruūt, igitur
una qdā forma cōi, s; qm̄ unū hoc n̄ existit ex se cū neq̄
sit ī se ip̄o n̄ ab oppōita multitudīe p̄ficiat, n̄ ab uno
q̄uis multoz alioq̄ n̄ foret cōue p̄tis / merito ab ip̄so
simplicitatē uno / q̄ extra ⁊ supra multitudīez ē tēpēdet, ī
cui^o qdē unī natura p̄ modū ītelligētie sue exp̄ssa ē non
solū unitas uniuersalis forme mūdane / s; unitas ēt sp̄ci
cuiuslibz necessarie mūdo alioq̄ n̄ mūdā^o ordō dō foret
scert^o, tēniq̄ qm̄ unū oībz īest, q̄ oīuz elemētū, q̄ s̄bla /
to / n̄ ps aliqua ē aliqd n̄ totū est aut ītā rebz unitas
elemētū, qm̄ externa n̄tas ē efficiēs atq̄ finis, idē dīo.

Itē autē tē^o unū / qm̄ ē unice cūctā p̄singularis
unitatis excessū oīumq̄ cā ē n̄usq̄ īterī a p̄pria
vītate discedēs, nihil, n̄ ē in rebz unī^o ex ps, Sed
quēadmodū nūciū omīs vītatis ē p̄iceps, nā binari^o
dī unus / vn^o q̄z tēnari^o, ⁊ dimidiū unū ⁊ tertiū ⁊ tē /
cimū unū, sic oīa oīumq̄ p̄tes / p̄cipatōez unī bēnt et
q̄ ex eo q̄ unū extat / s; oīa, ip̄z v̄ unū q̄ oīuz cā iudicat
nō ē aliqd e pluribz unū, s; ante eē unū cōm̄q̄ multitu /
dinē, Qd̄ ⁊ q̄libet unū multitudīez definit, nulla, n̄
multitudo ē / q̄ nō p̄iceps sit vnus, Sed id qdē q̄ f. n̄
partes est plura / est toto unū, Quod plura est accidētibz
unum est subiecto, Quod plura numero aut viribus ē
unum sp̄e, Qd̄ sp̄ebz plura, unū genere, Qd̄ multa p /
cessibz / unū est p̄cipio, tēniq̄ n̄usq̄ existit q̄c̄q̄ / oīno
vnus exp̄s, Quippe cū ip̄suz unū natura sua penit^o uni
ca / oīa atq̄ tota etiā inter se opposita singularitē ante cō
prehēdat, p̄terea absq̄ uno qdē multitudo nō est, erit
autē s̄blata multitudīe unū quēadmodū ⁊ v̄stas ātē eēz
nūez multiplicatū extat, ac si oībz oīa p̄iūctā q̄ sub
ponat / erūt oīa toto unum, aiāduertēdū id interea : que

Vnum

vnica dicunt / certe fm vnus cuiusqz p^{us} ex^{og}itatam
unita cēseri, preterea unū elemēti rōnē hz ad oīa, Idcir
co si sstuleris unū / neqz forma totius erit, neqz p^o ulla
Neqz quicqz erit in rebus, vnus nāqz oīa in seipso uni
formiter anticipat atqz comprehendit.

Quitas diuīe nāe itus hz ut unū oīa / r uice p^{ta} fad
Oarsilius,

Vm oīs ordo rez ad vnā cām referat / merito
c p^{ia} cā vnus noīe noīat, p^{re}stiz qz unitas sim
plicitatē significat, Lā v oīs q̄ simplicior eo p^{ri}
or atqz puerio, natura diuina cū p^p absolutissimū īfini
tūqz actū sibi p^prius nullo mō multiplicabilis sit / adeo
maxie unū unificūqz ē / ut q̄cūqz sibi tribuant s^b una s^b
bi uēdicz forma, iccirco r si p^r ibi fili⁹ qz r spūs noīet nō
tam nālis sibi forma minus ē una, Idē quoqz rez ibi
forma s^t eadē, vnice quoqz illie oīa pēdēt, nō, n, disticta
s^t extrīsecus opa trinitatis, sicut, n, ex natura diuīa / sic
ex qualibet illic p^{so}na p^{ta} parit sūt r p^{fi}ciunt atqz p^r
uant, teniqz si quo noīe trinitas r signāda ē probabiliter
ip^h vnus noīe r signat, siqdē punitatē singula s^t r p^r
ficiunt atqz fuant, Sūt inqz qz res q̄libet siue sit sim /
plex oīo / idsa pstit singularitate nature sibi mer pstētēs
a ceteris segregata, siue sit cōpōita partiū unīde cōficiē
Perficiunt qz qz unīde quadā p^prietatis r q̄lītatis siue
reddit res q̄libet ubiqz p^{fecta}, cōseruātur teniqz unīde
quadā ad cām atqz locū r similima quēqz, Idē Diony,

Nic igit rōe theologia totā ipsā trinitatē oīs p^{ri}ci /
b pē trinitatis tanqz oīuz cām vnus apellatōe iō ce
lebrat, vnus itaqz trinus r p^r r vnus domūs ie
sus xpūs, r vnus atqz idē spūs p^p excellēs toti⁹ diuīs
unitatis indiuiduū, in qua qdē oīa vnice collecta s^t ex
cellēterqz unita r su p^eēntialr ante cōprehēla, Quapp
r oīa ad ipsaz iuste r vnice admodū referunt atqz redi /

157
guntur, a qua et ex aqua et per quam et in qua et ad quam omnia sunt
et constituta sunt et permanet atque continent et replentur atque
conuertuntur: nihil tamen in rebus inuenies, quod non ipso uno
secundum quod veritas omnis super essentialiter nominatur
et sic hoc ipsum quod est et perficiatur atque seruetur.

Unum ente superius creat unum in ente, atque ens unitate
terminat et seruat, *Barfilius.*

Robauim in commentariis in parmenidem ipsius simplici
p. pliciter unum quod totum est principium, nec est unum ali-
quid, s. unum uinum uel unum intellectuale uel unum
intelligibile uel unum ens, alioquin determinatum iam foret et
multiplex, rursus nec habere aliquam sibi oppositam multi-
tudinem, alioquin sub ordine quodam contineretur. Neque faceret
multitudinem, oppositum, n. non facit oppositum, est igitur super
quodlibet unum ac super quolibet multitudines uni cuius
opposita, ut super oppositum ens, s. super finitum et infinitum/
super partes atque totum, super statum atque motum, non quod in se
secus s. extrinsecus omnia terminans, atque ipsum ens unitate
terminans, probauimus est quod et hic tamen unum est in ente quod
libet et uniuerso atque primo aliaque unitatis alia entis ratio-
ne est. idque unum quod est in ente est cuius quodam alieno permixtum, est
cum multitudine quadam et quodammodo princeps multitudinis
atque ideo super hoc extare ipsam simplicitatem unum, omnis
eiusmodi unitatis uel unitatis uel multitudinis auctorem
Quod quodam tanquam ipse bonum est super entiam uniuersam boni naturali-
ter audiam, numerus autem iam est entis princeps, similiterque unus
quod est in numero simul cum ipso sit entis compositus, Idem dionysius.

Dere prius est nos quod a multis ad unum diuine uni-
tatis uirtute conuersos totam unamque ueritatem unice
collaudare, ipsum uel unum omnium causam, quod ante
omne unum, omneque multitudinem et partem atque totum, et ter-
minum et indeterminationem et finem atque infinitatem extat.
Quod rursus omnia entia et ipsum esse definit, Quod item

oīam atq; totoz / r oīum simul r ante oīa r super oīa
vnica cā est, Quod pterea sup ipsum unum ens / existit.
Ipsūq; unū ens rēfinit, Siquidē hoc ipsū ens unū / q
est in entib; / cōnūerabile est uel nūerale, nūerus autē est
cēntie pteps, Ipsūq; sup cēntiale unū / r hoc qd dicit
ens unū: r nūmer; oēm termlat, Ipsūq; est r un⁹ r nu
meri omīsq; entis principiū, r cā r numerus atq; ordo

De unitate r trinitate diuina. **Bartholomaeus,**

Vado r⁹ unitas uel trinitas appellat^r oēm ma
q thematicā uel nālē uel quolibet cēntialē r itelle
ctu qūbet excogitabilē unitatē uel nūmer; pcul
expelle, vnū intellige simplicissimū trinū intellige sua
ta ppsus unitate naturę seipm i se ppagātē psonis iter
se sola originis relatione distinctis, Quā ratione, v; exi
stīt a patre filius / existit spiritus ab vtroq;

Quāobrē ipsa sup oīa vritas: q qdē ut unitas r ut tri
nitas celebrat^r nec unitas nec trinitas ē a nobis uel ab
ullo cognita v; ut ipsū unde sup⁹ unū secunditatēq;
vificā reuera laudent / pfecto, tritatis unitatisq; apella
tōe diuina vritatē ipsā qē sup oē nomē cognomīam atq;
i ipis etib; sup cēntialē celebrare solent, nulla v mōas
nulla tritas null⁹ nūs nulla vritas uel secunditas: vel
aliud qcq; existētū: uel alicui existētū cognobile archa
nū illud apit qd sup oēm rōnē itellectūq; existit, archa
nū inqnā sup vritatis ipi⁹ oīa sup cēntialit^r excedētis.
Itā v neq; nomē est ipi⁹ ullū: neq; sermo / uel rō, sed in
ipso poti⁹ inaccessibili supeminet. **Bartholomaeus,**

Bonum inter diuina nomina preceteris venerādū.

Negationes circa vū rutiore; sūt qz affirmationes

Om appetere aliqd nihil aliud sit qz īclinari ad
c illud atq; pueri / nō iuria dū oīa bonū appetūt
ipsū uenerari uident īclinara v; ad illud supli
ciēq; pueria, quāobrē iter oīa vī noīa bonū dicunt esse

VNVS

maxīe uenerādū, p̄ferim q̄ bonū finis ē oīum, finis at
oēs mouet cās ipse iterī p̄sūs īmobilis tanq̄ cā carū
p̄sterea cū oīa p̄cipia boni sint p̄p̄etū nālē cō
uertant ad ipsū: stat deū p̄cipiū oīum hoc noīe p̄c
cipue noīandū: bonū teniq̄ nō solū in p̄mis uenerādū
ē s̄ ē p̄ceteris admirādū nēpe q̄ potēter a trahit oīa
ut nō appetere nequeat tā suauit allicit adeo v̄ libēter
appe ētia ut n̄ ē uelint posse nolle bonū, s̄ ipsū tamen
q̄ mēte p̄ceptū p̄nūtiā bonū nō tā p̄p̄ū ipsi? v̄ i no
mē ē q̄ diuini mūer cognomētū, malūt ḡ theologi in cō
tēplatōe diuina negatōibz q̄ affirmatōibz uti q̄ i par
menide plato n̄ īp̄mis obſuat, siq̄dē mētes tū ipsū
cōcipe p̄ affirmare nō possūt, negatōes p̄fecto q̄bus ne
gam̄ deū: nō ēē aliqd̄ eoz quē rōe intelligētiaq̄ descri
bunt, aīum p̄io q̄des a p̄ceptibz suis aut rebz sibi p̄p̄
q̄s similibz ue ſeīgunt q̄ p̄mis conādū plato ī episto
la ad dionysīū regē iubet, v̄ ī de gradatiz p̄ tēmplatōes
angelicas p̄uehūt: q̄bus insup v̄ deo negatis, n̄, n̄, me
ditatōibz ullis angelicis t̄ finit ad gradū quēdā excel
siorē eleuat: v̄bi deus tadē mēti ipsū ardēter amāti mi
ro q̄dā splēdore corruscat, Idem, Dionysius,
Ed neq̄ bonitatis quidē ipsius nomē illi quasi
cōgruū adhibemus? Verz̄ t̄siderio quodam
intelligēdi aliqd̄ p̄ dicendi v̄ ineffabili illa na
tura/nomē illud, s̄, bonū nominūz omniūz maxime, ve
nerādū p̄cipue dedicamus, In quo quidē a theolo
gis minime dissentimus: ab ipsa tamen rez̄ ueritate de
ficim̄, Quāobrez ipsi quoq̄ ascensū illūz q̄ per nega
tiones efficit p̄stulerunt, V̄tpote q̄ animā a rebz sibi
cognatis auertat: ac per diuinas oēs p̄ducāt intelligen
tias a q̄bus lōge secretū est: quod sup oē nemez p̄mo
nez cognitōemq̄ existit, In extremo deniq̄ uniuersoz
ipsi quātum p̄ nobis illi coniungi fas est/coniungat.

Sūma Dionysii reuerentia erga diuina, singularis
 quoq; modestia charitas ardens, integerrima fides
 Me itaq; nos itelligibiles apellatōes tui colli/
 b gētes p virib⁹ exposuim⁹/ nō solū sūma illoz di/
 gnitate i feriores / id, n, uere angeli qz p fiterent^r
 Neq; solū angelicis laudib⁹ ipares: Sigdē z sūma apō
 nos theologi ab extremis angelis supant, neq; solū the
 ologis ipsis aut ipsoz septatoribus uel auditorib⁹ i
 feriores fuim⁹. vtz ipsis qz ordinis nri p sortibus i
 les, quāobrē si recte dca sūt a nobis: p qz nro ordie re
 uera sensū explicadoz attigim⁹ nosuz diuinoz / ipsi bo/
 noz oīuz auctori tāta res accepta referat, q nobis p rō
 quidē ut dicerem⁹ / tēde ut z bene dicerem⁹ benigne cō
 cessit preterea sigd eoz q tantūde ualēt / omniū illud
 qz eisdē rōnib⁹ atq; disciplinis supplere uos oportebit.
 ¶ Et v si hec uel min⁹ recte aut min⁹ i sufficientē se hēnt
 z ab ipsa uitate uel oīo uel ex pte tēfecim⁹ / erit pfecto
 hūanitat⁹ tue corrigere nō spōte i grantē: rōesq; traderē
 discere cupiēti: opēq; ferre nō satis p se ualēti: z curare
 hoīez / egrotare nolēti: z alia qdē exte ipso iūeta / alia v
 ab aliis pcepta / pcta tēniq; ex ipso bono suscepta i nos
 qz trāssūdere, ne te pigeat obsecro amicū afficere benefi
 cio cernis, n, quēadmodū nos qz nihil extraditis nobis
 rōnib⁹ sacris itra nos ipos ptinuerim⁹: s; illas nullo mō
 ptamiatas tā uobis qz ceteris sacris hoībus tradideri
 mus, tradem⁹ qz / qz tū z nos dicere sufficiemus / z ido/
 nei fuerit auditores, nūq; traditōes maioz ptaminan
 tes, nisi forte ad itelligētiā explicationēq; ipsoz infir/
 miores erimus, s; hec tādē ut tēo placet ita porsus se
 bēant atq; dicant, hic v sit itelligibiliū apellationū tui
 pro instituto mōz nostro finis, tēinceps aut ad signifi
 catiuam theologiam tēo duce me conferam, finis.

Impressum florentie per laurentiū frāncisci uenetū

